

TEM Toimialapalvelu • Syksy 2017

Alueelliset kehitysnäkymät

www.temtoimialapalvelu.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet

Alueelliset kehitysnäkymät syksyllä 2017

Alueelliset kehitysnäkymät | Jouko Nieminen
2/2017 |

Tekijät (toimielimestä: nimi, puheenjohtaja, sihteeri)		Julkaisu-aika
Jouko Nieminen Strategiajohtaja KEHA-keskus		25.9.2017
		Toimeksiantaja(t)
		Työ- ja elinkeinoministeriö
		Toimielimen asettamispäivä
Julkaisun nimi		
Alueelliset kehitysnäkymät		
Tiivistelmä		
<p>Alueelliset kehitysnäkymät syksyllä 2017 -katsaus on ELY-keskusten yhdessä keskeisten aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys seutukuntien ja ELY-keskusalueiden nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Tämän katsauksen arviot on tuotettu elo-syyskuun 2017 aikana.</p> <p>Alueilla ennakoitaan, että talouden ja työllisyyden nousujohteinen kehitys jatkuu edelleen. Positiiviset näkymät kattavat käytännössä koko maan, eikä millään alueella nähdä vielä merkkejä kasvun taitumisesta. Talouskasvu näkyy vilkastuneena työvoiman kysyntänä useilla ammattialoilla, samalla tosin murheet työvoiman saatavuudessa yleistyvät. Työttömyyden lasku on jatkunut kaikilla alueilla ja tulevaisuus näyttää tässäkin suhteessa valoisalta.</p> <p>Alueiden kasvuodotusten taustalla ovat hyvät kehitysnäkymät monilla eri aloilla, mutta keskeinen kasvun moottori on edelleen vientiteollisuus. Hyviä näkymiä on mm. biotaloudessa, rakentamisessa, ICT-sektorilla, liike-elämän palveluissa ja matkailussa.</p> <p>Varsinais-Suomen ripeä kasvu jatkuu, kärkenä etenkin meri- ja autoteollisuus. Positiivisen rakennemuutoksen haasteisiin panostetaan monin keinoin, avainasemassa on valtion ja alueiden yhteistyön tiivistäminen. Keski-Suomessa on Äänekosken biotuotetehtaan rakentaminen saatu valmiiksi ja nyt ollaan käynnistämässä tuotantoa suurin odotuksin. Jyväskylän seudun kasvuodotukset ovat monestakin syystä erittäin myönteiset.</p> <p>Biotalouskehityksen kohdistuu edelleen uusia investointisuunnitelmia, ja alan hyvät näkymät heijastelevat kautta maan. Rakentamisen kasvu jatkuu varsinkin kasvukeskuksissa ja lukuisat julkiset rakennus- ja liikennehankkeet parantavat alan työllisyyttä.</p> <p>Työttömyys on laskenut kaikilla alueilla ja hyvän kehityksen ennakoitaan jatkuvan. Myös pitkäaikaistyöttömyys ja nuorten työttömyys ovat helpottuneet. Talouskasvun myötä työvoiman kysyntä on vilkastunut, samalla tosin työvoiman saatavuuden haasteet nousevat yhä useammin puheenaiheeksi</p> <p>TEM:n yhdyshenkilö: Elinkeino- ja innovaatio-osasto/Toimialapalvelu/Esa Tikkanen, s-posti: esa.tikkanen(at)tem.fi puh. 050 040 5459</p> <p>KEHA-keskuksen ja ELY-keskusten yhdyshenkilö: Jouko Nieminen; jouko.nieminen(at)ely-keskus.fi, puh 0295 022 769</p>		
Asiasanat		
Aluetalous, ennakointi		
ISSN Verkkojulkaisu		ISBN Verkkojulkaisu
2323-7678		978-952-327-242-2
Kokonaissivumäärä	Kieli	Hinta
173	Suomi	-
Julkaisija		Kustantaja
Työ- ja elinkeinoministeriö		

Författare Jouko Nieminen Strategidirektör Utvecklings- och förvaltningscentret	Publiceringstid 25.9.2017	
	Uppdragsgivare Arbets- och näringsministeriet	
	Organets tillsättningsdatum	
Titel Regionala utvecklingsutsikter		
Referat <p>Översikten om de regionala utvecklingsutsikterna hösten 2017 är närings-, trafik- och miljöcentralernas och de centrala regionutvecklarnas gemensamt bildade uppfattning om nuläget och utsikterna för den närmaste framtiden i de ekonomiska regionerna och närings-, trafik- och miljöcentralernas områden. Bedömningarna i denna översikt har gjorts i augusti–september 2017.</p> <p>I regionerna bedöms det att den positiva utvecklingen i fråga om ekonomi och sysselsättning kommer att fortsätta. De positiva utsikterna täcker i praktiken hela landet, och inte i någon region syns det ännu några tecken på att tillväxten kommer att avta. Den ekonomiska tillväxten syns i form av ökad efterfrågan på arbetskraft inom flera branscher, men det gör visserligen också att svårigheter att få tag i arbetskraft blir vanligare. Arbetslösheten har fortsatt minska i alla regioner och åtminstone i detta hänseende ser framtiden ljus ut.</p> <p>Bakgrunden till tillväxtförväntningarna i regionerna är goda utvecklingsutsikter inom många olika branscher, men en central tillväxtmotor är fortfarande exportindustrin. Goda utsikter finns åtminstone inom bioekonomin, byggbranschen, IKT-sektorn, företagstjänsterna och turismen.</p> <p>Den snabba tillväxten i Egentliga Finland fortsätter med i synnerhet marin- och bilindustrin i spetsen. De utmaningar som den positiva strukturomvandlingen för med sig bemöts på många sätt, men intensifierat samarbete mellan staten och regionerna har en nyckelroll. I Mellersta Finland har bioproduktfabriken i Äänekoski blivit klar, och nu startas produktionen upp med stora förväntningar. Tillväxtförväntningarna i Jyväskyläregionen är av flera orsaker mycket positiva.</p> <p>Det finns fler nya investeringsplaner inom bioekonomin, och de goda utsikterna för branschen återspeglas i hela landet. Det ökade byggandet fortsätter i synnerhet i tillväxtcentrum, och flera offentliga byggnads- och trafikprojekt förbättrar sysselsättningen inom branschen.</p> <p>Arbetslösheten har minskat i alla regioner och den goda utvecklingen beräknas fortsätta. Även långtidsarbetslösheten och arbetslösheten bland unga har minskat. I och med den ekonomiska tillväxten har efterfrågan på arbetskraft ökat, men utmaningar med att få tag på arbetskraft kommer samtidigt allt oftare på tal.</p> <p>Kontaktperson vid ANM: Närings- och innovationsavdelningen/Branschtjänst/Esa Tikkanen, e-post: esa.tikkanen(at)tem.fi, tfn 050 040 5459</p> <p>Kontaktperson vid utvecklings- och förvaltningscentret och närings-, trafik- och miljöcentralen: Jouko Nieminen, e-post: jouko.nieminen(at)ely-keskus.fi, tfn 0295 022 769</p>		
Nyckelord Regional ekonomi, prognostisering		
ISSN Webbpublikation 2323-7678	ISBN Webbpublikation 978-952-327-242-2	
Sidoantal 173	Språk Finska	Pris -
Utgivare Arbets- och näringsministeriet		Förläggare

Visiting address

Aleksanterinkatu 4
FIN-00170 Helsinki
FINLAND

Postal address

P.O. Box 32
FIN-00023 GOVERNMENT,
Helsinki FINLAND

Telephone 029 506 0000
Fax +358 9 1606 2166

Series title and number of the publication

Outlook for regional development
2/2017

Authors (institution: Name, Chairperson, Secretary) Jouko Nieminen Strategy Director KEHA Centre	Date 25 September 2017	
	Commissioned by Ministry of Economic Affairs and Employment	
	Date of appointment	
Title Regional economic prospects		
Abstract <p>Regional economic prospects in autumn 2017 is a review of the current situation and short-term prospects in sub-regions and ELY Centre areas prepared by the ELY Centres (Centres for Economic Development, Transport and the Environment) together with key regional developers. The forecasts presented in this review were prepared in August and September 2017.</p> <p>With regard to regions, it is anticipated that the upward trend in the economy and employment will continue further. The positive outlook covers the entire country in practice, and there is no indication of a slowdown of growth in any specific region. Economic growth is seen in the renewed demand for labour in several sectors, although this also creates challenges for the supply of labour. The fall in unemployment has continued in all regions and the future looks bright in this respect.</p> <p>The growth expectations for regions are based on positive outlooks in many sectors, but export industry continues to be the main driver of growth. Bioeconomy, construction, ICT, business services and the travel industry are among the sectors with encouraging forecasts.</p> <p>The rapid growth in Southwest Finland continues, spearheaded by maritime and automotive industries. The challenges in creating positive structural reform are addressed on many levels and, in this endeavour, closer collaboration between the government and regions is key. In Central Finland, the construction of the Äänekoski bioproduct mill has reached completion and expectations are high as the mill is about to start operations. The growth prospects for the Jyväskylä region are highly positive for several reasons.</p> <p>There are new plans for further investments in bioeconomy and the prospects in the field are expected to benefit the entire country. Growth in the construction industry continues in growth centres, in particular, and the numerous public sector construction and infrastructure projects will have a positive impact on employment in the sector.</p> <p>Unemployment has fallen in all regions and the positive trend is expected to continue. Long-term and youth unemployment are also showing signs of easing. With economic growth, the demand for labour has picked up. However, this means that the challenges in the supply of workforce are becoming ever more topical.</p> <p>Contact person at MEE: Enterprise and Innovation Department/Business Sector Services/Esa Tikkanen, e-mail: esa.tikkanen(at)tem.fi, tel. +358 50 040 5459</p> <p>Contact person at KEHA Centre and ELY Centre: Jouko Nieminen; jouko.nieminen(at)ely-keskus.fi, tel. 0295 022 769</p>		
Key words Regional economy, foresight		
ISSN (online publication) 2323-7678	ISBN (online publication) 978-952-327-242-2	
Pages 173	Language Finnish	Price -
Published by Ministry of Economic Affairs and Employment		Sold by

Sisällysluettelo

Taustaa.....	7
Yhteenveto.....	8
Uudenmaan ELY-keskus.....	12
Helsingin seutukunta.....	26
Raaseporin seutukunta.....	26
Porvoon seutukunta.....	26
Loviisan seutukunta.....	27
Varsinais-Suomen ELY-keskus.....	28
Turun seutukunta.....	38
Salon seutukunta.....	38
Loimaan seutukunta.....	39
Vakka-Suomen seutukunta.....	39
Turunmaan seutukunta.....	39
Satakunnan ELY-keskus.....	40
Porin seutukunta.....	48
Rauman seutukunta.....	48
Pohjois-Satakunta.....	48
Pirkanmaan ELY-keskus.....	49
Tampereen seutukunta.....	57
Etelä-Pirkanmaan seutukunta.....	57
Ylä-Pirkanmaan seutukunta.....	58
Lounais-Pirkanmaan seutukunta.....	58
Luoteis-Pirkanmaan seutukunta.....	58
Hämeen ELY-keskus.....	59
Lahden seutukunta.....	74
Hämeenlinnan seutukunta.....	74
Riihimäen seutukunta.....	75
Forssan seutukunta.....	75
Kaakkois-Suomen ELY-keskus.....	76
Kouvolan seutukunta.....	85
Kotkan-Haminan seutukunta.....	86
Imatran seutukunta.....	86
Lappeenrannan seutukunta.....	86
Etelä-Savon ELY-keskus.....	87
Mikkelin seutukunta.....	96
Pieksämäen seutukunta.....	96
Savonlinnan seutukunta.....	96
Pohjois-Savon ELY-keskus.....	97
Kuopion seutukunta.....	102
Varkauden seutukunta.....	102
Ylä-Savon seutukunta.....	103
Koillis-Savon seutukunta.....	103
Sisä-Savon seutukunta.....	103
Pohjois-Karjalan ELY-keskus.....	104
Joensuun seutukunta.....	114
Keski-Karjalan seutukunta.....	114
Pielisen Karjalan seutukunta.....	114

Keski-Suomen ELY-keskus	115
Jyväskylän seutukunta	122
Jämsän seutukunta	123
Keuruun seutukunta	123
Joutsan seutukunta	123
Saarijärven-Viitasaaren seutukunta	124
Äänekosken seutukunta	124
Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	125
Seinäjoen seutukunta.....	131
Suupohjan seutukunta.....	131
Järviseedun seutukunta	131
Kuusiokuntien seutukunta	132
Pohjanmaan ELY-keskus	133
Vaasan ja Kyrönmaan seutukunnat.....	139
Suupohjan rannikkoseutu.....	139
Pietarsaaren seutukunta	140
Kaustisen seutukunta	140
Kokkolan seutukunta.....	140
Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	141
Oulun seutukunta	148
Koillismaan seutukunta	148
Oulunkaaren seutukunta	149
Raahen seutukunta	149
Nivalan-Haapajärven seutukunta	149
Haapaveden-Siikalatvan seutukunta.....	150
Ylivieskan seutukunta.....	150
Kainuun ELY-keskus	151
Kajaanin seutukunta.....	156
Kehys-Kainuun seutukunta	157
Lapin ELY-keskus	158
Rovaniemen seutukunta.....	167
Kemi-Tornion seutukunta.....	167
Torniolaakson seutukunta.....	168
Itä-Lapin seutukunta.....	168
Tunturi-Lapin seutukunta.....	168
Pohjois-Lapin seutukunta.....	169
Lisätietoja	170
Liite 1 Keskeisiä tilastotietoja, koko maa, ELY-keskukset ja seutukunnat	172

Taustaa

Alueelliset kehitysnäkymät 2/2017 on ELY-keskusten yhdessä muiden aluekehittäjien kanssa muodostama näkemys ELY-keskusalueiden ja seutukuntien¹ nykytilasta ja lähiajan näkymistä. Katsauksen arviot on tuotettu kuluvan vuoden elo-syyskuussa.

Katsausta on laadittu vuodesta 2006 alkaen ja se on keskeinen osa lyhyen aikavälin alue-ennakointia. Kyseessä on laadullinen arvio, jossa keskeisessä roolissa ovat aluekehittäjien ja yritysten kehittämisen parissa toimivien henkilöiden näkemykset. Laadullista arviota tukevat tilastotiedot sekä alueelliset kyselyt ja barometrit. Alueellisten katsausten laatimisessa on monilla alueilla tärkeässä roolissa alueilla toteutetut keskustelupaneelit, joissa osallistajat muodostavat yhteisen näkemyksen alueen nykytilasta ja tulevaisuudesta.

Arviointikohteita ovat elinkeinoelämä ja yritystoiminta sekä työttömyyden määrä ja rakenne. Näkemykset tiivistetään jokaisen seutukunnan ja ELY-keskuksen kohdalla plus-miinus-arvioihin. Arvioitavat ajankohdat ovat:

- nykyhetki suhteessa vuoden takaiseen
- tilanne puolen vuoden kuluttua verrattuna nykyhetkeen
- tilanne vuoden kuluttua verrattuna nykyhetkeen

Kehitysarviot kuvaavat alueen muutoksen suuntaa, ei arvioitavan asiakokonaisuuden tasoa alueella. Kehitysarviot eivät myöskään mahdollista alueiden välistä vertailua, vaan aluetta arvioidaan aina suhteessa alueen nykytilaan tai menneeseen kehitykseen.

Katsauksessa nimeltä mainittujen yritysten tiedot perustuvat pääosin mediaseurantaan.

¹ Vuoden 2014 alusta alkaen seutukunnat lakkautettiin virallisena aluejakona, mutta tilastollisena alue-
luokituksena seutukuntaa käytetään vielä toistaiseksi.

Yhteenveto

Alueilla ennakoidaan talouden ja työllisyyden kehittyvän nousujohteisesti lähitulevaisuudessa. Positiiviset näkymät kattavat käytännössä koko maan, eikä millään alueella nähdä vielä merkkejä kasvun taitumisesta.

Taloukasvu näkyy vilkastuneena työvoiman kysyntänä useilla ammattialoilla, samalla tosin murheet työvoiman saatavuudessa yleistyvät. Työttömyyden lasku on jatkunut kaikilla alueilla ja tulevaisuus näyttää tässäkin suhteessa valoisalta.

Elinkeinoelämä ja yritystoiminta

Alueilla arvioidaan, että elinkeinoelämän ja yritystoiminnan osalta tilanne on **tällä hetkellä** 66 seutukunnassa² parempi kuin vuosi sitten. Yhdelläkään alueella ei koeta tilanteen heikentyneen vuoden takaiseen verrattuna ja vuoden takaisella tasolla ollaan vain Koillis-Savon seutukunnassa. **Lähimmän puolen vuoden aikavälillä** odotetaan parannusta nykyiseen nähden 65 seutukunnassa, eikä missään uskota heikkenevään kehitykseen. Vain kahden seutukunnan, Haapaveden-Siikalatvan ja Koillis-Savon, elinkeinoelämän vireen odotetaan pysyvän nykyisellä tasollaan. **Vuoden päähän** ulottuvat arviot ovat myös hyvin positiiviset. Nykytilanteeseen verrattuna kehityksen odotetaan paranevan 65 seutukunnassa. Yhdelläkään alueella ei ennakoida näkymien heikkenevän ja vain Savonlinnan sekä Koillis-Savon tilanteiden ennakoidaan pysyvän ensi syksynä nykytasollaan.

Alueiden kasvuodotusten taustalla ovat hyvät kehitysnäkymät monilla eri aloilla. Keskeinen kasvun moottori on edelleen vientiteollisuus, mutta hyviä näkymiä on mm. biotaloudesta, rakentamisesta, ICT-sektorilla, liike-elämän palveluissa ja matkailussa.

Varsinais-Suomen nousukiito jatkuu etenkin meriteollisuuden ja autonvalmistuksen kasvun myötä. Positiivisen rakennemuutoksen alueen kasvaviin työvoimatarpeisiin etsitään ratkaisuja mm. kehittämällä koulutusta, edistämällä työvoiman liikkuvuutta, investoimalla liikenneinfraan ja tehostamalla työvoiman hankinnan prosesseja.

Keski-Suomi on ollut viimeiset pari vuotta valokeilassa ennen muuta Äänekosken biotuotetehtaan investoinnin johdosta. Tehdas on nyt valmistunut ja täyteen tuotantoon päästään noin vuoden kuluessa. Keski-Suomen ja varsinkin Jyväskylän seudun näkymät ovat edelleen positiiviset, eikä pelkästään biotalouden johdosta, vaan positiivista virettä on laajemmin vientiteollisuudessa, ICT-alalla ja rakentamisessa.

Biotalousalueen kohdistuu edelleen uusia investointisuunnitelmia, joiden realisoitumista odotellaan mm. Lapissa, Kainuussa ja Pohjois-Savossa. Jo toteutuneiden investointien johdosta työvoimatarpeet esim. puunkorjuuseen ja kuljetuksiin ovat kasvaneet.

Asuntorakentamisen kasvu jatkuu, varsinkin väestön kasvusta hyötyvissä maakuntien keskuskaupungeissa. Asunto- ja korjausrakentamisen lisäksi alaa työllistävät eri puolilla maata menossa tai käynnistymässä olevat useat julkiset toimitilahankkeet ja liikenneinfrahankeet. Suuria rakennusinvestointeja on käynnissä erityisesti pääkaupunkiseudulla.

² Manner-Suomessa on 67 seutukuntaa.

Matkailun positiivinen kehitys ja vaikutus aluetalouteen on nostettu esiin monilla alueilla. Matkailun investoinnit ovat merkittäviä mm. Lapissa ja Pohjois-Pohjanmaalla.

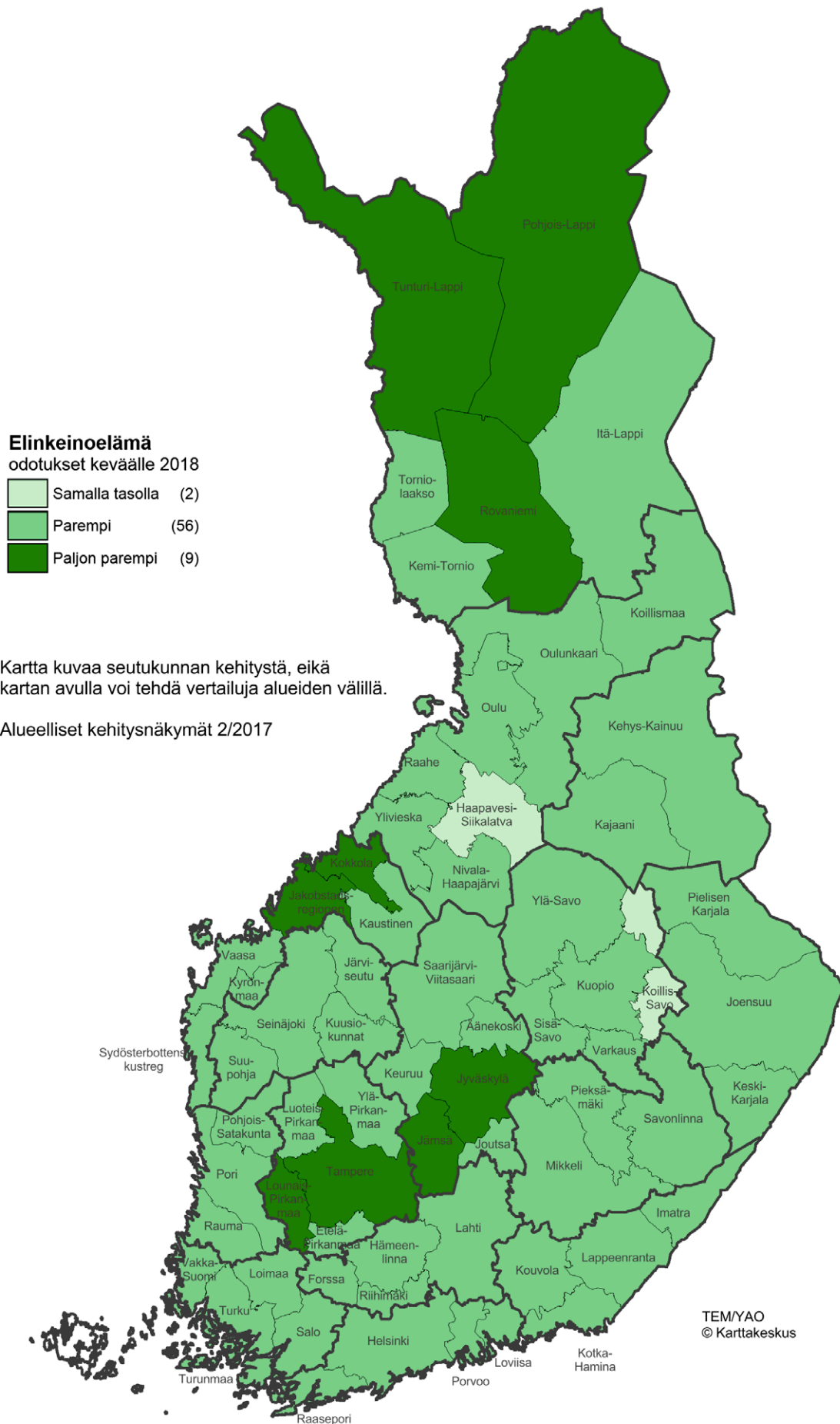
Työttömyyden määrän ja rakenteen kehitysnäkymät

Työttömyys on laskenut kaikilla alueilla ja hyvän kehityksen ennakoidaan jatkuvan. Myös pitkäaikaistyöttömyys ja nuorten työttömyys ovat helpottuneet.

Seuraavan puolen vuoden kuluessa työttömyystilanteen arvioidaan entisestään helpottuvan 64 seutukunnassa ja pysyvän nykytasolla kolmessa seutukunnassa. Ensi vuoden kevättä koskevissa arvioissa myönteiseen työttömyyskehityksen uskotaan 65 seutukunnassa ja vain kahdessa seutukunnassa ennakoidaan pysyttävän nykytasolla.

Taloukasvun myötä työvoiman kysyntä on vilkastunut, mikä näkyy TE-toimistoihin ilmoitettujen uusien avoimien työpaikkojen määrän kasvuna. Myös eläkkeelle siirtyvien korvaaminen luo kysyntää työmarkkinoille.

Työvoiman saatavuuden haasteet nousevat talouden kasvun myötä yhä useammin puheenaiheeksi. Rekrytointiongelmien määrä onkin monilla alueilla lähtenyt kasvuun ja varsinkin metallialan, rakentamisen ja ICT-alan osaajien kysyntä on kasvussa ympäri maata.

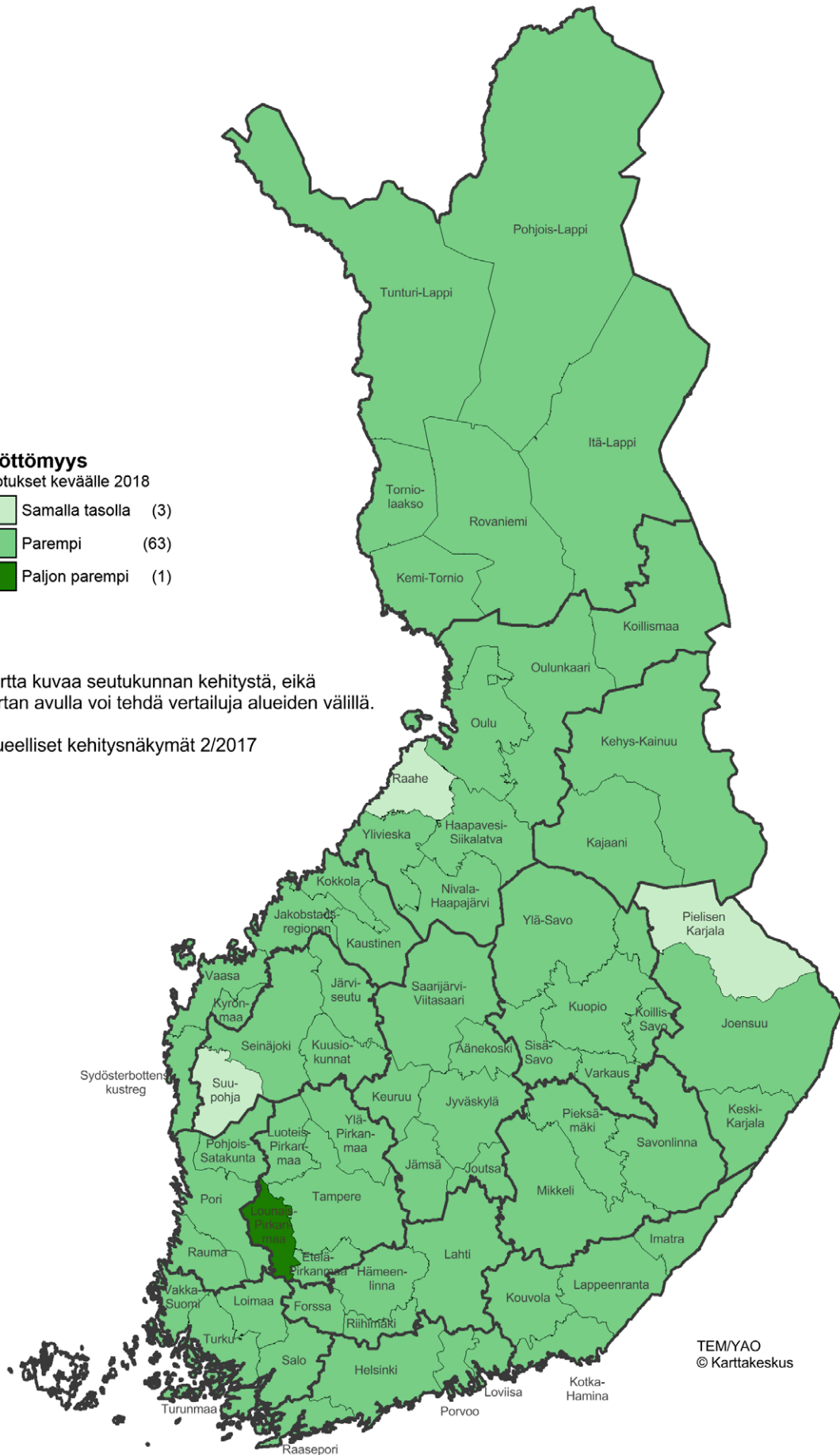
Työttömyys

odotukset keväälle 2018

- Samalla tasolla (3)
- Parempi (63)
- Paljon parempi (1)

Kartta kuvaa seutukunnan kehitystä, eikä kartan avulla voi tehdä vertailuja alueiden välillä.

Alueelliset kehitysnäkymät 2/2017

Uudenmaan ELY-keskus

Helsingin sk	6 kk	Loviisan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+	Työttömyys	+

Raaseporin sk	6 kk	Porvoon sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+	Työttömyys	+

Uudellamaalla asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 1 648 699 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 18 567 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömiä työnhakijoita oli 91 378 ja työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta 10,8 %.

Uudenmaan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Uusimaa on pääkaupunkiseutuna sekä yrityselämän ja valtionhallinnon keskittymänä aluetaloudellisesti erinomaisessa asemassa. Uudenmaan elinkeinoelämä on monipuolista ja alueen keskimääräinen koulutustaso on korkea. Euroopan komission alueellisen kilpailukyvyksen indeksin mukaan Uudenmaan vahvuuksia ovat eurooppalaisessakin mittakaavassa väestön hyvinvointi, korkeakoulutettujen määrä ja korkeakoulutuksen taso, teknologian ja

nopeiden datayhteyksien saatavuus ja nopea käyttöönotto sekä alueen elinkeinorakenteen, koulutuksen ja työvoiman innovaatiotaso. Suomen mittakaavassa Uudenmaan vahvuutena ovat elinkeinorakenteen monipuolisuus ja osaamisintensiivisten palveluiden verrattain suuri osuus. Lisäksi koko Suomen kattavat vahvuudet, kuten peruskoulutuksen taso sekä instituutioiden toiminta ja luotettavuus, pätevät myös Uudenmaan osalta.

Viimeisen vuoden aikana Uudenmaan talous on lähtenyt voimakkaaseen kasvuun esimerkiksi keskeisten toimialojen liikevaihdon perusteella. Kuluvan vuoden tammi-maaliskuussa kasvua oli 10,7 % edellisvuoden samaan ajanjaksoon verrattuna. Uudenmaan lähitulevaisuuden haasteet liittyvätkin sen varmistamiseen, että tapahtunut myönteinen kehitys jatkuu myös tulevaisuudessa sekä siihen, että vallitsevaa hyvää suhdannetta päästäisiin hyödyntämään täysimääräisesti. Alueelliset toimijat nostavat tulevan kasvun haasteeksi erityisesti kaksi asiaa: investointien toteutumisen ja työvoiman saatavuuden. Osalla pienistä ja keskisuurista (pk)-yrityksistä on ollut vaikeuksia saada rahoitusta investointeihinsa kun pankkien vaatimukset ovat kiristyneet vaadittavien vakuuksien sekä lainoitettavan yrityksen taseen ja toteutuneen liiketuloksen suhteen. Ongelmia on siten erityisesti taantumien aikana huonommin pärjänneillä yrityksillä ja toimialoilla. Toisaalta, osa yrityksistä on viimeisten vuosien aikana suunnannut investointinsa Uudenmaan sijaan ulkomaille. Ulkomaille investointejaan ovat ohjanneet globaalien ja suurten yritysten lisäksi myös osa pk-yrityksistä. On vaarana muodostua ilmiöksi, että yrityksillä, joilla olisi kykyä ja rahoitusta tehdä investointeja, ei ole halua tehdä investointejaan juuri Uudellemaalle. Toisaalta niillä yrityksillä, joilla olisi halua investointeihin, ei välttämättä ole kykyä tai rahoitusta investointien tekemiseen.

Osaavan työvoiman saatavuus muodostaa toisen haasteen, joka on jo realisoitunut tiettyillä ammattialoilla. Vaikka yritysten liikevaihdot ovat kasvaneet, ei työllisyys ole noussut samassa suhteessa, ja avoimien työpaikkojen määrä sekä yritysten kokemat rekrytointiongelmat ovat lisääntyneet suhteessa enemmän kuin työttömyys on laskenut. Työ- ja elinkeinoministeriön kyselyn mukaan rekrytointiongelmia kokeneiden toimipaikkojen osuus on noussut Uudellamaalla vuoden 2017 aikana, kun yhteensä 35 % toimipaikoista ilmoittaa kokeneensa rekrytointiongelmia.

Sote- ja maakuntauudistukset sekä pääkaupunkiseudun erillisratkaisu asettavat haasteita ja luovat epävarmuutta esimerkiksi määrärahojen kohdentumisen ja ympäryskuntien roolin suhteen. Euroopan komission alueellisen kilpailukyvyyn indeksin mukaan Uudenmaan heikkoudet ovat yhtenevät muun Suomen kanssa. Suomella ja Uudellamaalla on maantieteellisen alueen suuresta koosta ja väestön pienuudesta johtuen eurooppalaisella mitata-asteikolla keskiarvoa huonompi liikenteellinen saavutettavuus sekä verrattain pieni potentiaalinen markkina-alue. Lisäksi työmarkkinoiden toimivuus ja tehokkuus on eurooppalaisista keskiarvoa heikompaa.

Vuonna 2014 Uudenmaan maakunnan bruttokansantuote (BKT) per asukas oli noin 49 000, mikä oli 30 prosenttia korkeampi kuin koko maan BKT per asukas. Alueen bruttokansantuote nousi 2000-luvulla yhtäjaksoisesti aina vuoteen 2009 saakka, jolloin BKT per henkilö kääntyi jyrkkään laskuun. Useamman vuoden kestäneen ailahtelevan jakson jälkeen vasta vuonna 2013 BKT per asukas ylitti vuoden 2008 tason. Vielä vuonna 2014 alueen BKT laski lievästi (-0,2 %) edeltävään vuoteen nähden. Alueellisia tietoja BKT:n kehi-

tyksestä ei ole vielä saatavissa vuoden 2014 jälkeen, mutta Tilastokeskuksen tarkistettujen ennakkotietojen mukaan koko Suomen bruttokansantuotteen volyymi nousi 1,9 prosenttia vuonna 2016, eikä ole syytä olettaa, että Uudenmaan kasvu olisi olennaisesti pienempää kuin koko maan keskimäärin. Uudenmaan yritysten osuus Suomen tavaraviennin arvosta vuonna 2016 oli Tullin ulkomaankauppatilastojen mukaan 31,6 % ja tavaratuonnin arvosta 62,4 %. Alueen tavaraviennin arvo laski edellisvuodesta 3 prosenttia, eli 555 miljoonaa euroa. Tavaratuonnin arvo sen sijaan nousi vuonna 2016 2 prosenttia eli 666 miljoonaa euroa.

Vuonna 2016 Uudenmaan yrityskanta oli noin 124 500, mikä vastaa vajaata kolmasosaa koko maan yrityskannasta. Vuosien 2010 ja 2014 välisellä tarkastelukaudella Uudenmaalla oli 2617 kasvuyritystä, eli yritystä, jonka keskimääräinen vuosikasvu oli vähintään 10 %. Uudenmaalla toimi 36 prosenttia koko maan kasvuyritysten määrästä. Alueen koko yrityskannasta 2,1 % oli kasvuyrityksiä, ja kasvuyritysten suhteellinen osuus koko yrityskannasta oli toiseksi korkeinta koko Suomessa. Työpaikkojen toimialarakenne on Uudella maalla alueellisesti eriytynyt. Pääkaupunkiseutu on monien suurkaupunkien tapaan vahvasti erikoistunut etenkin informaatio- ja viestintäalaan, hallinnon tukipalveluihin sekä vähittäis- ja tukkukauppaan. Itäinen ja läntien Uusimaa ovat sen sijaan vahvoja teollisuusalueita. Itä-Uusimaa on öljynjalostuksen myötä Suomen kemianteollisuuden keskittymä. Läntisen Uudenmaan vahvuuksia ovat kemianteollisuus, logistiikka ja lisääntyvässä määrin myös matkailu. Kone- ja metalliteollisuus, logistiikka sekä tukkukauppa sekä erityisesti rakentaminen ovat merkittäviä toimialoja KUUMA-seudulla (Hyvinkää, Järvenpää, Kirkkonummi, Kerava, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Sipoo, Tuusula ja Vihti). Maa- ja metsätalous on keskittynyt Itäiselle ja läntiselle Uudellemaalle, joskin elinkeinon aluetaloudellinen merkitys on näilläkin alueilla laskussa.

Tällä hetkellä liikevaihdon kasvu on erittäin voimakasta rakentamisessa ja teollisuudessa. Liikevaihdon suhdanteiden vuosimuutos oli vuoden 2017 ensimmäisellä vuosineljänneksellä rakentamisessa 20,5 prosenttia ja teollisuudessa 19 prosenttia. Palvelualoilla liikevaihdon nousu on jatkunut tasaisena yhtäjaksoisesti vuodesta 2010 alkaen ja kasvua on nähty etenkin liike-elämän palveluissa, rahoituksessa, matkailu- ja ravintolapalveluissa sekä kotitalouksien palveluissa. Merkittävimmät kasvualat tulevat Uudellamaalla tulevaisuudessa todennäköisesti olemaan liike-elämän palvelut, matkailu- ja ravintola-ala, rakentaminen, terveydenhuolto- ja sosiaalipalvelut sekä terveysteknologia.

Vuoden 2016 lopussa Uudellamaalla asui yhteensä 1 640 000 ihmistä eli lähes kolmannes koko maan väestöstä. Maakunnan väkiluku on kasvanut 25 vuodessa noin 390 000 asukkaalla eli keskimäärin prosentin vuositahtia. Tilastokeskuksen tietojen mukaan vuonna 2016 Uudenmaan väestönlisäys oli 17 797, josta nettomaahanmuuttoa oli 5 980, luonnollista väestönlisäystä 5 117 ja kuntien välistä nettomuuttoa 6 700. On varsin todennäköistä, että jatkossakin maan sisäinen muuttoliike sekä ulkomaiset suorat rekrytoinnit sekä maahanmuutto kohdentuvat voimakkaasti juuri Uudellemaalle. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Uudenmaan väestömäärä tulee ylittämään 1 700 000 ihmisen rajapyykin vuonna 2021, 1 800 000 ihmisen rajan vuonna 2028 ja 1 900 000 ihmisen rajan vuonna 2039.

Vuonna 2016 yli 69 prosenttia maakunnan väestöstä asui pääkaupunkiseudulla. 2010-luvulla väestönkasvu on keskittynyt erityisesti pääkaupunkiseudun kuntiin ja maakunnan kuntakeskuksiin. Väestöennusteen mukaisen väkiluvun kasvun oletetaan suuntautuvan jatkos-

sakin lähes yksinomaan Helsingin seutukunnan alueelle. Nykyisellä kasvuvauhdilla Vantaa nousee väkiluvussa Tampereen ohi Suomen kolmanneksi suurimmaksi kaupungiksi 2020-luvulle tultaessa. Alueella asuvan väestön ikärakenne on varsin suotuisa verrattuna muuhun Suomeen. Väestöllinen huoltosuhde eli alle 15-vuotiaiden ja yli 65-vuotiaiden määrä 100 työkäistä kohden oli 50,5 vuonna 2016. Vuoteen 2025 mennessä luvun arvioidaan alueella nousevan noin 55:en. Koko maan väestöllisen huoltosuhteen arvioidaan kasvavan vuoteen 2025 mennessä 66,4 prosenttiin. Toisin sanoen väestö vanhenee Uudellamaalla, mutta huomattavasti vähemmän kuin muualla Suomessa.

Kansallisesti vertailtuna Uudenmaan liikenneyhteydet ovat korkealla tasolla, joskin on huomioitava myös alueelliset erot Uudenmaan sisällä. Keskeisellä sijainnilla oleva Helsinki-Vantaan lentoasema palvelee aluetta kattavasti ja Vuosaaren satamasta on hyvät yhteydet valtakunnalliseen tie- ja raideverkkoon. Varsinkin pääkaupunkiseudun liikenneverkko tulee parantumaan entisestään, kunhan Länsimetro valmistuu. Tulevaisuudessa Raitte-Jokeri tuo yhä suuremman alueen raideliikenteen pariin ja pääradan parantaminen välillä Pasila-Riihimäki parantaa rataosan välitys- ja häiriösietokykyä. Toisaalta, määrärahojen leikkausten myötä ympäryskuntien joukkoliikenneyhteydet ovat lähiaikoina heikentyneet erityisesti ympäryskuntien sisäisten ja keskinäisten joukkoliikenneyhteyksien osalta. Länsi- ja Itä-Uudenmaan yrityksistä neljäsosa ilmoittikin syksyn 2017 Pk-yritysbarometrisä liikenneyhteyksien kehittyneen viimeisen kahden vuoden aikana jonkin verran tai merkittävästi huonompaan suuntaan. Kehityksellä on ollut negatiivisia vaikutuksia muun muassa työvoiman saatavuuteen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Uudenmaan talous on kasvanut viimeisen vuoden aikana kaikilla toimialoilla ja kehitys on kiihtynyt vuoden 2017 ensimmäisellä kvartaalilla. Kaikkien toimialojen liikevaihdon suhdannetta tarkasteltaessa tammi-maaliskuussa kasvua oli 10,7 % edellisvuoden samaan ajanjaksoon verrattuna. Viimeksi näin suuri vuosimuutos vuosineljänneksellä on tapahtunut vuonna 2011. Kaikkia toimialoja tarkasteltaessa yritysten liikevaihdon kausitasoitettu suhdanne oli ensimmäisellä kvartaalilla ensimmäistä kertaa yli vuosien 2008 ja 2012 huipulukemien. Elinkeinoelämän keskusliiton (EK) heinäkuussa 2017 julkaistussa suhdannebarometrissä teollisuuden ja rakentamisen sekä palvelualan yritysten suhdannetilanne oli kohentunut selvästi.

Yritykset uskovat kasvun jatkuvan myös tulevaisuudessa. Syksyn 2017 Pk-yritysbarometrissä 48 % Uudenmaan yrityksistä arvioi yrityksensä suhdannenäkymän parantuvan seuraavan vuoden aikana ja vain 9 % yrityksistä uskoi suhdannenäkymän huonontuvan. Vaikka yritysten suhdannenäkymät ovat olleet korkealla tasolla jo syksyn 2016 ja kevään 2017 Pk-yritysbarometreissä, ovat suhdannenäkymät parantuneet uusimmassa barometrissä. Noin puolet yrityksistä arvioi yrityksensä liikevaihdon ja tilauskannan olevan suurempi seuraavan vuoden kuluttua, ja 39 % arvioi yrityksensä kannattavuuden parantuvan seuraavan vuoden aikana, huolimatta siitä, että materiaalien hintojen ja palkkakustannuksien henkilöä kohden oletetaan myös nousevan. Myös EK:n suhdannebarometrin mukaan yritysten suhdannenäkymät ovat pysyneet erittäin korkealla tasolla, joskin palveluiden osal-

ta näkymät olivat hieman huonontuneet. Barometrin mukaan tuotantokapeikkoja aiheuttavat tällä hetkellä eniten ammattityövoiman puute ja riittämätön kysyntä yritysten tarjoamista palveluista ja tuotteista.

Huomionarvoista on, että vaikka yritysten suhdannenäkymät ovat parantuneet huomattavasti esimerkiksi kevään 2016 Pk-yritysbarometristä (saldoluku on lähes kaksinkertaistunut), yritysten arviot tulevaisuuden investoinneistaan eivät ole nousseet. Syksyn 2017 barometrissä 21 % yrityksistä arvioi investointiensä arvon olevan suurempi seuraavan vuoden kuluttua, mikä on saman verran kuin keväällä 2016. Lähes yhtä suuri osa (20 %) alueen yrityksistä arvioi investointiensä arvon olevan pienempiä vuoden kuluttua. Kasvuhakuisten yritysten osuus Uudellamaalla on hieman laskenut edellisistä barometreistä, kun 42 prosenttia pk-yrityksistä ilmoittaa olevansa joko voimakkaasti kasvuhakuisia tai pyrkivänsä kasvamaan mahdollisuuksien mukaan. Keväällä 2017 osuus oli 46 % ja vuoden 2016 syksyllä 49 %.

Uudenmaan tutkimus- ja kehittämistoiminnan (t&k) menot ovat kansainvälisesti tarkasteltuna korkealla tasolla. T&k-toimintaan ja investointeihin sisällytetään perustutkimus, soveltava tutkimus sekä kehittämistyö ja ne luovat pohjaa tulevalle kilpailukyvyille ja menestykselle. Eurostatin tilastojen mukaan vuonna 2013 Uudenmaan alueen t&k-menot asukasta kohden olivat EU:n 276:sta alueesta kymmenenneksi korkeimmat. Mitattaessa t&k-menojen osuutta alueiden bruttokansantuotteesta oli Uudenmaan sijoitus 18. Vuonna 2015 Uudenmaan t&k-menot olivat 2 924 miljoonaa euroa, 178 miljoonaa vähemmän kuin 2011, jolloin menot olivat suurimmillaan. Uudenmaan osuus koko maan t&k-menoista laski lähes yhtäjaksoisesti vuodesta 1995 vuoteen 2009, jonka jälkeen osuus on jälleen noussut. Vuonna 2015 Uudenmaan osuus oli 48 prosenttia.

Uudellamaalla on kansallisesti vertailtuna suuri potentiaali yritysten sijoittumisessa alueelle, sillä yritysten arvostamista seikoista liikenneyhteydet, markkinoiden läheisyys ja kasvukeskukset ovat tekijöitä, joissa yritysten vaatimuksiin pystytään vastaamaan jo nyt suuressa osin. Alueella on lukuisia yrityskeskittymiä, joissa synergiaedut ovat kansainväliselläänkin mitta-asteikolla korkealla tasolla, kuten Ruoholahti, Otaniemi/Keilaniemi, Vallila, Aviapolis ja Kuuma-alueen yritysalueet.

Uudenmaan yrityskanta on noussut viimeiset vuodet, kun Uudellemaalle on perustettu viimeisen neljän vuoden ajan vuosittain noin 11 000 uutta yritystä samalla kun lopettaneiden yritysten lukumäärä on vaihdellut 9 000 ja 11 000 yrityksen välillä. Vuosien 2013 ja 2016 välillä yritysten lukumäärä lisääntyi eniten ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan (sisältää muun muassa liike-elämän palvelut) sekä informaation ja viestinnän toimialoilla ja vähentyi rakentamisen, tukku- ja vähittäiskaupan sekä kuljetuksen ja varastoinnin toimialoilla.

Tämän vuoden ensimmäisellä neljänneksellä aloittaneiden yritysten lukumäärä laski hieman edellisvuoden samasta ajankohdasta. Pääkaupunkiseudun uusyrityskeskuksissa asioineiden uusien yritysten kontaktit ovat vähentyneet alkuvuonna, joka voi osittain johtua starttirahahakemusten prosessissa tapahtuneista muutoksista. Toisaalta, yritysneuvojen mukaan yritysneuvonnassa asioivien aloittavien yritysten yritysajat ja liiketoimintasuunnitelmat ovat olleet aiempia vuosia kehittyneempiä ja yritysten onnistumismahdollisuudet voivat olla parempia. Muutos voi kertoa parantuneista mahdollisuuksista työllistyä palkansaa-

jana. Ympäryskunnissa yhteydenottojen määrä on lisääntynyt. Koko Uudenmaan alueella starttirahahakemusten lukumäärä on noussut alkuvuonna hieman edellisestä vuodesta.

Uudenmaan merkittävimmät teollisuudenalat ovat kone- ja metalliteollisuus, elektroniikka- ja sähköteollisuus sekä kemianteollisuus. Helsingissä toimii lisäksi merkittävä terveys-tekniikan keskittymä. Teollisuudessa liikevaihdon suhdanne laski useamman vuoden ajan ennen vuoden 2016 toisesta vuosineljänneksestä lähtien alkanutta nousua. Kasvu kiihtyi vuoden 2017 alussa, jolloin mitattiin kolmanneksi suurin vuosimuutos kvartaalissa vuoden 2001 jälkeen. Teollisuuden liikevaihdon kausitasoitettu suhdanne on kuitenkin edelleen yli 17 % alemmalla tasolla kuin vuoden 2008 huippulukemassa. Kun samaan aikaan EK:n heinäkuun 2017 suhdannebarometriin vastanneista Uudenmaan teollisuuden ja rakentamisen yrityksistä 87 prosenttia ilmoitti tuotantokapasiteettinsa olevan kokonaan käytössä, on todennäköistä, että kokonaistuotantokapasiteetti Uudellamaalla on vähentynyt. Tulevaisuudessa kasvu edellyttää mahdollisesti lisäinvestointeja ja uhkana on vähintään väliaikaisen tuotantokapeikon syntyminen ennen lisäkapasiteetin käyttöönottoa.

Poikkeuksen yleiselle trendille tekevät suunnittelu- ja konsultointiala sekä tietotekniikkaalat, joilla kasvu on jatkunut jo useamman vuoden. Myöskään kemianteollisuudessa ei tapahtunut viime vuosien aikana muilla teollisuudenaloilla nähtyä laskua, ja alalla on tehty jo viime vuosien aikana investointeja Uudellamaalla. Merkittäviä lisäinvestointeja on tällä hetkellä käynnissä esimerkiksi Kilpilahden alueella. Muoviteollisuus kääntyi viime vuoden lopulla kasvuun useamman vuoden jatkuneen huonon kannattavuuden jälkeen.

Teknolomiteollisuuden merkitys Uudenmaan elinkeinoelämässä on erittäin merkittävä, sillä alan osuus alueen koko viennistä on 47 % ja tutkimus- ja kehittämistoimien investoinneista noin kaksi kolmasosaa. Teknolomiteollisuus ry:n tietojen mukaan alan yritysten liikevaihto on kasvanut alkuvuodesta keskimäärin 10 % koko maassa, ja kehitys Uudellamaalla on vastannut koko maan lukemia. Taantumien aikana globaalisti toimivat teknolomiteollisuuden suuryritykset ovat leikanneet toimintojaan Uudellamaalla, eikä yrityksillä ole todennäköisesti suunnitelmia palauttaa näitä toimintoja Suomeen takaisin. Alalla ei siten ole näkyvissä samanlaista nousupotentiaalia kuin viime laman jälkeen. Monilla toimipaikoilla tuotantokapasiteetti on otettu jo lähes täysimääräisesti käyttöön ja lisäkasvu edellyttää lisäinvestointeja.

Rakentaminen kasvoi vuosina 2015 ja 2016 enemmän kuin mikään muu toimiala ja kehitys kiihtyi vielä tammi-maaliskuussa 2017 (20,5 % nousu verrattuna vuoden 2016 samaan ajanjaksoon). Liikevaihdon kausitasoitettu suhdanneluku on selvästi korkeimmalla tasollaan koskaan. Rakentamisen suurimmista hankkeista tällä hetkellä käynnissä ovat edelleen muun muassa REDI- ja Tripla-kauppakeskukset, Länsimetron jatke, lentoaseman laajennus ja Olympiastadionin peruskorjaus. Näistä hankkeista monet jatkuvat vielä useamman vuoden ajan, joka takaa tuotannon määrän pysymisen nykyisellä tasolla, mutta lisäkasvua niistä ei ole välttämättä johdettavissa. Korjausrakentamisesta on muodostunut erityisesti ympäryskunnissa yhä merkittävämpää, ja kysynnän oletetaan kasvavan jatkossa entisestään.

Myönnettyjen rakennuslupien ja aloitettujen uudisrakennusten määrä lisääntyi alkuvuonna. Myös rakentamisen indeksipisteluku on jatkanut yhtäjaksoista kasvuaan tänä vuonna, joskin kehitys on tasaantunut viime vuodesta. Asuntorakentaminen jatkuu pääkaupunkiseudulla voimakkaana. Keski-Uudellamaalla asuntotuotannon lisäksi alueellisesti merkit-

tävää on muun muassa Lidlin logistiikkakeskuksen rakentaminen. Lohjalla vuonna 2021 järjestettävät asuntomessut tuovat alueelle jatkossa kasvua kauppakeskusrakentamisen ohella myös asuntorakentamisessa. Helsingissä keskipitkän ja pitkän aikavälin haasteena on asuntorakentamisen nykyisen tason ylläpitäminen, kun nyt rakenteilla olevat alueet (mm. Jätkäsaari, Kalasataman ympäristö, Pasila) on saatu valmiiksi. Jos uuteen yleiskäyttöön pohjautuvia asemakaavoja ei saada vahvistettua ajoissa, vaarana on asuntotuotannon hiipuminen nyt rakenteilla olevien alueiden valmistuessa.

Yksityisten palvelualojen yritysten liikevaihto on noussut yhtäjaksoisesti vuodesta 2010 alkaen, ja alan yritykset odottavat myönteisen kehityksen jatkuvan myös tulevaisuudessa. Kuluvan vuoden ensimmäisen kolmen kuukauden liikevaihdon kasvu oli suurinta vuoden 2011 jälkeen. Suurin liikevaihto alalla on tehty henkilöstöpalveluista ja henkilöstövuokrauksesta. Liike-elämän palveluissa yritysten liikevaihto ja henkilöstön lukumäärä ovat kasvaneet viime vuosina, mikä on osittain perustunut yritysten ja julkishallinnon tekemiin ulkoistuksiin, joissa siirretyt toiminnot näkyvät alalla yksityisen sektorin kasvuna. On oletettavaa, että ulkoistusten määrä on jo hiipunut, eikä kehitys siten välttämättä jatku aivan yhtä suurena jatkossa. Tietojenkäsittelypalveluissa ohjelmistopuolen nousu on jatkunut vahvana peliteollisuuden vetämänä. Perinteisemmissä yrityksille ja julkishallinnolle tarjottavissa tietojenkäsittelypalveluissa kasvu vaihtelee enemmän yrityksittäin. Rahoitus- ja vakuutusalaalla Nordean pääkonttorin siirron mahdolliset välittömät ja väliilliset vaikutukset tulevat näkyväksi vasta myöhemmin.

Logistiikka-alalla tavaraliikenteen määrä on lisääntynyt erityisesti satamissa, ja esimerkiksi Helsingin satamien meriliikenteen rahtimäärät kasvoivat alkuvuoden aikana 12 prosenttia. Noin puolet lisääntyneestä liikenteestä selittyy markkinaosuuden kasvulla. Tammi-kesäkuun aikana Helsingin satamien kautta kuljetettiin tavaraa yhteensä 6,5 miljoonaa tonnia. Tavaraliikenteestä tuontia oli 3,3 miljoonaa tonnia ja vientiä 3,1 miljoonaa tonnia. Hangon sataman tavaraliikenteen määrä nousi toukokuussa 2017 uuteen kuukausiennätykseen ja vuoden viiden ensimmäisen kuukauden aikana Hangon satamassa on käsitelty hieman alle 2 miljoonan tonnin verran tavaraliikennettä. Hangon Koverharin satama on yksi tulevan Nord Stream 2 -hankkeen neljästä logistiikkakeskuksesta. Maaliikenteessä Keski-Uudellamaalla oleva logistiikkakeskittymä laajentuu tulevaisuudessa entisestään nyt rakenteilla ja suunnitteilla olevien logistiikkakeskusten myötä. Ympäryskunnissa linja-autoyhteyksien heikentyminen on vaikuttanut heikentävästi myös posti- ja pakettikuljetusten toimituksiin.

Tulevaisuudessa kasvua on odotettavissa lisäksi viihde- ja virkistyspalveluissa sekä muissa palveluissa, joissa erityisesti kotitalouksien ja yksityisten kuluttajien ostamat palvelut lisääntyvät. Viime vuosina erityisesti liikuntapalveluiden kysyntä on noussut. Euromääräisesti kyseiset palvelut eivät vielä muodosta merkittävää osaa kokonaistuotannosta, mutta esimerkiksi kulttuuri- ja urheilupalveluiden liikevaihto on noin nelinkertaistunut viimeisen 10 vuoden aikana koko maassa, joten suhteelliset kasvuosuudet ovat huomattavia. Sosiaali- ja terveystalouden merkitys ja suhteellinen osuus tuotannosta tulee jatkossa lisääntymään erityisesti ympäryskunnissa väestörakenteen muuttuessa.

Toukokuussa 2017 julkaistun työ- ja elinkeinoministeriön Alueellinen matkailutilinpito -raportin mukaan Uudellemaalle kohdistui vuonna 2014 koko maan matkailukysynnästä lähes puolet ja matkailutoimialojen tuotoksesta 57 prosenttia (8,5 mrd. euroa). Mat-

kailun osuus Uudenmaan BKT:sta oli 2,7 %. On kuitenkin huomioitava, että varsin suuri osa henkilöliikenteen palveluja koko maassa tuottavien yritysten liikevaihdosta kirjataan Uudenmaan toimipaikkoihin.

Tilastokeskuksen vuoden 2016 ennakkotietojen mukaan Uudellamaalla oli viime vuonna 5 509 499 yöpymistä majoitusliikkeissä, joka merkitsi 2,3 % nousua edellisvuodesta. Erityisesti ulkomaisten vieraiden yöpymiset lisääntyivät, ja kansalaisuuksista suurin kasvu sekä suhteellisesti että määrällisesti oli Kiinan ja Yhdysvaltojen kansalaisten yöpymisissä. Uusimaa erottuu erityisesti ulkomaisten matkailijoiden tärkeimpänä kohteena Suomessa, sillä 44 prosenttia ulkomaisista yöpymisistä kirjattiin Uudellamaalla. Yöpymisten määrä lisääntyi Vantaalla, Helsingissä ja Länsi-Uudellamaalla ja laski Espoossa ja Kauniaisissa, KUUMA-alueella ja itäisellä Uudellamaalla. Ympäryskunnissa matkailua kasvattavana mahdollisuutena olisi saada Helsingin lisääntyvät turistimäärät matkustamaan myös pääkaupunkiseudun ulkopuolelle. Kongressivieraiden merkitys alalla on merkittävä, sillä keskimääräinen kongressivieras jättää Suomeen noin viisi kertaa enemmän rahaa kuin tavallinen turisti. Kongressivieraiden määrä oli vuonna 2016 Helsingissä historian suurin (60 790 vierasta), ja nousua edellisestä huippuvuodesta (2014) oli peräti 48 %. Helsingin hotellikapasiteetin kasvu auttaa aluetta jatkossa kilpailemaan yhä paremmin suurista kansainvälisistä kongresseista.

Helsingin satama saattaa nousta joko tänä tai ensi vuonna Euroopan suurimmaksi matkustajasatamaksi. Helsingin sataman kautta kulki viime vuonna lähes 12 miljoonaa matkustajaa ja vuoden 2017 alussa valmistuneen Länsiterminaali 2:n myötä matkustajamäärien toivotaan yhä kasvavan.

Kaupan alan murros eli kansainvälisen ja kotimaisen kilpailun, toimintojen tehostamisen, automatisaation ja digitalisaation mukanaan tuomat muutokset vaikuttavat tällä hetkellä merkittävästi sekä yritysten toimintaedellytyksiin että alan työllisyyteen. Huolimatta talouden positiivisesta suhdanteesta, Kaupan liitto ennustaa vuosille 2017 ja 2018 sekä vähittäis- että tukkukaupassa vain maltillista, 1–2 prosentin liikevaihdon kasvua, eikä alan kokonaistyöllisyyden oleteta nousevan. Kaupungistuminen ja väestönlisäys tulevat lisäämään asiakkaiden ja työpaikkojen määriä kasvukeskuksissa pitkällä tähtäimellä, ja Uudellamaalla nettovaikutuksen kaupan murroksenkin kanssa oletetaan pysyvän positiivisena. Liikevaihdoltaan tukkukaupan sektori on Uudellamaalla vähittäiskauppaa suurempaa, mutta yritystoimipaikkojen ja henkilöstön määrässä vähittäiskauppa on suurempaa. Uudenmaan kokonaispalkkasumma, eli työntekijöille maksettujen bruttopalkkojen summa, kasvoi vuoden 2016 tammi-syyskuussa eniten vuoden 2012 jälkeen. Jos kasvu jatkuu samansuuntaisena, voi myös se tukea myös kaupan alan myönteistä kehitystä.

Yleisenä trendinä on kauppakeskusten pärjääminen keskusta-alueen tavarataloja paremmin, ja pääkaupunkiseudulla onkin suunnitteilla vielä lisärakentamista viime vuosien aikana jo tehtyjen merkittävien investointeja lisäksi. Kaupan alalla on tapahtumassa siirtyä perinteisemmistä kauppakeskuksista kohti uudenlaisia suurkeskittymiä, joissa yhdistyvät kauppa, viihde- ja elämystoiminta, joukkoliikenne sekä sosiaali- ja terveyspalvelut. Kehitys on nähtävissä muun muassa Espoon Isossa Omenassa ja Helsinkiin rakenteilla olevissa REDissä ja Triplassa. Lokakuussa 2017 Itä-Helsinkiin avattavassa Eastonissa yhteisöllisyys on nostettu tärkeäksi teemaksi, ja kauppakeskuksen suunnitteluun otettiin mu-

kaan paikallisia ihmisiä. Omaan hyvinvointiin panostaminen on pitkän ajan trendi, mikä tuo palvelutuotannon lisäksi kasvua mahdollisesti myös kaupan alalla.

Uudellamaalla on tehty viime vuosien aikana useita alueellisesti ja kansallisesti merkittäviä investointeja ja uusia hankkeita on edelleen suunnitelmassa. Noin miljardin euron kauppakeskushankkeita ovat vuoden 2018 syksyllä valmistuva REDI ja 2019 syksyllä valmistuva Tripla. Lisäksi uuden Kivistön kauppakeskuksen ensimmäisen vaiheen rakentamisen on määrä alkaa ensi vuonna. Joulukuussa 2018 valmistuvan Keskustakirjasto Oodin kustannusarvio on noin 100 miljoonaa euroa. Yli 250 miljoonan euron remontin läpikäyneen Olympiastadionin ovet avautuvat vuonna 2019. Infrastruktuurihankkeista noin 1,2 miljardia maksava Länsimetron ensimmäinen osa valmistunee kuluvana vuonna, ja jo rakenteilla oleva jatke valmistuu 2020-luvulla. Helsinki-Vantaan lentoasemalla on käynnissä aseman historian mittavin laajennushanke, jossa terminaalia laajennetaan kaikkiaan 103 000 neliömetrillä. Kaikkiaan 900 miljoonaa euroa maksava investointi on valmis vuonna 2020. Tulevista infrastruktuurihankkeista Raide-Jokerin sekä Kruunusiltaojen rakentaminen alkaa alustavan arvion mukaan vuonna 2019. Teollisuuden investoinneista merkittävimpana on Porvoon Kilpilahden 400 miljoonaa euroa maksava uusi voimalaitos, joka on kokonaisuudessaan valmis vuoden 2018 kesällä. Uudellamaalla on lisäksi käynnissä useita useamman kymmenen miljoonan euron investointeja, kuten Borealiksen investoinnit Kilpilahden laitoksissaan, Lidlin logistiikkakeskus Järvenpäässä, Fermionin tuotantolaitos Hangossa, Postin logistiikkakeskus Vantaalla ja Lohjan uusi kauppakeskus. Terveystuotannon investoinneista merkittävimmät ovat rakenteilla oleva Uusi Lastensairaala (175 miljoonaa euroa) ja Siltasairaala, jonka rakennustyöt alkavat alkuvuonna 2018 (230 miljoonaa euroa).

Kansallisten hankkeiden lisäksi Uusimaa kerää myös ulkomaisia investointeja. Konsulttiyhtiö EY:n Nordic Attractiveness –raportin mukaan vuonna 2016 Suomeen tehdyistä suorista investoinneista kaksi kolmasosaa kohdistui Uudenmaan alueelle. Uusimaa oli Euroopassa yhdeksänneksi houkuttelevin metropolialue projektien määrällä mitattuna ja suorien investointien lukumäärä Uudellamaalla nousi 45 % edellisvuodesta. Alueellisten toimijoiden mukaan uhkia kansainvälisten yritysten Uudellemaalle sijoittumisessa ovat osaavan työvoiman saatavuuden varmistaminen, pitkät lupaprosessit sekä erityisesti datakeskusten osalta Suomen korkea energiaverotus verrattuna kilpailijamaihin.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan Uudellamaalla oli vuoden 2017 toisella vuosineljänneksellä yhteensä 796 600 työllistä 15–64-vuotiasta henkilöä. Luku on pysynyt samana kuin viime vuonna samaan aikaan. Vuonna 2016 työllisten vuosikeskiarvo kasvoi 1,3 % edellisestä vuodesta. Uudenmaan 15–64-vuotiaiden työllisyysasteen vuosikeskiarvo oli viime vuonna 72,8 prosenttia, joka on Manner-Suomen alueista toiseksi suurin. Toimialoista alueen suurin työllistäjä on ylivoimaisesti palveluala, joka työllisti 64,8 % alueen työllisistä. Tukku- ja vähittäiskauppa on toiseksi suurin työllistäjä 12,8 prosentin osuudella. Teollisuus työllistää 9,5 % Uudenmaan työllisistä ja rakentaminen 7 %. Julkishallinnossa työskenteli 5 % ja maa-, metsä- ja kalataloudessa sekä kaivostoiminnassa 0,8 % alueen työllisistä.

Uudellamaalla trendinä on ollut jo pidempään työpaikkojen ja työntekijöiden vähittäinen siirtyminen teollisuudesta ja kaupan alalta varsinkin palvelualoille, mutta myös rakentamiseen. Verrattuna vuoteen 2010 palvelualojen osuus työllisistä on noussut 4,1 ja rakentamisen osuus 1,2 prosenttiyksikköä. Vastaavasti työllisten osuus on laskenut tukku- ja vähittäiskaupassa 2,5 ja teollisuudessa 2,1 prosenttiyksikköä. Muilla aloilla työllisten suhteellinen osuus on pysynyt samalla tasolla.

Uudellamaalla on ollut jo pidempään kasvava työvoimapula tietyillä ammattialoilla, eikä ole näkyvissä, että työvoiman kysyntä laskisi myöskään lähitulevaisuudessa näillä aloilla. TEM:n ammattibarometrin mukaan Uudellamaalla 15 pahimmin työvoimapulasta kärsivästä ammattinimikkeestä sosiaali- ja terveydenhuollon nimikkeitä on kuusi, rakennusalan nimikkeitä viisi ja muita palvelualojen nimikkeitä neljä. Pahin työvoimapula on kodinhoitajista, hammaslääkäreistä ja puheterapeuteista.

Taloudellisen kasvun ja työvoiman kysynnän jatkumisen myötä työllisyyden voidaan olettaa nousevan myös lähitulevaisuudessa. Syksyn 2017 Pk-yritysbarometrissä 22 % yrityksistä arvioi yrityksen henkilökunnan määrän olevan vuoden kuluttua suurempi kuin nykyisin, 71 % yrityksistä arvioi määrän olevan yhtä suuri ja vain 7 % arvioi määrän olevan pienempi kuin nykyisin. Syksyn 2017 barometrin mukaan joka neljännessä yrityksistä työntekijämäärä on noussut vuoden takaiseen verrattuna, ja vain joka kymmenennessä työntekijämäärä on laskenut.

Osaavan työvoiman saatavuus on yleinen huolenaihe yritysten piirissä. Kuten ylemmänä todettiin, yli kolmannes Uudenmaan toimipaikoista ilmoittaa kokeneensa rekrytointiongelmia. Kevään 2017 Pk-yritysbarometrissä 52 % Uudenmaan yrityksistä ilmoitti työvoiman saatavuuden olevan yrityksen kasvun kannalta este: 13 % yrityksistä ilmoitti työvoiman saatavuuden olevan merkittävä este ja 39 % ilmoitti sen rajoittavan jossain määrin yrityksen kasvua. Syksyn 2017 Pk-yritysbarometrissä kysyttäessä yritykselle sopivan työvoiman saatavuuden kehittymistä viimeisen kahden vuoden aikana, 75 % vastanneista ilmoitti yritykselle sopivan työvoiman saatavuuden pysyneen ennallaan, 14 % ilmoitti työvoiman saatavuuden kehittyneen jonkin verran tai merkittävästi huonompaan suuntaan ja 12 % ilmoitti työvoiman saatavuuden jonkin verran tai merkittävästi parempaan suuntaan. Kyse on siten pidempikestoisesta ongelmasta ja tilanne voi edelleen huonontua, jos yritysten suhdanne-ennusteet toteutuvat. Merkillepantavaa on se, että samaan aikaan, viimeisen kahden vuoden aikana, Uudenmaan työttömyysaste on ollut yli kymmenen prosenttia, joten työttömät ja työvoimaa tarvitsevat yritykset eivät näytä kohtaavan toisiaan optimaalisesti Uudellamaalla. TE-toimiston lisääntyneet työttömien haastattelut ovat olleet kunnille avuksi, sillä niiden avulla työttömät on pystytty kartoittamaan nopeammin, ja kunnat ovat saaneet tiedon siitä, minkälaista työvoimaa heidän alueellaan on kullakin hetkellä saatavilla.

Uudenmaan maakunnan työpaikkaomavaraisuus on erittäin korkea. Vuonna 2014 alueella sijaitsevien työpaikkojen ja alueen asuvan työllisen työvoiman suhde oli 103 %. Uudenmaan ulkopuolelta eniten alueella käydään töissä Lahdesta, Tampereelta ja Turusta, eli isoista radanvarren kaupungeista. Omassa kunnassaan eniten työskenneltiin Hangossa (84 %), Helsingissä (77 %), Raaseporissa (74 %) ja Porvoossa (65 %).

Uusien avoimien työpaikkojen lukumäärä nousi Uudellamaalla voimakkaasti vuosina 2015 ja 2016. Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston mukaan vuoden 2017 ensim-

mäisen puoliskon aikana Työ- ja elinkeinotoimistossa olleiden uusien avoimien työpaikkojen lukumäärä on noussut edelleen 2 % edellisvuodesta. Uudellamaalla oli uusia avoimia työpaikkoja heinäkuun aikana 13 873 eli 2 181 (18,7 %) enemmän kuin vuotta aiemmin. Edellisissä luvuissa ei ole otettu huomioon myyntiedustajien työpaikkailmoituksia, sillä viime vuosien aikana tehdyt myyntiedustajien työpaikkailmoitukset vääristävät tilastoja merkittävästi. Uudenmaan ELY-keskuksen alueelle sijoittui heinäkuun lopussa 37,3 % kaikista maan uusista avoimista työpaikoista. Runsaasti uusia avoimia paikkoja oli mm. myyjien, talonrakentajien, rahdinkäsittelijöiden, varastotyöntekijöiden sekä kirvesmiesten ammateissa, mikä kuvastaa hyvin alueen nousevia toimialoja, kuten esimerkiksi rakentamista ja logistiikka-alaa. Heinäkuun lopussa avoinna oli 12 275 työpaikkaa, mikä on 389 (3,3 %) enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Lukuja tarkasteltaessa täytyy huomioida, että muiden rekrytointikanavien markkinaosuudet ovat kasvaneet viime aikoina, eivätkä Työ- ja elinkeinotoimiston luvut välttämättä anna täydellistä kuvaa työvoiman kysynnästä.

Teollisuus työllisti vuonna 2016 Uudellamaalla keskimäärin vuodessa 79 800 henkeä. Työllisten määrä on selvästi vähentynyt, ja trendi on jatkunut myös vuoden 2017 ensimmäisellä puoliskolla huolimatta liikevaihdon voimakkaasta kasvusta. Esimerkiksi vuonna 2010 työllisiä oli keskimäärin noin 91 100. Samaan aikaan jotkin yritykset ovat raportoineet työvoiman saatavuuden ongelmista, mikä näkyy esimerkiksi metalliteollisuuden prosessityöntekijöiden uusien avoimien työpaikkojen lukumäärän lisääntymisessä tänä vuonna. Länsi-Uudellamaalla on alueen toimijoiden mukaan nähtävissä Varsinais-Suomen vetovoima teollisuuden työllisten suhteen, mutta Itä-Uudellamaalla työvoiman saanti on helpottunut muutaman vuoden takaisesta teknologianteollisuuden osalta. Teollisuudessa työntekijöiden keski-ikä on verrattain korkea, joka voi myös osaltaan lisätä työvoimatilanteen ongelmallisuutta jatkossa.

Työllisten määrä rakennusalalla oli vuonna 2016 keskimäärin 52 100 henkeä. Alan liikevaihdon kasvun myötä myös työllisyys on noussut vuoden 2017 alkuvuoden aikana. Kuluvan vuoden toisella vuosineljänneksellä työllisyys oli 5 000 henkeä enemmän kuin viime vuonna vastaavana aikana. Rakennusalalla on merkittävä työvoimapula esimerkiksi betonirakentajista ja raudoittajista, talonrakentajista, kirvesmiehistä ja putkiasentajista. Rakentamisen alalla yritysten tuotannon ja siten myös työvoiman kysynnän voi olettaa nousevan tai pysyvän vähintään tämänhetkisellä tasolla. Rakennusliiton kyselyn mukaan Uudenmaan alueella järjestäytyneiden pääurakoitsijoiden talonrakennustyömaiden työntekijöistä noin joka neljäs on ulkomaalainen, kun vielä vuonna 2013 Uudellamaalla joka kolmas rakennustyöntekijä oli ulkomaalainen. Osuuden pienentyminen johtunee monista syistä, kuten esimerkiksi Viron omien rakentamismarkkinoiden elpymisestä, jonka johdosta ulkomaisen työvoiman saatavuus on vähentynyt.

Palvelualat työllistivät vuonna 2016 keskimäärin 515 300 henkeä, joista 115 500 työskenteli liike-elämän palveluissa ja 111 300 henkeä terveys- ja sosiaalipalveluissa. Myös palvelualoilla työllisyys on noussut ja työllisiä on 10 900 enemmän kuin vuonna 2016 samaan aikaan. Logistiikan alalla varastotyöntekijöiden rekrytoinnit ovat nousseet merkittävästi kahden vuoden ajan. Vuoden 2017 toisella vuosineljänneksellä varastotyöntekijän uusia avoimia paikkoja Uudellamaalla oli 960 eli 95 % enemmän edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Tulevaisuudessa toimintojen automatisoinnin edetessä rek-

rytointitarpeet ja työllisten määrä tulevat mahdollisesti vähentymään. Kysyntää on lisäksi runsaasti kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajista. Sosiaali- ja terveydenhuoltoalalla lastentarhaopettajien, lastenhoitotyöntekijöiden ja lähihoitajien avoimien työpaikkojen lukumäärät ovat kaikkein suurimpia. Lastentarhaopettajien työvoimapula on ollut krooninen jo pidempään, mutta koulutuksen aloituspaikkoja on lisätty. Ravintola-alalla kokkien ja tarjoilijoiden kysyntä on edelleen suurta ja myös kokkien työvoimapula on ollut jo pidempään kroonista, erityisesti sesonkiaikoina.

Työ- ja elinkeinoministeriön Alueellinen matkailutilinpito -raportin mukaan matkailun laskennallinen työllisyys Uudellamaalla oli 21 700 henkilöä vuonna 2014. Työllisyys lasketaan kertomalla toimialan työlliset matkailun osuudella, jolloin saadaan karkea arvio siitä kuinka suuri osa työllisistä palvelee matkailijoita. Kun matkailijoiden määrä on lisääntynyt viime vuosien aikana erityisesti Helsingissä, on matkailun osuus Uudenmaan työllisistä todennäköisesti kasvanut entisestään.

Uudenmaan yleinen koulutustaso on Suomen korkeinta koulutustasoindeksin (VKTM) mukaan. Trendinä viimeisen 15 vuoden aikana on ollut tutkinnon suorittaneiden ja korkea-asteen koulutettujen lukumäärien ja suhteellisten osuuksien lisääntyminen. Korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus yli 15-vuotiaista on noussut Uudellamaalla 5,7 prosenttiyksikköä vuosien 2000 ja 2015 välillä, ja lukumääräisesti korkeakoulutettujen määrä on kasvanut 148 922 henkilöllä. Samalla ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa olevien henkilöiden lukumäärä ja suhteellinen osuus on laskenut tasaisesti. Vuonna 2015 28 prosentilla yli 15-vuotiaista ei ollut perusasteen jälkeistä tutkintoa. Koulutustason yleinen nousu Uudellamaalla vuosien 2007 ja 2015 välillä on kuitenkin ollut hieman loivempaa kuin koko Suomessa keskimäärin.

Toisen asteen oppilaitosten houkuttelevuutta täytyy tavalla tai toisella pystyä lisäämään, mikäli tuotanto ja työpaikat halutaan tulevaisuudessa täyttää alueen nuorilla. Pelkkä uusien opiskelijoiden määrän lisääntyminen ei kuitenkaan takaa osaavan työvoiman saatavuutta, vaan myös ammatillisesta koulutuksesta valmistuneiden työllistymiseen täytyy kiinnittää huomiota. Tilastokeskuksen vuoden 2015 tietojen mukaan Uudellamaalla ammatillisen tutkinnon suorittaneista 15 prosenttia oli työttömänä vuoden kuluttua valmistumisestaan, mikä on yli kolme kertaa enemmän kuin vuonna 2007. Esimerkiksi tekniikan aloilla vuotta aiemmin valmistuneiden työttömyysprosentti oli yli 20 prosenttia. Teollisuudessa on ollut jo aiemmin puhetta vastavalmistuneiden osaamis- ja oppimistason laskusta, jonka johdosta yritykset suosivat joko oppisopimuskoulutuksia tai kouluttavat itse uudet työntekijänsä. Kaikki koulutusasteet huomioituna vuotta aiemmin valmistuneiden työttömyysaste oli suurinta tietojenkäsittely- ja tietoliikennealoilla, tekniikan aloilla sekä humanistisilla ja taidealoilla, joissa kaikissa työttömyysaste oli 15 %.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työ- ja elinkeinoministeriön työnvälitystilaston tietojen mukaan Uudellamaalla oli työttömiä työnhakijoita maaliskuu-kesäkuussa 2017 keskimäärin 85 686. Työttömien määrä on laskenut vuodentakaisesta 10 298 henkilöllä, eli laskua on tapahtunut 10,7 %. Työttömien lukumäärä on laskenut eniten Loviisan (19,7 %) ja Raaseporin (16,1 %) seutukunnissa. Kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,8 %.

Työnvälitystilastojen vertaaminen edellisvuoteen on tänä vuonna ongelmallista johtuen vuonna 2017 lisääntyneistä työttömien työnhakijoiden haastatteluista. Työnhakijat haastatellaan ja heidän työllistymissuunnitelmansa tarkistetaan aina kolmen kuukauden yhdenjaksoisen työttömyyden jälkeen. Lisääntyneet haastattelut ovat paljastaneet työhallinnon tilastoista useita henkilöitä, jotka ovat työllistyneet tai siirtyneet työvoiman ulkopuolelle jo aiemmin, mutta eivät ole ilmoittaneet siitä TE-toimistolle. Heidän poistumisensa työttömien työnhakijoiden joukosta merkitään kuitenkin vuonna 2017 tapahtuneeksi, vaikka työttömyys olisi päättynyt jo aiemmin. Työvoiman kysynnän kasvettua viime ja tänä vuonna, on työttömyyden laskussa tapahtunut lisääntyneiden haastattelujen vaikutuksen lisäksi myös todellista työllistymistä, mutta niiden keskinäisen suhteen arvioiminen on vaikeaa. Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan Uudenmaan työttömyysaste oli kuluvan vuoden toisella vuosineljänneksellä 8,6 %. Työttömien lukumäärä on laskenut 2,9 % edellisestä vuodesta.

Myös virrassa yli 3 kuukauden työttömyyteen näkyy selviä muutoksia. Virta kertoo, kuinka moni kolme kuukautta sitten työttömäksi ilmoittautunut on työttömänä 3 kuukautta ilmoittautumisensa jälkeen. Yli kolmen kuukauden jälkeen työttömänä olevien osuus työttömäksi ilmoittautuneista on laskenut tänä ja viime vuonna, eli työttömät näyttävät työllistyvän aiempaa nopeammin, ja työttömyysjaksot kestävät siten lyhyemmän aikaa. Vuoden 2017 toisella kvartaalilla keskimäärin puolet työttömiksi ilmoittautuneista oli edelleen työttöminä kolmen kuukauden jälkeen, kun elokuussa 2015, osuuden ollessa korkeimmillaan, kaksi kolmasosaa työttömäksi ilmoittautuneista oli työttömänä vielä kolmen kuukauden jälkeen.

Ammattiryhmittäin tarkasteltuna eniten työttömiä koko alueella oli ammatteihin luokittelemattomien (19 082) ja erityisasiantuntijoiden (18 469) ammattiryhmissä. Erityisasiantuntijoiden suhteellinen osuus työttömistä on suurempi Helsingin seutukunnassa kuin muualla Uudellamaalla. Muissa seutukunnissa rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden sekä prosessi- ja kuljetustyöntekijöiden suhteelliset osuudet työttömistä työnhakijoista ovat Helsingin seutukunnan ja koko alueen suhteellista osuutta suurempia.

Pitkäaikaistyöttömiä alueella oli työnvälitystilaston mukaan maaliskesäkuussa 2017 keskimäärin 33 838, mikä on 6 021 (-15,1 %) vähemmän kuin samaan aikaan vuonna 2016. Pitkäaikaistyttömiin kuuluvat vähintään yli vuoden yhdenjaksoisesti työttömänä työnhakija olleet henkilöt. Uudenmaan kaikista työttömistä 39,5 prosenttia on pitkäaikaistyöttömiä. Pitkäaikaistyöttömien lukumäärä nousi jatkuvasti vuodesta 2010 alkaen kuluvan vuoden alkuun saakka, ja myös pitkäaikaistyöttömien suhteellinen osuus kaikista työttömistä nousi lähes yhtäjaksoisesti. Korkeimmillaan osuus oli 2016 syyskuussa, jolloin 43,4 % työttömistä oli pitkäaikaistyöttömiä. Pitkäaikaistyöttömistä noin kolmannes on yli 55-vuotiaita. Kuluvana vuonna trendinä on pitkäaikaistyöttömien määrän sekä suhteellisen osuuden nopeahko lasku, mikä on vastoin pitkäaikaistyöttömyydessä normaalisti esiintyvää vähittäistä muutosta. Lisääntyneet työttömien haastattelut näkyvät selvästi myös pitkäaikaistyöttömien lukumäärässä. Positiivista pitkäaikaistyöttömyyden trendeissä on se, että virta pitkäaikaistyöttömyyteen on pienentynyt, eli yhä harvempi työtön päätyy pitkäaikaistyöttömäksi.

Rakennetyöttömien osuus työttömistä oli vuoden 2017 toisella vuosineljänneksellä Uudellamaalla sama kuin koko maassa keskimäärin, 64 prosenttia. Rakennetyöttömiksi lasketaan pitkäaikaistyöttömät, rinnasteiset pitkäaikaistyöttömät eli toistuvatyöttömät (viimeisen 16 kuukauden aikana yhteensä vähintään 12 kuukautta työttömänä työnhakijana),

palveluilta työttömäksi jääneet (3 kuukauden kuluttua palvelun päättymisen jälkeen uudelleen työttömänä työnhakijana) ja palveluilta uusille palveluille sijoittuneet (vähintään toista kertaa jossakin palvelussa ja edeltävän 16 kuukauden aikana yhteensä 12 kuukautta joko työttömänä työnhakijana tai jossakin palvelussa). Myös rakennetyöttömien lukumäärä on laskenut viimeisen vuoden aikana ja rakennetyöttömiä oli maaliskesäkuussa 2017 työnvälitystilaston mukaan Uudellamaalla keskimäärin 54 561. Pidempikestoisena trendinä on ollut rakennetyöttömien lukumäärän lisääntyminen samanaikaisesti työttömyyden kasvun kanssa, sillä viimeisen 10 vuoden aikana rakennetyöttömien lukumäärä on lähes kaksinkertaistunut. Rakennetyöttömien suhteellinen osuus työttömistä on kuitenkin tällä hetkellä samalla tasolla kuin 10 vuotta sitten.

Työnvälitystilaston mukaan alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli alueella vuoden 2017 toisella vuosineljänneksellä keskimäärin 8 525 henkilöä, mikä on 1 708 (16,7 %) vähemmän kuin vuotta aiemmin. Myös alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden osuus alle 25-vuotiaasta työvoimasta laski vuoden 2017 ensimmäisen puoliskon aikana huomattavasti verrattuna edellisvuoteen, ja maaliskesäkuussa alle 25-vuotiaasta työvoimasta keskimäärin 10,3 % oli työttömänä. Myös nuorten työttömien kohdalla virrassa yli 3 kuukauden työttömyyteen on selvää pudotusta edelliseen vuoteen verrattuna, eli myös nuoret työllistyvät nopeammin kuin aiemmin, jonka johdosta työttömyysjaksot ovat keskimäärin lyhempiä.

Ulkomaalaisia työttömiä työnhakijoita alueella oli maaliskesäkuussa 2017 keskimäärin 15 102, eli 1 902 henkilöä (11,2 %) vähemmän kuin edellisen vuonna. Ulkomaalaisten työttömien lukumäärä ja suhteellinen osuus kaikista työttömistä työnhakijoista on kasvanut viimeisen kymmenen vuoden aikana. Kun kaikkien työttömien lukumäärä on 10 vuoden aikana noin kaksinkertaistunut, on ulkomaalaisten työttömien määrä kasvanut 235 %, mistä johtuen ulkomaalaisten osuus kaikista työttömistä on kasvanut 6,9 prosenttiyksikköä 10 vuoden takaisesta. Osittain lisääntyntä työttömyyttä selittää myönteisen turvapaikkapäätöksen saaneiden siirtyminen Uudellemaalle. Työllistyminen tällaisissa tapauksissa tapahtuu usein opiskelun tai TE-toimiston palvelun kautta, joten työllistymiset näkyvät tilastoissa vasta myöhemmin. Maahanmuuttajien työllistymistä ajatellen positiivista on avointen työpaikkojen lisääntyminen palvelu- ja rakennusalaalla avustavien, rutiiniluonteisten tai vähän koulutusta vaativien tehtävien parissa. Nämä ammatit toimivat perinteisesti niin sanottuina sisään-tuloammattina, joiden kautta on mahdollista päästä mukaan työmarkkinoille.

Vuoden 2017 ensimmäisellä puoliskolla työttömyys on laskenut noin 10 prosenttia verrattuna vuoteen 2016. Jos työttömyyden lasku pysyy myös loppuvuonna samalla tasolla, voi työttömien työnhakijoiden lukumäärä Uudellamaalla laskea vuoden 2017 viimeisinä kuukausina alle 80 000 henkilön. Työttömien työnhakijoiden lukumäärä oli Uudellamaalla alle 80 000 henkilöä viimeksi toukokuussa 2014.

Helsingin seutukunta

Espoo, Helsinki, Vantaa, Hyvinkää, Järvenpää, Kauniainen, Kerava, Kirkkonummi, Mäntsälä, Nurmijärvi, Pornainen, Siuntio, Tuusula, Lohja, Karkkila, Vihti, Sipoo

Helsingin seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 1 529 405 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 19 256 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 85 686.

Helsingin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	-	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Raaseporin seutukunta

Hanko, Inkoo, Raasepori

Raaseporin seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 42 253 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 500 henkilöä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 978.

Raaseporin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Porvoon seutukunta

Askola, Myrskylä, Pukkila, Porvoo, Sipoo

Porvoon seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 59 142 henkilöä, Vuoden aikana vähennystä oli 31 henkilöä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 816.

Porvoon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Loviisan seutukunta

Lapinjärvi, Loviisa

Loviisan seutukunnassa oli vuoden 2017 kesäkuun lopussa 17 899 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 158 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 898.

Loviisan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Varsinais-Suomen ELY-keskus

Vakka-Suomen sk **6 kk**
 Elinkeinoelämä ja
 yritystoiminta +
 Työttömyys +

Loimaan sk **6 kk**
 Elinkeinoelämä ja
 yritystoiminta +
 Työttömyys +

Turunmaan sk **6 kk**
 Elinkeinoelämä ja
 yritystoiminta +
 Työttömyys +

Turun sk **6 kk**
 Elinkeinoelämä ja
 yritystoiminta +
 Työttömyys +

Salon sk **6 kk**
 Elinkeinoelämä ja
 yritystoiminta +
 Työttömyys +

Varsinais-Suomessa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 476 242 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 1960 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,0 % ja työttömiä työnhakijoita 27 152.

Varsinais-Suomen ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Varsinais-Suomen asema aluetaloudessa on merkittävä niin tuotannon, työllisyyden kuin väestönkin osalta. Teollisen tuotannon osuus on ollut alueella suurempi kuin useimmilla Suomen alueilla ja tämä pätee työllisyydenkin näkökulmasta. Taloudellisten aktiviteettien ja rannikkosijainnin johdosta alue on keskeisessä roolissa kuljetuksissa ja logistisissa palveluissa. Esimerkiksi lounaisrannikon satamien kautta kulkee neljännes koko maan ja yli 90 % Suomen ja Skandinavian välisistä merikuljetuksista. Alueen osuus koko maataloussektorin tuotannosta on hyvin merkittävä monissa tuoteryhmissä (mm. vilja, kananmunat, siipikarja ja sikatalous) ja samoilla aloilla luomutuotantokin on alueella vahvaa. Osin luontaistenkin edellytysten johdosta on ruokaketju kokonaisuudessaan alueella huomattava työllistäjä. Alueen erityisvahvuuksina voidaan mainita saaristo ja muu luonnonympäristö sekä monipuolinen kulttuuriympäristö, jotka voivat toimia vetovoimatekijöinä matkailullekin.

Varsinais-Suomi on vuosikymmenet kuulunut lounaiseen kasvukolmioon. Työllisyysaste on Varsinais-Suomessa pysynyt viime vuosiin saakka koko maan työllisyysastetta korkeammalla ollen tyypillisesti maan toiseksi korkein Uudenmaan jälkeen. Myös tuotannon määrä suhteessa väestön määrään on ollut maan keskimääräistä suurempi. Tilanne on muuttunut vuoden 2008 jälkeen talouden sakattua Varsinais-Suomessa poikkeuksellisen syväälle, kun BKT per henkilö supistui 17 %:lla parissa vuodessa. Tämä perustui suurelta osin kahden perinteisesti vahvan klusterin toiminnan romahdukseen, eli matkapuhelintuotannon alasajoon ja meriteollisuuden tilauskirjan tyhjentymiseen. Viimeisen vuoden parin aikana tapahtunut myönteinen muutos on nostamassa tuotannon määrää (BKT per henkilö) lähemmäs maan keskimääräistä tasoa – työllisten määrän kasvu on jo nostanut työllisyysasteen koko maan keskimääräiselle tasolle.

Meneillään oleva muutos korostaa tarvetta yrittäjyyden kasvuun. Yritysten perustamisen aktiivisuus on Varsinais-Suomessa ollut perinteisesti hyvällä tasolla. Yrittäjyyden kehitysnäkymät ovat myönteiset, sillä kulttuuri- ja toimintaympäristö mahdollistavat etenemisen tällä saralla.

Väestön rakenteessa ja muutoksessa Varsinais-Suomi on pääosin Suomi pienoiskoossa. Väestön kasvussa on muuttoliike ollut jo pitkään merkittävin tekijä. Viimeksi kuluneen vuosikymmenen aikana on maan sisäisen muuton nettotulos alueella jäänyt pieneksi ja maahanmuutto on muodostunut merkittävimmäksi väkiluvun kasvun lähteeksi. Viime vuosiin saakka oli Salon seutu yhdessä Turun seudun kanssa maakunnan muuttovoittoista aluetta, mutta rakennemuutos on taittanut Salossa muuttovoiton ajoittaiseksi muuttotappioksi. Vastaavasti Vakka-Suomessa väestömuutos on kääntymässä myönteisempään suuntaan pitkän alamäen jälkeen. Maahanmuuton kannalta Varsinais-Suomi on myös valtakunnallisesti tärkeä keskusalue.

Väestön koulutustaso on kohentunut Varsinais-Suomessa hyvin samaan tahtiin kuin koko maan tasolla on tapahtunut. Vähintään maisterin tutkinnon suorittaneiden osuus on kuitenkin maan kolmanneksi korkein Pirkanmaan ja Uudenmaan jälkeen. Varsinais-Suomen ja Turun seudun asemaa koulutuskeskuksena kuvastaa opiskelijoiden määrä korkeakouluissa (33 000) ja ammatillisissa oppilaitoksissa (22 000). Positiivinen merkki

on että yrittäjyyttä on korkeasti koulutettujen piirissä alettu pitää selvästi aiempaa suositumpana vaihtoehtona.

Infrastruktuurin toimivuus voi olla alueen vetovoimaisuutta lisäävä tekijä. Lounaisrannikon kautta kulkevat ulkomaanyhteydet ovat elintärkeitä sekä alueen omalle vientiteollisuudelle että koko maan ulkomaankaupalle. Ulkomaankaupan kannalta on tärkeitä, että alueen satamien ja koko maan väliset liikenneyhteydet saadaan toimimaan sujuvasti. Alueella vauhdissa oleva positiivinen rakennemuutos korostaa edelleen monin tavoin saavutettavuutta. Turun sataman maaliikenneyhteydet ovat parantuneet sataman päästä vuonna 2013 valmistuneen Turun satamayhteys -hankkeen myötä. Ulkomaanyhteyksien ja kuljetusten takia Turun lentokentän ja logististen palvelujen kehittäminen on hyvin tärkeitä. Turun lentoasemalla toteutetut investoinnit ovat olleet perusteltuja tässäkin mielessä.

Kuljetusten ja liikenteen toimivuudelle on tieverkon kunnossapito välttämätön ehto. Vilkasliikenteisen tieverkon kunto voidaan säilyttää nykyisellä tasolla vain siihen kohdistettavan rahoituksen osuutta kasvattamalla. Tämän seurauksena mm. vähäliikenteisen tieverkon ja siltojen kunto uhkaa heiketä. Lisähaasteita on tuonut raskaan kaluston sallitun koon kasvu, josta aiheutuu siltojen kantavuuden parannustarpeita. Lähivuosina toteutettavat korjausvelan vähentämistoimet helpottavat tilannetta. Yhteistyö kuntien kanssa on entistäkin tärkeämpää ja tästä hyvä esimerkki on Turun kaupunkiseudulle tehty valtion ja kuntien MAL (maankäyttö, asuminen, liikenne) – sopimus.

Matkailualan palveluiden kehittämisen lisäksi luonnon- ja kulttuuriympäristön tilaa ja laatua on tarpeen vaalia, jotta alueen vetovoimaisuus kasvaa matkailun näkökulmasta. Palvelujen saatavuuden kannalta voidaan pitää ongelmallisena keskustoista saatavien palvelujen vähentymistä, jota tapahtuu kaikkien varsinais-suomalaisten seutukuntien keskuskaupungissa.

Varsinais-Suomessa on hyvät edellytykset toipua vuoden 2008 jälkeisestä taantumasta ja avaintoimialojen rakennemuutoksen aiheuttamista menetyksistä. Alueen kehittämisen perusta on verrattain vahva alueen vetovoimaisuuden, väestön koulutustason ja monipuolisen elinkeinorakenteen puolesta. Alueen vahvistuva meriteollisuus ja muu teknologiateollisuus omaavat merkittävän kasvupotentiaalin, joka on alkanut realisoitua. Elintarvikeketjun vahvistamiselle luo hyvän pohjan alueen suotuisa sijainti viljely- ja tuotanto-olosuhteiden puolesta, mutta myös kotimaan markkinoiden ydinalueella. Edellä mainitut tekijät yhdessä alueen tutkimusosaamisen kanssa mahdollistavat myös bio- ja kiertotalouden innovoinnin ja sovellusten kehittämisen. Alueen toimijoiden määrätietoisella yhteistyöllä voidaan päästä kestäväen kasvun kehitysuralle.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kuluvana vuonna on havaittu koko maan talouden kääntyneen kasvuun. Kasvu perustui aluksi kotimarkkinoiden ja erityisesti rakentamisen nousuun. Rakentamisessa positiivinen vire on jatkunut, mutta tuotannon kasvun huippu ollaan mahdollisesti saavuttamassa syyskaudella. Merkkejä käänteestä huonompaan ei kuitenkaan rakentamisessa ole näkyvissä. Talouden kasvu on laaja-alaista ja vientikin on ollut kasvussa pian vuoden päivät – Suomi on päässyt kansainvälisen talouden kasvun imuun. Talouden ennus-

tettavuus ei ole silti parantunut vaan kasvun jatkolle on lukuisia uhkia - niin kotimaisia kuin kansainvälisiäkin.

EK:n suhdannebarometri (heinäkuu) viestii positiivisen vireen jatkumisesta lähitulevaisuudesta varsin laajalla pohjalla. Suhdannetilanteen arvioidaan teollisuudessa olevan normaalia vahvempi ja kohentumassa edelleen: tuotanto ja tilaukset ovat kasvussa, mutta henkilöstömäärän kasvu tasoittuu. Rakentamisessa suhdannetilanne on normaalia parempi ja työllisyys on kasvussa Varsinais-Suomessa ja muilla keskusalueilla. Yksityisillä palvelualueilla suhdannetilanne on alueella lähes normaali ja koko maan kaltaisen. Suhdannenäkymät kohentuivat kesän aikana tavanomaista paremmiksi. Myyntimäärät ovat kasvaneet ja suuntauksen arvioidaan jatkuvan syyskaudella. Työllisyyden on vastaajayritysten joukossa lievässä kasvussa. Tosin kaupan alan pienissä yrityksissä tilanne voi olla toinen ja toisaalta sähköisen kaupan murros tulee haastamaan kaupan alan työllisyyttä myös Varsinais-Suomessa. Tällä kertaa kaupan alan tilanne vahvistaa palveluitten kuvaa, sillä mm. yritys- ja asiantuntijapalveluissa kasvu kiihtyy puhumattakaan tietojenkäsittelypalveluista. Logistiikka-alan odotukset ovat viimein kohentumassa, kun kuljetusten kasvu on alueella maan kärkitahtia jo toista vuotta. Todettakoon vielä, että monien asiantuntijapalveluiden liiketoiminta näyttää eriytyneen alueellisesta tuotannosta, mahdollistaen siten vakaamman kasvupohjan – tämä toki näkyy yleisesti heikomman suhdannetilanteen vallitessa.

Varsinais-Suomen teknologiateollisuuden suhdannetilanne on vahvistunut selvästi kevään ja kesän kuluessa. Liikevaihto on kasvanut, tilauskanta vahvistunut ja henkilöstön määräkin kasvanut. Teknologiateollisuus ry:n elokuussa julkaistussa katsauksessa liikevaihto kasvoi koko maassa tammi-maaliskuussa 9 prosentilla, mutta Varsinais-Suomessa 7 prosentilla – Pirkanmaalla vastaava kasvu oli 4 prosenttia. Alkuvuoden tilastossa ei vielä näy nyttemmin käynnistynyt tuotannon kasvu ja lisäksi joillakin alan suurilla toimijoilla liikevaihdossa on merkittäviä kausivaihteluita. Teknologiateollisuuden kasvu Varsinais-Suomessa on kuitenkin nyt koko maan keskimääräisellä tasolla ja se tulee jossain vaiheessa ohittamaan muun maan kasvun. Telakallakin suurimmat kasvun vuodet ovat edessä vuoden 2018 loppupuolelta alkaen. Koko maassa teknologiateollisuuden tilauskirjat olivat kesäkuun lopussa arvoltaan 18 % suuremmat kuin vuotta aiemmin ja erityisesti kone- ja metallituoteteollisuudessa tilauskanta kasvoi 23 %. Näkymä syksyille on alueen teknologiateollisuudessa lupaava ja liikevaihdon arvioidaan syyskaudella jatkavan kasvussa. Investointeja voisi alalla Varsinais-Suomessakin olla enemmän, mutta alihankkijaverkossa on merkkejä investointien noususta.

PK-yritysbarometrin tulokset heijastavat rakentamisen ja kotimarkkinoiden elpymistä sekä yritysten odotusten nousua koko maassa. Näiden lisäksi Varsinais-Suomen tuloksissa näkyy erityisesti positiivisen rakennemuutoksen jäljet – taustalla Turun telakan, autotehtaan, Sandvikin ja monen avainyrityksen tilanteen koheneminen. PK-barometrin mukaan kevään 2015 pohjakosketuksen jälkeen yrityksissä suhdannenäkymät ovat alueella kerta kerralta kohentuneet sekä paremmat kuin maassa keskimäärin. Pk-yritykset odottavat liikevaihdon kasvavan, mutta tällä kertaa tuotannon volyymin ja kapasiteetin käyttöasteen nousun myötä. Arvio kapasiteetin käyttöasteen noususta on alueella poikkeuksellisen myönteinen. Henkilöstömäärän osalta kasvuodotukset ovat vahvemmat kuin muualla

maassa. Pk-yritykset ovat myös aiempaa valmiimpia hakemaan ulkoista rahoitusta investointeihin. Yritysten rahoitusongelmat vaikuttavat alueella helpottuneen.

Varsinais-Suomen yritysten yleinen suhdannetilanne on toiveikas, mutta suhdannenäkymät vaihtelevat alojen kesken. Näkymät vaihtelevat melkoisesti myös alojen sisällä. Seutukuntien erilaiset tuotanto- ja yritysraenteet vaikuttavat alueellisiin suhdanneodotuksiin. Seutukunnittain tarkasteltuna Varsinais-Suomen elinkeinoelämän kehitysnäkymien eriytyminen on pitkäästä aikaa tasoittumassa. Vakka-Suomen kokonaisliikevaihto on kasvanut vahvasti pitkään ja positiivisen kehityksen arvioidaankin jatkuvan väli vuoden 2016 jälkeen. Tämä selittyy seudullisesti suurten yritysten tuotantokehityksen ja pienempien innovatiivisten yritysten menestyksellä. Toisaalta Salon seudun raju rakennemuutos It-klusterissa viime vaiheeseen näkyy kaikilla mittareilla tarkasteltuna negatiivisena, mutta uutta pienimuotoisempaa liiketoimintaa syntyy monien startup- ja ohjelmistoalan yrityksiä kehittävien verkostojen avulla monille potentiaalisille aloille kuten mm. LED-teknologia. Tuorein pk-barometri kertoo yrittäjien positiivisten odotusten noususta Salossa – kaikesta huolimatta. Loimaan seudun monipuolisen omiin tuotteisiin tukeutuvan koneklusterin ja sahateollisuuden avainyritysten tilanne ja näkymät ovat hyvin positiiviset. Lisäksi telakan myönteinen tilanne on heijastunut myös Loimaalle. Avainyrityksissä koneklusterissa (mm. Pemamek oy) onkin lähtenyt liikkeelle merkittäviä investointeja tuotantolaitteisiin, toimitiloihin ja henkilöstöön. Turunmaan pienyritysvaltaisuus tasoittaa suhdanteiden vaikutuksia, ja matkailuseurakien onnistuminen on alueelle tärkeää. Rakentamisen elpymisen myötä myös Paraisien rakennustuoteollisuus on myötätulessa. Matkailun osalta Turunmaalla on mainittava onnistuminen: uuden kohteen eli Örön saaren hyvät kävijämäärät. Pitkäjänteisen panostuksen myötä on matkailussa Turunmaalla alkanut puhalttaa uusia tuulia, kun kiinalaisyhdykset ovat löytäneet saariston rauhan. Turun seutu on tyypillisesti tasaisemman kehityksen aluetta laajan toimialapohjansa vuoksi, ja meriteollisuuden vahvasti kohentunut tilanne tulee vahvistamaan Turun alueen taloutta jatkossa.

Turun seudulla meriteollisuuden näkymät ovat parantuneet kun Meyer Turun telakan tilanne on vahvistunut ja tilauskirjaa on jatkuvasti täydennetty uusilla projekteilla. Tilauksen ansiosta kapasiteetti kaksinkertaistuu vuoteen 2020 mennessä ja tilauskirja alkaa olla täynnä aina vuoteen 2024 saakka. Näkymät vahvistuivat pitkälle aikavälille, mikä mahdollistaa investointien ja rekrytointien suunnittelun sekä kilpailukyvyn pitkäjänteisen kehittämisen. Turun telakkaan esimerkiksi investoidaan vuoteen 2019 mennessä yli 100 miljoonaa euroa. Luvassa on muun muassa uusi nosturi, hyttitehtaan laajennus, teräsvarasto ja teräksen esikäsitteilylaitos. Tuotannon kapasiteetin kasvattamiseksi panostetaan erityisesti lohkovalmistuksen kehittämiseen: mahdollistetaan yhä suurempien ja valmiimpien lohkojen asennus laivoihin. Telakka verkostoineen tulee työllistämään Varsinais-Suomessa noin 10 000 htv:ta vuosittain – ensimmäinen porras kapasiteetin ja työvoiman kasvussa ajoittuu syyskauteen 2018, josta kasvua riittää ainakin parin vuoden ajan. Turun kaupungilla on tavoitteena aikaansaada Blue Industry Park -teollisuuspuisto telakan välittömään yhteyteen. Sen myötä alan toimijoilla olisi entistä paremmat mahdollisuudet kasvaa ja menestyä yhdessä.

Telakan tilanteen vakautuminen on heijastunut myönteisesti ilmapiiriin ja toimintaan Turun seudulla. Meriteollisuuden yritykset ovat mm. saaneet tilauksia mm. Saksasta. Tu-

run telakka tulee myös hyödyntämään kotimaisen suunnittelutoimiston osaamista uusien tuotantotapojen ja investointien määrittelyssä sekä investointien hankinnassa. Maaliskuun alussa tuli julki, että Rolls-Royce on päättänyt sijoittaa Turkuun uuden etäohjattujen ja autonomisten alusten tutkimus- ja kehityskeskuksen. Rolls-Royce tekee pioneerityötä tällä saralla Suomessa. Tutkimus ja kehitys -keskus aloittaa toimintansa vuoden 2017 aikana ja kasvaa seuraavina vuosina teollisuuskumppanien tuella. Työllistävä panos tulee olemaan merkittävä ja monipuolinen. Rolls-Royce on aloittanut rekrytointikampanjan infotilaisuuden muodossa ja kiinnostus on ollut erittäin suurta. Rolls-Roycen päätös tulee vahvistamaan Turun ja Suomen asemaa meriteollisuuden kentässä ja sen tulevaisuuden tekemisessä.

Turun seudun muu teollisuus käsittää lääkkeiden, kemian, elintarvikkeiden, sähkötekniikan laitteiden, kaivosteollisuuden koneiden ja laitteiden valmistuksen yms. Kaivosteollisuuden koneita valmistava Sandvik on ilmoittanut kaksinkertaistavan tuotantonsa Turun tehtaalla. Raaka-aineiden hinnan nousun myötä kaivosala on noususuhdanteessa ja sen myötä Turussa kehitettyjen lastauskoneiden ja kaivoskuormureiden kysyntäkin on kovaa. Tehtaan laajentamista myös harkitaan, mutta ratkaisuun vaikuttaa mm. se miten kasvaviin toimintoihin tarvittavan työvoiman rekrytointi onnistuu – näissä on tähän mennessä onnistuttu hyvin. Kemian (henkilöstö 3 300) alan tilanne ja näkymät ovat verrattain hyvällä tolalla. Kierro- ja biotalousalan kehitystä tukemaan perustettiin keväällä 2015 Raisioon yrityspuisto, SmartChemistryPark, jossa pk-yritykset ja korkeakoulut ovat aktiivisesti mukana. Kiinnostus on ollut vireätä ja tiloissa toimii jo kymmenkunta alan yritystä. Tällä erää on huomioitava lääketeollisuuden (henkilöstö 1 600) menestys: se on tehnyt merkittäviä investointeja Turussa automaattisiin tuotantolinjoihin – Orion Pharma ja Bayer kasvattavat. Lääkkeiden ja diagnostiikan osuus kemian alan henkilöstöstä on Varsinais-Suomessa yli 60 %. Henkilöstömäärä on kasvanut ja toiminta on kannattavaa menestyneiden vientituotteiden ansiosta. Tämä johtuu suurelta osin siitä, että Bayerin Turun tehtaalla valmistettavan Mirena-tuoteperheen myynti on kasvanut ennätysmäisesti ja on miljardin euron myynnin tasolla vuosittain. Merkittävänä tekijänä tässä yhteydessä on aihetta mainita Perkin Elmer Wallacilla, jonka tuotteiden tulevaisuuden näkymiä pidetään hyvin lupaavina.

Ohjelmisto-, sovellus- ja peliala on Turun seudulla lupaavassa nousussa. Pk-yritysvaltaisena alana se ei ole ollut suurissa otsikoissa. Kuitenkin alalle on syntynyt vakaasti työllistävyyksiä ja näkymät ovat lupaavat. Osaamisesta alueella kertoo esimerkiksi se, että mm. tamperelainen ohjelmistotalo Vincit Group perustaa toimiston Turkuun. Yhtiön suunnitelmassa on palkata noin sata työntekijää ja rekrytoinneissa on päästy alkuun.

Menestystarinoiden vastakohtana on yhden aikakauden päättyminen; matkapuhelin-tuotannon vaiheittainen supistuminen ja myöhemmin Microsoft oy:n Salon yksikön alasajo. Tämä merkitsi loppuvaiheessa 1 200 henkilölle uhkaa joutua vaille työtä. Onneksi Microsoftin palveluksessa olleet ovat työllistyneet varsin hyvin mm. salolaisissa yrityksissä ja osa mm. Meyerin Turun telakalla ja Uudenkaupungin autotehtaalla. Positiivista on myös ex-microsoftilaisten aloitteellisuus. Salo IoT Campuksen alueelle kootaan teollisen internetin osaajia: yritysten, tutkijoiden ja oppilaitosten ekosysteemi – nyt on koossa mm. 40 alan yritystä. Perinteisen metalli- ja konepajateollisuuden tilanne on seudulla verrattain hyvä ja se on ollut osaltaan kääntämässä työllisyystilannettakin parempaan suuntaan. Saloon sijoittuneiden uusien yritysten lisäksi led-tekniikan tuotteiden valmistus ja uusiutuva energia

ovat seudulla nousevia kasvualoja. Kaupan alan rakennemuutos tulee varmasti näkymään Salon seudulla keskimääräistä voimakkaampana ostovoiman heiketessä alueella. Määrätietoista yritysten kehittämistyötä ja lukuisia start up-yrityksiä tarvitaan jatkossakin, vaikka Äkillisen rakennemuutos alueen -status päättyikin vuoden 2017 lopussa.

Valmet Automotiven piirissä Vakka-Suomessa tapahtuu koko ajan. Autotehtaalla valmistetaan Mercedes Benzin A-sarjaa kuluvan vuoden loppuun. Helmikuussa käynnistyi saman merkin GLC-katumaasturin valmistus. Uusi valmistussopimus koskee vielä julkistamaton Mercedes Benzin seuraavan sukupolven ”kompaktimallia”, jonka valmistus alkaa 2018. Yhtiö ilmoitti, että A-sarjan tuotantolinjat muokataan uuden mallin tuotantoon. Investoinnit kasvavaan ja muuttuvaan tehtaaseen nousevat kymmeneen miljooniin. Yhtiö on ollut muutenkin muutoksessa kuluvana vuonna, kun tammikuussa kiinalainen akkuvalmistaja CATL osti viidenneksen osuuden Valmet Automotivesta. Tällä yhtiöön saatiin lisää resursseja ja osaamista sähköautomarkkinoilla. Yhtiö osti helmikuussa saksalaisen Semconin suunnittelutoiminnot (henkilöstöä 800), minkä arvioidaan vahvistavan suunnitteluvoimaa yhtiön sähkö- ja hybridautojen kehittämisessä. Edellä mainittu vahvistaa Uudenkaupungin auto- tehtaan asemaa merkittävänä autojen sopimusvalmistajana. Mittavissa rekrytoinneissa on tähän asti onnistuttu hyvin vaikka työvoiman vaihtuvuuttakin esiintyy. Vuoden lopulla auto- tehtaan henkilöstön kokonaisvahvuus tulee olemaan 3 900. Muun teollisuuden tilanne on säilynyt kohtuullisen hyvänä elintarviketeollisuudessa erityisesti Laitilassa, metalliteollisuudessa ja lasiteollisuudessa. Investointeja ollaan seudulla tekemässä aktiivisesti tuotanto- laitteisiin ja myös rakennuksiin. Positiivisia työllisyysvaikutuksia on jatkossa odotettavissa sekä teollisuudessa että teollisuutta tukevilla palveluilla. Seuraavan vuoden aikana Vakka-Suomeen on yhä syntymässä työpaikkoja ja elinkeinoelämän näkymät ovat hyvin positiiviset. Seudulla on käynnistymässä työvoiman hankintaan liittyviä prosesseja ja työ- voiman saatavuudessa tulee olemaan myös haasteita.

Pitkän alamäen jälkeen vuoden 2015 lopulla tapahtui rakentamisen näkymissä käänne parempaan Varsinais-Suomessa ja koko maassa. Rakentamisessa lähes kaikissa talotyy- peissä (pl. omakotitalot ja nytemmin teollisuusrakennukset) sekä rakennuslupien että aloi- tusten määrät kääntyivät kasvuun, joka on jatkunut vuoden 2017 kuluessa. Lupien määrän kasvu viittaa siihen että vireä tilanne jatkuu. Julkinen rakentaminen on edelleen vauhdis- sa. Myös korjausrakentaminen on tasaisessa kasvussa mm. vanhasta rakennuskannasta johtuen. Suhdannetilanne on normaalia parempi ja kapasiteetti jo aika lailla kattavasti käy- tössä. Infrarakentamista on lisännyt osaltaan väyläverkoston kunnossapitotöiden ja talon- rakentamisen pohjatöiden kasvu. Alan liikevaihto ja työllisyyskin ovat kääntyneet kasvuun koko maan tasolla ja näin on tapahtunut myös Varsinais-Suomessa. Rakentamisessa työl- listen määrä kasvaa koko maassa n. 5 prosentilla ja Varsinais-Suomessa kasvu nousee tätä vilkkaammaksi. Muutos on heijastumassa laajemmin kiinteistösektorille, kun myös ra- kennustuoteteollisuuden näkymät ovat kohentumassa. Meneillään on asuntorakentamisen lisäksi mm. monia merkittäviä julkisia rakennushankkeita Turun kaupungin ja yliopiston alu- eella Turun Seudun Energiantuotanto Oy:n voimalaitoshanke Naantalissa.

Varsinais-Suomi jatkaa elintarvikeketjun osalta merkittävänä ja monipuolisen maatalou- den alueena; tukijalkoina vilja, kananmuna, sika, puutarhatalous, mutta myös nautakarja- talous. Varsinais-Suomelle merkityksellinen (neljännes koko maan tuotannosta) sikatalo-

us on edelleen erityisvaikeuksissa Venäjän rajoitteiden seurauksena. Sianlihan tuotanto supistuu edelleen ja omavaraisuus on uhattuna. Osin EU:n sisäinen ylituotantotilanne on heijastunut tuottajahintojen merkittävänä laskuna eri tuotantosuunnilla. Elintarviketeollisuudessa (erityisesti leipomoalalla) on Varsinais-Suomessa käyty jonkin verran yt-neuvotte-luja. Luomutuotanto ja suoramyynti tiloilta on kasvussa. Venäjän vastapakotteet osaltaan vaikuttavat myös Varsinais-Suomeen esim. kalajalosteiden, juomien, rehujen ja erilaisten säilykkeiden viennin osalta. Myönteinen asia on että Suomen ensimmäinen kalajauhotehdas on käynnistetty Kasnäsisä.

Toisaalta kohentuneiden talousnäkyvien ja kulutuksen kasvusta johtuen kaupan ja kulltajapalveluiden työllisyystilanne on lievästi kohentumassa. Vähittäiskaupan työllisten määrän kasvuvaiheen pituudesta on esitetty epäilyksiä, kun pienet yksiköt ovat joutuneet ahtaalle. Vähennykset johtuvat myös kaupan alan sisäisestä rakennemuutoksesta sähköisen kaupan laajentuessa. Kaupan ala toisaalta investoi uuteen liiketilaan mm. Turun seudulla, ja toisaalta liiketilaa on myös paljon tyhjiällä erityisesti kaupunkien keskustoissa.

Matkailun vaikutus palvelukysyntään oli alkuvuonna Varsinais-Suomessa edellisvuotta suurempi. Varsinais-Suomen välitön matkailutulo oli vuonna 2015 noin miljardi euroa ja matkailutyöllisyys 5 800 henkeä. Liikevaihto kasvoi lähes 5 % vuosittain 2014 ja 2015. Kansalliselä tasolla matkailuala on kasvanut ja kansainvälistänyt muita toimialoja. Ennusteiden mukaan sen arvioidaan työllistävän 180 000 henkilöä v. 2025. Lisäksi ala työllistää ensi sijassa nuoria sekä vaikuttaa vahvasti myös muille toimialoille. MaRan ennuste arvioi alan suhdanteen pysyvän myönteisenä vuoden 2017 loppuun ja tuntuma menneen kesän perusteella on samansuuntainen myös Varsinais-Suomessa. Turun asema matkailukaupunkina pysyi vahvana kesätapahtumien onnistuessa jälleen ja ravintolabuumi kymmenien uusien ravintoloiden myötä tätä asemaa vain vahvistaa. Tammi-kesäkuussa 2017 ulkomaisten yöpymisten määrä kasvoi kotimaisia yöpymisiä selvästi enemmän. Turun lentoaseman matkustajamäärät ovat puolestaan kohentuneet kuluvana vuonna ja se onkin maan toiseksi suurin kansainvälisen liikenteen lentoasema. Turun satamassakin henkilöliikenteen määrä on hieman (0,5 %) kasvanut, kun 1 253 000 henkilöä kulki sen kautta tammi-kesäkuussa 2017.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Taantuma näyttäytyi Varsinais-Suomessa mm. uusien avointen työpaikkojen määrän vähenemisenä, jota kesti yhtäjaksoisesti 21 kuukautta. Vuoden 2008 jälkeisen alamäen jälkeistä heilahtelua seurasi vuodesta 2012 lähtien kysynnän heikkeneminen alkuun palveluissa, mutta pian kysynnän lamaantumisen laajeni voimalla teollisuuteen ja rakennusallalle. Viimein vuoden 2014 aikana kysyntä alkoi elpyä. Työvoiman kysyntä on kasvanut teollisuudessa parin-kolmen vuoden ajan – puhutaan pääosin erilaisista metalliteollisuuden tehtävistä jota viimeaikoina on säästänyt mm. prosessiteollisuus ja elintarviketeollisuus. Työvoiman kokonaiskysyntä lähestyy vahvasti aiempia huippulukuja. Kehitys juontaa selvästi Vakka-Suomesta, jossa kysyntä on vahvistunut vuodesta 2013 alkaen. Sittemmin kysyntää on teollisuudessa erityisesti ylläpitänyt autotehtaan ohella meriteollisuus ja näissä tehdään rekrytointeja myös kuluvana vuonna. Kysynnän määrä Varsinais-Suomessa perustuu paitsi uusien työpaikkojen syntyyn myös henkilöstön eläköitymisestä johtuviin rekrytointi-

hin. Esimerkiksi metalliteollisuudessa, hoitoalalla ja rakennusalalla eläköityminen on suurta lähivuosina. Tuoreimpien suhdannekyselyjen yleinen viesti on, että rekrytointi on muuttumassa haasteellisemmaksi. Yleisestä työvoimapulasta ei vielä voida puhua, mutta joidenkin tehtävien täytössä on haastetta. Mm. asunto- ja infrarakentamisen vilkkauden johdosta tarpeeseen sopivan osaamisen löytäminen alalla ei onnistu helpolla.

Palvelusektorilla kysyntä elpyi vuoden 2015 aikana ja suuntaus on jatkunut. Poikkeuksellisesti sosiaali- ja terveysalalla avoimia paikkoja on jonkin verran niukemmin tarjolla kuin aiemmin. Kaupan alalla ja myyntitehtävissä on kysyntä palautunut normaalimmalle tasolle. Hotelli- ja ravintola-alalla sekä siivouksessa näyttää tilanne olevan myös elpymässä. Tässä heijastui säästä huolimatta onnistunut kesäaika matkailussa. Palvelusektorilla näkyy kuntien talouden haasteet supistuneena kysyntänä.

Työvoiman kysyntä on nyt ja lähivuosina keskeinen haaste Varsinais-Suomessa. Uudet työpaikat ovat vahvasti sijoittumassa Turun seudulle ja Vakka-Suomeen. Tästä jyrkästä käänteestä pitkän ajan kehityksestä on alettu käyttää positiivinen rakennemuutos -termiä. Tilanteen merkittävyys on ymmärretty laajasti ja sen seurauksena on ryhdytty kunta- ja maakuntarajat ylittävään yhteistyöhön. Alueelle on perustettu Positiivisen rakennemuutoksen työryhmä, joka ratkoo erilaisia kasvun esteitä. Merkittävimmät haasteet liittyvät työvoiman saamiseen, osaamisen ja koulutuksen vahvistamiseen, liikennejärjestelyihin ja pendelöintiin sekä asumiseen. Työryhmän toiminnalla on jo konkreettisia tuloksia, sillä kesällä käynnistyi bussivuoroin toteutettu joukkoliikennekokeilu työvoiman saatavuuden helpottamiseksi Uuteenkaupunkiin sekä Turun että Porin suunnasta. Toiseksi, Turun, Rauman, Porin ja Uudenkaupungin kaupungit, alueen korkeakoulut, oppilaitokset ja yritykset tekivät joulukuussa OKM:lle esityksen nopeasta koulutus uudistuksesta, jolla turvataisiin positiivisen rakennemuutoksen jatkuvuus alueella. Tämäkin on toteutumassa jossakin muodossa.

Autotehtaan, Sandvikin ja meriteollisuuden kohdalla kysyntä painottuu metallialan ja rakentamisen ammatilliseen osaamiseen. Kasvun myötä imua syntyy metallialan lisäksi myös moniin muihin ammatillista osaamista edellyttäviin tehtäviin: autotehtaalle haetaan mainittujen lisäksi logistiikka-alan osaajia. Edellä mainituissa tapauksissa tarvitaan myös korkeakoulutasoista osaamista (aiempaa entistä enemmän tarvitaan nimenomaan ammatin osaamista myös perinteisissä konepajayrityksissä eli alihankkijasektorilla), mutta erityisesti sitä haetaan Rolls-Roycen ja Vincit Groupin tapauksissa. Alueella on syntyessä kova imu monien alojen diplomi-insinööreille, insinööreille, sovelluskehittäjille, ja koulutustason korkeammat vaatimukset teollisuudessa tulevat kysynnässä kasvamaan. Syksyllä 2017 käynnistyy yhteistyöyliopisto FiTech, joka tukee konkreettisin toimin Lounais-Suomen teollisuuden kasvua. FiTEchin toimin pyritään saamaan lisää tekniikan alan korkeakoulutettuja osaajia alueen yrityksiin.

Teknoliateollisuuden taantuman aikaisen alamäen johdosta on alueella runsaasti alalta työttömäksi jääneitä. Silti työvoiman kysyntäpiikit voivat tuoda mukaan rekrytointiongelmia. Alalle syntyvät uudet työmahdollisuudet eivät aina edellytä sellaista osaamista mitä alalta työttömäksi jääneillä on tarjota. Myöskään alan nuoriksi osaajiksi valmistavat koulutuspaikat eivät täyty.

Ammattibarometrin 2017/2 tulokset myötäilevät suurelta osin edellä mainittua. Ammatillisista osaajista, suunnittelun osaajista ja työnjohtajista on pulaa rakentamisen ja mo-

nissa teollisuuden ammateissa – erityisesti metallialalla. Ohjelmistoalan nousuun liittyy se että sovellussuunnittelijoiden ja -ohjelmoijien kohdalla ei sopivia osaajia löydy helpolla. Perinteisempienkin ammattien kohdalla on nousemassa haasteita rekrytoinnissa, kuten esimerkiksi palkanlaskija, erityis- tai lastentarhan opettaja, tarjoilija ja siivooja. Barometrin mukaan sosiaali- ja terveysalalla vallitsee yhä lähes rakenteellinen pula osaajista monissa ammattiryhmissä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vuosi 2008 oli kaikkien aikojen paras Varsinais-Suomessa työllisyyden ja tuotannon määränkin suhteen. Työllisten määrä huiteli parhaimmillaan 230 000 henkilössä ja TE-toimistossa oli 14 000 työtöntä asiakasta. Sen jälkeen työllisyyskehitys on muodostumassa W-malliseksi: tilanne vaikeutui parin vuoden ajan; työllisyys kohentui seuraavan parin vuoden ajan kunnes työllisyystilanne alkoi uudelleen heiketä kesällä 2012. Työllisyys on heikentynyt merkittävästi vuoden 2012 jälkeen ja viimein vuonna 2016 siirryttiin vahvasti W-mallin jälkimmäiseen nousun kauteen.

Työllisten määrässä ja tuotannossa ei ole Varsinais-Suomessa päästy lähellekään vuosien 2007–2008 tilannetta. Työpaikkoja oli alueella pahimmillaan 11 %:n (23 000) vähemmän kuin huippuvuosina, kun koko maassa vastaava menetys on tästä alle puolet (5%). Teollisuuden työpaikkoihin menetyksistä kohdistui yli puolet. Taantumien kuluessa Varsinais-Suomessa vähenivät teolliset työpaikat neljänneksellä. Tuotteiden kokonaiskysynnän supistumisen lisäksi teollisuuden työpaikkojen menetyksestä merkittävä osuus perustui selvästi alueen matkapuhelintuotannon asteittaiseen alasajoon ja meriteollisuuden epävakaaseen tilanteeseen, mutta myös laajemmin rakennemuutokseen metalli- ja elektroniikkateollisuudessa.

Näkymä on kuitenkin muuttunut, sillä työllisyys – myös teollisuudessa – on ollut kasvussa Turun seudulla jo parin vuoden ajan. Näin on tapahtunut myös Vakka-Suomessa. Tämän johdosta maakunnan mitassa työllisten määrä kasvoi 4 000 (+2%) vuonna 2016. Kuluvana vuonna kasvuvauhti on edelleen kiihtynyt. Kuntataloudessakin on tilanne asteen helpompi Vakka-Suomessa, Loimaalla ja Turunmaalla suhteellisen hyvän työllisyystilanteen ansiosta. Maan seutukuntien joukossa nämä sijoittuvat kuuden parhaan joukkoon työttömyysprosentilla mitattuna. Myönteinen kehitys sekä hyvät uutiset Vakka-Suomesta ja Turun seudulta ovat vetäneet työttömyysluvut laskuun kaikissa alueen seutukunnissa Salo mukaan lukien.

Teollisuuden ja rakentamisen työttömyys on Varsinais-Suomessa vähentynyt pitkään ja sen seurauksena työttömyys on pari vuotta vähentynyt miesten osalta selvästi ripeämmin kuin naisten kohdalla. Varsinais-Suomessa työttömyyden kohdalla päähaasteet kytkeytyvät neljään ryhmään. Nuorten työttömyys on kasvanut huolestuttaviin mittoihin, mutta onneksi se on kääntynyt laskuun kaikissa seutukunnissa. Pitkäaikaistyöttömyys ja sen myötä rakennetyöttömyys ovat vuosittain huippuluvuissa, mutta onneksi nekin ovat kääntyneet laskuun pitkän nousun jälkeen. Tämä johtuu ensisijaisesti siitä, etteivät alkaneet työttömyydet enää veny pitkäaikaisiksi työmarkkinoiden imun johdosta. Erityisesti Turun ja Salon seutuja koskee maahanmuuttajien ja korkeakoulututkinnon suorittaneiden verrattain laaja työttömyys. Haaste on edelleen suuri vaikka näissäkin ryhmissä työttömyys

on vähenemässä. Näissä ryhmissä löytyy osaamista ja potentiaalia käyttöön parempien päivien tullessa. Työnhakijoiden tulisi yhä vahvemmin markkinoida osaamistaan eikä koulutustaan: aloitetykyisiä, innostuneita ja tekemisen meininkiä etsitään. Ei niinkään aina oikean koulutuksen omaavaa.

Näillä näkymin työttömyys vähenee laaja-alaisesti Varsinais-Suomessa seuraavan vuoden kuluessa. Tiedossa olevien alueen erityispiirteiden ja tapahtumien johdosta on hyvät mahdollisuudet, että kehityssuunta jatkuu vuosia. Tämä edellyttää kuitenkin onnistumista siinä että työllistävät yritykset saavat tarvitsemiaan osaajia alueellisilta työmarkkinoilta. Lisäehto on tietty, että kansainväliset suhdanteet eivät heikkene eikä mitään suurta yllättävää muutosta tapahdu globaalissa taloudessa. Vaikka nyt näyttää hyvältä monessa asiassa on kuitenkin hyvä muistaa että taantuman varjo on pitkä eli työttömyys on nyt samalla tasolla kuin 2000-luvun alkuvuosina. Toisaalta vilkkaan työvoiman kysynnän oloissa työttömyys ja jopa pitkäaikaistyöttömyys voi vähetä verrattain ripeästi. Näin tapahtui Varsinais-Suomessa vuosina 2004–2008, kun pitkäaikaistyöttömyys kutistui alle puoleen viidessä vuodessa. Samankaltainen kehitys näyttää jo käynnistyneen Varsinais-Suomessa.

Turun seutukunta

Turku, Raisio, Lieto, Paimio, Nousiainen, Mynämäki, Sauvo, Masku, Naantali, Kaarina, Rusko

Turun seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 32 5814 henkilöä, Vuoden aikana kasvua oli 2 578 henkilöä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 20 140.

Turun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyys	++	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Salon seutukunta

Somero, Salo

Salon seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 62 398 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 480 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 833.

Salon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Loimaan seutukunta

Oripää, Aura, Koski TI, Marttila, Loimaa, Pöytyä

Loimaan seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 34 556 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 213 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 408.

Loimaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Vakka-Suomen seutukunta

Uusikaupunki, Laitila, Vehmaa, Pyhäranta, Taivassalo, Kustavi

Vakka-Suomen seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 31 236 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 258 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 046.

Vakka-Suomen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Turunmaan seutukunta

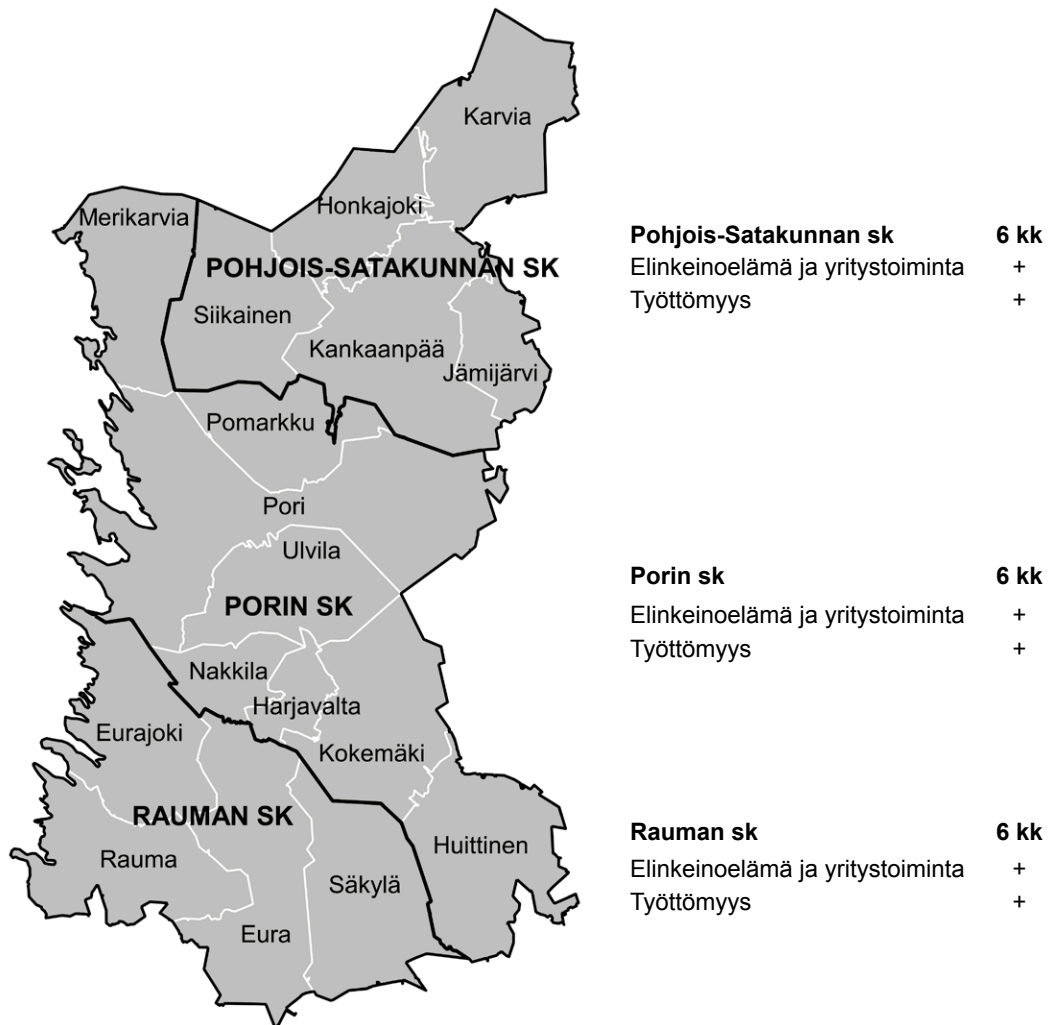
Kemiönsaari, Parainen

Turunmaan seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 22 238 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 183 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 725.

Turunmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Satakunnan ELY-keskus

Satakunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 221 246 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 1 335 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 12 264.

Satakunnan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Satakunta on teollisuuden palveluksessa olevalla henkilöstöllä mitaten Suomen teollisuusvaltaisimpia maakuntia. Viennin arvo asukasta kohti on kolmanneksi suurin kaikista maakunnista (v. 2016). Erikoistunut, vientivetoinen ja monipuolinen teollisuus toimii puskurina suhdannetaantumissa. Taantuma on kääntynyt nopeasti positiiviseksi rakennemuutokseksi erityisesti teknologiateollisuuden parantuneiden näkymien myötä, mikä luo kasvupotentiaalia myös kaupalle ja muille palveluelinkeinoille. Kasvu näkyy haasteena mm. siinä, että yritysten kokemat rekrytointiongelmien ovat lisääntyneet merkittävästi kuluvan vuoden aikana.

Merkittävä osa maakunnan suuryrityksistä on ulkomaisessa omistuksessa. Ulkomainen omistus on etenkin teollisuussektorilla lisääntynyt viime aikoina, jota voidaan pitää positiivisena merkinä alueen yritysten kansainvälisestä kilpailukykyä ja kiinnostavuudesta. Seutukuntien resilienssiä ja kilpailukykyä on selvitetty Turun kauppakorkeakoulun Porin yksikössä tehdyssä tutkimuksessa (Karppinen & Vähäsantanen, 2015). Vuoden 2014 tilastotulvuilla päivitetystä tarkastelusta Porin seutu sijoittuu teollisuuden henkilöstörakenteen monipuolisuutta mitaten sijalle 7 maamme 70 seutukunnan joukossa. Pohjois-Satakunta on 22:s ja Rauman seutu 29:s. Seutukuntien kilpailukykyä mittauksessa (v. 2015) Rauman seutu on puolestaan 10:s, Porin seutu 13:s ja Pohjois-Satakunta 47:s. Viimeisimpien tilastotietojen mukaan Satakunnan kilpailukyky on hieman heikentynyt, mutta maakunnan seutujen muutosjoustavuus ja kilpailukyky ovat silti koko maahan verrattuna varsin hyvää tasoa.

Satakunnan vahvoja aloja ovat teknologiateollisuus, elintarvike- ja pakkausteollisuus, luonnonvarojen hyödyntävä prosessiteollisuus (metsä- ja kemianteollisuus, metallinjalostus ja energiantuotanto), rakennusteollisuus, cleantech sekä teollisuuden teknologiat ja palvelut (logistiikka, ICT, automaatio, suunnittelu ja projektinhallinta). Uusista vahvuusaloista esimerkkinä on Porin ja Ulvilan seuduille keskittynyt automaatio- ja robotiikka-alan klusteri, johon kuuluu yli 40 yritystä ja joka työllistää välittömästi runsaat 1 000 työntekijää. Välilliset vaikutukset ovat vielä suuremmat. Alan liikevaihto ja työpaikat ovat kohonneet vuosina 2010–2016 huomattavasti teollisuuden keskimääräistä kasvua nopeammin. Muita kehittyviä aloja ovat mm. hyvinvointiala sekä elämys-, kulttuuri- ja tapahtumapalvelut ja matkailu. Maakuntaudistuksella on merkittäviä myönteisiä vaikutuksia monien alojen, esim. sote- ja henkilöstöpalvelualojen yritysten toimintaedellytyksiin ja kehittymiseen, kun suuri osa nykyisin julkisena palvelutuotantona tuotettuja palveluja siirtyy maakuntien järjestämisvastuulle.

Raumalla laivanrakennus on hyvässä kasvussa, mutta offshore-alalla pitkään jatkunut alhainen kysyntä on näkynyt henkilöstövähennyksinä ja lomautuksina alan keskeisissä yrityksissä. Meriklusteriin sisältyy uusia mahdollisuuksia sekä lyhyellä että pitkällä aikavälillä. Kiristyvät turvallisuus-, ympäristö- ja laatuvaatimukset yhdessä yhä haastavampien toiminta-alueiden kanssa luovat meriteollisuudelle uutta kasvupotentiaalia. Esimerkiksi merituulivoiman rakentaminen tuo mahdollisuuden kehittää uusia arktisiin olosuhteisiin sopivia ratkaisuja.

Satakunnassa sijaitsevia kansallisesti merkittäviä teollisuuspuistoja ovat metallien jalostuskeskittymät Kupariteollisuuspuisto Porissa sekä Suurteollisuuspuisto Harjavallassa, Mäntyluodon ja Tahkoluodon alue Porissa, Rauman uusin teollisuusalue Lakari sekä telakka-alueella sijaitseva raskaan konepaja- ja meriteollisuuden keskittymä Rauma Seasi-

de Industry Park, Kirkkokallion agroekologinen teollisuuspuisto Honkajoella sekä Etelä-Satakunnan elintarvikeyritysalueet. Koko maakunnan ainutlaatuisen teollisen infrastruktuurin uusiutumisen edistäminen, esim. alueella laajassa yhteistyössä valmistellun Teollisuuspilotti-hankkeen pohjalta, olisi ensiarvoisen tärkeää sekä Satakunnan että laajemmin koko Suomen teollisuuden kilpailukyvyyn palauttamiseksi. Teollisuuspilotissa mukana olevilla yrityksillä on halukkuutta TKI-volyymien kasvattamiseen sekä uudenlaisiin yhteistyömalleihin, ja tämä potentiaali olisi kyettävä hyödyntämään.

Satakunnan väkiluvun kehitys on jo pitkään ollut laskeva. Luonnollinen väestömuutos on negatiivista eli kuolleisuus syntyvyyttä korkeampaa. Myös kuntien välinen muuttoliike on ollut Satakunnalle tappiollista. Vuonna 2016 väkiluku väheni noin 1 200 henkilöllä. Tänä vuonna väkiluku on vähentynyt kahden ensimmäisen vuosineljänneksen aikana vajaalla 500 henkilöllä, mutta positiivista väestönkehityksessä on Porin nousu Suomen 10. suurimmaksi kaupungiksi. Porin seutu on Suomen 8. suurin väestökeskittymä. Nuorten ja työikäisten osuus väestöstä on vähentynyt vuosikautia ja samalla yli 65-vuotiaiden osuus kasvanut. Satakunnan alueen työllinen työvoima on ikärakenteeltaan maan vanhimpia. Työelämästä poistuu vuositasolla vajaat 1 000 henkilöä enemmän kuin työelämään tulee aiheuttaen haasteita osaavan työvoiman saatavuudelle ja kuntien taloudelle. Tulevaisuuden haasteista keskeisimpiä on maakunnan väestön saaminen kasvuun ja osaavan työvoiman saatavuus.

Maahanmuutto on osittain hillinnyt väestön vähenemistä. Vuonna 2016 Satakunnan nettomaahanmuutto oli noin 760 henkilöä. Maahanmuutolla on positiivisia vaikutuksia työvoiman saatavuuden paranemisen lisäksi myös alueen palvelurakenteeseen ja yritystoiminnan aktiivisuuteen. Yksi tulevaisuuden haasteista on pakolaisten kotouttaminen ja saaminen työelämään. Vuonna 2016 kuntiin sijoitettiin 149 pakolaista ja tänä vuonna sijoitettuja on ollut 89. Satakunnan vastaanottokeskuksissa on viimeisimmän tilannetiedon mukaan majoitettuna 754 turvapaikanhakijaa.

Toisen asteen ammatillisen koulutuksen reformilla ja edelleen niukkenevilla resursseilla on huomattavat vaikutukset koulutuksen järjestämiseen. Reformin vaikutukset tulevat näkymään oppilaitoksissa toiminnallisesti työelämäyhteistyön tiivistymisenä ja opintojen osittaisen työelämässä suorittamisen lisääntymisenä. Mahdollisuuksia työpaikoilla tapahtuvaan opiskeluun lisää vuoden 2018 alusta voimaan astuvan lainsäädännön myötä käyttöön otettava koulutusopimusmalli. Rahoituslaki puolestaan kokoaa yhteen eri rahoitusmuodot yhdistäen nuorten ja aikuisten koulutuksen saman rahoituksen piiriin. Vuosi 2017 mukaan lukien toisen asteen ammatilliseen koulutukseen kohdistuu neljän vuoden aikana noin 25 %:n kustannusten leikkaukset.

Satakunnan kaltaiselle vientimaakunnalle hyvien liikenneyhteyksien turvaaminen on yksi alueen kilpailukyvyyn avainkysymyksistä. Erityisesti henkilöliikenteen kannalta matkustajat pääkaupunkiseudulle ovat julkisilla liikennevälineillä liian pitkiä. Hyvillä liikenneyhteyksillä on suuri merkitys yritysten ja väestön sijaintia ohjaavana tekijänä, joten henkilöliikennettä koskien nopeiden ratayhteyksien kehittäminen pääkaupunkiin on Satakunnalle keskeinen liikenteellinen haaste. Myös lentoliikenneyhteydet ovat vientiteollisuusmaakunnalle elintärkeitä. Reittilennot Porista Helsinkiin ja Tukholmaan toimivat tällä hetkellä Porin kaupungin tukemana viisivuotisen sopimuksen turvin. Säännöllinen reittilentoliikenne on osaltaan turvaamassa myös Ilmailuopiston jatkoa.

Valtatie 8:n yhteysväli Turku–Rauma–Pori toteutuksen ensimmäinen, noin 100 miljoonaa euroa maksava vaihe, on meneillään jatkuen vuoteen 2018. Yhteysväliä ei kuitenkaan kyetä rakentamaan liikenteen läpäisykyvyn kannalta riittävälle tasolle, ellei tien parantamiseen saada lisää rahoitusta. Myös seututeiden ja seutujen saavutettavuuden parantaminen ja ylläpitäminen on yksi alueen elinkeinoelämän kannalta tärkeistä tavoitteista. VT 8:n perusparannuksen ja VT 2:n kehittämissuunnitelmien sekä raideliikenteen kehittämisen ohella maakunnassa on priorisoitu Porin ja Rauman satamien kehittäminen. VT 8:n osalta tärkeään Eurajoen liittymään on luvattu suunnittelurahoitus, mutta hankkeen toteutuminen kestää vielä vuosia. Pääosa Rauman väyläsyvennys-hankkeesta toteutuu vuosina 2016–2017. Porin satamaradan sähköistäminen etenee. Pori-Parkano-Haapamäki rautayhteyden uudelleenavaamista on myös selvitetty.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Satakunnan vientivetoinen talous saa nostetta maailmantalouden piristymisestä, josta on jo merkkejä näkyvissä. Luottamusta tulevaan luo Lounais-Suomessa virinnyt positiivinen rakennemuutos, joka näkyy työllisyyden ja alueen yritysten tilauskantojen kohenemisena. Myös yrityskannan uusiutuminen on voimistunut. Maakunnan oman yritystoiminnan ohella Varsinais-Suomen myönteinen kehitys tuo alihankintaketjujen sekä muiden välillisten vaikutusten kautta työtä myös Satakuntaan. Myös maakunnan oma telakkateollisuus on vähitellen elpymässä Rauma Marine Constructions Oy:n saamien tilausten ansiosta. Technip Offshoren Mäntyluodon telakan tilanne on kuitenkin pitkään ollut vaikea. Talouden näkymät ovat joka tapauksessa vähitellen kirkastumassa etenkin maakunnan pk-yrityksissä.

Satakunnan taloudessa vaikuttaisi tapahtuneen käänne jo viime vuoden puolella, sillä vuoden 2016 heinä–joulukuussa yritysten yhteenlaskettu liikevaihto jo kohosi edellisen vuoden vastaavaa aikaa korkeammaksi. Etenkin loka–joulukuu sujui varsin myönteisesti teknologiateollisuuden uuden nousun ja kaupan sekä rakentamisen kasvun vahvistumisen myötä. Suurin muutos on tapahtunut teollisuudessa, jossa kasvun käynnistyminen on juontunut metallien jalostuksen liikevaihdon merkittävästä noususta. Nousua on tukenut metalli- sekä elektroniikka- ja sähkötuotteiden valmistuksen orastava kasvukausi. Myös metsä- ja kemianteollisuuden liikevaihto kasvoi loppuvuonna edelleen. Sen sijaan konepaja- ja meriteollisuus odottavat vielä uutta puhtia, sillä liikevaihdon sukellus jopa syveni. Elintarviketeollisuudenkin loppuvuosi sujui poikkeuksellisen heikosti, joskin liikevaihdon taustalla piilee todennäköisesti hintojen eikä niinkään tuotannon lasku. Koko teollisuuden viennin arvo aleni Satakunnassa yhä, mutta ainakin metsäteollisuus pysyi nousujohteisella uralla. Talouden palkkasumma kasvoi jo hieman, mutta henkilöstömäärä aleni yhä teollisuudessa.

EK:n heinäkuun suhdannebarometrin mukaan Lounais-Suomen suhdannetilanne on teollisuudessa ja rakentamisessa tavanomaista suotuisampi. Suhdanneodotukset ovat myös vahvistuneet. Palvelualojen suhdannetilanne on nyt noussut tavanomaista suotuisammalle tasolle. Lisäksi palvelujen suhdanteiden odotetaan lähikuukausina edelleen paranevan.

Syksyn 2017 Pk-yritysbarometrin mukaan satakuntalaisten yritysten suhdanneodotukset ovat pysyneet selkeästi positiivisina. 38 % alueen yrityksistä uskoo yleisten suhdannenäkymien paranevan seuraavan vuoden aikana ja vain 8 % niiden huononevan. Koko

maan keskimääräiset suhdannenäkymät ovat tosin vielä jonkin verran paremmat. 47 % satakuntalaisista yrityksistä uskoo liikevaihdon kasvavan ja vain 13 % pienenevän seuraavan vuoden aikana. Myös tilausten määrän uskotaan yleisemmin kasvavan kuin pienenevän. 41 % alueen pk-yrityksistä on joko voimakkaasti tai mahdollisuuksien mukaan kasvuhakuisia. Kasvuhakuisten yritysten osuus on hieman pienentynyt keväästä. 19 % yrityksistä arvioi henkilöstön määrän kasvavan ja 9 % pienevän seuraavan vuoden aikana.

Maatalouden kannattavuus on viime vuodet pysynyt kriisirajoilla vaikkakin tuotantosuunnittain erot ovat suuria. Paras kannattavuus on vihannesviljelyssä. Eriytyisen heikko on lammas- ja siipikarjatilojen tulotaso. Siipikarjatililla on kuitenkin hyvät mahdollisuudet tuotannon kasvattamiseen, koska Raumalle on valmistumassa uusi suuri jalostusyksikkö. Myös maitotiloilla on tapahtunut merkittävää yrittäjätulon laskua kun Venäjän asettama elintarvikkeiden tuontikielto edelleen heikentää markkinatilannetta. Maidontuotannon osalta merkittävää on Osuuskunta Satamaidon uusien toimitilojen valmistuminen Ulvilaan, joka mahdollistaa tuotannon kasvattamisen ja lisää raaka-ainetarvetta. Viljojen hintataso on matalalla mutta kasvukauden kokonaissadosta odotetaan edellisvuosia suurempaa. Heikot tuotteiden yksikköhinnat näyttävät kuitenkin johtavan tuotantoyksiköiden koon kasvattamiseen ja maatiloilla onkin investoitu Satakunnassa sekä tuotannon tehostamiseen ja kilpailukykyyn että maan kasvukuntoon.

Luonnonvarakeskuksen (Luke) mukaan maailmatalouden kasvu ja investoinnit kotimaassa tuovat nostetta koko metsäsektorille vuonna 2017. Massa- ja paperiteollisuudessa vientikysynnän ja kotimaan kapasiteetin kasvut lisäävät sellun ja kartongin vientiä reippaasti tänä vuonna. Sahatavaran vientinäkymät ovat Luken ennusteen perusteella Pohjois-Afrikkaa lukuun ottamatta lupaavat. Vienti kasvaa etenkin Kiinaan. Euroopassa ja kotimaassa sahatavaran kysyntää lisää rakentamisen kasvu. Kysynnän kasvu tuo nousupaineita hintaan, ja Suomen sahatavaran viennin keskihinta nousee hieman tänä vuonna.

Satakunnassa on kasvuodotuksia mm. laivanrakennuksessa, robotiikka- ja automaatioalalla sekä teknologiateollisuudessa laajemminkin. Myös metsäteollisuudessa ja metallien jalostuksessa odotetaan kasvua. Elintarvikealan kehitys on Satakunnassa ollut pitkään vakaata, vaikka Venäjään kohdistuvilla pakotteilla ja vastatoimilla on tilanteeseen vaikutusta ainakin epäsuorasti. Myös rakentaminen on kasvussa, mutta toisaalta Olkiluodon 3. laitoksen rakentamistöiden päättyminen vaikuttaa toiseen suuntaan. Laitoksen rakennustekniset työt ovat pääosin valmiit ja asennuksia viimeistellään. Yksikön säännöllisen sähköntuotannon on määrä käynnistyä vuoden 2018 lopulla. Myös viime kesänä toimintansa aloittanut Suomen ensimmäinen nesteytetyn kaasun (LNG) tuontiterminaali luo uusia liiketoimintamahdollisuuksia ja vahvistaa koko Satakunnan entuudestaan vahvaa asemaa energiamaakuntana.

Kaupan rakennemuutos ja keskittyminen jatkuvat. Isot kauppakeskusinvestoinnit ja alan yleinen rakennemuutos ml. verkkokauppa vaikuttavat asiakasvirtoihin. Tyhjiä liiketiloja on niin kaupungeissa kuin kuntakeskuksissakin ja erikoiskauppojen tilanne etenkin pienemmillä paikkakunnilla on haasteellinen. Aukioloaikojen vapauttaminen on hyödyttänyt lähinnä isoja kaupan yksiköitä ja niiden asiakasvirrat ovat kasvaneet, kun pienillä kauppoilla tilanne on ollut päinvastainen. Aukioloaikojen vapauttamisen ei juurikaan arvioida lisän-

neen työllisyyttä. Elintarvikekaupan kiristynyt tilanne ja ruuan hintakampanjointi on pakottanut kaupat tehostamaan toimintojaan, jonka myötä uhkana on alan työpaikkojen väheneminen. Toisaalta isot kaupan investoinnit, kuten Porin Puuvillan kauppakeskus, ovat aikaansaaneet uutta asiakasvirtaa, joka saattaa heijastua positiivisena myös keskustan kehittämiseen. Satakunnan ammattikorkeakoulun kampuksen sijoittuminen matkakakeskuksen yhteyteen lähelle Porin ydinkeskustaa luo sekin uusia mahdollisuuksia keskustan kauppajen kehittämiseksi. Myös Raumalla on vireillä suuret kaupan investoinnit Vanhan Rauman kupeeseen luoden vetovoimaa koko kaupunkikeskustaan.

Maakunnassa investoidaan merkittävästi, mikä osaltaan vahvistaa uskoa elinkeinoelämän näkymien paranemiseen. Satakunnan meneillään olevat ja tulevat investoinnit ovat yhteenlaskettuna miljardiluokkaa.

Porin seudulla suurin yksittäinen investointihanke on tammikuussa tehdaspalossa pahoja vahinkoja kärsineen Venatorin (ent. Huntsmanin) pigmenttitehtaan jälleenrakennus, joka on suuruudeltaan ainakin 250 miljoonan euron investointi. Tahkoluodon Merituulipuisto (120 milj. €) on valmistunut ja on suunnitellusti tuotannossa syksyllä. Muut suurimmat investoinnit liittyvät uuteen rikkihappotehtaaseen (90 milj. €) ja muihin Harjavallan suurteollisuuspuiston investointeihin sekä Harjavallan vesivoimalaitokseen (40 milj. €). Lisäksi suunnitteilla on Porin Energian Aittaluodon voimalaitokseen rakennettava uusi biopolttoainekattila. Investoinnin suuruus tulisi olemaan arviolta noin 50 miljoonaa euroa.

Rauman meriväylän syventäminen on meneillään ja kaupungin omistaman Rauman Satama Oy:n toteuttama konttiterminaalien merkittävä laajennus- ja perusparannustyö valmistuu vuoden 2017 aikana. Näiden infrastruktuuri-investointien yhteismäärä on noin 60 miljoonaa euroa ja nämä luovat edellytyksiä esim. satamaoperaattorin merkittäville kalustoinvestoinneille ja sataman käsittelykapasiteetin lisäämiselle. Kokonaisinvestoinnit nousevat yhteensä noin 100 miljoonaan euroon.

HKScan rakentaa parhaillaan Lakariin uutta broilerintuotantoon erikoistuvaa tehdasta. Tehtaasta tulee yhtiön lähihistorian suurin yksittäinen investointi. Noin 25 000 neliömetrin tehdasrakennuksen, koneiden, infrastruktuurin ja järjestelmien arvo on noin 80 miljoonaa euroa. Tehtaan pitäisi valmistua vuoden 2017 lopulla. Raumalle nouseva tehdas korvaa HKScanin nykyisen tehtaan Eurassa. Mäntyöljyä jalostava Forchem on ilmoittanut investoivansa Raumalla sijaitsevaan jalostamoon 20–30 miljoonaa euroa. Myös muita merkittäviä teollisuushankkeita on toteutus- ja neuvotteluvaiheessa (Rolls Royce, Rauma Marine Constructions, Aqvacomp, HKScan, Euroports, CPC Germania). Raumalla on meneillään tai suunnitteilla yhteensä noin 680 miljoonan euron investoinnit, joiden työllistäväksi vaikutukseksi on arvioitu yli 1300 työpaikkaa.

Pohjois-Satakunnan seutukunnan osalta mainittakoon kaksi käynnissä olevaa investointihanketta. ABO Wind Oy käynnisti keväällä 2017 tuulivoimapuistohankkeen Jämijärvellä. Yhtiö rakentaa parhaillaan yhdeksän tuulivoimalan puistoa, jonka on arvioitu valmistuvan tämän vuoden loppuun mennessä. Investoinnin kokonaisarvo on noin 65 miljoonaa euroa. Honkajoella Honkajoki Oy toteuttaa tuotantolinjainvestointia siipikarjan ja nautojen käsittelyyn liittyen. Rakentaminen on parhaillaan käynnissä ja arvoltaan noin 10 miljoonan euron investointi valmistunee kuluvan vuoden aikana. Valmistuttuaan laitos työllistää noin 10 uutta työntekijää, joiden rekrytointi on käynnistymässä.

Sekä aloittaneita että lopettaneita yrityksiä oli vuonna 2016 edellisvuotta enemmän. Tämä indikoi sitä, että yrityskannan uusiutuminen on kiihtynyt. Tämän vuoden ensimmäisellä vuosineljänneksellä perustettuja yrityksiä on tosin ollut hieman vähemmän kuin vastaavalla ajanjaksolla vuotta aikaisemmin. Starttirahalla aloittaneita yrityksiä on kuitenkin tammi-heinäkuussa ollut viimevuotista enemmän. Konkurssiin haettujen yritysten määrä on tammi-heinäkuussa ollut pienempi kuin viime vuonna vastaavaan aikaan. Vaikka kiinnostusta yrittäjyyttä kohtaan on, se ei ehkä realisoidu niinkään perinteisenä yrityserustantana, sillä erityisesti on lisääntynyt sivutoiminen yrittäjyys ja eri muodoissa tapahtuva ”kevyt/laskutus-yrittäminen”.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Maakunnan ikärakenteesta johtuen työvoimasta poistuu eläkkeelle lähivuosina suuri määrä työvoimaa. Eläkepoistumasta johtuen uutta työvoimaa tarvitaan myös niillä aloilla, joilla työvoiman kokonaismäärä ei kasva. Poistuma on lähivuosina noin 3 000 henkilöä vuodessa. Vastaavasti työelämään tulevien määrä on vain reilut 2 000 henkilöä.

Irtisanomisia on Satakunnassa ollut tammi-huhtikuussa noin 240, mikä on hieman enemmän kuin viime vuonna vastaavana ajankohtana. Irtisanomisia on ollut sekä teollisuudessa että palvelualoilla. Teollisuudessa suurimmat irtisanomiset ovat olleet elintarviketeollisuuden yrityksissä. Palvelualoilla irtisanomiset ovat kohdistuneet useille alatoimialoille. Tällä hetkellä käydään yt-neuvotteluja A&R Carton Oy:n Euran Kauttuan pakkaustehtaan tuotannon siirtämisestä muualle Suomeen ja Pohjoismaihin. Siirto lakkauttaisi Eurassa noin 60 työpaikkaa.

Tänä vuonna tammi-kesäkuussa on TE-toimistoon ilmoitettuja uusia avoimia työpaikkoja ollut selvästi enemmän kuin vastaavana ajankohtana viime vuonna. Työvoiman kysyntä on kasvanut etenkin teollisuuden ja rakentamisen ammateissa. Avoimia työpaikkoja on ollut selvästi aiempaa enemmän rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden pääammattiryhmässä, jossa eniten kysyntää on ollut kirvesmiehistä ja muista rakennustyöntekijöistä, hitsaajista ja kaasuleikkaajista, erilaisista koneasentajista ja -korjaajista sekä sähköasentajista. Myös erityisasiantuntijoiden ryhmään kuuluvien kone- ja sähköinsinöörien kysyntä on selkeästi kasvanut.

Työvoiman kysynnän kasvun kääntöpuolena on rekrytointiongelmien yleistyminen. Jo viime vuonna joka kolmas työvoimaa hakeneista toimipaikoista Satakunnassa oli kokenut vaikeuksia työpaikkojen täyttämässä ja tänä vuonna työnantajien kokemat rekrytointiongelmat ovat entisestään yleistyneet. Myös TE-toimiston syyskuun ammattibarometrin mukaan aiempaa useammassa ammatissa on pulaa työnhakijoista. Seuraavan puolen vuoden aikana yleisimmin pulaa työnhakijoista arvioidaan olevan rakentamisen sekä terveydenhuollon ja sosiaalialan ammateissa. Rakennusalalla on pulaa mm. rakennusinsinööreistä, rakennusalan työnjohtajista, kirvesmiehistä ja rakennussähköasentajista. Terveydenhuollossa ja sosiaalialalla on pulaa erityisasiantuntijoista, kuten yleis- ja erikoislääkäreistä, hammaslääkäreistä, psykologeista ja sosiaalityöntekijöistä. Toisaalta sairaanhoitajista ja lähihoitajista on ainakin jonkin verran ylitarjontaa. Teollisuudessa työmarkkinatilanteen näkymät eroavat seuduittain. Esimerkiksi hitsaajien ja kaasuleikkaajien sekä ohutle-

vyseppien rekrytointitarve on Rauman seudulla kasvussa ja työnhakijoista ennakoidaan olevan pulaa. Porin seudulla samoissa ammatteluissa on vielä ylitarjontaa hakijoista. Vaikka työvoimapula-ammattien määrä on kasvanut, vielä on kuitenkin selvästi enemmän ammatteja, joissa työnhakijoista on ylitarjontaa. Paljon ylitarjontaa Satakunnassa on etenkin yleissihteereistä ja myyjistä.

Lähiajan työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden tarkastelussa Satakunnassa on tarvetta teknologiateollisuudessa automaatiotekniikan, robotiikan ja kunnossapidon osaajista, rakennusteollisuudessa korjausrakentamisen osaajista, elintarviketeollisuudessa elintarviketeknologian osaajista sekä sosiaali- ja terveysalan osaajista. Digitalisaatio on lisäksi tuonut tullessaan uusia osaamistarpeita mm. hyvinvointitekniikan ja pelillisyyden alueilla. Potentiaalia nähdään olevan myös ns. Cleantech-toimialalla. Kaupan alalla itsepalvelu-toiminnot, josta esimerkkinä itsepalvelukassat, yleistyvät. Lisäksi kivijalkakaupoista tulee yhä enemmän ns. ”showroomeja”, joissa esitellään tuotteita jotka sitten ostetaan verkkokaupasta. Asiakaspalvelun erikoistuesssa myyjän rooli ja osaamisvaatimukset muuttuvat. Ammatillisen perus-, lisä- ja täydennyskoulutuksen tehtävänä on vastata maakunnan osaja- ja osaamistarpeisiin. Koulutuksen aloituspaikkojen alakohtainen kohdentaminen on tärkeää, jotta työvoiman kysyntä ja tarjonta pysyvät tasapainossa. Esimerkiksi sosiaali- ja terveysalalla on välillä koulutettu liikaa lähihoitajia työvoiman kysyntään nähden. Ongelmana on myös hakijoiden työ- ja elinkeinoelämän tarpeista poikkeava kiinnostus eri aloja kohtaan. Esimerkiksi kone- ja metallialan vetovoimaisuuden parantamisessa on edelleen tekemistä.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyyden kasvu taittui jo viime vuonna, mutta tänä vuonna työttömyyden aleneminen on selvästi nopeutunut. Satakunnassa oli heinäkuun lopussa 12 560 työtöntä työnhakijaa, mikä on 2 300 henkeä (-15,5 %) vähemmän kuin vuotta aiemmin. Lomautukset ovat merkittävästi vähentyneet vuoden takaisesta, mikä on osaltaan nopeuttanut työttömyyden alenemista. Työttömien määrä on vähentynyt lähes kaikilla ammattialoilla, eniten rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden ammattiryhmässä.

Suhteellisesti eniten on alentunut nuorten, alle 25-vuotiaiden työttömyys, mutta myös yli 50-vuotiaiden työttömien määrä on vähentynyt viime vuodesta. Työllisyystilanteen paraneminen näkyy myös vaikeimmin työllistyvien kohdalla. Pitkäaikaistyöttömyys on alentunut viime aikoina jopa muuta työttömyyttä ripeämmin. Virta pitkittyvään työttömyyteen on myös supistumassa, sillä aikaisempaa harvempi alkaneista työttömyysjaksoista ylittää 3 tai 6 kuukauden keston. Yli vuoden työttömänä olleita pitkäaikaistyöttömiä oli silti heinäkuussa vajaa kolmasosa kaikista työttömistä. Monien pitkäaikaistyöttömien työllistymistä vaikeuttaa korkea ikä, työrajoitteisuus ja koulutuksen puute. Pitkäaikaistyöttömistä 54 % oli yli 55-vuotiaita.

Porin seutukunta

Harjavalta, Huitinen, Kokemäki, Merikarvia, Nakkila, Pomarkku, Pori, Ulvila

Porin seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 134 019 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 928 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 8 282.

Porin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Rauman seutukunta

Eura, Eurajoki, Rauma, Säskylä

Rauman seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 68 037 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 148 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 071.

Rauman seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Pohjois-Satakunta

Honkajoki, Jämijärvi, Kankaanpää, Karvia, Siikainen

Pohjois-Satakunnan seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 19 190 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 259 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 911.

Pohjois-Satakunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Pirkanmaan ELY-keskus

Luoteis-Pirkanmaan sk	6 kk	Ylä-Pirkanmaan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+	Työttömyys	+

Lounais-Pirkanmaa sk	6 kk	Tampereen sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++
Työttömyys	++	Työttömyys	+

Etelä-Pirkanmaan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+

Pirkanmaalla asui vuoden 2016 lopussa 509 279 henkilöä joista Tampereella 45 prosenttia. Vuoden 2016 aikana väestö kasvoi noin 3 000 henkilöllä, eli kuudella prosentilla. Vuoden 2016 aikana Pirkanmaalla oli keskimäärin lähes 32 000 yritysten toimipaikkaa, joissa työskenteli noin 135 000 henkilöä. Vuoden 2017 ensimmäisen vuosipuoliskon aikana Pirkanmaalla työttömien osuus työvoimasta oli keskimäärin 12,9 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli keskimäärin 31 593 henkilöä. Muutos edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta oli noin 6 500 henkilöä. Kesäkuun alenema oli lähes 9 000 henkilöä edellisen vuoden vastaavasta ajankohdasta. Työttömien työnhakijoiden määrä laski noin seitsemäntoista prosenttia edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta. Uusia avoimia työpaikkoja oli keskimäärin tarjolla 3 567 kpl vuoden 2017 alkupuoliskon aikana. Määrä on poikkeuksellisen suuri. Näin suurta uusien avoimien työpaikkojen määrää ei ole ollut tällä vuosikymmenellä.

Pirkanmaan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	++	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Pirkanmaalla oli viimeisen vuosipuoliskon aikana tapahtunut selvä käänne parempaan. Todellisuudessa jo syksystä 2015 alkaen teollisuus on kasvattanut hitaasti mutta varmasti tuotantoaan. Suuri muutos tapahtui vuoden 2016 viimeisellä neljänneksellä, jolloin tilanne näytti talouden osalta kääntyvän nopeaan kasvuun. Tämä tilanne on onnistuttu hyödyntämään tehokkaasti. Tampereen vetovoimaisuuden lisääminen jatkossakin on välttämätöntä ja siitä hyötyisi koko maakunta. Koulutetun ja osaavan väestön viihtyvyyden parantamisen merkitys kasvaa, joita suurhankkeet omalta osaltaan lisäävät tai mahdollistavat. Pirkanmaalla varsinkin Tampereen kaupunki nousee ja kasvaa hyvää vauhtia. Kun yhdistetään kaikki keskustan ja lähialueiden isot rakennushankkeet, listasta tulee pitkä ja kattava. Pirkanmaan strateginen sijainti valtakunnallisesti ja hyvät yhteydet merkittävimpiin maakuntakeskuksiin sekä metropolialueelle vaikuttavat siihen, että suomalaiset vuodesta toiseen pitävät Tampereen kaupunkia parhaimpana paikkana muuttaa asumaan.

Myös hyvälaatuisen koulutuksen ja työmarkkinoiden laajuuden sekä monipuolisen yritysverkoston ansiosta Pirkanmaan tulevat vuodet ovat kasvun aikaa. Maailmantalouden merkitys korostuu Pirkanmaalla kuten koko Suomessa johtuen väestön hajanaisuudesta ja siitä etteivät maakunnat pysty tarjoamaan kunnollisia toimivia sisämarkkinoita Uudenmaan maakuntaa lukuun ottamatta. Edes Pirkanmaa ei ole yksinään riittävän väestörikas mahdollistamaan palvelualan kasvamisen johtavaksi talousveturitoimialaksi. Tämä vaatisi useamman maakunnan yhdistymistä suuremmaksi markkina-alueeksi. Alueella on teollisuuden ja rakentamisen nousukausi. Uusiokäyttö ja kierrättäminen sekä ekologisuus ovat päivän sanat. Suurin osa toimialoista on nostanut kasvuodotusta niin liikevaihdon, kannattavuuden kuin henkilöstön määrän kasvun osalta.

Lähitulevaisuudessa kierrätysosaamisen kaupallistaminen olisi yksi hyödyllinen sekä taloudellisesti kannattava vientituote. Pirkanmaalaiset yritykset ovat vahvoja erityisesti bioenergiaa, puhtaita prosesseja ja energiatehokkuutta koskevissa ratkaisuissa. Cleantech on vientivetoista liiketoimintaa – suurimmalla osalla yrityksistä yli puolet liikevaihdosta tulee

viennistä. Suurin haaste tulevaisuudessa on työllisyysasteen nostaminen nykyisestä tasosta yli 70 prosenttiin. Tämä saattaa kuitenkin jäädä toteuttamatta, jollei työtä jaeta jatkossa eri tavalla, esimerkiksi 6 tunnin työpäivänä tai nelipäiväisenä työviikkona. Kiertotalous on resurssien mahdollisimman tehokasta hyötykäyttöä. Vaikka mahdollisuudet ovat valtavat, kiertotalous on monella alalla vielä kehittämätön asia. Kierrätyksen lisäksi kyse on kestävästä raaka-aineiden tuotannosta, materiaalien prosessoinnista sekä tuotteiden valmistuksesta, joissa tavoitteena on jätteiden synnyn vähentäminen. On hyvin kallista kierrättää esimerkiksi tietokoneiden muoviosia, kun ensin pitää selvittää niiden koostumus.

Logistiset ja käsittelyn ongelmat tekevät kierrosta taloudellisesti kannattamatonta, koska materiaalien käyttö on halvempaa. Kiertotaloudessa roolit ja arvoketjut muuttuvat, koska aiemmasta tuotteiden myyjästä voikin tulla niitä takaisin ostava kiertotalouden toimija. Tuotteiden suunnittelusta lähtien voitaisiin ottaa paremmin huomioon se, että osat ja materiaalit pystytään kierrättämään mahdollisimman tehokkaasti. Kiertotaloutta on myös jakaminen: auton tai työkoneen voi useampi käyttäjä jakaa. Suomen potentiaali kiertotalouden liiketoiminnassa on vuosittain 2–3 miljardia euroa. Pirkanmaan osuus näin olisi 300–400 miljoonaa euron luokkaa. Siitä suurin osan kohdentuu konepajateollisuuteen. Kuitenkin pitäisi päästä pitempiin arvoketjuihin, mikä edellyttää raaka-aineiden parempaa tunnistamista ja niiden kauppapaikkojen syntyä.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Vähän Pk-barometrin analysointia Pirkanmaan osalta; Haastatteluun osallistuneiden yritysten keski-ikä oli noin 25 v, yrityksistä 60 prosenttia kuului palvelusektorille. Kaikkiaan haastatteluun osallistui 520 yritystä. 65 prosenttia oli alueellisesti toimivia ja joiden liikevaihto oli alle 500 000 euroa. suhdanteista; vähintään entisellään tai parantumista odottaa yli 90 prosenttia kohderyhmän yrityksistä samoin on liikevaihdon tilanne. Henkilöstön sekä investointien kasvua odottaa noin neljännes yrityksistä, viennin ja tuonnin kasvua tapahtuu noin 20 prosentissa yrityksistä, mutta tilanne olisi vähintään entisellään noin 80 prosentilla. Kannattavuus ja vakavaraisuus kasvaa yli 40 prosentilla kohdeyrityksistä ja vähintään 90 prosenttia uskoo sen säilyvän vähintään entisellään. Innovaatiot, kehitystoiminta on 35 prosentin mielestä laajempi kokonaisuus kuin nyt on.

Vuoden 2017 alkupuoliskon tärkeimmät Pirkanmaan talouden kasvu-uralle ohjanneet toiminnot olivat asunto- ja korjausrakentaminen, liike-elämän palvelut, sekä nyt vuoden verran kestänyt merkittävä teollisuuden suurehko kasvu. Kasvu tapahtuu lähes kaikilla teollisuuden päätoimialoilla joista merkittävimmät ovat kemianteollisuus, konepaja- ja metallirakentaminen, sähkötekniikka ja ICT. Positiivinen ilmiö on teknologiateollisuuden liikevaihdon ja henkilöstön määrän kasvu Pirkanmaalla edellisen vuoden tilanteesta. Osuudet valtakunnallisesti toimialan henkilöstön kokonaismäärän osalta on 12 prosenttia ja liikevaihdon osalta 9 prosenttia.

Tuottavuus kuitenkin on alempi kuin Pohjois-Pohjanmaalla tai Uudellamaalla. Toimialan sisältä poimittuna liikevaihdon osalta Pirkanmaan merkittävin osa-alue on kone- ja metallituoteteollisuus, osuus 55 prosenttia. Henkilöstömäärästä 50 prosenttia. Vuoden 2008 luvusta liikevaihto oli laskenut noin 55 prosenttiin vuonna 2016 kun taas henkilöstö vain 85

prosenttiin. Yritysten lukumäärä oli kasvanut yli 10 prosenttia, joka kertoo omalta osaltaan kokoluokan muutoksista. Tarjolla on enemmän pieniä kuin suuria toimijoita. Toimiala kattaa Pirkanmaan ulkomaan viennistä 54 prosenttia sekä T&K -investoineista 85 prosenttia. Työllistää 78 000 ihmistä, joista suoraan 31 200 henkilöä. Teknologiateollisuus on Pirkanmaan tärkeimpiä toimialoja.

Teknologiateollisuuteen kuuluu viisi toimialaa, elektroniikka- ja sähköteollisuus, kone- ja metallituoteteollisuus, suunnittelu ja konsultointi sekä metallien jalostus että tietotekniikka-ala. Odotettavissa on tämän lisäksi konepaja- metallirakentamisen huomattava kasvu vuoden 2017 loppuvuoden aikana. Kasvua tapahtuu myös teollisuuden ulkopuolella, kuten liike-elämän palveluissa, turvallisuusalalla ja finanssisektorilla ja viestinnässä. Viestintäala on kasvanut usean vuoden ajan ja vuodelta 2017 odotetaan huipputulosta. Näiden toimialojen odotetaan kasvavan merkittävästi vuositasolla. Teknologiaan sitoutunut toiminta hiipuu jonkin verran, mutta odotettavissa on uusien pienehköjen yritysten esiinmarssi jopa vientimarkkinoille. Yleisesti koko teollisuudessa viennin suhdannenäkymät ovat positiivisen oloiset; kolme neljäsosaa yrityksistä kokee tilanteen paranevan tai ainakin säilyvän entisen kaltaisena kuluvan vuoden aikana.

Lisäksi vuosi 2018 alkupuolisko olisi todella merkittävä liikevaihdon kasvun osalta. Vientiyritykset myös yrityksen koosta riippumatta rekrytoivat tällä hetkellä työvoimaa paremmin kuin vuosiin on tapahtunut. Henkilöstön osaamiseen panostetaan huomattavasti enemmän kuin aiemmin on tehty. Vientikauppa siis näyttäisi elpyvän vuoden 2017 aikana hyvin, samoin kannattavuuden tiedetään olevan huomattavasti parempi kuin vuonna 2016. Myös keskisuuret toimijat ovat huomanneet viennin merkityksen liikevaihdon kasvattajina ja pienet yritykset reagoivat vientiin niin, että mahdollisuudet saada oma osaaminen ja tuote paremmin suurille markkinoille.

Pk-yritysten näkymät ovat kokonaisuudessaan vientikaupan osalta hyvät ja odottavan positiiviset. Pk-sektorin yritykset ovat myös kohtalaisen kasvuhakuisia sekä harjoittavat suoraan vientitoimintaa enemmän kuin aiemmin. Viennin suunnalla on kyllä muutamia suurehkoja tilauksia tullut myös Pirkanmaalle. Pääsääntöisesti vientiä harjoittavien yritysten liikevaihdosta viennin osuus on kolmannes, eli kohtalaisen paljon. Vienti keskittyy pääsääntöisesti lähialueille ja ennen kaikkea EU-alueelle. Yhteenvetona voi sanoa, että niin teollisen kuin palvelusektorin vientiyritysten tilanne on hyvä ja kuluva vuosi 2017 kertoo olisiko vuoden 2018 aikana tapahtumassa merkittävä kasvu kyseisellä sektorilla.

Teknologiateollisuus, jonka muut teolliset toimialat imaisevat sisäänsä, kattaa lähes 50 % ulkomaan viennistä. Puolet viennistä suuntautuu EU-alueelle, joka omalta osaltaan on aiheuttanut alan tilanteen heikot näkymät. Aasian osuus on noin 15 %, Pohjois-Amerikan 10 %, Kasvavat markkina-alueet kattavat vain noin 7 prosenttia koko viennistä. Venäjän osuus on hieman laskenut. Tärkein vientiartikkeli yleisesti ottaen on tietotekniikan alan tuotteet. Tilauksien odotetaan kasvavan koko vuoden 2017 ajan. Ala on menettänyt Pirkanmaalla vuoden 2008 jälkeen noin 15 prosenttia työllisestä työvoimasta. Valitettavaa on, että teknologiateollisuuden työpaikosta puolet on alihankintayrityksissä ja toimialan liikevaihdosta osuus on kolmannes. Korjausliikettä on havaittavissa alan työllisyyden osalta. ICT-sektorin työpaikkamäärä oli lievässä kasvussa. Hankkeet, joita Pirkanmaalla tehdään, ovat suuria ja merkittäviä. Niiden odotetaan tuottavan tuhansia uusia pysyviä työpaikkoja muutamien vuosien aikana.

Teollisuuden toimialojen odotetaan kasvavan 5 prosentin verran vuositasolla, mutta vienti kasvaisi mm. kemian teollisuuden osalta jopa 7 prosenttia. Maakunnassa kasvua ei voi enää jatkossa hakea pelkästään korkean teknologian kautta, vaan taloutta kannattelevat voimat ovat olleet todellisuudessa pitemmän aikaan muilla toimialoilla. Pirkanmaalla kuten muualla Suomessa kasvu syntyy edelleen perus/bulkkituotteiden kautta. Rakentamisen tarve kasvaa, varsinkin uudisrakentamisen voimakkaan kasvun odotetaan jatkuvan useita vuosia. Valtaosalla toimialoista tehdään vuoden 2017 aikana hyvä tulos ja arviona on, että 2018 vuoden aikana kasvu jatkuisi lähes samaan tahtiin. Vuoden 2018 aikana rekrytoitaisiin henkilöstöä lähes yhtäpaljon kuin nyt.

Vuodelta 2017 kokonaisuudessaan odotetaan tulostason olevan kuluneen vuosikymmenen parhaita. Haasteena on se, että vuosi 2017 näyttää samalta kuin edellinen vuosi, eli kansalaisten kulutettavissa oleva tulo on hieman supistumassa ja tämä vaikuttaa erityisesti kaupan- ja palvelualan tulokseen sekä tätä kautta mahdollisesti myös teollisuuden toimialoihin. Toimitilojen saatavuuden osalta tilanne on hyvä, tarjolla on monimuotoisia ja erikokoisia toimitiloja niin teollisuudelle kuin muille toimialoille. Ongelmia kuitenkin on; vuokrataso varsinkin taajama-alueella sekä Tampereen seutukunnan alueella on edelleen hieman liian korkea. Tilanne näkyy parhaiten keskusta-alueiden tyhjinä toimitiloina.

Myös teollisuustilojen vuokrat taajamien tuntumassa ovat korkeita. Samalla ongelmana on teollisuustilojen koko. Tilat ovat edelleen liian suuria tämän hetkiseen tarpeeseen. Tosin muutamia moduulitilarjoajia on tullut Tampereen seutukunnan markkina-alueelle. Talouden tilastollisten tunnuslukujen tarkemman analyysin osalta voidaan todeta, että yritysten liikevaihto on vuoden 2017 kuluessa kasvanut, eli talous oli kestänyt laskusuhdanteen hyvin ja nyt markkinatilanteen muuttuessa kannattavuus paranee merkittävästi. Henkilöstön määrää on lisätty, mikä viittaa hyvään kasvuodotteeseen lähiaikoina.

Koko elinkeinoelämän osalta korjausliike parempaan suuntaan tapahtui vuoden 2017 kahdella ensimmäisellä vuosineljänneksellä. Arvioiden yhteenveto oli se, että elinkeinoelämän näkymät ovat paremmalla tasolla kuin viime vuoden vastaavana aikana, eli hyvät. Seuraavilta kuudelta kuukaudelta odotetaan merkittävää parantumista talouden osalta. Tämä jatkuisi ainakin 6–12 kk ajan. Yrityksistä normaalia suurempi määrä suunnittelee investoivansa vuonna 2017 kasvuhakuisuuden vuoksi. Investointien arvioidaan kuitenkin olevan kannattavia toimenpiteitä tehtäväksi loppuvuodesta 2017 jos yrityksen talous edelleen mahdollistaa hankinnan, vaikka varsinaista kasvua ei syntyisi.

Pk-sektori odottaa myös henkilöstön määrän kehityksen olevan positiivinen, suhdanne näkymät yleisesti olisivat positiivisen oloiset. Kehittämiskohteina tärkein on edelleen markkinoinnin kehittäminen, eli tuotekehityksen johtamista ja asiakkaan sekä ajoituksen tuntemista. Toinen merkittävä osa-alue on yhteistyö muiden yritysten kanssa sekä henkilöstön osaamisen kehittäminen sekä koulutustarpeet. Suurin ongelma on Pk-sektorilla rahoituksen saatavuus sekä vakuuksien puuttuminen jotta rahoitus järjestyisi. Rahoitustarpeet kohdistuvat investointihyödykkeisiin ja kasvun rahoittamiseen.

Edelleen ongelmana on digitaalisten työkalujen käytön rajallisuus. Kotisivut, sosiaalinen media ja pilvipalvelut ovat hyvin hallinnassa, mutta verkkokauppa, big datan ja teollisen internetin hyödyntäminen on hyvin matalalla tasolla. Pk-puolen yrityksissä alle puolet on suunnitellut sukupolven vaihdosta lähimmän 10 vuoden aikana. Muutamien yritys-

ten mittavat hankkeet tuovat Tampereen lähikuntiin lisätyövoiman palkkaamiseen liittyviä positiivisia signaaleja. Koko yrityskannan tilaustilanne on yritysten omasta mielestä erinomaisella tasolla. Kasvuyritysten määrä on säilynyt taantumasta huolimatta hyvällä tasolla ja todennäköisesti kuluva vuosi 2017 tuottaa kokonaisuudessaan enemmän kasvuyrityksiä kuin vuosi 2016. Talouden tilastollisten tunnuslukujen tarkemman analyysin osalta voidaan todeta, että yritysten liikevaihto on kasvanut vuositasolla ja odotukset vuoden 2017 osalta ovat hyvät ja realistiset. Alueen talous on paremmalla tasolla kuin aikaisempina vuosina.

Seutukuntien välillä on kuitenkin nähtävissä eroavaisuuksia. Pirkanmaan työllisyystilanteen ongelmasta vaikein korjattava on kohtaanto-ongelma, joka osittain liittyy työvoiman liikkuvuuden, yritysten kasvaneen vuokratyövoiman käyttöön ja etuusjärjestelmän haasteisiin. Muut työvoimatilanteeseen liittyvät vaikeudet ovat rakennetyöttömyys ja pitkäaikaisyöttömyys, joita tarkemmin käsitellään kohdassa työvoiman rakenteen ja määrän kehitys. Yritysten talous on hyvä, velka-astetta nostetaan toiminnan ylläpitämisen vuoksi sekä kasvun kehittämiseen, tosin velkaantumista koetetaan edelleen välttää. Tuotekehittelyyn panostukset ovat alamittaiset kilpailijamaihin nähden. Toimialojen ja toimialan sisällä yritysten tilanteet tosin vaihtelevat paljon. Työttömyyden kasvu oli vuoden 2016 loppupuolen aikana hidastunut odotetusti, ja suunta näyttää olevan vuonna 2017 positiivisella tasolla johdun uusien avoimien työpaikkojen määrän kasvusta.

Vuoden 2018 osalta odotetaan samansuuntaista työllisyyden positiivista kehitystä. Uusia avoimia työpaikkoja oli ollut vuoden 2017 alkupuoliskon aikana enemmän kuin 10 viime vuoden aikana on samalla aikavälillä seurattuna ollut. Rakentaminen oli elpynyt ja parin vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna muutos oli jo huomattava. Kyseisen toimialan yritysten oma arvio ovat positiivisen puolella ja taustalla odotukset ovat noususuuntaiset. Työtä rakennusalalla on jatkossa tarjolla enemmän kuin on totuttu vuosiin näkemään ja suunta näyttää olevan samankaltainen myös vuonna 2018. Yrityssektorilta perusteellisuus ja rakentaminen ovat näin ollen kasvualoja. Näiden toimialojen osalta liikevaihdon odotetaan kasvavan kuluvaan vuoteen 2017 sekä vuoden 2018 aikana. Yritysten rahoituksen tarve on entisellään ja käyttö pääoma on hyvällä tasolla. Tämä tarkoittaa kassavirran olevan kunnossa sekä maksuvalmiuden olevan hyvä.

Yrityssektorilla Bioenergialta, biotaloudelta ja cleantech-alalta yleisesti ottaen, sekä teolliselta internetiltä odotetaan voimakasta kasvua alueen toimintaympäristössä ja synnyttävän lisää innovatiivista kehitystyötä myös muiden toimialojen sisälle. Työpaikkojen syntyminen näiden alojen kautta onkin sitten kysymysmerkki. Valitettavaa on kuitenkin, että yrityksemme ovat jälkijunassa digitalisaation osalta verrattuna kilpailijamaihin. Olisiko tämäkin merkinä siitä, että yritysten ongelmien syynä on monessa asiassa ikääntyminen, kuten johdon ja palvelukonseptin osalta? Kaupan alan henkilöstömäärien lasku ei näytä hyvältä, mutta alan liikevaihdon kasvu saattaa kuitenkin olla positiivinen vuoden 2017 lopulla. Joulumyynti sekä nettikauppa ratkaisevat huomattavan paljon toimialan koko vuoden tuloksesta. Kumi- ja muoviala investoi Pirkanmaalla hyvin, lisäksi alan liikevaihdon kehitys on ollut tasaisesti nouseva.

Tärkeimmät vientimarkkinat Pirkanmaalle olivat kuten koko maalle Saksa, Kiina, Ruotsi, Ranska ja Venäjä. Parhaat kasvunäkymät lähivuosina löytyvät suomalaisyritysten nä-

kemyksen mukaan Kiinasta, Venäjältä, Saksasta, Ruotsista ja Brasiliasta. Myös Intian ja Meksikon sekä monien EU-maiden markkinat kiinnostavat pirkanmaalaisyrittäjiä. Lisäksi Yhdysvallat on vuodesta toiseen säilyttänyt asemansa kiinnostavana vientimaana. Tärkeitä kohdemaita ovat Iran sekä Saudi-Arabia. Pirkanmaan yritysten lukumäärä olisi hieman kasvanut. Robotiikan odotetaan tuovan suuria mullistuksia tuotantoon ja työelämään. Tosi-asiassa saattaa olla, että muutokset eivät ole kuitenkaan kovinkaan radikaaleja, vaan täydentävät ja helpottavat päivittäisiä toimia niin töissä kuin kotona. Sovelluspalvelut varmasti yleistyvät. Huomioitava on, että tietotekniikka-ala ei työllistä pelkästään korkeasti koulutettuja, vaan mm. elektroniikka-asetajia ja konetekniikan osaajia, sekä kaupallisen koulutuksen omaavia. Alan näkymät Pirkanmaalla ovat paremmat kuin aikoihin. Sama tilanne on monen isomman konepajayrityksen osalta. ELY-keskus on panostanut mm. yritysrahoituksen kautta alueen yritystoimintaan, rahoitus on myönnetty toiminnan kehitystyöhön sekä uusiin innovatiivisiin ratkaisuihin ja tuotekehitykseen.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysyntä on ollut kuluneen vuoden 2017 aikana suuri. Muutos mm. työttömyyden laskussa oli kesäkuussa 2017 noin 9 000 henkilöä edellisen vuoden tilanteesta. Työntantajien mukaan on melko hyvin onnistuttu täyttämään avoinna olleet työpaikat, silti rekrytointiongelmia oli kasvanut. Usein kuitenkin tehtävään siirrytään toisesta työstä joko talon sisällä tai toisen yrityksen palkkalistoilta. Eli siirtymä työstä-työhön. Työhallinnon asiakkaat ovat työllistyneet siitä huolimatta hyvin, muutos oli jo välttämätön, koska rakenteellinen työttömyys kasvoi suhteellisesti ottaen kovaa vauhtia. Senkin osalta tilanne on hieman helpottunut. Myös pitkäaikaistyöttömien rekrytointi on kasvanut. Koulutus ei tulevaisuudessa takaa työpaikkaa, sillä teknologian muutokset vähentävät työvoiman tarvetta aina lääkäreistä, asianajajista ja insinööreistä alkaen keskiasteen koulutuksen omaavien henkilöiden työtehtäviin. Keskiasteen tehtävät säilyvät todennäköisesti paremmin, koska useat alat ovat palvelusektorilla sekä rakentamisen ja teollisuuden toimissa, joita teknologia ei voi suoraan korvata. Työllisyystilanne tulee joka tapauksessa lähitulevaisuudessa muuttumaan niin, että työvoimapula, josta osa toimialoista kärsii jo nyt, tulee laajemmin useita ammattiryhmiä kattavaksi ongelmaksi.

Näistä voisi mainita useat teollisuuden toimialat, lähinnä ammattitaitajat, markkinointiala sekä myynti, jossa ammattitaitoiselle henkilöstölle on kysyntää. Palvelualan toivotaan työllistävän enemmän kun nyt tapahtuu, rakentaminen tarvitsee alalla paljon toimivasta ulkomaalaisesta työvoimasta huolimatta kotimaisia osaajia. Rakennusala kaipaa laajempaa osaamiskenttää henkilöstöä palkatessa. Lähinnä työnjohdollista henkilöstöä, kuten myös koko teollisuus kaipaa esimiesvalmiuksilla varustettua henkilöstöä. Sosiaali-terveydenhuoltoalan tilanne muuttuu mahdollisen Sote-uudistuksen kautta merkittävästi, arvio on henkilöstötarpeen pieneneminen. Korkean osaamisen työpaikkojen määrä on kasvanut odotetusti taloustilanteen merkittävän paranemisen johdosta.

Korkeasti koulutettujen työttömyys laskee hitaasti mutta varmasti. Osaamisen merkitys korostuu, ennen kaikkea oppiminen työyhteisössä. Jatkossa kysyntää on mm. muotoiluosaamiselle, jota kautta persoonalliset ratkaisut onnistuvat tuotteen valmistuksessa. Rek-

rytointiongelmien todellinen määrä on vaikea mitata. Todennäköisesti tarve on viime vuosien aikana pudonnut, mutta esimerkiksi piilotyöpaikkojen määrä on todettavasti kasvanut. Rekrytointiongelmia on edelleen kolmanneksella yrityksistä, vaikka määrä onkin laskenut paljon. Matalapalkka-alat rekrytoisivat henkilöstöä lisää, mutta ongelmaksi tulee ammattien arvostuksen puute lähinnä palkkauksen osalta. Näyttäisi siltä, että yrityksen rekrytoisivat uutta henkilöstöä käyttäen sosiaalista mediaa sekä muita uusia kanavia. TE-toimisto panostaa toimenpiteisiinsä hyvin työmarkkinoiden tarpeita huomioiden.

Rahoituksen väheneminen vuosittain vaikeuttaa kuitenkin työvoimapalveluiden kattavan tarjonnan. Työvoiman kysyntään liittyvä ongelma korjautuu ainoastaan työmarkkinoiden toimivuuden ja joustavuuden kautta, sekä taloustilanteen ja viennin sekä kotimaisen kysynnän kasvun kautta. Pirkanmaan työllisyyden syvenevä ongelma on ollut pitkäaikaistyöttömien määrä joka ikäluokassa, sekä rakenteellisen työttömyyden määrä ja kasvu. Osaavan työvoiman tilannetta arvioidessa ja eri toimialoja käsiteltäessä on todettava, että osaavan työvoiman haaste on merkittävä. Työmarkkinat eivät vedä korkeasti koulutettuja samalla tavalla kuin aiemmin, siinäkin on ilmennyt osaamisvajausta ja henkilökohtaisen sopeutumisen ongelmia. Työvoiman liikkuvuus on ollut haaste. Tehävän sisältöön perehdytetään kyllä työpaikalla ja jos tutkinto on suoritettuna työntekijän perustietämys ja osaaminen on vähintään sellaisella tasolla, että tärkeimmäksi yksilön menestymisen kriteeriksi työyhteisössä nousevat mm. luotettavuus, yhteistyökyky, sosiaalisuus ja halu saada aikaiseksi jotain uutta, nämä ovat osana motivaatiota. Koulutukselle asetetaan jatkossa entistä suurempia paineita. Oppiminen on edelleen tärkeää työmarkkinoille pääsemiseksi.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Talouden kasvuvauhdin kiihtyminen näkyi vuoden 2017 alkupuolella selvemmin merkittävänä rekrytointien aikana sekä kansalaisten parempana luottamuksena talouden kasvuun että lisääntyneenä kulutuksena. Työttömien työnhakijoiden määrä ja työttömyyden rakenteellinen kehitys ovat olleet positiivisia vuonna 2017 verrattuna edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan. Vuoden 2017 alusta asti tilanne siis oli muuttunut jyrkästi positiiviseen suuntaan. Työllisyystilanne on parantunut kaikilla tarkastelujaksoilla. Irtisanottuja oli vuonna 2017 vähemmän kuin edellisvuonna samaan aikaan. Ennen kaikkea pitkäaikaistyöttömien määrä oli laskenut vuositasolla merkittävästi, muutos keskimäärin 1 700 henkilöä, eli 12,5 prosenttia. Tosin pitkäaikaistyöttömiä oli kesäkuussa 2017 vielä noin 11 000 henkilöä. Toinen tärkeä ryhmä, jossa työttömyyden lasku oli voimakasta, ovat miehet. Heidän osuus kaikista työttömistä työnhakijoista oli noin 52 %. Miesten työllisyystilanteen paraneminen vaikuttaa ennen kaikkea talouskasvun kiihtymiseen sekä vähentää sitä kautta myös naisten työttömyyttä entisestään.

Kokonaisuudessaan yleisellä tasolla työttömien eri kohderyhmien tilanne on parempi kuin vuotta aiemmin, eli edelleen odotetaan positiivisen virtauksen jatkumista myös vuoden 2017 loppupuoliskolla. Nuorten työttömien työnhakijoiden määrä on laskenut 20 prosenttia eli noin 1 100 henkilöä vuoden 2017 alkupuoliskolla verrattuna vastaavaan ajankohtaan vuonna 2016. Nuoria alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli kesäkuussa 2017

noin 4 800 henkilöä. Yli 50-vuotiaiden lukumäärä laski 17 prosenttia eli 2 300 henkilöä vastaavalla aikavälivertailulla kuin nuoret työttömät työnhakijat. Määrällisesti yli 50-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli noin 10 000 henkilöä. Rakenteellinen työttömyys oli ollut vuonna 2017 keskimäärin 62 % kaikista työttömistä työnhakijoista ja määränä 19 878 henkilöä. Vuotta aiemmin luvut olivat 63 % ja 23 247 henkilöä.

Yli 2 vuotta työttömänä olleiden määrä on myös laskenut kuluneen vuoden aikana, muutos 7 prosenttia. Samoin uusien avoimien työpaikkojen määrä kasvoi edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta lähes 20 prosenttia, joka on huomattava kasvu. Ennakoitavissa on vuoden 2017 loppuvuoden olevan lähes alkuvuoden 2017 kaltainen aikaisemmin mainittujen muuttujien perusteella. Vuodelta 2018 odotetaan edelleen tilanteen paranemista, mutta selvästi hitaammin, koska työttömyyden kovan ytimen osuus kasvaa kokonaismäärään verrattuna. Arvio on, että helmikuussa 2018 olisi työttömiä työnhakijoita Pirkanmaalla kaikkiaan 26 000 henkilöä joka on samaa tasoa kuin oli vuoden 2012 helmikuussa.

Ennakointiasiantuntija Juha Salminen

Tampereen seutukunta

Tampere, Nokia, Kangasala, Vesilahti, Lempäälä, Pirkkala, Hämeenkyrö, Orivesi, Ylöjärvi, Pälkäne

Tampereen seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 399 496 henkilöä. Vuoden aikana oli kasvua 4 114 henkilöä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 25 380.

Tampereen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	++	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+

Arviointiasiteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Etelä-Pirkanmaan seutukunta

Valkeakoski, Akaa, Urjala

Etelä-Pirkanmaan seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 43 077 henkilöä, Vuoden aikana vähennystä oli 228 henkilöä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,7 %, ja työttömiä työnhakijoita oli 2 257.

Etelä-Pirkanmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+

Arviointiasiteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Ylä-Pirkanmaan seutukunta

Mänttä-Vilppula, Ruovesi, Virrat, Juupajoki

Ylä-Pirkanmaan seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 23 745 henkilöä, Vuoden aikana väestö väheni 398 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 968.

Ylä-Pirkanmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lounais-Pirkanmaan seutukunta

Punkalaidun, Sastamala

Lounais-Pirkanmaan seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 27 895 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 332 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 128.

Lounais-Pirkanmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Luoteis-Pirkanmaan seutukunta

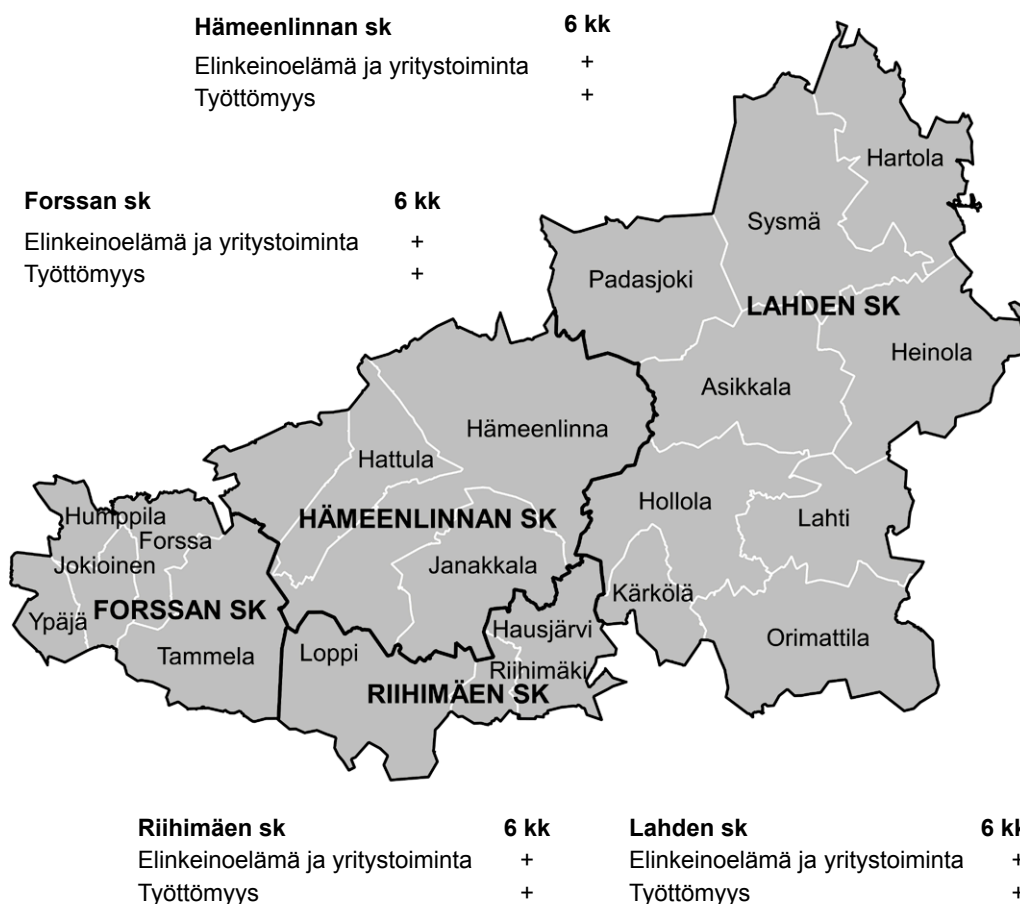
Parkano, Ikaalinen, Kihniö

Luoteis-Pirkanmaan seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 15 810 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 200 henkilöllä. Vuoden 2016 ensimmäisellä neljänneksellä seutukunnassa oli 1 415 yritysten toimipaikkaa. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,5 ja työttömiä työnhakijoita oli 1 011. Työttömyys laski edellisvuoden joulukuusta 10 prosenttia ja vuositasolla tammikuu-joulukuu 2016 työttömien työnhakijoiden määrä pysyi samalla tasolla verrattuna edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan.

Luoteis-Pirkanmaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	0	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Hämeen ELY-keskus

Hämeen ELY-keskuksen alueella asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 374 889 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 1 310 henkilöä. Hämeen ELY-keskuksen alueen maakunnista Päijät-Hämeen väkiluku oli kesäkuun 2017 lopussa 201 482 ja Kanta-Hämeen 173 407. Vuoden aikana Päijät-Hämeessä vähennystä oli 273 henkilöä ja Kanta-Hämeessä 1 037 henkilöä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli Hämeen ELY-keskuksen alueella 12,8 %, Päijät-Hämeen maakunnassa 14,6 % ja Kanta-Hämeen maakunnassa 10,8 %. Työttömiä työnhakijoita oli Hämeen ELY-keskuksen alueella kesäkuun lopussa 22 449, joista Päijät-Hämeessä 13 597 ja Kanta-Hämeessä 8 852.

Hämeen ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Hämeen ydinvahvuuksia on monipuolinen elinkeinorakenne ja poikkeuksellisen suuri vientitoimintaa harjoittavien pk-yritysten määrä. Alueelta löytyy myös suuria ja kansainvälistyneitä yrityksiä. Monipuolinen elinkeinorakenne vahvistaa alueen muutosjoustavuutta ja elinvoimaa muuttuvassa toimintaympäristössä. Teollisuus on ollut perinteisesti vahva elinkeino. Monien alojen rakennemuutoksen myötä palvelualat ovat vahvistuneet. Teollinen elinkeinorakenne on edelleen maan keskiarvoa huomattavasti korkeampi. Hämeen vahvoja toimialoja ovat mm. elintarviketeollisuus, kone- ja metalliteollisuus, huonekalu-, puu- ja muoviteollisuus ja logistiikka. Kehittämisen kärkitoimialoja ovat cleantech, muotoilu sekä hyvinvointipalvelut, jonka painotus on liikunnassa. Luonnonvara-ala ja niihin perustuva teollisuus ovat alueen selkeitä kilpailuetuja, joissa Kanta-Hämeellä on keskimääräistä parempi yritys pohja. Jätehuollon ja kierrätyksen työpaikkaosuus on Kanta-Hämeessä 3,5 kertaa suurempi kuin koko maassa keskimäärin. Yhtenä elinkeinorakenteen taustatekijänä on vahva yrittäjyyden perinne. Päijät-Häme eli Lahden seutukunta on maan vahvin perheyrittäjämaakunta. Päijät-Hämeessä perheyrittäjien osuus alueiden yritysten henkilöstöstä on yli 55 prosenttia. Suurimpia perheyrittäjiä ovat liikevaihdoltaan Versowood, Koskisen konserni ja L-Fashion Group. Alueella toimii myös suuria, valtakunnallisesti merkittäviä perheyrittäjiä, kuten Fazer ja Wihuri-Wipak. Kanta-Hämeessä julkisen sektorin työpaikkojen osuus tuo vakautta maakunnan aluetalouteen. Tämä koskee erityisesti Hämeenlinnan seutua. Haasteena nähdään ikääntyvien yrittäjien suuri määrä ja vaikeudet löytää jatkajia toimiville yrityksille.

Hämeen maakuntien vetovoima on lähtökohtaisesti varsin hyvä, erityisesti sijainnin ja saavutettavuuden ansiosta. Yhteydet pääkaupunkiseudulle ja muille kasvualueille ovat alueen keskeisiä vahvuuksia. Metropolialueen heijastusvaikutukset näkyvät molemmissa maakunnissa. Kanta-Häme sijaitsee lisäksi Tampereen markkina-alueiden välittömässä läheisyydessä. Samoin etäisyys Varsinais-Suomesta ja Pietarista on melko lyhyt. Tämä vahvuus tuo edellytyksiä yritystoiminnalle. Pääkaupunkiseudun työssäkäyntimahdollisuudet lisäävät alueen vetovoimaa asuinpaikkana. Sekä Kanta- että Päijät-Hämeestä pendelöidään pääkaupunkiseudulle, mutta myös Tampereen ja Kouvolan suuntaan. Pendelöintiä on myös mm. pääkaupunkiseudulta maakuntiin päin ja niiden välilläkin. Työssäkäyntialue on Hämeen aluetta selvästi laajempi pendelöinnin ansiosta. Toimivat junavuorot ja julkiset yhteydet ovat merkittävä vetovoima- ja vahvuustekijä, ja alueen junayhteyksillä on keskeinen merkitys sekä alueen elinkeinoelämän että asukkaiden yhteystarpeiden kannalta. Viime vuosien supistukset junavuoroissa ovat olleet ongelma. Yhteyksiin on nyt supistusten jälkeen saatu parannuksia, mutta varsinkin Hämeenlinnan suunnalla vuorot eivät ole entisellä tasolla.

Hyvistä kasvun edellytyksistä huolimatta molemmissa maakunnissa pitkään jatkuneen positiivisen väestökehityksen jälkeen on koettu väestötappiota. Kanta-Hämeen väestö on laskenut jo kolmena vuotena peräkkäin. Väkiluvun lasku johtuu sekä luonnollisen väestönkasvun että kuntien välisen nettomuuton negatiivisuudesta. Syntyvyys ei kannattele ja muuttajia ei onnistuta imemään samalla voimalla kuin kasvavat alueet. Kanta-Hämeessä nettomuuton negatiivisuus on suhteessa suurempi kuin Päijät-Hämeessä. Ainoastaan nettomaahanmuutto on kasvanut. Edulliset asumiskustannukset, viihtyisä asuin ympäristö

ja yritysten edullisemmat sijoittumiskustannukset eivät ole houkuttelleet uusia asukkaita ja yrityksiä alueelle toivotusti. Muuttotappio on ristiriidassa Taloustutkimuksen Muuttohalukkuus kaupunkeihin 2016 -tutkimuksen kanssa, jossa esim. Hämeenlinna sijoittui imagoltaan kymmenen imagoltaan parhaimman kaupungin joukkoon. Valtakunnallisena trendinä on väestönkasvun keskittyminen tällä hetkellä yhä harvemmille alueille. Yksi väkilukuaan selvästi kasvattanut kaupunki on Vantaa. Tämän arvioidaan vaikuttaneen myös Hämeeseen. Työpaikkojen määrä Vantaalla on kasvanut ja kehärata on parantanut liikenneyhteyksiä ja tuonut mahdollisuuksia lisätä asuntotuotantoa lähelle juna-asemia. Myös uusia yritysalueita on kaavoitettu pääkaupunkiseudulle. Hämeen kehittämisen kannalta ajankohtaista on alueen saavutettavuuden ja maankäytön, asumisen, houkuttavuuden ja liikenteen kokonaisuuden edelleen kehittäminen.

Päijät-Hämeen kannalta merkittävä piristysruiske on rakenteilla oleva Lahden eteläinen kehätie. Kokonaisuudessaan hanke valmistuu vuoden 2021 loppupuolella. Tien rakentaminen parantaa elinkeinoelämän ja maankäytön kehittämisen edellytyksiä, edistää Nostavan logistiikka-alueen kehittymistä ja luo toimivat, tehokkaat kulkuyhteydet Kujalan ja Lotilan teollisuus- ja logistiikka-alueille. Maankäytön kehittämisen näkökulmasta Lahden eteläinen kehätie tehostaa Lahden asemanseudun, Askon alueen, Sopenkorven sekä Hollolan keskustan kehittämistä. Toukokuun lopussa valmistunut Riihimäen kolmioraide parantaa tavarankuljetusyhteyksiä entisestään ja nopeuttaa junien kulkua. Kolmioraide toimii edellytyksenä myös Helsingin ja Riihimäen väliselle parantamishankkeelle, jonka tarkoituksena on kehittää Suomen vilkkaimman rataosuuden toimivuutta. Uusi raideyhteys luo edellytyksiä myös henkilöliikenteen kehittämiseksi tulevaisuudessa. Forssan seutukunnassa valtatie 2:n perusparannus etenee. Tämän toivotaan parantavan alueen sijaintia.

Vahvat ja osaavat oppilaitokset sekä niiden aktiivisuus yritys yhteistyössä ovat kummankin maakunnan kehityksen kulmakiviä. Kasvu- ja kansainvälisiä suuryrityksiä sekä tutkimustoimintaa harjoittavia yksiköitä on koko Hämeen ELY-keskuksen alueella suhteellisen vähän, mutta yritykset ovat aktiivisia innovaatiotoiminnan toteuttajia. Päijät-Häme on yritysten T&K-panostuksissa hivenen koko maan mediaanin yläpuolella. Kanta-Hämeessä T&K-menot ovat suhteessa yritysten liikevaihtoon keskimääräistä alhaisemmat. Alueella tehdään aktiivisesti työtä alueiden kehittämisen ja yritysten alueelle sijoittumisen eteen. Alueelta löytyvät vahvat ja verkottuneet ammattikorkeakoulut ja korkeakoulukampuksen kautta muita korkeakoulutoimijoita kuten Helsingin yliopisto, Aalto-yliopisto ja Lappeenrannan teknillinen yliopisto, joilla on merkittävä rooli yritys yhteistyön kehittäjänä. Lahden ammattikorkeakoulun siirtyminen omistusjärjestelyillä osaksi LUT-konsernia (Lappeenrannan teknillinen yliopisto) tulee olemaan alueelle piristysruiske Lahden muuttuessa yliopistokaupungiksi. Fuusio toteutuu tämän vuoden aikana. Yliopisto sitoutuu siihen, että ulkoisen rahoituksen salliessa professoreiden määrää lisätään ja heidän ympärilleen muodostetaan tutkimusryhmät. DI- ja KTM-ohjelmien aloituspaikat Lahdessa nostetaan yhteensä 120 paikkaan vuodessa. Hämeessä on myös tarjolla koulutusta, mitä muualta Suomesta ei löydy (Hämeen ammattikorkeakoulun liikennealan koulutus). Alueen suurin T&K-toimija, Luonnonvarakeskus, sijaitsee Forssan seudulla, Jokioisissa. Aikaisemmin käytyjen yt-neuvottelujen ja Luonnonvarakeskuksen keskittämisen seurauksena henkilöstöä on kuitenkin Jokioisilla vähennetty ja toimintaa supistettu. Asiantuntijoita on siirtynyt Jokioisilta Viikkiin.

Maankäytön, liikenteen ja elinkeinojen tarkastelu kuntaa laajemmilla alueilla mahdollistaa seudullisen kehittämispotentiaalin tehokkaan hyödyntämisen. Hämeen alueen sijainti on keskeinen metropolialueen ja Suomen kasvukäytävän syleilyssä. Helsinki, Hämeenlinna ja Tampere muodostavat Kanta-Hämeeseen merkittävän kasvukäytävän, HHT-akselin, jossa tavoitteena on niin kasvun varmistuminen ja suuntaaminen kuin elinvoiman lisääminen. Seuduista Riihimäki kytkeytyy tiiviisti pääkaupunkiseudun vaikutuspiiriin. Päijät-Hämeessä kasvua rakentuu oikoradan ja Lahden moottoritien varteen.

Kaavoitustyössä trendinä nähdään aika selvästi strateginen suunnittelu. Kunnat tekevät strategisia yleiskaavoja ja yhä useampi kaupunki on siirtymässä Lahden kaupungin mukaiseen jatkuvaan yleiskaavaan, jota teemoittain uusitaan kerran valtuustokaudessa. Uhkana nähdään alueellinen eriarvoistuminen. Joillakin kunnilla ja joillakin alueilla on toisia paremmat mahdollisuudet kaavoittaa ja toisaalta tarjota palveluja. Taantuvilta alueilta katoavat työpaikat ja niiden perässä palvelut. Toisaalta palveluja katoaa myös keskustoista, ja yhä useammat palvelut siirtyvät nettiin: esim. pankit, KELA, verottaja ja osin myös kaupat.

Turvapaikanhakijatilanne Hämeen ELY-alueella on laantunut vuoden 2015 ja 2016 tilanteisiin nähden. Hämeestä on lakkautettu useita vastaanottokeskuksia ja toiminnassa ovat enää Kanta-Hämeessä Lammin vastaanottokeskus ja Päijät-Hämeessä Lahden Hennala ja Heinolan Valolinna. Hämeen kunnat ovat aktiivisesti myöntäneet kuntapaikkoja turvapaikan saaneille. Lisäksi Hämeen alueen kunnat ovat lähteneet aktiivisesti mukaan kiintiöpakolaisten vastaanottoon. Elokuuhun 2017 mennessä Hämeen ELY on sijoittanut kuntiin yli sata kiintiöpakolaista. Kotouttamistyötä tehdäänkin tällä hetkellä täysipainoisesti liki kaikissa Kanta-Hämeen ja Päijät-Hämeen kunnissa. Kotoutuvat maahanmuuttajat ohjataan TE-toimiston kielitestauksen kautta kotoutumiskoulutuksiin. Yleensä kotoutumiskoulutuksesta jatketaan ammatillisiin tai muuhun koulutukseen, osa suoraan töihin.

Maakuntaudistuksen vaikutukset, ja sen ohella kuntakentän omat päätökset, ovat kokonaisuutena suuri tekijä kaikkien alueiden menestymisen kannalta.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Elinkeinoelämän ja yritystoiminnan näkymien arvioidaan lähimmän puolen aikana parantuvan kaikissa Hämeen seutukunnissa. Arvion mukaan näkymät ovat nykyhetkeä paremmat myös vuoden kuluttua. Syyskuussa julkaistu pk-yritysbarometri tukee positiivisia lähiajan näkymiä. Vankka enemmistö pk-yrityksistä näkee lähitulevaisuuden myönteisenä. Hämeessä 44 % vastaajista arvioi suhdanteiden paranevan, 46 % pysyvän ennallaan ja 10 % huononevan lähimmän vuoden aikana. Odotukset pk-yritysten lähiajan suhdannekehityksestä ovat positiiviset kaikissa Hämeen seutukunnissa, mutta toiveikkoudessa ja siinä miten odotukset ovat kehittyneet edellisestä mittauskierrroksesta (helmikuu 2017) on eroja. Koko Hämeen alueella suhdannenäkymiä kuvaava saldoluku jää neljä prosenttiyksikköä heikommaksi kevään tilanteesta ollen nyt +34. Tämä jää maan keskiarvon (+38) alapuolelle. Hämeestä poiketen koko maassa keskimäärin odotukset lähiajan suhdannekehityksestä ovat myös parantuneet keväästä. Seutukunnittain odotukset ovat positiivisimmat Hämeenlinnan ja muita negatiivisemmat Forssan seutukunnassa. Kevääseen verrattuna

näkymät ovat heikentyneet Hämeenlinnan seutukuntaa lukuun ottamatta. Selkeimmin näkymät ovat heikentyneet Forssan seutukunnassa.

Keväällä niin koko maassa kuin Hämeessäkin pk-yritykset näkivät yleisen suhdanne-/taloustilanteen ja kilpailutilanteen pahimpina kehittämisen esteinä. Verrattuna kevään 2017 tilanteeseen koetaan yleinen suhdanne/taloustilanne nyt melko selvästi pienempänä kehittämisen esteenä. Pahimpina kehittämisen esteinä koettiin nyt kustannustaso ja kilpailutilanne. Pk-barometrin mukaan investointiodotukset ovat Hämeessä heikommat kuin maassa keskimäärin. Koko maassa saldoluku on positiivinen (+4) ja kevään tasolla, mutta Hämeessä investointiodotukset ovat heikentyneet keväästä Hämeenlinnan seutukuntaa ja Hyvinkään-Riihimäen aluetta lukuun ottamatta. Hämeenlinnan seutukuntaa lukuun ottamatta investointiodotukset ovat myös miinuksella. Voimakkaasti ja mahdollisuuksien mukaan kasvavien yritysten osuus kaikista yrityksistä on Hämeen seutukunnissa pienempi kuin maassa keskimäärin.

EK:n heinäkuussa tekemästä suhdannebarometristä ilmenee, että teollisuuden ja rakentamisen näkymät ovat edelleen positiiviset Hämeessä, mutta palvelualojen tilanne on heikentynyt keväästä. Teollisuudessa ja rakentamisessa suhdanteiden paranemisen ennakoidaan jatkuvan myös kesän lopussa ja syksyn alussa. Hämeen yritysten suhdanneodotukset ovat lievästi koko maan keskiarvoa myönteisemmät. Palveluissa Hämeen palveluyritysten suhdannekuva on lievästi koko maan keskiarvoa tummempi ja suhdanteiden arvioidaan myös Hämeessä hiipuvan syksyn lähestyessä.

Hämeen kauppakamarin touko-kesäkuussa tekemässä barometrissa alueen yrityksistä lähes 59 % arvioi liikevaihtonsa olevan tänä vuonna viime vuotta suurempi. Yritysten arviot liikevaihdon paranemisesta ovat nousseet edelleen viime syksystä. Kyselyyn vastanneet yritykset uskovat liikevaihdon olevan myös suurempi seuraavien kuuden kuukauden aikana. Yritysten vientinäkymissä ja tilauskannoissa on positiivinen vire. Vastanneista 39 % uskoo tilauskannan pysyvän yhtä suurena ja 35 % kasvavan seuraavan kuuden kuukauden aikana. Yritysten investointihalukkuus on parantunut ja investoinnit ovat kasvaneet viime syksystä. Vastanneista yritysjohtajista 61 % pitää toimialansa yleistä tunnelmaa optimistisena

Talouden noususuhdanne näkyi Hämeen molemmissa maakunnissa päätoimialojen liikevaihdon kasvuna alkuvuoden aikana. Suomen taloudella pyyhkii nyt hyvin, mutta alueelliset erot ovat todella suuria. Nopeinta liikevaihdon kasvu oli Lapin (16,7 %) ja Kainuun maakunnissa (15,1 %). Päijät-Hämeessä kasvu oli sama (9,1 %) kuin maassa keskimäärin. Kanta-Hämeessä kasvulukema oli 8,0 %. Kanta-Hämeen päätoimialoista liikevaihdon kasvu oli suurinta rakentamisessa (16,1 %) ja teollisuudessa (11,4 %). Tukku- ja vähittäiskauppa kasvoi 5,4 % ja muut palvelut 4,2 %. Päijät-Hämeessä rakentaminen kasvoi 13,3 % ja teollisuus 12,4 %. Muiden palvelujen kasvu (9,0 %) oli selvästi nopeampaa Kanta-Hämeeseen verrattuna. Tukku- ja vähittäiskaupan kasvu oli lähes sama kuin Kanta-Hämeessä (5,5 %)

Tilastokeskuksen mukaan Hämeen ELY-keskuksen alueella perustettiin yrityksiä vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä edellisvuotta vähemmän (-7 %). Kaikkiaan aloittaneita yrityksiä oli 470, kun vuosi sitten yrityksiä aloitti 505. Vilkkaimmin yrityksiä perustettiin tukku- ja vähittäiskaupassa (80), ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan toimialalla (64), rakentamisessa (63) sekä muussa palvelutoiminnassa (47). Kaikilla näillä toimialoilla aloittaneiden yritysten määrä oli kuitenkin edellisvuotta pienempi. Vastaavasti aloittaneiden

den yritysten määrä oli kasvussa informaation ja viestinnän toimialalla, hallinto- ja tukipalvelutoiminnassa sekä teollisuudessa. Alueen sisällä oli seutukuntakohtaisia eroja. Lahden (-15 %) ja Forssan (-20 %) seutukunnissa yrityksiä perustettiin edellisvuotta vähemmän. Riihimäen seutukunnassa määrä pysyi samana. Hämeenlinnan seutukunnassa aloittaneiden yritysten määrä kasvoi (14 %). Starttirahalla aloittaneita oli Hämeen ELY-keskuksen alueella edellisvuotta vähemmän (-5 %). Alueet kuitenkin erosivat toisistaan. Starttirahalla aloittaneiden määrä putosi edellisvuodesta Forssan (-50 %) ja Hämeenlinnan (-14 %) seutukunnissa, mutta kasvoi Lahden (-6 %) ja Riihimäen (-28 %) seutukunnissa.

Hämeen ELY-keskuksen alkuvuoden rahoituskatsauksen mukaan yritysrahoituksesta suuri osa kohdistui pk-yritysten kasvun ja kansainvälistymisen edistämiseen. Yritystuki- en lisäksi toimintaympäristön kehittämishankkeina rahoitettiin Kanta-Hämeessä hankkeita, joissa edistetään metallialan yritysten kilpailukykyä ja kehitetään kiertotaloutta Hämeen alueella. Kiertotaloutta tuettiin myös ESR-rahoituksella, kun Lahden ammattikorkeakoululle myönnettiin rahoitusta kiertotalouden koulutuksen edistämiseen Päijät-Hämeessä. Saaja- ja kotieläininvestointeihin on puolestaan biotalouden ja sen osana puun käytön sekä sahateollisuuden edistäminen. Maatalouden heikentynyt taloudellinen tilanne on alkuvuodesta 2017 heijastunut maatalouden investointihalukkuuteen. Erityisesti isoihin lypsykarja- ja kotieläininvestointeihin on myönnetty vuoden 2017 alkupuoliskolla vähemmän tukea kuin edellisenä vuonna. Kun edellä mainittujen investointien keskimääräinen tuki yhtä hanketta kohti on huomattavasti keskimääräistä suurempi, investointien väheneminen vaikuttaa merkittävästi myönnettyjen avustusten ja lainojen euromääriin. Lisääntyvää kiinnostusta on ollut esimerkiksi aurinkoenergian tuottamiseen liittyviin investointeihin sekä puutarhatiloilla kasvutunneleihin. Maaseutuohjelmasta on puolestaan rahoitettu mm. valokuituverkon rakentamishankkeita. Uutena avauksena rahoitettiin Salpausselkä Geopark-hanke, jossa geomatkailemista kehitetään vetovoimaa matkailuun.

Alueen teollisuus on panostanut tulevaisuuteen ja investointeja on viime aikoina tehty enemmän kuin pitkään aikaan. Venäjän markkinoiden pohjakosketus viennin saralla on nähty. Kiina-suhdanne kiihdytti sahayhtiöiden kasvua. Alueen yrityksillä on kiinnostusta investointeihin. Metallialalla pula osaavasta työvoimasta on rajoittanut yritysten kasvua. Alueen teollisuuden merkittävillä yrityksillä on positiivinen tilauskanta. Esimerkiksi Kanta-Hämeen suurimman yksityisen työnantajan viimeaikaisten investointien Hämeenlinnan tehtaan Sinkki 3-linjaan turvaavat työpaikkojen pysymistä jatkossakin.

Myös alueen vetovoima yritysten sijoittumiselle näyttää olevan kasvussa. Tuoreina uutisina Lämpöpuuyritys Lunawood vaihtoi kotipaikkaansa Lahteen. Verkkokauppa Preco Tradingin keskusvarasto muuttaa Oulusta entiselle Lahden lasitehtaalle. Myös loppuvuodelle on haussa isoja työllistäjiä.

Alueellisina investointeina esimerkiksi huonekalualan Isku kasvaa ja investoi enemmän kuin aikoihin. Yhtiö aikoo keskittää huonekalutuotantonsa Lahden Mukkulaan. Urakka valmistuu maaliskuun 2018 loppuun mennessä. Hankkeen hinta on 23 miljoonaa euroa viiden vuoden aikana. Iskun mukaan kotikalustekauppa kasvaa maltillisesti. Julkiskaluste- puolella toivotaan monitilaratkaisuja. Isku rekrytoi myös uusia ammattitaitoisia verhoilijoita ja ompelijoita. Peikko Finland Oy on saanut ison liittorunkotilauksen Pasilan Triplaan. Tilaus käsittää 5,6 kilometriä liittopalkkeja ja noin 1 300 tonnia liittopilareita sekä muita rungon

teräsrakenteita. Toimitukset alkavat tammikuussa 2018 ja päättyvät marraskuussa 2018. Stalatable toimitti lähes kuuden miljoonan euron arvoiset erikoisputket norjalaisille öljynporaustalautoille. Onnistunut suurtilaus vakiinnutti lahtelaisyhtiön asemaa suurimpana ruostumattomien rakenneputkien toimittajana vaativassa öljy- ja kaasuteollisuudessa.

Kasvunäkymää sekä -potentiaalia nähdään biotaloudessa sekä ympäristöosaamisessa cleantechiin panostamisen osalta. Luonnonvara-ala on alueen selkeä kilpailuetu, jossa Kanta-Hämeellä on keskimääräistä vahvempi yritysperusta. Esimerkiksi Forssan seutukunnassa biotaloussektoriin vahvistumiseen on panostettu, kun alueella käynnistyi Hämeen ammattikorkeakoulun biotalousinsinöörien koulutusohjelma. Stora Enso investoi kartonkitehtaan uudistuksiin. Kaikkiaan Stora Enso investoi pakkausteollisuuteen Lahdessa ja Heinolassa yhteensä 33 miljoonaa euroa vuonna 2017. Kotimaisen aallotuspuutannon valmistus keskittyy Lahteen ja loppuu Heinolassa. Stora Enso jatkaa aallotuskartongin valmistamista Heinolassa ja investoi yhteensä 28 miljoonaa euroa flutingtehtaaseen. Uudistuksen ansiosta tuotantokapasiteetti kasvaa 15 000 tonnilla vuodessa. Äänekoskella aloittaneella biotuotetehtaalla on myös vaikutuksia Hämeeseen, etenkin Päijät-Hämeen pohjoisosiin. Häme profiloituu vahvana cleantech-osaamisen alueena ja esimerkiksi Lahti on mukana pääkaupunkiseudun kaupunkien kanssa yhteisessä vuonna 2016 perustetussa Smart & Clean-säätiössä. Tämä on alueelle valittu strateginen painopistealue ja sen kehittymiselle on paljon mahdollisuuksia. Toistaiseksi smart&clean ei ole tuloutunut merkittäväksi alan liiketoiminnan kasvuksi. Toisaalta painotuksen teemojen voidaan nähdä läpäisevän suuren osan teollisuuden aloista. Kanta-Hämeessä jätehuollon ja kierrätyksen työpaikkaosuus on maakunnassa 3,5 kertaa suurempi kuin koko maassa keskimäärin.

Päijät-Hämeessä on käynnistymässä biotekniikkaan liittyviä kehittämishankkeita. Biostamonex -bioraaka-aineen hyödyntämiskonseptin kehittämishanke sekä biotuhkan hyödyntämiseen liittyvä hanke käynnistyvät syyskuun 2017 alussa. Vuoden 2018 loppuun mennessä nähdään, onko kaavailtuja tuloksia saatavissa. Biolaitoshankkeen tavoitteena on rakentaa Heinolaan 90–100 miljoonaa euroa maksava biolaitos, joka hyödyntää metsä- ja peltojätteitä. Mikäli hanke toteutuu kaavailujen mukaisesti, sen arvioidaan myötävaikuttavan neljän uuden yrityksen ja 40 uuden työpaikan syntymiseen. Biotuhkahankkeen tavoitteena on 3–4 miljoonaa euroa maksavan rakeistamislaitoksen valmistuminen Heinolaan. Uusia työpaikkoja arvioidaan syntyvän viisi.

Suomen meriteollisuuden vahvat näkymät ja tilaukset näkyvät myös Hämeessä. Hämeessä on tavoitteena saada paikallisia yrityksiä mukaan telakoiden tilauksiin, jotka nyt työllistävät Länsi-Suomen alihankintayritykset. Lahden seudun yritykset ovat käynnistäneet yhteistyötä meriklusterin muodossa. Meriklusteri tarkoittaa yritysten yhteistyöverkostoa, jonka avulla ne voivat tarjota telakoille suurempia kokonaisuuksia kuin yksinään. Alueella uskotaan, että kotimaisen telakkateollisuuden kautta on mahdollisuus luoda pohjaa myös vientiin. Jos jalan onnistuu samaan kokonaistoimittajan oven väliin Suomessa, siitä voi avautua kirjaimellisesti koko meriteollisuuden maailma. Nastolalainen huonekaluvalmistaja Pedro Oy valmistaa Turussa tehtävien TUI-risteilijöiden Mein Schiff 1 ja Mein Schiff 2 teatterien kalusteet. Loistoristeilijöiden noin 900-paikkaiset teatterit toteuttaa Merima Oy, joka tilaa kalusteet Pedrolta. Merima ja Pedro ovat tehneet vastavia sisustuksia yhdessä aiemminkin, muun muassa maailman suurimpien risteilijöiden

kalustuksessa. Nyt solmittu sopimus koskee kahta viimeisintä TUI-risteilijää, jotka tehdään Meyerin Turun telakalla.

Hämeessä on paljon vahvoja elintarviketeollisuuden yrityksiä. Hämeen valttikortti elintarviketuotannossa on sijainti. Alueelta löytyy teollisuudelle sopivaa infrastruktuuria ja maataloudelle suotuisat olosuhteet. Sijainti takaa myös logistiikkaketjujen toimivuuden. Esimerkiksi Valion uusi syksyllä Riihimäellä aloittava välipalatehdas sijaitsee keskeisellä paikalla niin kotimaan markkinoita, vientiä kuin maidonsaantiakin ajatellen. Valtaosa tehtaan tarvitsemasta maidosta saadaan sadan kilometrin säteellä Riihimäestä. Viljaklusteri Hämeessä on vahva ja vireä. Koko Hämeen kattavasta viljaklusterista 80–90 % on sijoittunut Päijät-Hämeeseen. Viime vuosina tehdyt investoinnit ja yritysostot sekä pitkäjänteinen tuotekehitys ovat vahvistaneet alueen viljateollisuuden kykyä vastata markkinoiden monipuolistuvaan kysyntään. Tietoisuuden leviäminen kuluttajamarkkinoilla kauran terveysvaikutuksista sekä käsityöläisöluiden kasvava kysyntä ja pienpanimobuumi ovat luoneet viljatoimialalle niin koti- kuin vientimarkkinoillakin uusia liiketoimintamahdollisuuksia. Elintarvikealalla tapahtuneina investointeina Arctic Milk on siirtänyt meijerinsä ja tuoretuotteiden valmistuksen Forssaan. Kapasiteetti pystytään nostamaan Forssassa kolminkertaiseksi. Valion Riihimäen välipalatehdas käynnistyy syksyllä. Tämä vahvistaa Valion kilpailukykyä sekä Suomessa että vientimarkkinoilla. Kyseessä on yrityksen historian suurin investointi. Aluksi tehtaassa tehdään vuosittain noin 120 miljoonaa kiloa välipaloja. Kolmasosa menee aluksi vientiin. Tehdas työllistää alussa 70 henkilöä. Myynnin kehittyminen ratkaisee työntekijämäärän kasvun. Fazerin Lahden leipomoon investoidaan vuosina 2017–2018 noin 10 miljoonaa euroa. Leipomossa sekä korvataan vanhaa konekantaa että laajennetaan tuotantoa. Lahdessa kehitetään uusia tuotteitakin, kuten esimerkiksi vatsaystävällistä ruisleipää. Perusleivän vähentyessä tilalle tulee yhä enemmän erikoistuotteita. Vuohelan Herkku Oy siirtää tuotantonsa Hartolasta Lahteen ja aloittaa elokuussa uuden, modernin leipomon rakentamisen Jokimaalle. Noin 6 000 neliömetrin tuotantotilaan tulee työpaikka noin 80 ihmiselle. Gluteenittomien tuotteiden kuluttajakysynnän kasvu on aiheuttanut jo muutaman vuoden ajan positiivisia paineita. Tästä syystä yritys investoi vahvasti tarjontansa laajentamiseen ja palvelukykyänsä parantamiseen. Myös logistinen sijainti paranee. Uusi leipomo aloittaa toimintansa vuoden 2018 aikana. Siihen saakka Vuohelan Herkun tuotanto toimii normaalisti Hartolassa. Hartwall on perustanut kesän aikana erikoisolutpanimon Lahteen tehtaansa yhteyteen. Kyseessä on miljoonien eurojen investointi ja Hartwallin suurin investointi yli kymmeneen vuoteen yhdessä muiden Lahden panimolle tehtävien uudistusten kanssa. Panimohankkeella ei ole välitöntä työllistävää vaikutusta, mutta strategian menestyessä vaikutuksia voi olla pidemmällä aikavälillä. Ruoan halpuuttaminen aiheuttaa edelleen haasteita alkutuottajille. Vaikka teollisuuden investointien puolesta tarvitaan lisää viljelyalaa kysynnän kasvusta nauttiville kotimaisille viljoille, viljainnoiltaan alhaisten vuosien seuraaminen toisiaan heikentää viljelijöiden mahdollisuuksia tuottaa laadukasta viljaa teollisuudelle.

Rakennusbuumi ei ole laantunut ja alalla on mennyt edelleen vahvasti. Avoimien työpaikkojen määrä on ollut kasvussa. Osaavan työvoiman saatavuudessa on edelleen ongelmia. Uusia yrityksiä perustettiin kuitenkin ensimmäisellä vuosineljänneksellä edellisvuosia vähemmän. Käynnissä ja suunnitteilla olevat monet kaavoitus- ja rakennushankkeet tukevat

rakennusalan yritystoimintaa, työllisyyttä ja uutta asumista alueelle. Monissa kunnissa on käynnissä tai käynnistymässä investointibuumi esimerkiksi koulujen rakentamisen tai perusparantamisen tai tiehankkeiden muodossa. Esimerkiksi Lahden eteläisen kehätien rakennustöiden arvioidaan tuovan kuukausitasolla elannon parhaimmillaan 300–500 henkilölle.

Hyvinvointipalvelujen sektorilla maakuntauudistus ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistus muuttaa rakenteita ja tulee vaikuttamaan hyvinvointipalvelujen organisoitumiseen alueittain. Tulevat muutokset aiheuttavat myös epävarmuutta. Tässä yhteydessä on iso potentiaali kehittää yritystoimintaa. Työpaikkoja syntyy aikaisempaa enemmän yksityiselle puolelle, yrittäjyys lisääntyy ja yrittäjäosaamista tarvitaan. Terveys- ja sosiaalipalveluita tuottava Mehiläinen laajentaa toimintaansa eri puolilla Suomea. Yhtiö arvioi rekrytoivansa terveydenhuoltoon ja sosiaalipalveluihin tuhat uutta työntekijää ensi vuoden loppuun mennessä. Mehiläinen aikoo panostaa lähivuosina muun muassa lääkärikeskuspalveluiden laajentamiseen, uusiin leikkaussaleihin ja magneettikuvauslaitteisiin. Toiminta laajenee esimerkiksi Lahdessa ja Hämeenlinnassa. Panostusten taustalla on muun muassa työterveyshuollon asiakasmäärien kasvu ja valinnanvapauden lisääntyminen. Yleisenä trendinä jatkuu edelleen vahvana ikääntyville suunnattujen, erityisesti kotiin tuotettavien palvelujen kasvu. Kysyntä kasvaa samalla edelleen myös palveluasumisen sektorilla. Terveysalan yritysten aktivoituminen kansainvälisillä markkinoilla jatkuu ja hyvinvointiteknologia kattaa noin puolet Suomen teknologiaviennistä. Teknologian lisäksi myös palvelujen, koulutuksen ja osaamisen vienti on nostanut päätään. Lahden seudun yritykset ovat kilpailukykyisiä erityisesti kuntoutukseen, ennaltaehkäisevään terveydenhuoltoon ja sairaalaympäristöjen kehittämiseen liittyvien kalusto- ja palvelukokonaisuuksien osalta. Sosiaali- ja terveysalalla on ammatteja, jotka ovat viime vuosina nousseet toistuvasti pula-ammatteina esiin. Päijät-Hämeessä hyvinvointipalvelut ovat kehittämisen kärkitoimiala, painotuksen ollessa liikunnassa. Myös liikunnassa nähdään potentiaalia kehittää yritystoimintaa.

Matkailu on kasvuala ja alueella on monipuoliset mahdollisuudet lisätä tapahtuma-, liikunta- ja luontomatkailua. Myös matkailun työllistävä vaikutus on kasvanut. Alueen keskeisten vapaa-ajan ja matkailukohteiden kuten Vierumäen, Pajulahden, Messilän ja Aulangon kehittäminen jatkuu. Esimerkiksi Vierumäelle on laadittu mittava kehitysvisio Heinolan kaupungin, Vierumäki Resortin ja UPM:n yhteistyön tuloksena. Päijät-Hämeessä matkailun kehittäminen on tuottanut tulosta. Lahden 2017 hiihdon MM-kisat vaikuttivat positiivisesti alueen elinkeinoelämään ja olivat hieno näyteikkuna alueen matkailulle. Matkailu Hämeeseen on kotimaanmatkailupainoiteista, mutta MM-kisat olivat hieno tilaisuus lisätä kansainvälisten matkailijoiden osuutta myös jatkossa. Vierumäki Country Club Oy allekirjoitti viime vuonna sopimuksen matkailuyhteistyöstä kiinalaisen DPS Consultingin kanssa. Tavoitteena on hankkia mahdollisimman paljon kiinalaisia matkailijoita Kiinasta Vierumäelle. Lahti tähtää Kiinan urheilumatkailumarkkinoille. Tulevan talviolympiakaupungin Kiinan Zhangjiakoun edustajat ovat olleet Lahdessa tutustumassa konseptiin ja luomassa yhteistyötä ja verkostoa Lahden ja lahtelaisten yritysten kanssa. Tarkoitus on saada suomalaista ja lahtelaista tapahtuma- ja yritysosaamista maailmalle. Konkreettisesti yhteistyö voisi liittyä valmennusosaamiseen sekä kansainvälisten arvokilpailujen suunnitteluosaamiseen ja toteuttamiseen. Myös kestävästä tapahtumajärjestämisestä Lahdella on jo näyttöjä. Myös Kimolan kanavan investoinnista odotetaan piristysruisketta matkailulle. Useiden miljoonien

investointia on perusteltu varsinkin matkailun kehittämällä ja uusilla työpaikoilla. Kanan kunnostaminen on kuitenkin osoittautunut odotettua vaikeammaksi projektiksi. Alueiden vahvuuksien analyysissä Päijät-Hämeen kapea-alaisena erikoisuutena nähdään moottoriurheilutapahtumat. Vuotuisen kansainvälisen tapahtuman lisäksi maakunnassa järjestetään alan messuja. liittiin rakennettava KymiRing-moottoriurheilukeskus on saanut järjestettäväkseen vuoden 2019 ratamoottoripyöräilyn MotoGP-kilpailuja, jos hankkeelle saadaan tarpeeksi yksityistä rahaa. Sopimus MotoGP-sarjan kanssa on viisivuotinen. Kilpailujen merkitys alueen matkailuelinkeinolle arvioidaan suureksi. Esimerkiksi hiihdon MM-kiisojen taloudellinen vaikutus oli noin 25 miljoonaa euroa. Silloin rahaa valui paljon maakunnan ulkopuolelle, koska Lahden alueella ei ole tarpeeksi majoituspaikkoja.

Kaupanalalla aukioloaikojen vapautuminen on näkynyt myynnin kasvuna etenkin isoissa yksiköissä. Kaupanalalan arvioiden mukaan kasvu ei kuitenkaan tarkoita henkilökunnan määrän kasvua. Kaupan alan osalta myös kilpailutilanne on tiukentunut esimerkiksi aukioloaikojen vapautumisen myötä. Hämeenmaan iso investointi Hollolan Prisma avautuu syyskuussa. Kevätkaudella autokauppa kävi lievässä kasvussa. Familon avaa jälleen Heinolan tehtaanmyymälänsä. Myös Familonin logistiikkakeskus jakaa Heinolan Hevossaaren entisessä patjatehtaassa. Keskustat vetävät asukkaita, mutta kaupan tulo perässä on vielä hidas. Kaupanalalla vaikuttavat myös valtakunnalliset trendit, kuten keskittyminen ja ketjuuntuminen. Kaupanalalla nähdään myös uskoa kivijalkamyymälöiden kysyntään. Trendinä näyttäytyy netti- ja kivijalkakaupan toimiminen yhdessä. Se on suunta, mihin maailma näyttäisi tällä hetkellä olevan menossa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Syyskuussa julkaistun pk-yritysbarometrin mukaan yritysten odotukset henkilökunnan määrän kasvun osalta ovat Hämeen alueella positiiviset ja lähes vastaavat kuin keväällä 2017 (+12 -> +13). Koko maassa odotukset kasvusta ovat jonkin verran Hämettä positiivisemmat (+16). Hämeen seutukunnista odotukset ovat positiiviset Forssan seutukuntaa lukuun ottamatta. Forssan ja Lahden seutukunnissa näkymät ovat hieman heikentyneet keväästä. Hämeenlinnan seutukunnassa odotukset ovat selvästi kevättä korkeammalla.

Myös päätoimialojen yritysten henkilöstömäärä kasvoi vuoden ensimmäisellä neljänneksellä. Päijät-Hämeessä kasvu oli 3,3 %, Kanta-Hämeessä 1,3 % ja maassa keskimäärin 3,1 %. Kanta-Hämeen päätoimialoista kasvu oli suurinta rakentamisessa (8,9 %). Teollisuus kasvoi 2,4 %, tukku- ja vähittäiskauppa 1,9 % ja muut palvelut 0,6 %. Päijät-Hämeessä rakentaminen kasvoi 10,5 % ja muut toimialat tasaisemmin: teollisuus 3,8 %, tukku- ja vähittäiskauppa 3,1 % ja muut palvelut 3,0 %.

TE-toimistoon ilmoitettujen uusien avoimien työpaikkojen määrä on jatkanut kasvua. Työvoiman kysyntää ja kasvua avoimien paikkojen määrässä on ollut varsinkin rakentamisessa ja teollisuudessa (metalli). Alkuvuoden aikana Hämeen TE-toimistoon ilmoitetut uudet avoimet työpaikat lisääntyivät edellisvuodesta viisi prosenttia. Seutukunnittain avoimien työpaikkojen määrä kasvoi Lahden, Hämeenlinnan ja Forssan seutukunnissa. Riihimäen seutukunnassa määrä oli lähes edellisen vuoden tasolla. Koko Hämeen tasolla uusia avoimia työpaikkoja on ollut alkuvuoden aikana eniten myyntityössä (myyntiedustajat,

myyjät). Seuraavaksi eniten avoimia paikkoja oli lähihoitajille, lastenhoitotyöntekijöille, toimisto- ja laitossiivojille, rahdinkäsittelijöille ja varastotyöntekijöille sekä konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijoille. Paikkojen määrissä on selvää kasvua useissa rakentamisen ja teollisuuden tehtävissä. Paikat lisääntyivät edellisvuodesta määrällisesti selvästi eniten seuraavissa ammateissa: konepaja- ja metallituotteiden kokoonpanijat, rakennussähköasentajat, rakennusalan avaustavat työntekijät, muoviteollisuuden prosessityöntekijät, maa- ja vesirakentamisen avustavat työntekijät, hitsaajat ja kaasuleikkaajat, puu- ja sahatavaran prosessityöntekijät, kirvesmiehet ja rakennuspuusepät, talonrakentajat sekä putkiasentajat. Myös esimerkiksi kodinhoitajien, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjien, lähihoitajien ja ravintola- ja suurtaloustyöntekijöiden paikkoja on ollut alkuvuodesta auki viime vuotta enemmän.

Uusia yt-neuvotteluja eri toimialoilla on alueella käynnissä, mutta mitään erityisen merkittävää ei ole tiedossa. Puolustustarvikeyhtiö Patria on ilmoittanut yhteistoimintaneuvottelujen aloittamisesta, jotka koskevat yhtiön Suomessa toimivia työntekijöitä. Neuvottelut voivat johtaa enintään 130 työntekijän vähentämiseen. Toistaiseksi ei ole tiedossa, mihin toimipisteisiin työntekijöiden vähennykset kohdistuvat, joten vaikutuksia Hämeeseen ei voi vielä arvioida. Nanso Group voi joutua lakkauttamaan Hämeenlinnan logistiikkakeskuksensa. Yhtiön ilmoittaa, että tärkeä sen logistiikkapalveluja ostava asiakas ei ehkä enää jatka ostosopimusta kevään 2018 jälkeen. Yhtiö aloittaa Hämeenlinnan logistiikkahenkilöstön kanssa yt-neuvottelut, jotka enimmillään voivat johtaa logistiikan kaikkien 41 työntekijän irtisanomiseen.

Myös lomautettuja on ollut selvästi edellisvuosia vähemmän. Etenkin metalli- ja rakennusosalalla menee edelleen hyvin. Aloille on palkattu runsaasti uusia työntekijöitä. Työntekijöitä olisi voitu palkata ja työpaikkoja täyttää enemmänkin, mikäli osaavaa työvoimaa olisi tarjolla. Varsinkin monessa metallialan yrityksessä työvoimapula on todellinen ongelma. Työvoimapula on jopa suoranainen este yritysten kasvulle. Osaavaa työvoimaa on hyvin vaikea löytää ja erityisesti avainhenkilöiden rekrytoinnit ovat vaikeita. Sama ilmiö näkyy myös, kun TE-toimisto tekee työtarjouksia ja esittelyjä avoinna oleviin työpaikkoihin. Esimerkiksi rakennusosalalla esittelypaikkoja tulee viikoittain, mutta työnantajalle sopivaa osajaa TE-toimiston työnhakijoista on vaikea löytää.

Työttömyystilanteen edelleen parantuessa puheet rekrytointi- ja kohtaanto-ongelmista ovat pinnalla. Hämeessä rekrytointiongelmiä kokeneiden toimipaikkojen osuus on ollut alkuvuoden aikana keskimäärin 36 prosenttia. Osuus kasvoi selvästi edellisen vuoden 21 prosentista. Hämeessä rekrytointiongelmiä kokeneiden osuus oli hieman maan keskiarvoa (35) korkeampi. Myös syyskuun pk-yritysbarometri raportoi ongelmista työvoiman saatavuudessa. Päijät-Hämeessä työvoiman saatavuusongelmat yritysten kasvun esteenä oli jonkin verran korkeampi kuin Kanta-Hämeessä ja sama kuin koko maassa keskimäärin. Tulokset ovat samat myös Hämeen kauppakamarin kesäkuun yritysbarometrissa. Lahden seudulla vastanneista 45 % piti työvoiman saatavuutta toiminta-alueellaan heikkona. Vastaava luku Hämeenlinnan seudulla oli 30 % ja Forssan seudulla 29 %. Barometrin mukaan erityisesti Lahden seudulla yritystoimintaa rajoittaa ammattitaitoisen työvoiman puute, Hämeenlinnan seudulla riittämätön kysyntä ja Forssan seudulla byrokraatia, lupa-asiat sekä käyttöpääoman puute.

Työttömien määrä rekrytointiongelmista kärsivillä toimialoilla ei ole verrannollinen osaan työvoiman saatavuuteen. Työvoimaa on yleisesti hyvin tarjolla, mutta työttömänä olevien osaamistaso ei aina kaikilta osin vastaa työmarkkinoiden vaatimuksia. Osaaminen voi olla vanhaa tai halukkuus työhön heikolla tasolla. Usein kyse onkin ammattitaitoisten osaajien puutteesta. Haasteena nähdäänkin, voiko työvoiman hankala saatavuus aiheuttaa yritysten poismuuttoa alueelta? Näköpiirissä onkin jopa yritysten siirtymisiä muualle osaan työvoiman perässä tai vaihtoehtoisesti yritykset voivat sijoittaa toimintojaan eri paikkakunnalla sijaitsevaan toimipisteeseen. Toisaalta vaikeudet osaan työvoiman saatavuudessa voivat myös vaikeuttaa yritysten sijoittumista alueelle. Haastetta lisää, että eri alueet kilpailevat samoista osaajista. Metallialalla työvoimapulaa lisää länsirannikon metalliyritysten imu ja käynnissä oleva noususuhdanne.

Pätevyysvaatimusten tiukentuminen esimerkiksi kuljetus-, sosiaali- ja rakennusalalla on tuonut haasteita työpaikkojen täyttämiseen. Myös teollisuuden tehtäviin sekä erityisesti teollisten alojen suunnittelijan tehtäviin ammattitaitoisten työntekijöiden saatavuudessa on havaittu haasteita. Ongelmia lisää, että teollisuuden tehtäviin on tarjolla koulutusta, mutta hakijoita on melko vähän. Lisäksi oppisopimuskoulutusta hyödynnetään valitettavan vähän. Siivous- ja puhtaanapidon alalla alueellisena haasteena nähdään vähäinen tarjolla oleva nuorisoasteen koulutus sekä alan ja työvoimakoulutuksen vähäinen hakijamäärä. Lähihoitaja haetaan paljon kolmivuorotyöhön erityisesti palveluasumisen yksiköihin. Tekijöitä on vaikea löytää. Hakijoina heitä on paljon, mutta monet eivät eri syistä tee sitä työtä. Monet lähihoitajista ovat myös suuntautuneet muualle kuin vanhuspuolelle, jonne kysyntää olisi eniten. Kiinteistöpalvelualalla toimii paljon ikääntyneitä työnhakijoita ja heidän eläköitymisensä tulee lähivuosina vaikeuttamaan alan rekrytointeja. Sama ilmiö koskee mm. teollisuus- ja rakennusaloja, eli metallialan eivät tule helpottamaan tai loppumaan lähivuosina. Esimerkiksi Forssan seudulla on viiden vuoden sisällä siirtymässä eläkkeelle satoja metallialan osaajia. Riihimäen seudulla keskusteluun nousivat mm. koneistajat, joita ei ole tarjolla, ja joiden tuleva eläköitymisaalto tulee vaikeuttamaan rekrytointeja jatkossa.

Akutteihin työvoiman kysynnän tarpeisiin on vastattu mm. rekrytointikoulutuksilla. Rekrytointikoulutuksia on toteutettu eniten teollisuudessa ja rakentamisessa. Rekrytointikoulutuksina koulutetaan osaajia esimerkiksi puuelementtirakentamiseen, teollisuuden sähkökunnossapitoon ja asbestiosaamiseen ja lattiapäällystystöihin. Esimerkkinä rekrytointikoulutuksesta forssalainen Parmarine haki keväällä peräti 50 henkilöä koulutukseen, joka tähtää yrityksen työvoimapulan poistamiseen. Koulutukselle on kysyntää myös siksi, että kylpyhuone-elementtien kokoonpano on niin erikoisala, ettei siihen ole valmiita koulutuksia. Koulutuksia teollisuuden ja rakentamisen tehtäviin on tarjolla, mutta sopivien koulutettavien saanti on ollut haasteellista eikä hakijoita ole ollut tarpeeksi, vaikka tarjolla olisi mahdollisuus vakituiseen työsuhteeseen koulutuksen päätyttyä. Koulutuksiin on tärkeää osata valita oikeat henkilöt, jolloin työnantajalla on koulutuksen päätyttyä käytössä osaavaa työvoimaa. Viime aikoina rekrytointikoulutuksilla on koulutettu myös mm. yrityksiin digiosaamista ja myyntiä. Myös tuoreimman pk-barometrin mukaan niin Hämeessä kuin koko maan tasolla pk-yritykset näkevät selvästi eniten kehittämistarvetta markkinoinnissa ja myynnissä. Myyntiosaaminen voi liittyä johonkin konkreettiseen, kuten että rakennusalan yritykset hakevat myyjiä remonttien myyntiin. Pk-yritysbarometrin perusteella merkittävimmit digi-

talisoitumisesta syntyviksi mahdollisuuksiksi pk-yritysten keskuudessa nähdään yrityskuvan vahvistuminen, uusien asiakasryhmien tavoittaminen sekä asiakaspalvelun parantuminen. Omaehtoinen koulutus vetää hyvin.

Työvoiman saatavuusongelmien taustalla on usein myös riittämätön koulutus, vähäinen työkokemus tai erityisosaamisen puute. Matalan koulutustason tehtäviä on aina vain vähemmän tarjolla ja toisaalta erityisosaamisella on jatkuvaa kysyntää. Ammatillisen osaamisen lisäksi keskusteluissa työnantajien kanssa nousevat esiin erilaiset asenteeseen liittyvät asiat. Asenteen ollessa kohdallaan työntekijä ollaan valmis kouluttamaan tehtävään sopivaksi. Yritysten tarpeet voivat olla spesiaaleja ja siksi yrityskohtaisille koulutuksille on kysyntää. Joillain aloilla perustutkinnot nähdään alalletulotutkintoina, ja varsinainen ammattitaito syntyy ja opitaan töissä. Esimerkiksi edelleen runsaasti uusia työntekijöitä rekrytoivan Uudenkaupungin autotehtaan työtehtäviin ei välttämättä tarvita aiempaa koulutusta, vaan hyvä asenne ja fyysinen terveys ovat oiva lähtökohta uuteen uraan. Tehdas kouluttaa työntekijänsä täsmänä omiin tehtäviinsä. Työt sopivat hyvin myös naisille. Myös moniosaamisen tarve korostuu entisestään, eikä yhdellä tutkinnolla tai tutkinnon osalla pystytä aina vastaamaan työelämän tarpeisiin. Työvoiman saatavuuden turvaamisessa tarvitaan tulevaisuudessa entistä enemmän yksilöille yksilöllisiä opintopolkuja ja yrityksille yrityskohtaisia ratkaisuja. Tärkeää on myös, että koulutukseen hakeutunut ymmärtää ja tietää koulutukseen lähtiessään ammatin reunaehdot eli mitä työ käytännössä on. Esimerkiksi, että työhön kuuluu vuorotyötä ja matkustamista. Haaste onkin, sijoittuuko nuori tai muu valmistunut koulutuksen jälkeen sille alalle, josta on valmistunut.

Metalliteollisuuden ja rakennusalan akuutit vaikeudet löytää osaavaa työvoimaa jatkuvat edelleen. Sosiaali-, terveys- ja opetusosalalla on ammatteja, jotka nousevat toistuvasti pula-ammattina esiin. Teollisuuden ja rakentamisen ammattien määrä pula-ammattien joukossa on ollut viime aikoina kasvussa. Tämä näkyy Hämeen TE-toimiston syyskuussa tekemässä ammattibarometrissa. Ongelmat työvoiman saatavuudessa jatkuvat Hämeessä erityisesti teollisuudessa ja rakentamisessa sekä sosiaali- terveys- ja opetusosalalla. Arvioitaessa työmarkkinatilannetta seuraavan puolen vuoden aikana pula-ammattien listalta löytyy mm. seuraavia teollisuuden ja rakentamisen ammatteja: hitsaajat ja kaasuleikkaajat (pulaa erityisesti pätevistä, ammattitaitoisista hitsaajista), rakennusinsinööri, koneenasettajat ja koneistajat (CNC-osaajista pulaa), rakennusalan työnjohtajat, putkiasentajat, sähkö- ja automaatioinsinööri, konetekniikan asiantuntijat, teollisuuden työnjohtajat, talonrakentajat, betonirakentajat ja raudoittajat, kirvesmiehet ja rakennuspuusepät sekä muut rakennustyöntekijät. Selkein pula on hitsaajista ja kaasuleikkaajista sekä koneenasettajista ja koneistajista, jotka ovat pula-ammattia kaikissa Hämeen seutukunnissa. Sosiaali-, terveys-, ja opetusosalalla pula-ammattia ovat mm. yleislääkärit, ylilääkärit ja erikoislääkärit, hammaslääkärit, sairaanhoitaja ja terveydenhoitaja, sosiaalityön erityisasiantuntijat, suuhygienistit, erityisopettajat, kuulontutkijat ja puheterapeutit, röntgenhoitaja sekä sairaankuljetuksen ensihoitajat. Pula-ammattiksi nousivat lisäksi mm. kirjanpidon ja laskentatoimen asiantuntijat, palkanlaskijat ja kuorma-auton ja erikoisajoneuvojen kuljettajat (pulaa erityisesti ammattipätevyiden omaavista yhdistelmäajoneuvojen kuljettajista). Ammattien välillä on alueellisia eroja, eikä Hämeen tarkastelu kokonaisuutena anna kuvaa seutukuntien tilanteesta. Pula-ammattien määrä on Lahden seutukunnassa selvästi muita Hämeen

seutukuntia suurempi. Teollisuuden ongelmat näkyvät pula-ammattien määränä erityisesti Lahden seutukunnassa. Kaikkiaan Hämeessä arvioitiin olevan pulaa 43 ammattinimikkeessä. Pula-ammatteja arvioitiin olevan enemmän kuin edellisessä maaliskuussa tehdystä arviossa, jolloin niitä oli 36.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien määrän vähentyminen jatkuu edelleen Hämeen ELY-keskuksen alueella sekä kaikissa Hämeen seutukunnissa. Työttömyyden lasku alkoi Hämeessä monia ELY-alueita aikaisemmin, mutta on tällä hetkellä hidastunut muihin alueisiin verrattuna. Työttömien määrän vähentyessä uusien avoimien työpaikkojen määrä on ollut kasvussa. Työttömyyden rakenteelliset ongelmat sekä kohtaanto-ongelmat ovat edelleen merkittäviä.

Työttömyyden näkymien arvioidaan koko alueella sekä lähimmän puolen vuoden että vuoden aikana parantuvan edelleen, varsinkin kun arviossa painotetaan työttömien työnhakijoiden määrää. Kokonaistyöttömyyden laskun jatkuessa rakenteellisen työttömyyden ongelmat voivat entisestään korostua, vaikkakin esimerkiksi pitkään työttömänä olleiden määrä on laskussa. Kaikki eivät löydä paikkaansa työmarkkinoilta, jos esimerkiksi koulutustausta, työkokemus, osaaminen, asenne tai alueellinen sijainti ei vastaa työmarkkinoiden kysyntää.

Myös laaja työttömyys, eli työttömien työnhakijoiden ja palveluissa olleiden yhteismäärä, on vähentynyt. Laajan työttömyyden lasku johtuu tällä hetkellä sekä työttömien työnhakijoiden että palveluissa olevien määrän vähentymisestä. Aktivointiasteeseen laskettavista palveluista omaehtoisessa opiskelussa ja kuntouttavassa työtoiminnassa olevien määrä kasvaa edelleen, mutta esimerkiksi työllistettyjen ja työvoimakoulutuksessa olevien määrä on vähentynyt. Yt-neuvotteluja on käynnissä eri toimialoilla, mutta mitään erityisen suurta ei ole näköpiirissä. Myös lomautusten määrä on edelleen laskussa ja lomautettuna olevia on selvästi edellisvuotta vähemmän. Sekä miesten että naisten työttömyys on vähentynyt, mutta miesten työttömyyden lasku ollut nopeampaa kuin naisilla. Työttömyys on myös vähentynyt kaikissa ikäryhmissä.

Alkuvuoden aikana työttömien työnhakijoiden määrä on Hämeessä vähentynyt nopeimmin Forssan ja Riihimäen seutukunnissa. Lahden ja Hämeenlinnan seutukunnissa lasku on ollut hitaampaa. Erot alueen työttömyysasteissa alueen sisällä ja varsinkin maakuntien välillä ovat edelleen suuret. Työttömyysaste Kanta-Hämeessä oli heinäkuun lopussa 11,1 % ja Päijät-Hämeessä 15,0 %. Kanta-Hämeen puolella seutukunnittaiset työttömyysasteet olivat seuraavat: Hämeenlinnan seutukunta 11,7 %, Forssan seutukunta 11,7 % ja Riihimäen seutukunta 9,6 %. Työttömyysasteeseen vaikuttaa myös alueen työvoiman määrä, jonka lasku on viime aikoina ollut Forssan seutukunnassa hieman nopeampaa kuin Hämeen muissa seutukunnissa. Muutamissa Hämeen pienimmistä kunnista työttömyysasteessa lähestytään jo lähes täystyöllisyyttä. Heinäkuussa työttömyysaste oli Hausjärvellä 6,7 % ja Lopella 6,9 %.

Myös nuorten työttömyyden lasku jatkuu Hämeen ELY-keskuksen alueella sekä kaikissa seutukunnissa. Alle 25-vuotiaiden työttömien määrän lasku johtuu nimenomaan työttömänä työnhakijana olleiden määrän vähentymisestä, sillä aktivointiasteeseen lasketta-

vissa palveluissa olevien nuorten määrä on ollut laskussa. Lahden seutukunnassa nuorten työttömyysaste on edelleen selvästi Kanta-Hämeen seutukuntia korkeampi. Heinäkuussa alle 25-vuotiaiden työttömien työnhakijoiden osuus alle 25-vuotiaasta työvoimasta oli Lahden seutukunnassa 22,0 %, Hämeenlinnan seutukunnassa 18,2 %, Forssan seutukunnassa 17,0 % ja Riihimäen seutukunnassa 15,9 %. Hämeestä lähtee nuoria opiskelemaan alueen ulkopuolisiin yliopistoihin, mikä näkyy muuttotappiona nuorten ikäryhmissä opiskelujen alkaessa. Toisaalta samanaikaisesti osa työttömistä nuorista ei ole valmis muuttamaan työn perässä. Nuoret valmistuneet eivät myöskään aina välttämättä sijoitu sille alalle, jolle valmistuvat.

Pitkäaikaistyöttömien eli yhdenjaksoisesti vähintään vuoden työttömänä työnhakijana olleiden määrän kasvu kääntyi laskuun vuoden 2016 loppupuolella. Viime kuukausina myös yli kaksi vuotta yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden määrä on vähentynyt. Tällä hetkellä pitkäaikaistyöttömien määrä vähenee kokonaistyöttömyyttä nopeammin. Pitkäaikaistyöttömien osuus kaikista työttömistä työnhakijoista on noin 34 prosenttia. Osuus on maan keskiarvoa korkeampi. Pitkään työttömänä olleiden työllistymisen avoimille työmarkkinoille arvioidaan helpottuneen. Myös omaehtoisessa opiskelussa aloittaneiden yli vuoden työttömänä olleiden henkilöiden määrä on kasvussa.

Uusia työmahdollisuuksia etsittäessä alueellinen ja ammatillinen liikkuvuus tulevat entisestään korostumaan. Esimerkiksi Varsinais-Suomen meri- ja autoteollisuuden avoinna oleviin tehtäviin (Valmet Automotive ja Mayer) haetaan osaajia myös Hämeestä. Kohtaantoon-ongelmat työmarkkinoilla jatkuvat, eikä työttömien määrä rekrytointiongelmista kärsivillä aloilla ole verrannollinen osaavan työvoiman saatavuuden paranemiseen. Osaltaan työttömyyttä ylläpitää myös se, ettei työttömällä ole halua alanvaihtoon tai ettei ole mahdollisuutta tai halua siirtyä toiselle paikkakunnalle työn perässä. Eri tehtävistä irtisanotut ja varsinkin ikääntyneet pitkään samaa työtä tehneet voivat työttömäksi jäätyään olla tilanteessa, ettei osaaminen enää vastaa työmarkkinoiden vaatimuksia. Joillakin aloilla irtisanottujen osaaminen on voinut olla hyvinkin spesiaalia. Vuosien mittaan Hämeestä (esim. Forssan seutukunta) on hävinnyt merkittävästi paljon työllistävää teollisuutta ja irtisanotun työvoiman määrä on merkittävä. Tämän seurauksena on myös jäänyt kouluttamatonta pysyvää työvoimareserviä. Riihimäen seudulla työttömien uudelleentyöllistymismahdollisuudet nähdään pääkaupunkiseudun läheisyyden ansiosta parempina kuin muualla Hämeen alueella. Maahanmuuttajien kohdalla työttömyyttä aiheuttaa kielitaitovaje.

Työttömyyden määrään ja työttömyysasteen kehitykseen vaikuttavat luonnollisesti työttömien ikärakenne sekä alueen väestörakenne kokonaisuudessaan. Hämeen työttömistä työnhakijoista 14 prosenttia on tällä hetkellä 60 vuotta täyttäneitä. Yli vuoden työttömänä olleista yli 60 vuotiaiden osuus on noin 28 prosenttia. Työttömien työnhakijoiden lukumäärästä on myös saatu kolmen kuukauden välein toteuttavien työttömien määräaikaishaastattelujen myötä jonkin verran karsittua työmarkkinoilta poistuneita, esimerkiksi eläkkeelle siirtyneitä, mutta myös työllistyneitä työttömiksi luettuja.

Alkuvuoden aikana Hämeen ELY-keskuksen alueella päättyi runsaat 22 400 työttömän työnhakijan työnhakujaksoa. Työnhakujakson päättäneistä noin 46 prosenttia sai työtä avoimilta työmarkkinoilta.

Tulevaisuudessa ulkomaalaistaustaisten kasvava määrä haastaa edelleen työllistämispalveluja. Tehokas kotoutuminen ja suomen kielen oppiminen sekä ammatillinen koulutus ja osaaminen edistävät ulkomaalaisten työllistymistä Suomessa. Ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden osuus ulkomaalaisesta työvoimasta oli Hämeessä heinäkuun lopussa 43,1 %, mikä on maan keskiarvoa enemmän.

Lahden seutukunta

Asikkala, Hollola, Kärkölä, Lahti, Orimattila, Padasjoki, Hartola, Sysmä, Heinola

Lahden seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 201 482 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 273 henkilöä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 13 597.

Lahden seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Hämeenlinnan seutukunta

Hattula, Hämeenlinna, Janakkala

Hämeenlinnan seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 94 111 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 392 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 5 056.

Hämeenlinnan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Riihimäen seutukunta

Hausjärvi, Loppi, Riihimäki

Riihimäen seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 45 805 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 290 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 038.

Riihimäen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Forssan seutukunta

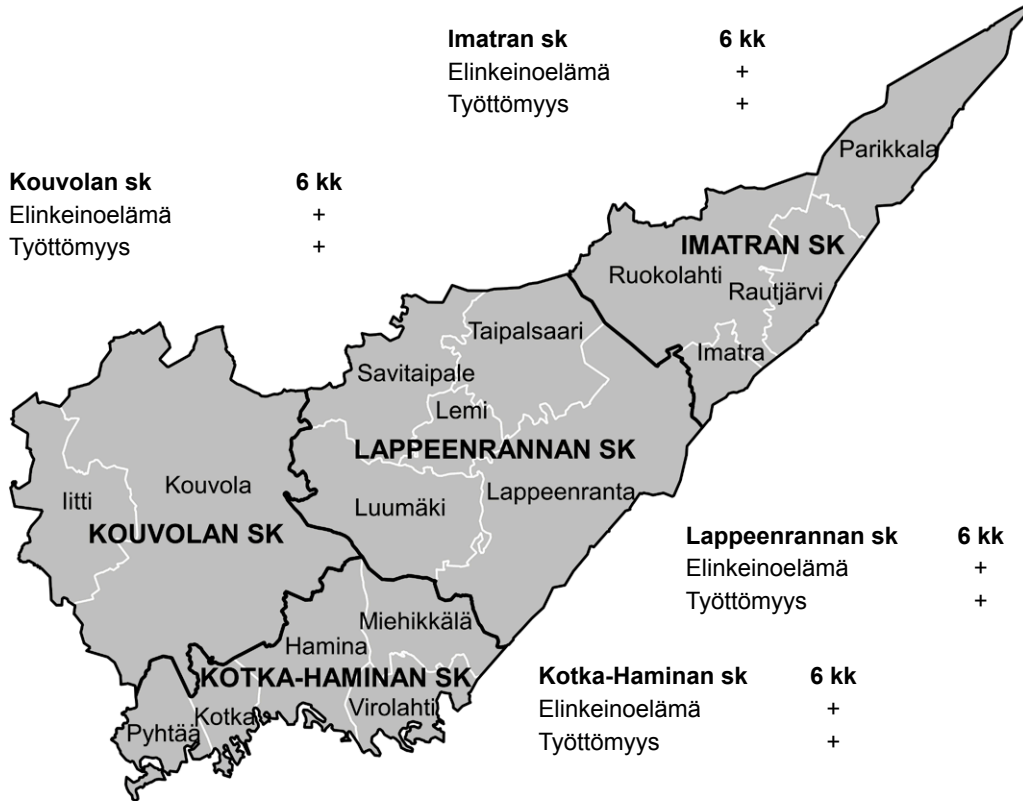
Forssa, Humpvila, Jokioinen, Tammela, Ypäjä

Forssan seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 33 491 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 355 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 758.

Forssan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Kaakkois-Suomen ELY-keskus

Kaakkois-Suomen ELY-keskuksen alueella asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 306 723 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 2 247 henkilöä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 20 471.

Kaakkois-Suomen ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Vaikka taloudellinen tilanne näyttää aikaisempaa paremmalta, on Kaakkois-Suomen suurimpana haasteena edelleen elinvoimaisuuden parantaminen sekä uusien yritysten ja uusien innovaatioiden saaminen alueelle. Molemmissa maakunnissa ponnistellaan tuotantorakenteen tukemiseksi ja monipuolistamiseksi. Uutta kasvua haetaan entistä vahvemmin perinteisten alojen tukemisesta ja uudistamisesta (mm. metsäteollisuuden investoinnit, älylogistiikka, matkailun kehittäminen), mutta myös kokonaan uusilta toimialoilta

(mm. pelillistäminen, palvelinkeskukset, kyberturvallisuus, energia- ja ympäristöteknologia, älykkäät pakkaukset).

Väestömuutos ja ikärakenne ovat yksi tärkeimmistä alueen elinvoimaisuuden mittareista. Kaakkois-Suomen väestö ikääntyy ja vähenee. Vuonna 2016 Kaakkois-Suomen väestö väheni lähes 1 700:llä. Väestö väheni kaikissa seutukunnissa, maltillisimmin Lappeenrannassa. Vaikka nettosiirtolaisuus oli positiivista, se ei riitä paikkaamaan maan sisäistä muuttoa ja luonnollista väestönmuutosta. Ikärakenteella tulee olemaan suuri vaikutus taloudelliseen aktiivisuuteen maakunnissa. Jo tällä hetkellä sekä taloudellinen että väestöllinen huoltosuhde ovat koko maan keskiarvoa heikompia. Alueen vetovoimaa, imagoa ja olemassa olevia vahvuuksia on jatkuvasti kehitettävä eri toimijoiden yhteistyönä. Maakuntaudistus tulee vaikuttamaan merkittävästi toimintaympäristöön. Palveluiden suunnittelu ja tuotanto tulee toteuttaa maakunnan lähtökohdista ja erityispiirteistä käsin. Erityisesti kasvuhakuisille ja -kykyisille yrityksille oleellinen kysymys on sopivien osaajien löytyminen. Kasvu- ja elinkeinopalvelujen osalta on tärkeä varmistaa palveluiden saatavuus ja kohdentuminen alueen yritysten tarpeisiin.

Sijainti ja logistiikan kehittäminen on Kaakkois-Suomen selkeä vahvuus. Etenkin Kotka-Haminan seudulla uskotaan pidemmällä aikavälillä Metropolialueen laajenemisen luomiin mahdollisuuksiin. Väyläinfraa onkin parannettu voimakkaasti. Koskenkylä–Kotkamoottoritie ja Haminan ohikulkutie valmistuivat vuonna 2014. E18-tiellä on käynnissä välin Hamina–Vaalimaa -moottoritien rakentaminen. Se avataan kokonaisuudessaan liikenteelle keväällä 2018. Tämän elinkaarihankkeen investointiarvo on 250 M€. Myös valtatie 6:n parannustyöt valmistuvat Taavetin ja Lappeenrannan välillä loppuvuodesta 2017 (kustannusarvio 76 miljoonaa euroa). Vaalimaalla on otettu käyttöön uusi rekkaparkki. Rakentamisella varaudutaan myös pitkäjänteisesti taloustilanteen parantumiseen ja siihen liittyvään rajanylitysten kasvuun.

Saavutettavuuden kannalta valmistuvilla E18-moottoritiellä ja Vt 6 -tiellä on suuri merkitys Kaakkois-Suomelle. Vuonna 2018 sekä Imatralta että Vaalimaalta on sujuva yhteys pääkaupunkiseudulle. Saavutettavuus paranee myös Venäjän suuntaan, sillä Pietarin ja Viipurin välisen maantieyhteyden parantaminen moottoritiekse on käynnissä. Viipurin ja Nuijamaan välisen uuden tieyhteyden suunnittelun odotetaan käynnistyvän Venäjällä. Alueen elinvoimaisuuden kannalta tärkeää Lappeenrannan lentokenttää kehitetään edelleen, mutta neuvottelut ensi kesän reittilennoista ovat vielä kesken.

Hallitus on päättänyt käynnistää Luumäen ja Imatran välisen rautatien parantamisen. Joutsenon ja Imatran välille tulee kaksoisraide ja muulle rataosuudelle uusia junien kohtaamispaikkoja. Hankkeen kustannusarvio on lähes 190 miljoonaa euroa ja rakentaminen alkaa vuonna 2018. Luumäen ja Imatran välinen rataosuus on koko Suomen rataverkon yksi vilkkaimmin liikennöidyistä erityisesti teollisuuden puukuljetusten takia. Lähivuosina liikennemäärät ovat kasvamassa, sillä Venäjä on siirtämässä Suomen ja Venäjän välisiä tavarakuljetuksia uudelle Kannaksen radalle. Imatran rajanylityspaikan kansainvälistäminen rautatieliikenteelle on vireillä. Olisi tärkeää saada sitä tukevat ratajärjestelyt kytkettyä Luumäki–Imatra -parantamishankkeeseen. Lisäksi Liikennevirasto parantaa Vainikkalan ratapihan toiminnallisuutta ja Luumäki–Vainikkala -rataosuuden välityskykyä pidentämällä ja rakentamalla uusia raiteita sekä uusimalla ase-

tinlaitteita. Ensimmäisen vaiheen kustannukset ovat 26 miljoonaa euroa ja se valmistuu vuoden 2018 aikana.

Kouvolan ja Iitin alueella sijaitsevan Kimolan kanavan suunnittelutyöt ovat käynnissä. Kanava avataan veneilijöille vuonna 2019. Hankkeen kokonaisrahoitus on noin 10 miljoonaa. Myös Saimaan kanavan sulkujen pidennyksen rakentamissuunnittelu on alkamassa. Saimaalla ja kanavassa liikennöiville varustamoille sulkujen pidennys on tärkeä, sillä sulkujen pidennys mahdollistaisi noin 10 metriä pidemmän uuden laivakaluston Saimaalla. Näin kuljetuskustannukset alenevat ja vesikuljetusten kilpailukyky kohenee.

Kattava ja monipuolinen koulutusverkosto on oleellinen vetovoimatekijä. Lisäksi tarvitaan työelämälähtöistä joustavuutta koulutustarjonnassa. Kymenlaakson ja Mikkelin ammattikorkeakoulut yhdistyivät vuoden alussa Kaakkois-Suomen ammattikorkeakouluksi (XAMK). Myös biotalouden koulutus- ja tutkimuskeskus Biosampo siirtyi vastikään XAMKin omistukseen. Vuoden 2018 alusta Lappeenrannan teknillinen yliopisto, Saimaan ammattikorkeakoulu ja Lahden ammattikorkeakoulu muodostavat LUT-konsernin. Konsernilla tavoitellaan kansallisesti ja kansainvälisesti laadukasta, houkuttelevaa ja monipuolista korkeakoulukeskittymää. Yliopisto lisää merkittävästi tutkintoon johtavan koulutuksen tarjontaan Lahdessa. Myös tutkimusresursseja Lahdessa lisätään. Kouvolan asemaa logistiikka-keskuksena vahvistaa ratatekninen oppimiskeskus. Sen avulla pyritään varmistamaan valtion rataverkolla toimivien yritysten henkilökunnan pätevyyksien ylläpitäminen sekä rautatieturvallisuuden varmistaminen ja kehittäminen. Keskukseen toiminta alkaa kuluvaan vuodeen syksyllä. Ratateknisen oppimiskeskuksen perustaminen maksaa noin 13 miljoonaa euroa.

Koulutustarjontaa uudistetaan jatkuvasti. Lappeenrannan teknilliseen yliopistoon on perustettu Suomen ensimmäinen hitsaustekniikan professori. Etelä-Karjalaan saatiin myös pitkään odotettu metsäkoneenkuljettajan koulutuslupa. Etelä-Karjalan ohjelmistoalan ammattilaispulaan etsitään helpotusta Saimaan ammattikorkeakoulun EKOODI-täydennyskoulutuksen avulla. Sen lisäksi juuri alkaneen digitradenomikoulutuksen avulla ohjelmistotalalle haetaan osaavaa työvoimaa pysyvästi ja pidemmällä tähtäimellä.

Kaakkois-Suomen ammattikorkeakoulu XAMK keräsi viime vuonna kehittämistyöhön 10,5 miljoonaa euroa ulkopuolista tki-rahoitusta, mikä tekee siitä ulkopuolisen rahoituksen määrällä mitattuna Suomen suurimman tutkimus-, kehittämis- ja innovaatioammattikorkeakoulun. XAMKissa alkaa ensi vuoden syksyllä kaksi uutta tekniikan ylempään ammattikorkeakoulututkintoon johtavaa koulutusta: Kouvolan kampuksella käynnistyy logistiikan ja Kotkan kampuksella projekti- ja myyntijohtamisen koulutus. Kokeiluista mainittakoon Kotkan pop up -yliopisto sekä Junior University -konsepti, jossa Lappeenrannan teknillinen yliopisto ja Lappeenrannan kaupunki saattavat kaikki koulutusasteet yhteistyöhön uuden LUT Junior University -konseptin alle. Tarkoituksena on lisätä matemaattis-luonnontieteiden kiinnostavuutta lasten ja nuorten keskuudessa sekä avata heille kestävästä kehityksestä, uusiutuva energia ja kiertotaloutta muun muassa yritysvierailujen avulla.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Tuoreen Pk-yritysbarometrin mukaan valtakunnallisesti pk-yritysten suhdannenäkymät ovat viime aikoina parantuneet. Tilanne on samansuuntainen myös Kaakkois-Suomessa. Suh-

danteiden paranemista ennakoi 40 % (koko maa 47 %) ja heikkenemistä 10 % yrityksistä (koko maa 9 %). Seutukunnittain tarkasteltuna suhdanteiden paranemista ennakoi Lappeenrannassa 48 %, Kouvolassa 47 %, Kotka-Haminassa 41 % ja Imatralla 21 % vastanesta. Parantunut taloudellinen tilanne näkyy myös yritysten liikevaihdossa. Kaikkien toimialojen liikevaihto kasvoi vuoden ensimmäisellä neljänneksellä Kymenlaaksossa 5,7 % ja Etelä-Karjalassa 5 % (koko maa 9,1 %).

Kaakkois-Suomi on Euroopan merkittävin metsäteollisuuskeskittymä. Alan perusvire on positiivinen. Sellun ja kartongin kysyntä on maailmanmarkkinoilla pysynyt hyvänä. Usko pakkauskartongin ja pehmapaperien kysynnän kasvuun sekä sellun uusiin käyttömahdollisuuksiin on näkynyt useina investointeina Kaakkois-Suomessa.

UPM investoi 30 miljoonaa euroa Kaukaan sellutehtaalle. Investoinnilla pyritään poistamaan tuotannon pullonkauloja. Tehtaan tuotantokyky kasvaa uudistusten myötä neljä prosenttia, minkä jälkeen vuosituotantokyky on 770 000 tonnia. Uudet laitteet asennetaan vuoden 2018 keväällä, ja uuteen tuotantopotentiaaliin yhtiö uskoo pääsevänsä Kaukaan sellutehtaalla jo seuraavana vuonna. Investointi on jatkoa viime vuonna tehdyille 50 miljoonan investoinnille, jossa uudistettiin sellun kuivauskoneet. UPM Kymin tehtaan 98 miljoonan investointi valmistuu vuoden loppuun mennessä.

Kotkamillsin tehtaan 170 miljoonaa euroa maksanut taivekartonkikone käynnistyi vuosi sitten. Nyt Kotkamills tuo markkinoille valikoiman täysin kierrätettäviä kuluttajapakkaus-kartonkeja aloittamalla kahvikuppikartongin ja laatikkokartongin säännöllisen tuotannon. Tuotteet ovat täysin muovittomia, eikä vastaavia valmisteta missään muualla maailmassa.

Stora Enso investoi Inkeröiden kartonkitehtaalla uuteen arkkileikkuriin, arkittamon laajennukseen sekä rullan- ja hylsynkäsittelyn automatisointiin. Tavoite on lisätä tehtaan arkituskapasiteettia ja parantaa arkituksen kustannustehokkuutta. Investoinnin kokonaisarvo on noin 9 miljoonaa euroa. Investoinnit otetaan käyttöön kesällä 2018. Toimialan hyvästä perusvireestä huolimatta tehostamistoimia tehdään edelleenkin. Sekä Stora Enson Inkeröiden ja Imatran tehtaat että puunhankinnasta vastaava Stora Enso Metsä ovat ilmoittaneet yt-neuvotteluista.

Kemiran noin 50–60 miljoonan euron tehdasinvestointi Joutsenoon on käynnissä. Uuden tuotantolinjan rakentaminen tuo tehtaalte muutaman työpaikan lisää ja on työllistänyt rakennusvaiheessa arviolta 200 henkilöä. Investoinnilla kasvatetaan natriumklooraatin tuotantoa. Natriumklooraatista valmistetaan sellutehtaissa kloorioksidia, jota käytetään sellun valkaisussa. Kesällä julkistettiin Gasumin, Kemiran ja Lappeenrannan kaupungin teettämä teknistaloudellinen kannattavuus selvitys Joutsenon metanointilaitoksesta eli uusiutuvan kaasun tuotantolaitoksesta. Paikallisen teollisuuden sivuvirtoja hyödyntävä laitos tuottaisi vedystä ja hiilidioksidista uusiutuvaa metaania, sekä olisi kymmenien miljoonien investointi alueelle.

Kaakkois-Suomessa tähdätään kansainvälisesti merkittävän biotalousklusterin aikaansaamiseen. Biotalous, kiertotalous ja energia-alan ympärillä on systemaattista kehitystyötä ja toimivia yhteistyöverkostoja. Erityisesti Lappeenrannan seutu on profiloitunut alojen huippuosaajana. Energia- ja ympäristöklusteri tekee vahvaa yhteistyötä. Esimerkiksi Green Energy Showroom (GES) -kokonaisuus on vahvassa nousussa ja tuottaa enenevässä määrin uutta yritystoimintaa. Lappeenrannan teknillinen korkeakoulu tekee vahvaa

tutkimus- ja yritys yhteistyötä. Tästä hyvänä esimerkkinä on Teknologian tutkimuskeskus VTT:n ja LUTin ainutlaatuinen Soletair-pilottilaitos, joka käyttää ilman hiilidioksidia uusiutuvien polttoaineiden ja kemikaalien tuottamiseen.

Kova työ myös vie yrityksiä kansainvälisille markkinoille. Lappeenrantalainen sähköisten voimajärjestelmien valmistaja Visedo on allekirjoittanut tuotanto- ja yhteistyösopimuksen Aasian suurimman sähkömoottorien valmistajan kanssa ja avaa toimiston Hong Kongiin. Muun muassa tuulivoimageneraattoreita valmistava The Switch kasvatti viime vuonna liikevaihtoaan 80 prosenttia. Vuonna 2015 yhtiön liikevaihto oli 40 miljoonaa euroa, mutta viime vuonna luku oli jo 72 miljoonaa euroa.

Työ- ja elinkeinoministeriö on myöntänyt 2,2 miljoonan euron energiatuen Etelä-Karjalan jätehuollolle. Tuki on tarkoitettu Kukkuroinmäen käsittelykeskuksen biokaasulaitoksen rakentamiseen. Myönnetty tukisumma on noin neljännes arvioidusta kokonaiskustannuksesta. Biokaasulaitos valmistuu näillä näkymin ensi vuoden loppuun mennessä. Siellä tullaan tuottamaan uusiutuvaa energiaa biojätteistä ja jätevesilietteistä mädättämällä ne haitteissa olosuhteissa biokaasuksi.

Kymi Ring Oy sai 3,5 miljoonan euron lisäpotin radan rakentamiskustannuksiin. Lisäksi valtion lisätalousarviosta on tulossa Valtatie 12:lle Keltin ja Tillolan välille kahden vuoden aikana 14 miljoonaa euroa. Valtion rahoitusta ei saada, jos yksityinen rahoitusosuus ei toteudu suunnitellusti. Kymi Ring on valmistuttuaan ainoa hyväksytty ja kansainväliset FIA/FIM standardit täyttävä kilparata Pohjois-Euroopassa. Kymi Ringissä ajettavasta Suomen GP:stä on tehty viisivuotinen sopimus. Iitissä kisataan vuosina 2019–2023. Kymi Ringin ja MotoGP-osakilpailuiden odotetaan kehittävän Kouvolan alueen kilpailukykyä sekä elinvoimaa vuosiksi eteenpäin. Taloudellisen vaikutuksen varsinkin Iitin, Kouvolan ja Lahden alueille uskotaan olevan huomattava.

Logistiikka-alan näkymät ovat myönteiset. Alkuvuosi 2017 on ollut HaminaKotkan satamassa edellisvuotta parempi. Sataman kautta kulki tammi–heinäkuussa yhteensä 6 % enemmän tavaraa kuin samalla aikajaksolla vuosi sitten. Kasvu nopeutui heinäkuussa, joka oli selvästi vilkkaampi kuin viime vuonna. Loppuvuoden näkymät ovat niin viennissä, tuonnissa kuin konttiliikenteessäkin positiiviset.

Kaasuputkien pinnoitushanke vilkastuttaa satamaliikennettä. Nord Stream 2 -hankkeeseen liittyvät betonipinnoitus- ja logistiikkatoiminnot ovat tuoneet alueelle lisää työpaikkoja ja liiketoimintaa hankkeen aikana. Se työllistää tuotannon huippukautena suoraan noin 300 henkilöä. Lisäksi se työllistää välillisesti noin sata henkilöä tehtaan ylläpito-, varastointi- ja satamatoiminnoissa. Nord Stream 2 -hankkeen putkien pinnoitus jatkuu arviolta vuoden 2018 loppuun asti. Sataman liikennettä vilkastuttavat myös ensi vuonna alkavat Sarens Groupin modulikuljetukset. Niitä varten satamaan tehdään myös uusia investointeja noin 25 miljoonan euron arvosta – tästä Sarens Group maksaa yli puolet.

Haminan satamaan rakennetaan nesteytetyn maakaasun LNG-terminaali. Ensin rakennetaan 30 kuution varastosäiliö ja tulevaisuudessa on mahdollista rakentaa myös toinen, hieman pienempi varasto. Vuoteen 2020 mennessä valmistuvan terminaalin myötä LNG:tä käyttävien alusten on mahdollista saapua HaminaKotkan satamaan. Investoinnin kokonaiskustannusarvio on noin 95 miljoonaa euroa. Terminaalin rakennustyömaa työllistää noin 100 henkilötyövuotta vuosina 2017–2020. Kaasutermiinaali luo kymmenen pysyvää työpaikkaa.

Kouvolan kaupunki pyrkii merkittäväksi kansainväliseksi rahtiliikenteen keskuksiksi. Kouvola on EU:n ainoa suomalainen liikenteellisen ydinverkon (TEN-T -verkko) rautateiden terminaalikeskus. Kouvolan kaupunki ja Suomen valtio hakevat Euroopan komissiolta rahoitusta Kullasvaaran rautatie- ja maantierterminaalille. Hankkeen kustannusarvio on lähes 39 miljoonaa euroa, josta valtion osuus on 8 miljoonaa euroa. Tuesta päätetään alustavan aikataulun mukaan vuoden 2018 toukokuussa. Kullasvaaraan on tarkoitus rakentaa avoin rautatieterminaali, jossa pystyy käsittelemään jopa yli kilometrin pituisia junia ja yhdistämään eri kuljetusmuotoja. Jos hanke toteutuu, maanrakennustyöt päästään aloittamaan vuonna 2019.

Valtakunnallisesti rakennusalan tilanne on hyvä, etenkin kasvukeskittymissä. Kaakkois-Suomessa on edelleen käynnissä isoja infrahankkeita. Myös korjausrakentaminen ylläpitää rakennusalan kysyntää jossain määrin. Vilkkainta rakentaminen on Lappeenrannassa, jonka keskustassa on sekä asunto- että liikerakentamista. Keskussairaalan remontti etenee aikataulussaan. Imatralla on keskustarakentamisen lisäksi alkamassa kaupungin mitakaavassa merkittävää seniori- ja palveluasuntorakentamista. Etelä-Karjalassa rakentamisen liikevaihto kasvoi vuoden ensimmäisellä neljänneksellä 16 % (koko maa 17 %). Kymenlaaksossakin tilanne on aikaisempaa parempi (liikevaihdon kasvu 9 %), ja rakennusalan odotetaan entisestään piristyvän uusien rakennusinvestointien ja Korian asuntomesujen myötä.

Imatralainen Fimatec Oy aloittaa jättimäisen 3D-tulostimen sarjavalmistuksen. Sillä valmistetaan rakennuselementtejä. Ensimmäiset tulostimet on jo myyty teollisuuslaitoksiin. Se on ensimmäinen rakennusmääräykset täyttäviä elementtejä tekevä laite, joka tekee samalla kertaa rakennuselementin ulkokuoret, lisää niiden väliin eristeen sekä asentaa raudituksen ja sähkökalusteet valumassan sisään. Keskivertokokoa oleva elementtiseinä valmistuu reilussa 40 minuutissa. Vastaavanlaisen elementin tekeminen perinteisellä tavalla kestää yhden työpäivän. Laitteelle povataan markkinoita etenkin Kiinassa ja kehittyvissä maissa, joissa rakentamisen tarve on suuri.

Teknologiатеollisuuden näkymät ovat hyvät. Kaakkois-Suomessa korostuu metalliteollisuus sekä konsultointi ja suunnittelu. Alan mahdollisuutena on kasvun luominen alihankkijoille esimerkiksi energia- ja ympäristötoimialojen sekä metsäteollisuuden avulla. Ovakon Imatran terästehdas palkkaa tänä vuonna kymmeniä uusia työntekijöitä. Imatralle erikoistuttiin erikoisteräksen valmistukseen ja markkinointi laajeni uusille alueille. Tälle vuodelle yhtiö on budjetoitunut yli kymmenen prosentin kasvun tuotannossa. Myös Karhulan Valimo ilmoitti hyvästä tuloskehityksestä. Se aloitti vuonna 2016, jolloin liikevaihto oli 6 milj. euroa. Tavoitteeksi asetettiin 20 milj. euron liikevaihto kahden vuoden sisällä. Tavoitteeseen päästiin odotettua nopeammin. Tänä vuonna Karhulan Valimo hakee yli 20 uutta työntekijää.

Kaakkois-Suomen rajavartioston valvomilla rajanylityspaikoilla kirjattiin tammi-heinäkuussa noin 4,1 miljoonaa rajanylitystä. Tämä on 9 % enemmän kuin vuonna 2016. Ulkomaalaisten matkailijoiden yöpymisten määrä majoitusliikkeissä kasvoi ennakkotietojen mukaan ensimmäisellä vuosipuoliskolla Kymenlaaksossa 31 % ja Etelä-Karjalassa 43 % edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Koko maassa määrä kasvoi noin 17 %. Etelä-Karjalassa myös kotimaisten matkailijoiden määrä kasvoi (+ 10 %), sen sijaan Ky-

menlaaksossa oltiin viime vuoden tasolla. Vuoden 2017 ensimmäisellä puoliskolla tax free -myynti kasvoi kaikissa Kaakkois-Suomen kaupungeissa edellisvuoteen verrattuna. Kasvu oli selkeää (Lappeenranta + 39 %, Imatra + 66 %, Kotka + 39 %, Hamina + 70 %, Kouvola + 36 %, koko maa + 39 %). On muistettava, että Etelä-Karjalassa jo yli puolet verovapaista ostoksista tehdään ns. invoice-kauppana.

Kaupan ja matkailun näkymät ovat aikaisempaa paremmat. Myös kaupallinen tarjonta on kehittynyt viime aikoina ilahduttavasti. Kasvaneet venäläismatkailijoiden määrät ovat piristäneet kauppaa etenkin Etelä-Karjalassa. Merkittävin kehitystä tukeva trendi on ollut ruflan kurssin elpyminen, mikä on kasvattanut matkailijoiden ostovoimaa. Osalle erikoiskaupoista tilanne on vieläkin haasteellinen, koska venäläisasiakkaiden määrä ei ole palautunut entiselleen. Myös ostoskäyttäytyminen on muuttunut.

Kymenlaaksossa kauppakeskushankkeista ovat etenemässä Virolahden Zsar Outlet Village sekä Kotkan Kantasataman outlet-keskus. Kantasatamaa koskeva maanvuokrasopimus on allekirjoitettu. Toiminnan pitäisi käynnistyä 2019. Zsar Outlet Villagen valmistelut ovat pitkällä. Tavoitteena on aloittaa rakentaminen vuodenvaihteessa. Zsar rakennetaan kahdessa osassa. Ensimmäisen vaiheen valmistuttua siinä aloittaa kuutisenkymmentä kansainvälisiin brändeihin keskittyntä muoti- ja kodintarvikeliikettä. Toisen vaiheen valmistuttua alueen ennakoitaan tarjoavan jopa 700 työpaikkaa.

Matkailussa haetaan edelleen toimialakasvua. Etelä-Karjalan ja Etelä-Savon yhteistä Saimaa-sopimusta on toteutettu vuoden alusta. Saimaa-sopimuksen mukainen yhteistyö keskittyy Saimaan kansainväliseen markkinointiin Venäjällä, Keski-Euroopassa ja Kiinassa. Tavoitteena on nostaa Saimaan alue Suomen kolmen merkittävimmän matkailualueen joukkoon. Saimaa Geopark on geologisten nähtävyyksien kokonaisuus, joka edistää eteläisen Saimaan luontomatkailua. Lähtökohtana on houkutella alueelle uusia geologiasta, luonnosta ja kulttuurista kiinnostuneita. Myös Lakeland-yhteistyötä käynnistellään. Etelä-Karjala, Etelä-Savo, Pohjois-Karjala ja Pohjois-Savo tekevät markkinointi- ja kehittämissyhteistyötä, jolla tähdätään Kiinan markkinoiden hyödyntämiseen. Etelä-Karjalalle merkittävää luontomatkailua edistetään myös Rautjärven Hiitolanjoella, kun aluetta kehitetään kalatieksi. Pidemmällä aikajänteellä kalateiden odotetaan avaavan väylän Laatokan lohennousulle Hiitolanjokeen.

HaminaKotka sataman risteilijäliikenne käynnistyi toden teolla kesällä. Kotkassa vieraili heinäkuussa kolme suurta risteilijää ja neljäs on tulossa syyskuussa. Ensi kesäksi Haminan-Kotkan satamaan on tehty 12 risteilyvarausta. Niiden mukana odotetaan noin 30 000 matkustajaa. Kotkan Tall Ships Races ja Meripäivät -tapahtumakokonaisuus ylitti selvästi kävijätavoitteen. Kokonaiskävijämäärä oli lähes 355 000, joka on noin 55 000 enemmän kuin järjestäjän ennakkoon asettama tavoite. Myös Imatran ajot on vakiinnuttanut paikkansa suurtapahtumana. Kesän 2017 ajoissa kävi yli 50 000 henkilöä – edellisvuoteen verrattuna kasvua oli noin 8 000 henkilöä.

Koko Kaakkois-Suomelle tärkeään tapahtumaliiketoimintaan sisältyy paljon mahdollisuuksia. Kouvolan kaupunki valmistelelee Kouvolan keskustan asema-alueelle uuden matka- ja tapahtumakeskuksen rakentamista, jonka yhteyteen on tulossa 3500 ihmisen mointoimiareena sekä uutta majoituskapasiteettia. Päätökset rakentamisesta tehdään tämän vuoden aikana. Myös muita merkittäviä hankkeita on suunnitteilla.

Imatran kylpylän allasosaston laajennus on käynnistynyt. Investoinnin kustannukset ovat noin 4,2 miljoonaa euroa ja se valmistuu kesällä 2018. Investointi turvaa kylpylän nykyistä sataa työpaikkaa ja tuo mukanaan kymmenen uutta. Myös Imatran valtionhotellia sekä Lappeenrannan kylpylää on remontoitu äskettäin. Ukonniemessä parannetaan ravintolatarjontaa. Ukonniemen stadionilla järjestettiin heinäkuussa Itä-Länsi -ottelut. Suuria urheilutapahtumia on luvassa lisää, esimerkiksi vuonna 2019 Imatra isännöi SM-hiihtoja.

Alkutuotanto on edelleen tärkeä elinkeino alueella. Sen rakennemuutos jatkuu vahvana. Maatilojen määrän ennakoitaan vähenevän vajaalla sadalla vuosittain. Samalla yksikökoot ovat voimakkaassa kasvussa sekä peltoalan että eläinyksikköjen muodossa. Lypsykarjataloudesta ja muusta kotieläintaloudesta luopuminen näyttäisi myös jatkuvan. Alkutuotannon kannattavuus on jo pitkään ollut heikko, mikä on seurausta maataloustuotteiden markkinahintojen laskusta, Venäjän viennin romahduksesta ja EU-maatalouspolitiikan muutoksista. Maito- ja sikataloudessa Venäjä-pakotteiden vaikutus on entisestään pahentanut maatilojen tilannetta. Alkutuotannon kilpailukyvyyn paraneminen sekä monipuolinen maaseutuyrittäjyys ovat alueen tulevaisuudelle välttämättömiä asioita, joihin osaltaan etsitään ratkaisuja mm. maaseutuohjelman kehittämistoimien avulla (nuoren viljelijän aloitustuki, investointituet, yritystuet sekä kehittämishankkeet). Biotalous ja digitalisaatio tuovat myös maaseudulle uusia toimeentulomahdollisuuksia. Pienet maaseudun yritykset voivat toimia joustavasti ja vastata nopeasti toimintaympäristön muutoksiin, mutta sen edellytyksenä on yhteistyö muiden yritysten ja asiakkaiden kanssa. Kasvunäkymiä tulevaisuudessa on mm. biotaloudessa, lähi- ja luomuruokatuotannossa sekä matkailussa.

Muista yksittäisistä toimialoista mainittakoon elintarviketeollisuus, joka on vakaalla pohjalla. Erityisesti Kymenlaaksossa alalla menee hyvin. Alueen veturiyritys Kaslink on jälleen tehnyt uusia aluevaltauksia. Alkuvuoden aikana on uutisoitu mm. yhteistyösopimuksesta Hesburgerin kanssa, laajentamisesta vesi- ja urheiluravinnetuotteisiin sekä uudesta kaupohjaisesta tuotantolinjasta.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työ- ja elinkeinotoimistoon ilmoitettiin kuluvan vuoden alkupuolella uusia työpaikkoja kaksi prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna (koko maa + 2 %). Kymenlaaksossa suunta oli positiivinen (+ 3 %) ja Etelä-Karjalassa negatiivinen (- 8 %). Muutokset eri ammattiryhmien kysynnässä olivat pieniä. Avoimia työpaikkoja oli erityisesti myyjille, myyntiedustajille ja toimisto- ja laitossiivoojille mutta myös mm. lähihoitajille ja avustaville keittiötyöntekijöille.

Työvoiman kysyntä on viime aikoina kohdistunut melko vahvasti miesvaltaisille aloille. Rakennusalan (mm. talonrakentajat, rakennussähköasentajat) työttömyys on vähentynyt. Etelä-Karjalassa rakennusalan kysyntä on vilkkaampaa kuin Kymenlaaksossa, mutta investointisuunnitelmat vilkastuttavat kysyntää myös Kymenlaaksossa. Vaikka metsäteollisuuteen on tehty mittavia investointeja, se ei juurikaan näy lisätyöllisyytenä. Bio- ja energiaklusterin syntymiseen liittyvä työvoiman kysyntä realisoituu myöhemmin. Logistiikka-alan työllisyyskehityksen suhteen merkit ovat positiivisia, mikä näkyy mm. ahtaajien ja kuljettajien parempana työllisyystilanteena. Metalliteollisuudessa tilanne on hyvä, ja yrityksil-

lä on ollut rekrytointivaikeuksia. Erityisesti CNC-koneistajista, kokeneista levyseppähitsaajista ja suunnitteluosaamisesta on pulaa.

Kaupan henkilöstön määrä laski hieman vuoden ensimmäisellä neljänneksellä molemmissa maakunnissa. Muiden palvelujen henkilöstömäärä oli hienoisessa nousussa. Koko julkisen sektorin talousvaikeudet ja pyrkimys vähentää työvoimansa käyttöä heikentää etenkin naistyövoiman kysyntää. Julkisen sektorin uudet avoimet työpaikat ovat pysyneet edellisvuoden tasolla. Viime kuukausien työllisyystilastoissa on kuitenkin näkynyt viitteitä naisten työllisyyden paranemisesta. ICT-alalla kysyntä on osaavan työvoiman tarjontaa suurempaa. Ilmiö on levinnyt Etelä-Karjalasta myös Kymenlaaksoon. Pulaa on ohjelmistosuunnittelijoista, -kehittäjistä, järjestelmäasiantuntijoista ja korkeammin koulutetuista osaajista. Hyvistä ammattiosaajista on puutetta myös monella muulla alalla. Esimerkiksi ammattitaitoisista kokeista, kirvesmiehistä, rakennusalan työnjohdosta ja kiinteistöhoitajista on pulaa.

Yritysten rekrytointiongelmia (Tilastokeskus) oli viimeisimpien tietojen mukaan kaakkois-suomalaisissa yrityksissä keskimääräistä vähemmän. Kuitenkin monissa barometrikyselyissä todetaan rekrytointiongelmien selkeästi vaikeuttavan henkilöstön kasvua. Ammattibarometrin mukaan pula-ammattiteja ovat lähitulevaisuudessa mm. puheterapeutit, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjät ja lääkärit. Mukaan on tullut yhä enemmän metallialan, rakennusalan ja ICT-alan ammattiteja. Selkein ylitarjonta-ammatti on yleissihteeri. Seutukunnittaisessa vertailussa pula-ammattien määrä kasvoi etenkin Etelä-Karjalan molemmissa seutukunnissa. Sekä työttömien että työllisten joustavalle täydennyskoulutukselle on tarvetta. Tämä koskee kaikkia toimialoja, mutta erityisesti metsäteollisuutta, metallialaa, rakennusalaa ja ravitsemisalaa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Vuoden 2017 ensimmäisen vuosipuoliskon aikana Kaakkois-Suomessa oli noin 21 000 työttöntä kuukausittain. Luku on noin 7 % edellisvuoden vastaavaa ajankohtaa pienempi sekä Kymenlaaksossa että Etelä-Karjalassa. Koko maassa työttömiä oli 10 % edellisvuotta vähemmän. Työttömien osuus työvoimasta oli edelleen koko maata suurempi (Kaakkois-Suomi 15,0 %, koko maa 12,1 %). Työttömien määrän ennakoidaan laskevan edelleen kaikissa seutukunnissa, mutta nopeimmin Lappeenrannan ja Kotka-Haminan seuduilla.

Naisten työttömyys (- 4 %) on vähentynyt hitaammin kuin miesten (- 9 %), vaikkakin ero jatkaa tasaantumistaan myös loppuvuonna. Koulutusasteittain tarkasteltuna korkeakoulutettujen työttömyys on laskenut hieman hitaammin (- 7 %) kuin maassa keskimäärin (- 10 %). Nuorten työttömyys väheni nopeammin kuin kokonaistyöttömyys – Kaakkois-Suomessa oli 11 % ja koko maassa 14 % vähemmän alle 25-vuotiaita työttömiä kuin vuoden 2016 alkupuoliskolla. Etelä-Karjalassa vähennys (- 13 %) oli suurempaa kuin Kymenlaaksossa (- 10 %). Näkymät ovat edelleen positiiviset nuorisotyöttömyyden osalta, ja nuorisotyöttömyyden laskusuunta jatkuu.

Ulkomaalaisia työnhakijoita oli lähes 2 100 kuukaudessa. Ulkomaalaisten työttömien määrä on viime vuoteen verrattuna vähentynyt noin 7 %. Heidän työttömyysasteensa on selvästi korkeampi kuin koko työvoimalla. Vuoden alkupuoliskon aikana se oli 38 % (koko maa 27 %). Vaihtelu alueen sisällä oli suurta – Lappeenrannan seutukunnassa osuus oli

33 %, kun Kotka-Haminan seudulla osuus kipusi 41 prosenttiin. Ulkomaalaisten työttömyyden ennustetaan vähenevän hieman myös loppuvuoden aikana.

Työministeriön Työnvälitystilastossa rakennetyöttömiä ovat henkilöt, jotka ovat olleet yhtäjaksoisesti työttömänä työnhakijana yli 12 kk (pitkäaikaistyöttömät), ovat edeltävän 16 kk:n aikana olleet yhteensä yli vuoden työttömänä (rinnasteisesti pitkäaikaistyöttömät), ovat 3 kk työvoimapolitiittisen toimenpiteen päättymisen jälkeen työttömänä (palveluilta työttömäksi) tai ovat jääneet työvoimapolitiittiselta toimenpiteeltä työttömäksi ja sen jälkeen uudelleen sijoitettu toimenpiteeseen (palveluilta palveluille). Kaakkois-Suomessa rakennetyöttömiä oli vuoden alkupuolella keskimäärin 13 900 henkeä kuukaudessa, joka on noin neljä prosenttia vähemmän kuin edellisvuonna (koko maa - 7 %). Kuitenkin rakennetyöttömien osuus kaikista työttömistä on kasvanut. Se on nyt molemmissa maakunnissa 66 % kaikista työttömistä (koko maa 63 %). Vuoden takaiseen tilanteeseen (64 %) verrattuna osuus on kasvanut.

Vaikka pitkäaikaistyöttömien määrä on vähentynyt, työttömyyden keskimääräinen kesto on pidentynyt. Yli vuoden työttömänä olleita oli laskentapäivänä keskimäärin 7 100 henkilöä eli 5 % vähemmän kuin edellisvuonna samaan aikaan (koko maa - 9 %). Enemmistö (58 %) pitkäaikaistyöttömistä on miehiä. Alkuvuoden aikana miesten pitkäaikaistyöttömyys on vähentynyt naisia voimakkaammin - todennäköisesti vuoden loppupuoliskon aikana tilanne kääntyy. Pitkäaikaistyöttömyys jatkaa vähenemistään kaikissa seutukunnissa, mutta hitaimmin Imatran seudulla.

Kouvolan seutukunta

Kouvola, litti

Kouvolan seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 91 743 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 956 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 5 749.

Kouvolan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Kotkan-Haminan seutukunta

Hamina, Kotka, Miehikkälä, Pyhtää, Virolahti

Kotkan-Haminan seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 85 012 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 751 henkilöä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 6 279.

Kotka-Haminan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Imatran seutukunta

Imatra, Parikkala, Rautjärvi, Ruokolahti

Imatran seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 41 212 henkilöä, vuoden aikana vähennystä oli 494 henkilöä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 750.

Imatran seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lappeenrannan seutukunta

Lappeenranta, Lemi, Luumäki, Savitaipale, Taipalsaari

Lappeenrannan seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 88 756 henkilöä, Vuoden aikana vähennystä oli 46 henkilöä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,6 %, ja työttömiä työnhakijoita oli 5 693.

Lappeenrannan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Etelä-Savon ELY-keskus

Pieksämäen sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+

Mikkelin sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+

Savonlinnan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+

Etelä-Savossa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 148 172 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 1 454 henkilöä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 8 264.

	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Etelä-Savon ELY-keskus			
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Etelä-Savo tunnetaan runsaista, hyvin kasvavista metsistään, puhtaista vesistöistään ja vahvasta mökkikannastaan, maaseutumaisuudestaan ja sijainnistaan lähellä pääkaupunkiseutua ja Venäjän rajaa. Uuden maakuntastrategian kärkiä ovat vesi, metsä ja ruoka ja näiden kärkivalintojen pohjalle rakennetaan tulevaa kasvua maakuntaohjelman valmistelutyössä.

Etelä-Savon kehitys nojaa metsävaroihin ja niiden tehokkaaseen hyödyntämiseen, joka on luonut maakuntaan vahvaa metalli- ja metsäteollisuutta. Biotalouteen kohdistuvien suurten investointien arvioidaan vaikuttavan positiivisesti myös Etelä-Savoon mm. puun kysynnän kasvuna ja teknologiateollisuusyritysten myönteisenä kehityksenä. Uusia kasvunäkymiä nähdään avautuvan puun kysynnän kasvusta mm. biotuotteiden valmistukseen. Potentiaalia Etelä-Savossa nähdään olevan myös bioenergiaosaamisessa, metsäbiomassan prosessointiosaamisessa ja ympäristöteknologiassa.

Monimuotoisuus, kaunis ja puhdas luonto, laajat vesistöt, runsaat luonnonvarat ja maakunnan maine puhtaana ja turvallisenä alueena ovat luoneet edellytyksiä myös matkailulle ja vapaa-ajanasumiselle. Laadukkaiden elintarvikkeiden tuotantoon ja jalostukseen on panostettu ja sekä luomu että lähiruoan kysyntä on kasvussa. Sijainti Venäjän naapurustossa on perinteisesti tarjonnut mahdollisuuksia niin vientiyrityksille kuin alueen matkailun kehittämiseksi. Venäjän talousongelmat ja Ukrainan konfliktin pitkittyminen pakotteineen ovat kuitenkin vaikeuttaneet kaupankäyntiä ja vähentäneet matkailijoiden virtaa. Matkailun osalta venäläiskysynnän väheneminen on kuitenkin kääntynyt uuteen kasvuun. Uuden haasteen Etelä-Savolle tuo lisääntynyt puun kysyntä ja siitä johtuva tehostuvan metsätalouden, matkailun sekä luonnon- ja vesiensuojelun näkökulmien yhteensovittaminen.

Etelä-Savo on säästynyt suurilta rakenteellisilta muutoksilta eikä laajoja irtisanomisia ole ollut. Työttömyys on kuitenkin pysytellyt suhteellisen korkealla, joskin kasvu on nyt taitunut ja työttömien määrä on kääntynyt laskuun. Koulutuskenttää koskeva murrosvaihe herättää huolta maakunnassa. Erityisesti toisen asteen ammatilliseen koulutukseen kohdistuvat leikkaukset syövät pahimmassa tapauksessa paikallisen kehittämisen eväitä ja johtavat koulutustarjonnan ja sen saavutettavuuden heikkenemiseen. Savonlinnan opettajakoulutuslaitoksen siirto syksyllä 2018 Joensuuhun tulee olemaan merkittävä aluetaloudellinen menetys Savonlinnan seudulle ja koko Etelä-Savolle. Tilalle on esitetty mm. biotuetekniikan keskuksen perustamista sekä puurakentamisen insinööri-koulutuksen käynnistämistä Savonlinnassa.

Alueen suurimmat haasteet liittyvät kansainvälistymiseen, työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaantoon, osaavan työvoiman saatavuuteen, ikärakenteen muutokseen varautumiseen ja väestön vähenemiseen. Talouden kasvun kiihtyminen imee eteläsavolaisia kasvualueille, mikä vähentää toisaalta työttömyyttä, mutta pidemmällä aikavälillä vaikeuttaa osaavan työvoiman saatavuutta yrityksissä. Alueen yrityksiltä kaivattaisiin laajempia panostuksia tutkimus- ja kehitystoimintaan ja sitä kautta uusiin innovaatioihin ja työllistämiseen. Myös investoijien puute, supistuvat paikallismarkkinat ja yritystoiminnan jatkajien vähäisyys ovat haasteita.

Vesistöistä johtuva alueen rikkonainen ja hajanainen rakenne luo omat haasteensa saavutettavuudelle ja kilpailukyvyille. Myönteistä on, että Etelä-Savoon kohdistuu lähivuosina

valtion noin 200 miljoonan euron liikenneinvestoinnit. Näistä syväväylän siirto Savonlinnassa on tekeillä ja VT5:n rakentamispäätös tehty välille Mikkeli–Juva. Rakentaminen käynnistyy vuoden 2018 alkupuolella. Sulkavan Vekaransalmen lossin tilalle nousee korkea maantiesilta vuoteen 2020 mennessä. Soratiestön ja vähäliikenteisen päällystetyn tiestön kunto on rapautumassa korjausvelkarahoista huolimatta pitkällä aikavälillä, mikä heikentää puu- ja maitokuljetusten sekä matkailuliikenteen toimintaedellytyksiä. Erillinen haaste harvaan asutuilla seuduilla on joukkoliikenteen palvelutason huomattava lasku. Nopeiden tietoliikenneyhteyksien ylläpito- ja kehittäminen on elinkeinoelämän kilpailukyvyen edellytys.

Kaupunkien kaavallinen valmius on kohentumassa keskeisten taajamayleiskaavojen edetessä, Pieksämäen strateginen taajamayleiskaava on lainvoimainen ja Mikkelin vastaava yleiskaava on pitkällä. Kirkonkylien taajamayleiskaavojen tilanne on kohentunut viime vuosina merkittävästi ja runsaan rantayleiskaavoituksen myötä Etelä-Savon yleiskaavojen alueellinen kattavuus on maan paras. Maakunnan ensimmäisen tuulivoimapuiston YVA- ja kaavasuunnittelu on pitkällä Pieksämäen Niinimäellä, puisto mahdollistaisi 29 tuulivoimalan rakentamisen. Toinen vaihemaakuntakaava on hyväksytty, siinä käsitellään mm. turpeenottoa ja kaupan kaavoitusta. Etelä-Savon suuria haasteita ovat kirkonkylien vireyden säilyminen ja kehittäminen sekä siihen liittyen kuntien omistaman – osin ylimitoitettun – infran järkevä käyttö ja ylläpito.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Etelä-Savossa yritysten liikevaihto kasvoi viime vuosina maan keskimääräistä nopeammin. Vuonna 2016 kasvu oli 3,3 %, kun se koko maan tasolla jäi 2,4 %:iin edellisvuodesta. Suomen talouden kehittyessä kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä kohisten, ei Etelä-Savo enää pysynyt samassa tahdissa ja yritysten liikevaihto (4,6 %) jäi koko maan (9,1 %) kasvusta. Teollisuus ja vienti ovat toimineet Etelä-Savon kasvun vetureina – kasvu oli vuonna 2016 lähes 9 %:n luokkaa, kun maan keskimääräinen kasvu jäi alle prosenttiin. Alkuvuonna kasvu jatkui edelleen vahvana, mutta se jäi kuitenkin alle maan keskiarvon. Rakennusalan liikevaihdon kasvu pääsi Etelä-Savossa viime vuosien laimean kehityksen jälkeen alkuvuonna lähes 19 % kasvuun edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna. Myös kaupan liikevaihto piristyi ja alkuvuonna päästiin 2,9 %:n kasvuun edelliseen vuoteen verrattuna. Palvelualojen yritysten liikevaihto kasvoi 3,7 % edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta. Talouden ja työllisyyden paranemisen myötä myös henkilöstömäärä kääntyi lievään kasvuun vuoden 2016 ja 2017 alkuvuoden aikana.

ELY-keskus myönsi kuluvan vuoden alkupuolella yritystukia noin 5,1 miljoonaa euroa yhteensä 26 yritykselle. Rahoitusta myönnettiin eniten elintarvike-, puu- ja matkailualoille. Tukien yhteismäärä säilyi edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan samalla tasolla. Alkuvuoden aikana haettujen yritystukien määrä väheni kuitenkin edellisestä vuodesta.

Maataloudessa rakennekehitys etenee Etelä-Savossa suhteellisen nopeasti, mutta tilakoot ovat edelleen muuta maata pienemmät. Alueen maatilojen rahavirroista maatalous kattaa keskimäärin puolet ja metsätalous, sivuansiot ja muu yritystoiminta toisen puolen. Kotieläintiloilla maatalouden merkitys viljelijäperheen tulonlähteenä on kuitenkin oleellisesti keskimääräilukuja suurempi. Nautakarjataloudella on erityisen suuri merkitys alueen

maataloudelle, sillä vaikka nautakarjatiloja on vain 27 % alueen tiloista, ne tuottavat yli 70 % maatalouden myyntituloista.

Maidontuotanto on Etelä-Savossa laskusuunnassa, naudanlihan tuotanto näyttää pysyntelevän ennallaan, mutta alueen vähäinen sianlihan tuotanto on edelleen vähentynyt. Eläinten kokonaismäärät alueella ovat kasvaneet ainoastaan emolehmätuotannossa ja lammas-taloudessa. Maidon ja naudanlihan tuottajahinnat ovat pysyneet alkuvuoden 2017 edellisvuosien alhaisella tasolla eikä maatalouden tuottajahinnoissa ole yleensääkään tapahtunut merkittäviä muutoksia. Maatalouden tuotantopanosten hinnat ovat alkuvuodesta keskimäärin hieman nousseet; huomattavinta nousu on ollut lannoitteiden osalta.

Kaupan keskittyminen aiheuttaa ruokaketjussa paineita alkutuotannon hinnoitteluun, jolloin kuluttajahintojen alennukset kostaavat suoraan viljelijöille. Kylmä ja märkä kesä yhdistettynä epäedulliseen hintakehitykseen jättää maatalouden kannattavuuden edelleen alhaiselle tasolle. Huonon kesän vaikutukset heijastuvat nautakarjataloudessa seuraavan vuoden tulokseen. Heikko kannattavuus ajaa pienempiä tiloja pois tuotannosta. Suuremmissa tuotantoyksiköissä kannattavuus on tuotanto-oloiltaan huonompinaikin vuosina yleensä parempi kuin pienemmillä tiloilla.

Maatalouden heikkoa kannattavuutta kohennetaan Etelä-Savossa lisäämällä investointeja, sillä jo alkuvuodesta maatalouden investoinnit ovat olleet suuremmat kuin aiemmin koko vuoden investoinnit. Rahoitusmyöntöjä on tehty useiden lypsykarjapihat-tojen rakentamiseen ja muutamien poikkeuksellisen isojenkin naudanlihan tuotannon laajennuksiin sekä navettakoneistojen ja varusteiden modernisointiin. Muita investointikohteita ovat olleet mm. aurinkopaneelit ja salaojitukset. Puutarhataloudessa on rahoitettu joitakin poikkeuksellisen suuriaakin kasvihuoneinvestointeja. Rahoituksen osalta on ollut nähtävissä rahoituslaitosten tiukentunut linja maatalouden investointeihin liittyen. Nuorten viljelijöiden aloitustukien osalta vuodesta muodostuneen vähintäänkin pitemmän ajan keskimäärää vastaava.

Uudis- ja laajennusinvestointeja tehdään yleensä keskimääräistä suuremmilla tiloilla. Heikko kannattavuus ja viljelijöiden ikärakenne karsii pienempiä tiloja kotieläintuotannosta, mikä osaltaan mahdollistaa suurempien tilojen tuotantoyksiköiden laajennukset. Lypsylehmien kuten myös lihanautojen määrä vähenee Etelä-Savossa suhteessa nopeammin kuin esim. Pohjois-Savossa tai koko maassa keskimäärin. Vaikka laajennusinvestoinnit eivät riitä kompensoimaan tuotannosta luopumisesta johtuvia menetyksiä, niillä kuitenkin turvataan yksikkökoon kasvu ja mahdollistetaan kannattavan tuotannon edellytykset alueella.

Metsäsektorin kehitysnäkymät ovat edelleen varsin positiiviset. Tuoreimpana uutisena kuultiin vastikään Metsä Woodin suunnitelmasta uuden kertopuulinjan rakentamisesta Punkaharjun tehtaalleen. Mahdollisen investoinnin arvo on 52 miljoonaa euroa ja sen myötä tukkipuun käyttö lisääntyisi n. 160 000 m³:lla ja toisi Punkaharjulle noin 35 uutta työpaikkaa. Lisäksi uusi linja lisäisi seudulle noin 40 henkilötyövuotta alihankintaketjuun. Investoinnin toteutuessa linja käynnistyisi vuoden 2019 ensimmäisen vuosipuoliskon aikana.

Luonnonvarakeskuksen mukaan teollisuuspuun hakkuut ylsivät viime vuonna Etelä-Savossa kuutiomäärältään (6,9 milj.m³) lähes alueellisen metsäohjelman tavoitteisiin (7,08 milj.m³). Kantorahatuloja Etelä-Savon metsät kerryttivät peräti n. 249 miljoonaa

euroa, mikä on historian toiseksi paras tulos vuoden 2007 huipun jälkeen. Tänä vuonna puuta on Metsäkeskuksen käyttöilmoitusseurannan perusteella tullut Etelä-Savon yksityismetsistä tarjolle 7 % ripeämmin kuin viime vuonna vastaavaan ajankohtaan mennessä. Vuositasolla markkinahakkuiden on ennakoitu lisääntyvän tänä vuonna valtakunnallisesti n. 4 %.

Ennätysvuoden jälkeen havusahatavaran vienti on kasvanut edelleen 5 % toukokuun loppuun mennessä lähinnä kuusen viennin lisääntymisen ansiosta (+11 %). Mäntysahatavaran vienti lisääntyi ainoastaan prosentilla. Kolme suurinta vientimarkkina-alueita ovat Kiina (nousua 70 %), Egypti (laskua 30 %) ja Japani (+2 %). Kuusisahatavaran hinta nousi prosentilla ja männyn hinta aleni -4 %. Merkittävä syy negatiiviseen hintakehitykseen on euron vahvistuminen US dollariin verrattuna. Sahateollisuuden kannattavuutta ovat koelelleet lisäksi mm. konttirahtien korotukset ja heikot sivutuotemarkkinat. Vuositasolla sahatavaran tuotannon on kuitenkin arvioitu lisääntyvän 9 %, viennin 8 %. Tuotannon lisäys-suunnitelmia on myös Etelä-Savossa sijaitsevilla laitoksilla. Vanerin tuotannossa kirjattiin viime vuonna prosentin ja viennissä 4 prosentin lasku. Tänä vuonna sekä viennin että tuotannon on ennustettu kasvavan 5 % ja hinnan heikentyvän prosentilla.

Kapasiteetin ja vientikysynnän kasvun ennustetaan lisäävän sekä sellun että kartongin vientiä tänä vuonna 6 %. Sellun tuotanto lisääntyy kuitenkin vain 3 % kotimaisen käytön vähentyessä. Sekä paperin tuotanto että vienti vähenevät ennusteitten mukaan n. -3 %.

Etelä-Savon lämpö- ja voimalaitosten metsähakkeen käyttö aleni viime vuonna -10 %, vaikka puupolttoaineiden kokonaiskäyttö säilyi likipitään ennallaan. Vanhojen metsäenergiapuuvarastojen purkautuminen parantaa hieman energiapuun kysyntää. Energiapuu- ja sahojen sivutuotemarkkinoille toivotaan piristystä kaavailluista investointihankkeista. Epävarmuus EU:n hiilinielulaskennasta vaikeuttaa kuitenkin investointipäätösten syntymistä.

Tilastokeskuksen mukaan maan **teknologiateollisuusyritysten** liikevaihto oli ensimmäisellä neljänneksellä 11 prosentin kasvussa verrattaessa vuoden 2016 vastaavaan ajankohtaan. Etelä-Savon liikevaihto vaikutti numeroiden valossa supistuneen, mutta sitä selittää edelliselle tarkasteluajanjaksolle sattunut useamman yksittäisen ison tilauksen valmistuminen. Itse trendi näyttää muun maan tapaan pikemminkin nousu- kuin laskujohteilta, joskin kuukausittaiset vaihtelut tulevat jatkossakin olemaan suuria. Teknologiateollisuuden yritysten uudet tilaukset ja tilauskanta kasvoivat tuntuvasti huhti-kesäkuussa. Tilausten kasvua vauhdittivat muun muassa suuret laivatilaukset, joista heijastusvaikutusta on länsirannikon lisäksi myös muualle maahan. Alan yritysten saamien tarjouspyyntöjen määrä jatkoi nousuaan.

Yritysten väliset erot liikevaihdon, taloustilanteen kuin myös työllisyystilanteen osalta ovat suuria ja pikemminkin kasvamaan päin. Osissa yrityksiä henkilöstön ikärakenteen viinoutuminen alkaa näkyä osaajien puutteena ja jopa rekrytointivaikeuksina. Ongelma koskettaa koko Teknologiateollisuutta. Yrityksestä riippuen henkilöstöä on joko lisätty tai korvattu eläkkeelle siirtyneitä ja työpaikkaa vaihtaneita. Toimialoista heikoin tilanne on konsultointi toimialalla, jossa osaajien henkilöstön rekrytointi on poikkeuksellisen haastavaa. Digitalisaation edetessä erityisesti uusimmat tiedot omaavien ICT -osaajien tarve kasvaa. Koulutuksen murroksessa yritysten ja koulutusorganisaatioiden yhteistyön tiivistäminen on välttämätöntä yritysten tarvitsemien osaajien saamiseksi.

Maailmantalouden kasvu on viime aikoina ollut laaja-alaista ja näkymät ovat aiempaa valoisemmat. Epävarmuutta tuo toki alueellisen konfliktin kasvava mahdollisuus Aasian suunnalla. Myös osa ennusteista povaa, ettei kysynnän kasvu maailmantaloudessa säilyisi kovin pitkään. Kotimaassa kysyntää kannattelee edelleen erityisesti rakentaminen. Vientin osalta sekä kone- ja laiteinvestointien kasvunäkymät ovat myös paremmissa kantimissa, samoin kuin vientinäkymät Venäjälle ovat parantuneet. Tarjouspyyntöjä liikkuu tällä hetkellä kohtuullisen hyvin. Teknologiateollisuuden yritysten liikevaihdon arvioidaankin olevan syksyllä suurempi kuin viime vuonna vastaavaan aikaan, mikäli vain yritysten kilpailukyky riittää siihen, että tarjouspyynnöt muuttuvat tilauksiksi. Myös investointeja kaivattaisiin tuttavuuden lisäämiseksi ja tuotantokapasiteetin turvaamiseksi lisää, mutta tätä heikentää yritysten taloustilanne. Maltilliset ja tuottavuutta tukevat ratkaisut syksyn työmarkkinakeroksella tukisivat kasvua ja edistäisivät investointien tekoa.

Etelä-Savon **rakentamisen** kokonaismäärän kasvu taittui alkuvuonna 2017. Rakentamisen elpyminen kääntyi laskuun rakennusluvuissa ja aloituksissa. Asuntorakentamisen taso on vaatimatonta verrattuna muuhun Itä-Suomeen. Asuntokauppa on Etelä-Savossa kuluttajavetoista, koska muun maan asuntorakentamista vilkastuttanutta sijoittajakysyntää ei ole. Uusien asuntojen kaupan ollessa vaisua ei kysyntään vastaaminen synnytä enempää tuotantoa. Uusien ja vanhojen asuntojen hintaero tasaantui hieman vanhojen kerrostalojen nimellishintojen noustua lähelle 2010-luvun keskitasoa. Mikkelin sairaalahankkeet, Saimaa Stadiumi ja Mikkelin keskusarkisto nostavat suurina hankkeina rakentamisen volyyymiä. Julkisten palvelurakennusten kokonaisvolyymiä nostavat myös koulu- ja päiväkotihankkeet. Pieksämäen kauppakeskushankkeen peruuntuminen oli takaisku koko maakunnalle. Teollisuus- ja varastorakentamisen aloituksiin on odotettavissa nousua loppuvuonna 2017 niiden rakennuslupien kasvettua alkuvuonna 2017.

Suuret rakennushankkeet ja tasainen asuntorakentaminen ovat painottaneet rakentamista Mikkeliin. Muualla maakunnassa rakentaminen on pitkälti korjausrakentamisen varassa. Rakennusten korjausvelka on kasvanut matalan investointitason aikana. Korjausrakentamisen volyyymi on hienoisessa kasvussa, mikä näkyy kasvaneena hankemääränä. Rakentamistakin luova yhteiskunnallinen usko alueen kehitykseen painottuu Mikkeliin, jonka kehityshakuisuus antaa uskoa alueen vetovoimaisuuteen. Asuntomessut 2017 keräsivät ammattilaisiltakin kiitosta, mikä lisäsi osaltaan uskoa eteläsavolaiseen vetovoimaan ja rakentamiseen. Ilman julkisten palvelurakennusten hankkeita rakentamisen suhdannekuva olisi vielä enemmän negatiivinen. Julkiset hankkeet, asuntorakentamisen tasainen tarve ja kasvava korjausrakentaminen pitävät yllä tasaista rakentamista Etelä-Savossa jatkossakin.

Kaupan liiton mukaan kaupan alalla ei ole näkyvissä 2000-luvun alun kaltaisia kasvulujuja vaan kaupan murros alkaa näkyä nyt toden teolla, vaikka talous kasvaakin nyt reippaammin kuin aikoihin. Kansainvälinen ja kotimainen kilpailu, toimintojen tehostaminen, automatisaatio ja digitalisaatio muuttavat rakenteita ja kuluttajien, yritysten ja hankintakanavien digitalisoituessa ja kansainvälistyessä kauppa on muutoksessa, jota on vaikea ennustaa. Liitto ennakoii tälle vuodelle vähittäiskaupan liikevaihdon määrän kasvavan lähes kaksi prosenttia ja hidastuvan vuonna 2018 prosenttiin. Vähittäiskaupan työllisyyden arvioidaan pienenevän tänä vuonna puolitoista prosenttia ja ensi vuonna prosentin. Liiketo-

minnan kuukausikuvaajien mukaan kaupan liikevaihto supistui Etelä-Savossa 2016 vajaan prosentin; kuluvan vuoden ensimmäisellä neljänneksellä se kasvoi vajaan kolme prosenttia edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta. Kaupan henkilöstömäärä pysytteli vuonna 2016 edellisvuoden tasolla, mutta kuluvan vuoden ensimmäisen neljänneksen aikana supistui runsaan prosentin edellisvuoden vastaavaan ajankohtaan verrattuna.

Palvelualoilla yritysten liikevaihto kasvoi viime vuonna 2,5 % ja kuluvan vuoden alkupuolella 3,7 % edellisestä vuodesta. Henkilöstömäärässä ei ole kuitenkaan tapahtunut kasvua vaan määrä on pysytellyt samoissa lukemissa vuodesta 2015 lähtien. Julkisen sektorin henkilöstömäärä on tapahtunut vuosittain laskua.

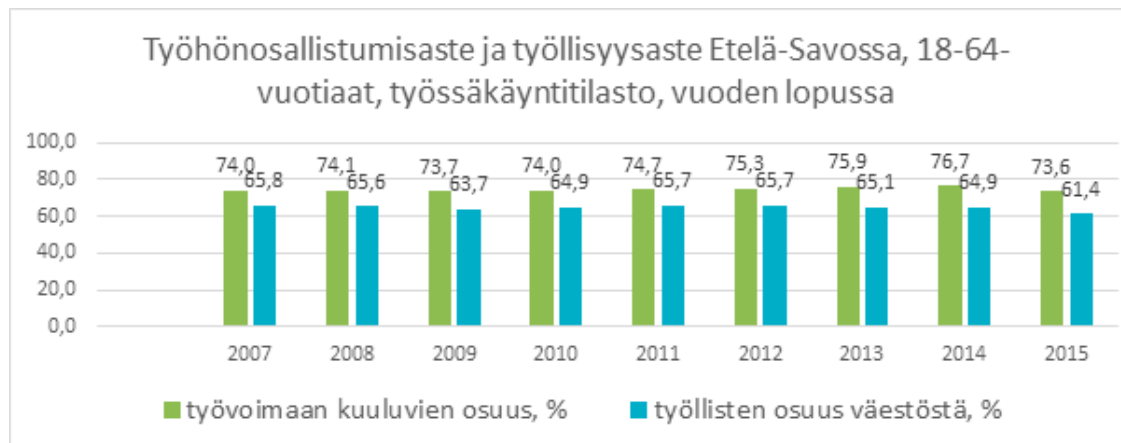
Palvelualoista **matkailulla ja vapaa-ajan asutuksella** on Etelä-Savossa tärkeä merkitys. Matkailu on kasvava vientiala, jolla on paljon kerrannaisvaikutuksia muille toimialoille. Alueellinen matkailutilinpito -selvityksen mukaan (Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisu ja, 21/2017) matkailun osuus bkt:sta oli maakunnassamme 2014 ja 2013 vuosina 3,6%, kun koko maan vastaava luku oli 2,5%. Matkailu on merkittävä työllistäjä ja suuren kasvupotentiaalin palveluala, johon Etelä-Savossa panostetaan yhtenä kärkiteemana.

Kulunut kesä on näyttäytynyt matkailualalla vilkkaana ja yritysten tuntuma kesästä on hyvä. Pitkäjänteinen imagomarkkinointi alkaa tuottaa tulosta ja kansainvälisten matkailijoiden määrät mm. Aasiasta, Venäjältä ja Keski-Euroopasta ovat kasvussa. Myös venäläiset matkailijat ovat palanneet. Osaavan ja sitoutuneen työvoiman saatavuudessa matkailuyrityksiin on suuria haasteita, sillä matkailu on hyvin sesonkiluonteista ja työntekijöiden vaihtuvuus suurta.

Kaikenlaiset tapahtumat, niin suuret kuin pienet esim. liikunta- tai kulttuuritapahtumat, ovat tärkeitä matkailuelinkeinon kannalta, vaikka vain harvat niistä ovat kansainvälisessä markkinoinnissa mukana tai se varsinainen syy tulla alueelle. Mikkelin Saimaan rannalle sijoittuneet asuntomessut kesällä keräsivät ennätysmäärän messuvieraita ja ovat saaneet hyvää palautetta myös asiantuntijoilta.

Oman tärkeän panoksensa matkailuyrityksille- ja kohteille, kauppaan, palveluihin ja erilaisiin tapahtumiin tuo laaja vapaa-ajanasukkaiden joukko, joka yhä enenevässä määrin mökkeilee alueella ympärivuotisesti.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Ikääntyneen työvoiman osuuden kasvu näkyy selvästi Etelä-Savossa työllisyysasteen laskuna. Viime vuosina myös työvoimaan kuuluvien osuus työikäisistä on laskenut. Kohtaantongelmia esiintyy, mutta niiden työpaikkojen osuus, joissa työnantajat raportoivat vuoden 2017 toisen vuosineljänneksen aikana rekrytointivaikeuksia TEM:n ja Tilastokeskuksen tekemässä selvityksessä, olivat Etelä-Savossa ylivertaisesti pienimmät koko Suomessa.

Työvoiman kysyntä on vilkastunut myös Etelä-Savon työmarkkinoilla, mutta tarjolla olevan työvoiman ammattitaito ei aina vastaa työnantajan rekrytointivaatimuksia, jotka ovat pitkittyneen taantuman aikana kiristyneet. Yhä yleisemmin työtä haluttaisiin teettää toimeksiantoina, ei palkkatyösuhteessa. Tähän taas työn tarjoajapuoli ei ole valmistautunut eikä valmentautunut - yrittäjämäisesti tehty työ pitää osata hinnoitella oikein, jotta sillä saisi elannon. Lisäksi mm. työttömyysturvajärjestelmän jäykkyydet vaikuttavat edelleen.

Sosiaali- ja terveystalvissa työvoiman kysyntä on vilkasta ja se ylittää tällä hetkellä erityisesti Pieksämäellä ammattitaitoisen työvoiman tarjonnan. Useimmiten kysytään lähihoitajia ja sairaanhoitajia, mutta esimerkiksi puheterapeuttien ja psykologien työpaikkoja on myös vaikea täyttää, kun niitä silloin tällöin tulee arvoimeksi. Toimialan työvoima- ja osaamistarpeista käynnistyy syksyn ja alkutalven kuluessa selvitys TE-toimiston vetämänä. Tutkintotavoitteisen työvoimakoulutuksen järjestämisvastuu siirtyy siihen järjestämisluvan saaneille oppilaitoksille ja selvityksen tavoitteena perata työvoimareservit ja kokonais selvityksen sisällä saada kättä pitempää siihen, mikä olisi työvoimakoulutuksen rooli lähiajan työvoimatarpeiden täyttäjänä.

Erityisesti teknologiateollisuudessa työvoima on hyvin ikääntynyttä ja tilalle tarvitaan osaavaa työvoimaa. Myös ammattien osaamisvaatimukset muuttuvat samanaikaisesti ja on tärkeää, että osaamisvajeista pidetään yhteyttä toimijoiden kesken.

Myyjät ovat edelleen koko maakunnassa ylitarjonta-ammatti. Kaupan rakenne on muuttunut verkkopainotteiseksi ja kivijalkakaupoissa murros jatkuu. Myös toimistotyöntekijöiden kysyntä on tänä päivänä vähäistä, mutta työnhakijoina heitä on paljon. Myös ammatillisen koulutuksen opettajista sekä lukion ja peruskoulun yläluokkien opettajista (kielet, taitoineet) on ylitarjontaa koko maakunnassa.

Rakennusalalla kysyntä on vilkasta erityisesti Mikkelin seutukunnassa. Alalla on tyyppillisesti vahva kausivaihtelu. Erityisesti maanrakennusala vilkastuu viitostien jatkorakentamisen alkaessa. Rakennusmestareista arvioidaan olevan jatkuvasti pulaa. Sen sijaan esimerkiksi nuorten rakennussähköasentajien ja putkiasentajien alalle pääsy on ollut vaikeaa. Hitsaajista on pulaa Mikkelin seudulla, Savonlinnan seudulla ylitarjontaa.

Mikkelin seutukunnassa on syksyn 2017 ammattibarometrin mukaan todettu olevan rekrytointivaikeuksia lääkäreistä, rakennusalan työnjohtajista, betonituotetyöntekijöistä, hitsaajista sekä puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjistä. Myös toimisto- ja laitossiivoojista on pulaa. Vaatimus itsenäisestä työotteesta korostuu partureiden ja varastonhoitajien rekrytoinnissa.

Suurimpia ylitarjonta-ammatteja ovat toimistotyöntekijät ns. yleissihteerit ja myyjät. Näissä ammateissa työpaikkojen määrä on jatkuvasti vähentynyt. Atk-tukihenkilöitä on paljon työttömänä.

Etelä-Savon seuduista **Pieksämäen seutukunnassa** työvoiman kysyntä on suhteessa tarjontaan vilkkainta. Pieksämäen kaupungissa on jatkuvasti tarjolla työtä lähihoitajille

ja sairaanhoitajille, niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla. Sosiaali- ja terveystalalle on tullut viime vuosina lisää uusia työpaikkoja. Toimialalta eläköityy paljon työntekijöitä ja työvoiman saatavuuteen on kiinnitettävä erityistä huomiota. Palvelukeskustyöntekijöiden/myyntineuvottelijoiden paikkojen täytyminen on sidoksissa palkkausjärjestelmään. Pelkkä provisiopalkka ei houkuttele.

Pieksämäen seutukunnan kolmessa kunnassa on omanlaisensa työpaikkarakenne. Osaavan työvoiman vajetta arvioidaan olevan lähihoitajista ja sairaanhoitajista, puhelin- ja asiakaspalvelukeskusten myyjistä, ravintola-alan osajista (Pieksämäki) sekä lääkäreistä, erityisopettajista, kirjanpidon ja laskentatoimen asiantuntijoista. Ylitarjontaa on konepuusepistä, kirvesmiehistä, lastenhoitotyöntekijöistä ja varastotyöntekijöistä.

Savonlinnan seutukunnassa riittää hyvin työntekijöitä missä tahansa ammatissa. Hittaajien tarvetta selvittäessä on ilmennyt, että työvoimaa löytyy, kun sitä työnvälityksen kautta haetaan. Savonlinnan seutukunnassa ylitarjonta-ammatteja on selvästi enemmän kuin muissa seutukunnissa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Ikääntyminen on vienyt myös työttömiä eläkkeelle, markkinat vilkastuvat ja toisaalta tehokkaampi työnhakijakunnan mylläys määräaikaisten haastattelujen kautta perkaa tilastoja. Näiden seurauksena työttömiä on nyt 1 500 vähemmän kuin vuosi sitten. Myös pitkäaikaisyöttömyys on laskenut selvästi. Yhdenjaksoinen pitkäaikaistyöttömyys on Etelä-Savossa kääntynyt laskuun vuoden 2016 lopulla, mutta millään seutukunnalla ei ole vielä päästy alle vuoden 2013 alun lukujen. Työttömien määrän trendi on laskeva kaikissa seutukunnissa.

Miesten työttömyys on vähentynyt enemmän: metsätyö, rakennus-, korjaus- ja valmistustyö, prosessi- ja kuljetustyö; ikääntyneitä on poistunut eniten työmarkkinoilta. Heinäkuussa tavanomaisesti miesten työttömyys on kausitöiden takia alimmillaan ja naisten korkeimmillaan. Työttömien miesten ja naisten määrä on ollut näin lähellä toisiaan viimeksi kesällä 2010.

Yleisesti ottaen alle 30-vuotiaiden työttömien määrä lähti laskemaan ensimmäisenä jo noin 1,5 vuotta sitten. Kuitenkin nuorissa työttömissä on ammattiryhmiä (sähköasentajat, datanomit paitsi koodaajat, putkiasentajat, auton asentajat), joissa hakijamäärät ovat korkeita.

Yli 50-vuotiaiden työttömien määrän kehitys on seurannut lähes samaa linjaa kuin 25–49-vuotiaiden työttömien. Alle 25-vuotiaiden työttömien määrä laski heinäkuusta 2016 heinäkuuhun 2017 suhteellisesti eniten koko maassa. Sitä ennen kehitys oli pitkän aikaa maan keskiarvoa heikompaa.

Vastavalmistuneiden nuorten työttömien määrä ei ole sinänsä erityisen hälyttävä, mutta nuorille sähköasentajille, datanomeille ja auton asentajille, nuoriso-ohjaajille, lastenohjaajille, joita valmistuu kysyntään nähden suuria määriä, ei ainakaan heti valmistumisen jälkeen riitä työpaikkoja – työnantajat odottavat ”valmiimpia” tekijöitä. Datanomeista koodaajat työllistyvät koko Suomessa hyvin – muilla on vaikeampaa.

Mikkelin seutukunta

Mikkeli, Hirvensalmi, Kangasniemi, Mäntyharju, Pertunmaa, Puumala

Mikkelin seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 72 247 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 300 henkilöä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 936.

Mikkelin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Pieksämäen seutukunta

Pieksämäki, Joroinen, Juva

Pieksämäen seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 29 833 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 479 henkilöä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 418.

Pieksämäen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Savonlinnan seutukunta

Savonlinna, Sulkava, Rantasalmi, Enonkoski, Heinävesi

Savonlinnan seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 46 092 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 675 henkilöä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 910.

Savonlinnan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Pohjois-Savon ELY-keskus

Pohjois-Savossa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 246 947 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 590 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 14 094.

Pohjois-Savon ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Pohjois-Savon aluetalouden vahvuuksia ovat kone- ja energiateknologia, puunjalostus sekä elintarviketuotanto. Aluetalouden kannalta tärkeät alat ovat myös merkittäviä vientialoja, jonka vuoksi näiden pärjääminen on maakunnalle elintärkeää. Vientialojen toimintaedellytyksistä ja kilpailukyvyistä huolehtiminen on tärkeää. Toimintaedellytyksiin liittyvät vahvasti alan osaaminen, uudistuminen ja työvoiman saatavuus. Vientimarkkinoiden muutokset ja yritysten uusien onnistuneiden markkina-avausten merkitys on kasvanut. Yleiskuva viennistä on, että se on kehittynyt odotettuakin positiivisemmin suhdanneodotuksiin nähden.

Alueen yritysten liikevaihto ja kannattavuus ovat olleet kasvussa viimeisen vuoden, joka on vaikuttanut myös alueen positiiviseen työllisyyskehitykseen. Yleisesti katsottuna Kuopion kasvunäkymät näyttävät hyvältä. Nykyinen positiivinen vire on vahvistunut entisestään erityisesti Ylä-Savon alueella. Varkauden seudun aiemmin vahvat yleiset odotukset ovat tasaantuneet, vaikkakin ne ovat edelleen korkealla tasolla.

Pohjois-Savon väestökehitys on ollut ja tulee näillä näkymin olemaan jatkossakin Kuopio-vetoista. Kuopion vetovoima on pysynyt vahvana ja se on noussut valtakunnan tason kasvukeskukseksi. Kuopion vahvuutena on erityisesti monipuolinen elinkeinorakenne. Alueen palvelujen kehittyminen sekä rakentaminen ovat suurelta osin seurausta avainalojen positiivisesta kehityksestä, mutta myös alueen kasvutavoitteista ja alueen houkuttelevuudesta. Varkauden seudulla yritysten odotusarvot liikevaihdon ja kasvuhakuisuuden suhteen ovat pysyneet edelleen korkealla. Yritysten kasvuhakuisuus on kasvanut erityisesti Ylä-Savossa ja Kuopion seudulla ja ne ovat nousseet korkeissa liikevaihto-odotuksissa Varkauden kanssa samalle tasolle.

Teknolוגiateollisuuden näkökulmasta Pohjois-Savossa on erittäin vahva ja kansainvälisesti tunnettu yläsavolainen koneklusteri, jolla on vahvaa vientitoimintaa. Konevalmistuksen ympärille on kehittynyt toimivaa palveluliiketoimintaa ja osavalmistusta. Haasteena on osaavan työvoiman saatavuus. Aloille ei löydy riittävästi hakijoita, vaikka työpaikkoja olisi saatavilla.

Aluetalouden näkökulmasta terveysteknologiin ja erityisesti terveysteknologiaan liittyy edelleen paljon odotusarvoja, nyt on ihan viime aikoina tullut tältä sektorilta useampi positiivinen uutinen alan yrityksistä. Tämä luo hyvää uskoa alan kehitykseen jatkossa. Myös matkailun alalla on vireillä useampi hanke.

Maakunnan kannalta on elintärkeää, että se kykenee vastaamaan yritysten kasvunäkymiin. Mikäli työvoiman osaaminen tai muu osaamis pääoma ei ole riittävä vastaamaan yritysten kasvun vaatimuksiin on riskinä kilpailukyvyin heikkeneminen.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Alueella arvioidaan, että elinkeinoelämän ja yritystoiminnan osalta tilanne on tällä hetkellä selvästi parempi kuin vuosi sitten. Vuoden takaisella tasolla ollaan vain Koillis-Savon seutukunnassa. Lähitulevaisuuden näkymien perusteella odotetaan edelleen positiivisen kehityksen jatkuvan. Ainoastaan pienen Koillis-Savon seutukunnan näkymät ovat hieman epävarmoja.

Myönteinen kehitysvire jatkuu Kuopiossa laajalla rintamalla. Asuntorakentaminen jatkuu vilkkaana, joka luo laajasti kehittämisedellytyksiä. Kuopion kehitykseen jatkossa vaikuttavat isot kärkihankkeet ja niiden toteutuminen – tällä hetkellä kärkihankkeet Savilahti, Mölymäki ja Finnpulp etenevät suunnitellusti. Matkailuun on tulossa investointeja Kuopio-Tahko alueelle, mutta myös kantakaupungissa on vireillä useita hankkeita, jotka realisoituessaan vauhdittavat alan myönteistä kehitystä Kuopio-Tahko-alueella.

Varkauden alueella kärkiyrityksillä on hyvä tilauskanta, joka säteilee alihankinnan kautta pk-sektoriin. Myös muilla pk-teollisuuden yrityksillä on positiiviset tulevaisuudennäkymät ja yrityksillä on työllistämisen tarpeita. Tämä luo pientä positiivista virettä myös palvelualueille. Elinkeinoelämän ilmapiiri on edelleen hyvä, vaikka edellisestä pk-barometristä positiiviset kehitysodotukset olivatkin tasaantuneet.

Ylä-Savon alueella elinkeinoelämä ja yritystoiminta on virkistynyt merkittävästi vuoden takaiseen nähden. Teollisuuden tilauskanta on huomattavasti parempi ja monet yritykset pyöriivät joissakin tapauksissa jopa ylikuormituksella. Tilanne näyttäisi jatkuvan samalaisella kehitystrendillä. Työttömyyden määrä on pienentynyt. Iso ongelma on osaavan työvoiman saatavuus. Teollisia työpaikkoja on auki (julkisesti ja piilotyöpaikkoina) runsaasti, mutta saatavilla oleva motivoitunut ja perustaidoiltaan osaava työvoima ei pysty täyttämään tätä tarvetta. Työvoiman vaikeutunut saanti on alkanut vaikuttamaan jo teollisuusinvestointeihin. Yrityksillä on jo osin pelko, löytyykö uusille investoinneille käyttäjiä. Mekaanisessa puunjalostuksessa on hyvät suhdanteet ja positiivisia investointinäkymiä. Samaten kaupan ala on virkistynyt. Ylä-Savossa on uusien yritysten määrä selkeästi kasvanut edelliseen vuoteen. Tämä näkyi myös uusimmassa Pk-yritysbarometrissa, jossa kasvuodotukset ovat kasvaneet myönteisimmin nimenomaan Ylä-Savossa.

Toinen seutu, jolla kasvuodotukset ovat kasvaneet viime aikoina myönteisesti, on Sisä-Savo. Sisä-Savon alueella yritykset ovat investoineet merkittävästi vuoden 2017 aikana. Yrityselämän näkymät ovat edelleen positiiviset mutta kasvuvauhti tasaantunee seuraavan vuoden aikana.

Rakentaminen on ollut yksi Pohjois-Savon positiivisista vetureista teknologiateollisuuden ohella ja tämä on heijastunut mm. lisääntyneeseen alan työllisyyteen ja uusiin työpaikka-avauksiin. Rakentamisen osalta on kuitenkin tärkeää kiinnittää huomiota siihen, että rakentamisen osalta vilkasta on ollut lähinnä asuntorakentamisen saralla sekä vain Kuopiossa. Asuntorakentaminen keskittyy vahvasti maakuntien keskustaajunkeihin ja tämä näkyy myös Pohjois-Savossa. Kuopion kaupungin kasvutavoitteet ja näkymät tukevat trendin jatkumista.

Liike- toimistorakentamisen osalta uudet aloitukset ovat olleet edelleen vähäisiä. Teollisuusrakentamisen osalta investointeja on maakunnassa ollut jonkin verran, mutta ne ovat olleet matalalla tasolla.

Itä-Suomen rakentamisen suhdannetilanne jatkunee tänä vuonna myönteisenä, mutta odotukset ovat hieman aiempaa alhaisempia. Asuntotuotannon arvioidaan yhä lisääntyvän. Toimitilarakentamisen sen sijaan ennakoidaan kääntyvän hienoiseen laskuun. Korjausrakentamisen kasvun ennakoidaan jatkuvan kuluvana vuonna. Yhtenä haasteena alan toimijat näkevät ammattitaitoisen työnjohdon puutetta.

Maatalous- ja elintarvikealojen kehitykseen on vaikuttanut säät. Marjapuolella liikevaihto tippuu edellisvuodesta noin 20–40%. Viljasadon osalta tilanne on vielä hieman avoinna. Erikoiskasvit ovat jääneet kylvämättä, mutta rehusato on normaali.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työllisyyden näkymät ovat koko alkuvuoden ajan olleet valoisat. Alkuvuoden aikana TE-palvelut -sivustolla uusien ilmoitettujen avoimien työpaikkojen määrä on kuitenkin noussut vain marginaalisesti. Työvoiman kysyntä on kasvanut erityisesti määräaikaissa työsuh-teissa. Työpaikkatarjonnan uskotaan kuitenkin edelleen lisääntyvän, mutta tällä hetkellä yritykset eivät laita työpaikkoja julkiseen hakuun.

Monilla aloilla ammattitaitovaatimukset ovat kasvaneet ja nyt vaaditaan enemmän yri-tyskohtaista erikoisosaamista, minkä vuoksi nämä työpaikat täytetään työstä työhön siir-tyvällä työvoimalla. Ammattitaitoisen työvoiman saannin pelätään joillakin toimialoilla (lä-hinnä metalli-, puhdistuspalvelu- ja puhelinmyyntialoilla) jatkossa nousevan yritysten kas-vun esteeksi. Rekrytointiongelmia kokeneiden toimipaikkojen määrä Pohjois-Savossa on kuitenkin taas 2. vuosineljänneksellä kohtuullinen, 20 % (1. vuosineljännes 44 %), vuoden 2016 keskiarvon ollessa 33 %.

Rekrytointikoulutusten tarve on lisääntynyt. Työvoiman kysyntä kohdistuu tällä hetkellä mm. rekrytointikoulutusten osalta metallialan koulutuksiin, kuten hitsaajiin, koneistajiin ja metallialan tuotantotyöntekijöihin. Samoin sähköpuolen kokoonpanotyöhön ja mekaniikka-asentamiseen tarvitaan osaamista. Kunnossapito ja kokoonpanoasentajat ovat myös kysyt-tyjä. Myynti- ja markkinointipuolelle tarvitaan myös osaajia ja yhä edelleen puhelin myynti ja asiakaspalvelu yritykset hakevat työvoimaa. Kuljettajia tarvitaan erityisesti elintarvikeja-keluun, mutta kuljetusala kokonaisuudessaan kysyy uutta työvoimaa. Rekrytointikoulutuk-sia käynnistyy myös sahatyöntekijöille.

Yleisesti osaamistarvetta on teknologiateollisuudessa, rakennusalalla ja puhdistuspal-velualla ja näiden, kuten muidenkin alojen digitalisoituminen edellyttää uutta osaamista. Toisena trendinä nousee moniosaajien tarve, enää hyvin kapea ammattiosaaminen ei riitä, vaan jonkin asteista osaamista tulisi olla myös alaa sivuavista työtehtävistä.

Puhdistuspalvelualalla on ollut haasteellista löytää siivoojia ja laitoshuoltajia. Työnha-kijoita on, mutta paikat ja työntekijät eivät kohtaa johtuen usein työn luonteesta, osa-aika-työstä ja että työkohteet ovat lisäksi usein etäällä toisistaan. Lisäksi työvoima ikääntyy, jon-ka mukana tulee joissakin tapauksissa terveysrajoitteita.

Alkuvuoden ajan vahvistuneet elinkeinoelämän suhdanteet ovat näkyneet lomautusten purkautumisina ja työaikojen palautumisena normaalitasolle. Lomautettujen määrät ovat noin neljänneksen edellisvuotta vähäisemmät, eikä suurempia lomautuksia ole tiedossa.

Oikeastaan melkein koko Pohjois-Savon alueella teknologia-alan yrityksillä on pula osaavista työntekijöistä, etenkin koneistajista ja hitsaajista. Myös kokoonpanotyönteki-jöistä on eri toimialoilla pulaa. Teknologiateollisuudessa menee pääpiirteittäin hyvin ja toimitusajat ovat pitkiä. Automaatio kehittyy yrityksissä, joka lisää työntekijöiden jatku-van osaamisen kehittämisen vaatimusta. Työnhakijoiden ammattitaito vanhenee nopeas-ti ja edellyttää tietojen/taitojen päivittämistä työelämän vaatimusten mukaiseksi. On ole-massa merkkejä siitä, että kalliisiin investointipäätöksiin vaikuttaa jo huoli osaavan työ-voiman saatavuudesta.

Rakennusalalla on toistaiseksi löytynyt osaavia työntekijöitä, mutta useat työnantajat kaipaavat enemmän käytännön kokemusta opiskellusta alasta. Sen sijaan etenkin työn-

johto- ja esimiestason osaajista on pulaa. Taloushallinnon osaamista ja työmailla oikeanlaisten strategisten päätösten tekotaitoa kaivataan.

Kaikkien seutukuntien osalta voidaan todeta, että myyntineuvottelijat/myyntiedustus on sellainen ammattiala, jolla kaikilla seutukunnilla haetaan koko ajan työvoimaa. Työtehtävät eivät useinkaan vaadi erityistä osaamista työhön, mutta ala ei ole erityisen houkutteleva tai siihen liittyy isoa työntekijöiden vaihtelua.

Koulutuksen työelämävastaavuutta on edelleen laajasti parannettava, jotta ammatillisesti koulutuksesta valmistuvat voisivat siirtyä nopeammin työelämään. Yksi tällaisista aloista ovat mm. ruokapalvelualan työnhakijat, joilta toivotaan riittäviä valmiuksia itsenäiseen ja vastuulliseen työhön.

Tällä hetkellä voidaan todeta, että yrityksillä on osaajapula, jota helpottamaan käytetään laajasti erilaisia työvoimapalveluita, eri aloilla ja eri yrityksillä tilanne on samankaltainen, mutta syyt eroavat toisistaan. Alueellisen liikkuvuuden edistäminen Suomen sisällä ei tällä hetkellä ole ratkaisu yksinään, vaan tarvitaan nopeita keinoja, jolla osaajapulaa voidaan helpottaa.

Alueellisen liikkuvuuden osalta voidaan erityisesti kaupunkikeskusten läheisyydessä olevien pienempien kuntien työpaikkojen osalta todeta, että ne eivät ole usein riittävän vetovoimaisia ja houkuttelevia ja yritysten on ollut haastavaa kilpailla osaavasta työvoimasta kasvukeskuksen kanssa.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömyys on alkuvuoden aikana vähentynyt Pohjois-Savossa keskimäärin 10 %:n vauhtia edelliseen vuoteen verrattuna. Alenevan trendin odotetaan edelleen jatkuvan. Erilaisissa työ- ja elinkeinopalveluiden piirissä olevien työnhakijoiden määrä on pysynyt lähes edellisvuoden tasolla. Palkkatukityöllistäminen, työvoimakoulutus sekä valmennuspalvelut ovat lisääntyneet, mutta esimerkiksi työttömyysetuudella opiskelevien työnhakijoiden osuus on alkuvuodesta ollut viime vuotta vähäisempi.

Työttömyys laskee tällä hetkellä kaikilla seutukunnilla, eniten laskua on ollut Ylä-Savon, Varkauden ja Koillis-Savon seuduilla, lasku on ollut maltillisempaa Kuopion ja Sisä-Savon seuduilla. Juuri julkaistun Pk-yritysbarometrin mukaan Pohjois-Savon suhdannenäkymät ovat viime kevättä myönteisemmät. Barometrin vastaajista joka neljäs arvioi henkilökunnan määrän kasvavan seuraavan vuoden kuluttua ja alle kymmenes arvioi henkilökunnan määrän pienentyvän, joten luvut vastaavat viime kevään odotuksia.

Pitkäaikaistyöttömyys on vihdoin kevään ja alkukesän aikana kääntynyt laskuun, mutta lasku on edelleen kohtalaisen maltillista, reilun 3 %:n luokkaa vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna. Kaksi vuotta työttömänä olleiden määrä sitä vastoin jatkaa edelleen hienoista nousua. Seutukunnittain tarkasteltuna pitkäaikaistyöttömyys on kevään aikana laskenut parhaiten Varkauden seudulla. Pientä laskua on ollut myös Kuopion seutua lukuun ottamatta kaikilla muillakin seuduilla ja tämän kehityksen uskotaan jatkuvan. Kuopion seudulla pitkäaikaistyöttömyys on edelleen hienoisessa nousussa.

Pohjois-Savon työllisyysaste nousi jo vuoden 2016 puolella normaalille tasolle (67 %) yhden heikomman jakson jälkeen ja se on edelleen noussut ollen ensimmäisellä vuosineljänneksellä 68 % ja toisella 67,8 %. Pohjois-Savon työllisyysaste on Itä-Suomen korkein.

Nuorten työttömyys on koko kuluvan vuoden ollut edellisvuotta alempana ja heinäkuussa nuoria, alle 25-vuotiaita oli jo 14 % vähemmän kuin heinäkuussa 2016. Nuorten pitkäaikaistyöttömyys sitä vastoin on edelleen jatkanut nousua, tosin nuorten osuus pitkäaikaisyöttömistä on vain 3,7 % (tilanne 7/17). Nuorten työttömyysjaksot on kuitenkin onnistuttu pitämään lyhyinä. Vastavalmistuneiden nuorten tilanne työmarkkinoilla on monella alalla edelleen haasteellista muun työvoiman tarjonnan pysyessä korkealla.

Ammattialoittain tarkasteltuna työttömyys on alentunut tasaisesti kaikilla aloilla, eniten kuitenkin prosessi- ja kuljetusalalla sekä rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöiden kohdalla.

Tällä hetkellä näyttää, että työttömyys jatkaa alentumistaan, mutta alenemisvauhti tulee hiljentymään. Tämä johtuu pääosin työttömyyden rakenteesta ja osaavan työvoiman saatavuushaasteista. Työllisyysasteen positiivinen kehittyminen kertoo, että työelämä on jälleen houkutteleva vaihtoehto.

Kuopion seutukunta

Kuopio, Siilinjärvi

Kuopion seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 139 061 henkilöä. Vuoden aikana kasvua oli 640 henkilöä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 8 081.

Kuopion seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Varkauden seutukunta

Varkaus, Leppävirta

Varkauden seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 31 254 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 293 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 933.

Varkauden seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Ylä-Savon seutukunta

Iisalmi, Keitele, Kiuruvesi, Lapinlahti, Pielavesi, Sonkajärvi, Varpaisjärvi, Vieremä

Ylä-Savon seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 54 852 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 615 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 3 035.

Ylä-Savon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Koillis-Savon seutukunta

Kaavi, Rautavaara, Tuusniemi

Koillis-Savon seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 7 434 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 194 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 408.

Koillis-Savon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	0	0	0
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	0

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Sisä-Savon seutukunta

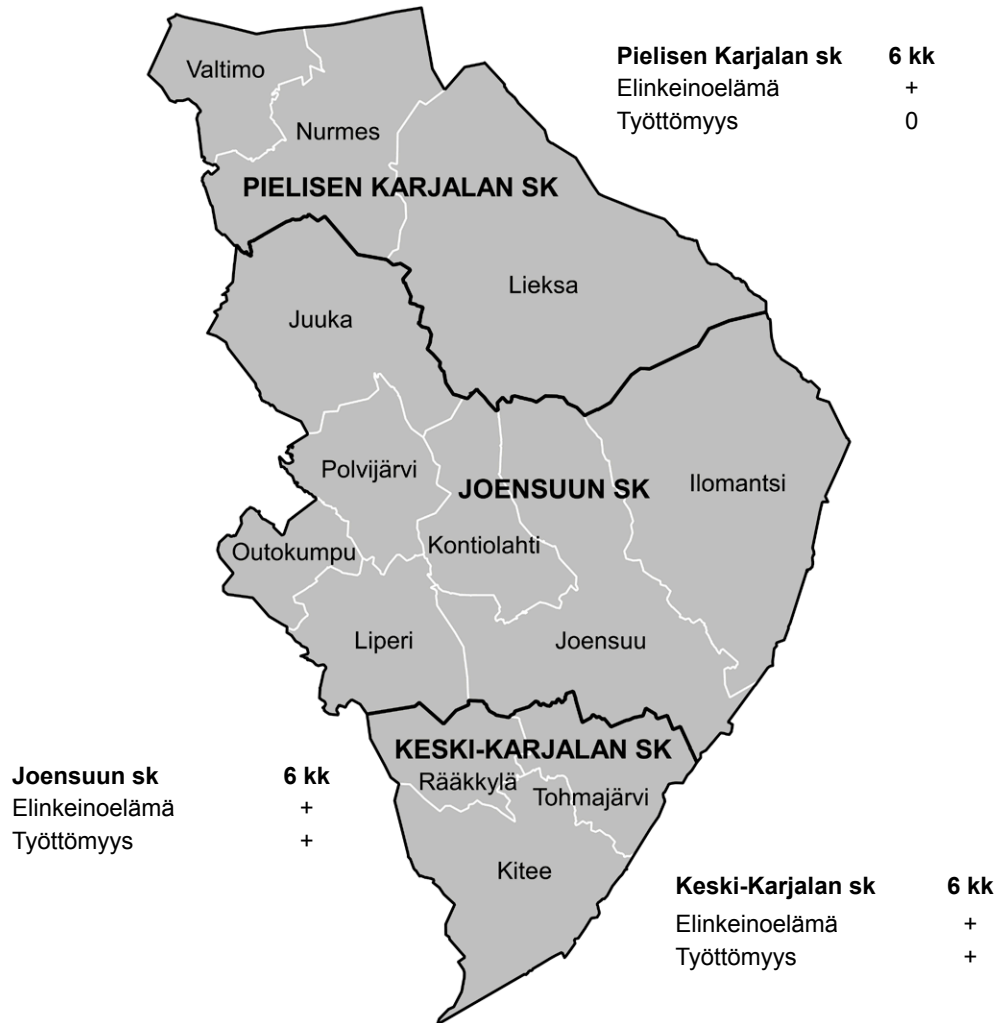
Rautalampi, Suonenjoki, Tervo, Vesanto

Sisä-Savon seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 14 346 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 128 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 637.

Sisä-Savon seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Pohjois-Karjalan ELY-keskus

Pohjois-Karjalassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 163 229 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 1 082 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömyysaste oli 17,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 12 718.

Pohjois-Karjalan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Vahvuuksia	Haasteita
<ul style="list-style-type: none"> • Monipuolinen elinkeinorakenne ja useita vahvoja kärkiyrityksiä alihankintaverkostoineen, jotka suojaavat notkahduksilta tasaten suhdannevaihtelua; Kansainvälisiä brändejä edustavat veturiyritykset ovat aluekehityksen keskeisin moottori Pohjois-Karjalassa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Väestön ikärakenteen vinoutuminen väestön vanhen-tuessa -> huoltosuhteen heikkeneminen ja osaavan työvoiman saatavuuden turvaaminen pidemmälläkin aikavälillä; Ikääntyminen vaikuttaa myös kulutus-käyttäytymiseen ja palveluiden järjestämiseen. • Työperäinen maakunnasta poismuutto nousussa; Koulutusreformin seurauksena oppilaitokset ryhtyvät markkinoimaan valmistuvia opiskelijoita myös maakunnan ulkopuolelle.
<ul style="list-style-type: none"> • Useita vahvoja osaamisaloja: mm. turvallisuus/lukitusala, metsä- ja metsäkonealat, bioenergia, nanoteknologia, fotonikka, metalli-, muovi- ja komposiittialat, ICT, ympäristöala, elintarvikeala, kaivostoiminta ja palvelukeskustoiminta 	<ul style="list-style-type: none"> • Alueen tehokas markkinointi yritysten sijoittumispaikaksi; Tyhjiä liiketiloja on alueella runsaasti hyödynnettäväksi. Haasteena on uusien yrittäjien löytäminen eläköityvien yrittäjien työn jatkamiseksi. • Alueen vetovoimatekijät eivät välity markkinoinnissa kohderyhmälle.
<ul style="list-style-type: none"> • Hyvinvointi- ja hoiva-alayritysten kasvu väestön ikääntyessä ja lisääntyvä palvelujen kysyntä. • Alueen alihankintayritykset palvelevat alueelle etabloutuneita globaaleilla markkinoilla toimivia yrityksiä. Tässä ketjussa toiminta on luonut suurimpiin alihankintayrityksiin osaamista, jonka liiketoimintapotentiaalia yritykset ovat aloittaneet kartoittamaan kotimaan ulkopuolella. Tämä voidaan nähdä kasvumahdollisuutena pidemmällä aikavälillä. 	<ul style="list-style-type: none"> • Yritysten kilpailukyvyyn parantaminen ja kansainvälistymisen edistäminen; haasteena verkostoitumisen kehittäminen viennin edistämiseksi ja suurten tilausten saamiseksi. Haasteina monilla aloilla alihankintapainotteisuus, puutteet liiketoimintaosaamisessa, matala jalostusaste, digitalisaation mahdollisuuksien hyödyntämättömyys. • Tuotekehityksen ja tutkimusinfraan kilpailukyvyyn säilyttäminen; tuotekehityslaitteistot ja teknologia vanhenevat; miten alueen nykyisen korkean tason osaamisen ja tutkimuksen taso kyetään päivittämään mm. nanoteknologiaan ja optiikkaan liittyvässä osaamisessa.

<ul style="list-style-type: none"> Hyvä koulutus pohja, Vahvat osaamisen kehittämisesurssit (yliopisto, ammatti-korkeakoulu, koulutuskuntayhtymä, tiedepuisto ym.); Oppilaitosten lisääntynyt yritys yhteistyö vahvistaa alueen elinkeinoelämän kehittymistä; koulutusvientimahdollisuuksia. Itä-Suomen yliopiston opettajankoulutuksen keskittäminen Joensuun kampukselle vahvistaa Joensuun seudun kasvua; Joensuussa on monipuolinen koulutus rakenne, joka tuo alueelle paljon nuoria ja innokkaita opiskelijoita. 	<ul style="list-style-type: none"> Korkean osaamisen kehittämishankkeiden lisääminen erityisesti yrityksissä; Koulutuksen ja osaamisen tulevaisuus -> osaavan työvoiman turvaaminen koulutuspaikkojen vähentämisestä ja muutoinkin julkisen sektorin määräraha leikkauksista huolimatta; maakunnan reuna-alueilla on uhkana nuorten poismuutto koulutusmahdollisuuksien vähentymisen vuoksi; Liian vähäiselle huomiolle jääneet yliopiston ja ammattikorkeakoulun sadat ulkomaiset opiskelijat. Heidät tulee saada paremmin mukaan elinkeinojen kehittämiseen. Ammatillisen koulutuksen reformi edellyttää työpaikalla tapahtuvan oppimisen merkittävää lisääntymistä. Haasteena on saada nykyistä laajempi työpaikka- ja yritysverkosto mukaan oppimis-ympäristöiksi. Jos tässä ei onnistuta, se vaikuttaa vähentävästi alueen koulutukseen.
<ul style="list-style-type: none"> Rajaliikenne ja Niiralan rajanylityspaikka tuovat kasvua kauppaan, matkailuun ja palveluihin. Ostosmatkailu Venäjältä näyttää selkeää kasvua. 	<ul style="list-style-type: none"> Rajaliikenteen tehokkaampi hyödyntäminen.
<ul style="list-style-type: none"> Rakennusala: mm. valtakunnallisesti merkittäviä rakennusyrityksiä, puurakentamisen osaaminen 	<ul style="list-style-type: none"> Suunniteltujen investointien loppuun saattaminen (etenkin biotalousinvestoinneissa epävarmuutta).
<ul style="list-style-type: none"> Työvoiman saatavuus Joensuun seudulla on hyvä huolimatta muutaman toimialan haasteista. 	<ul style="list-style-type: none"> Työllisyyskehityksen kääntäminen jälleen parempaan suuntaan, erityisesti pitkäaikaistyöttömien ja nuorten osalta, maahanmuuttajien tehokas kotouttaminen. Työvoiman kysyntä ja tarjonta eivät kohtaa hyvin. Vaikeasti täytettävien työpaikkojen määrä on lisääntymässä. Osaavan ja motivoituneen työvoiman saaminen maakunnan kasvuhakuisiin teollisuusyrityksiin, erityisesti maakunnassa Joensuun ulkopuolella. Teknisen alan kiinnostavuuden lisääminen. Piilotyöpaikkojen näkyväksi tekeminen. Alueen yritysten tietoisuus alueemme koulutusmahdollisuuksista
<ul style="list-style-type: none"> Alueelliset rakenteet ovat hyvin organisoidut ja vahvasti verkottuneet keskenään; Maakunnan omista lähtökohdista yhteisesti valmisteltu ja palvelutuotantonsa aloittanut Siun sote tarjoaa konkreettisen mahdollisuuden kehittää palvelurakenteita; Maakunnan toimijoiden proaktiivinen tarttuminen maakuntaudistushankkeeseen. 	<ul style="list-style-type: none"> Maakuntaudistuksessa syytä kokeilla tai pilotoida uusia toimintatapoja ja hyödyntää niistä syntyvät tulokset täysimääräisesti. Toimijoiden sitoutuminen maakuntaudistukseen voi tulla haasteeksi.

<ul style="list-style-type: none"> • Runsaat metsävarat, biotalousosaaminen, viireillä merkittäviä biotalousinvestointihankkeita. 	<ul style="list-style-type: none"> • Liikenneinfran toimivuus ja kunnossapito sekä maakunnan saavutettavuuden turvaaminen ja parantaminen (junayhteydet, lentoliikenne, tietönten kunto jne.) • Rahoituksen saaminen nyt kehittämisen pullonkaulana olevan Joensuun ratapihahankkeen toteuttamiseen ja matkakeskusalueen kehittämiseen.
--	---

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Mahdollisuuksia	Uhkia / Haasteita
<ul style="list-style-type: none"> • Pohjois-Karjalan teknologiateollisuuden kilpailukyky on kehittynyt viime vuosina suotuisasti ottaen huomioon Suomen ja maailmantalouden haasteet; Omien tuotteiden luomiseen ja uusien kansainvälisten markkinoiden avaamiseen on panostettu; Erityisen ilahduttavaa on ollut kasva-va kiinnostus teollisen internetin mahdollisuuksien hyödyntämiseen; Myös entistä vihreämpien toimintatapojen etsiminen on selkeä trendi: se näkyy niin digitaalisissa ratkaisuisissa kuin materiaali- ja energiatehokkuudessa 	<ul style="list-style-type: none"> • Kaivostoiminnassa on epävarmuutta, Kylylahden kaivoksen lopettaminen saattaa aikaistua aiemmista suunnitelmista. • Maakunnan yrityssektorin t&k&i -panostukset ovat selvästi maan keskimääräistä tasoa pienempiä; Teollisuusyritysten rakennemuutos (Industry 4.0) ei vielä näy henkilöstövähennyksinä tuotannollisessa toiminnassa, mutta esim. IoT:n ja robotiikan kautta toimintaansa uudistavat yritykset saattavat lähi-tulevaisuudessa joutua tarkistamaan erityisesti suorittavan henkilöstön määrää ja työntekemisen tapoja.
<ul style="list-style-type: none"> • Pohjois-Karjalan pk-yritysten tulevaisuuden näkymät ovat ilahduttavan positiivisia. • Elintarviketeollisuus on hyvässä nosteessa edelleen. • Monet yritykset ovat raportoineet liikevaihdon kasvusta ja hyvästä markkinatilanteesta; 	<ul style="list-style-type: none"> • Yritysten tilauskannat ovat parantuneet, mutta yritysten välillä on suuriakin eroja. • Yritystoiminnan loppuminen uhkaa entistä useammin jatkajien puuttuessa; Jatkajien varmistaminen yritysten omistajanvaihdostilanteissa; Yrityspotentiaalin tunnistaminen, aloittavan yrittäjyyden tukeminen ja siihen liittyvän prosessin kehittäminen; maahanmuuttajien kotouttamisen onnistuminen siten, että entistä useampi maahanmuuttaja suuntautuu yrittäjiksi. • Starttirahayrittäjien määrä viime vuosina tasainen; tavoitteena kasvun aikaansaaminen. • Koulutusala vaarallisen haasteellisessa tilanteessa.
<ul style="list-style-type: none"> • Sote-alalla tarvitaan uusia yrityksiä ja työvoimaa. 	<ul style="list-style-type: none"> • Toisaalta sote-uudistus tuo epävarmuutta paikallisiin sote-palveluntuottajiin, pelkona on valtakunnallisesti ja kansainvälisesti toimivien yritysten tuleminen paikallisille markkinoille aggressiivisella hinnoittelulla.

<ul style="list-style-type: none"> Rakennustoiminnan hyvän kehityksen jatkuminen (mm. Joensuussa käynnissä olevina merkittävänä kohteina toriparkki, Raatekankaan eritasoliittymä ja Green Park -teollisuuspuiston laajennus sekä Tulliportinkadun kampusalue on asemakaava-vaiheessa, Nurmeksessa teollisuusraide-rakentamista, Kiteellä paloaseman ja palvelutalon rakentaminen, Lieksassa liikuntahalli ja hoivakoti; Joensuussa asuntojen rakentaminen on huippulukemissa. 	<ul style="list-style-type: none"> Liikenne ja logistiikka toimii, mutta ei juurikaan kehity.
<ul style="list-style-type: none"> Viennin hyvän kehityksen jatkuminen ja voimistuminen; Team Finlandin ja ELYn yhteisen Viennin tuplaus-kampanjan kautta on saatu vahvistettua voimakasta kasvua hakevien pk-yritysten kansainvälistymisprosessia. Vientitoimintaan ja kansainvälistymiseen liittyvät haasteet ovat kuitenkin edelleen merkittävät 	<ul style="list-style-type: none"> Kansainvälistymistä kehittävien yritysten määrä on vuosittain alueella vakiotasolla, haaste saada aktivoitua uusia aloittavia kansainvälistymistä kehittäviä yrityksiä. Alueen koulutuksen järjestäjien kansainvälisyysverkostot hyödynnettäväksi yritysten kansainvälistymiseksi. Rohkeuden puute kansainvälisyyden edistämiseksi.
<ul style="list-style-type: none"> Bioenergian tehokas hyödyntäminen ja yleensäkin energiateknologian kehittäminen mm. Pielisen Karjalassa bioalan hankkeiden myötä; Pohjois-Karjalassa on vireillä suuria biotalouden investointeja Lieksaan, Nurmekseen, Kiteelle ja Ilomantsiin. 	<ul style="list-style-type: none"> Osaavan työvoiman saanti.
<ul style="list-style-type: none"> Tapahtumamatkailun saralla on hyvä vire, josta kertovat mm. lukuisat valtakunnallisestikin merkittävät tapahtumat (mm. laajentunut Ilosaarirock, Jukolan viesti, SILVA-messut); Bomban alueen investoinnit tuovat matkailuun kasvua. Ruplan kurssin paraneminen osaltaan kasvattaa venäläisten matkailijoiden määrää. Odotettavissa on, että kiinalaiset löytävät pian myös Pohjois-Karjalan matkailukohteena. 	<ul style="list-style-type: none"> Talouden hidas kasvu ja nettikaupan lisääntyminen heikentävät kaupan alan kysyntää. Väestön väheneminen sekä hintojen alentuminen heikentää kannattavuutta. Korkea työttömyys ja osin siitä aiheutuva matala tulotaso ja heikko ostovoima

Toimialoittaista tarkastelua

Teknologiatoiminnassa metalliteollisuuden näkymät ovat nyt poikkeuksellisen hyvät. Kehitysnäkymissä näkyy kuitenkin kaksijakoisuus – kasvuhakuiset ja asemansa säilyttäjät. Työvoiman saatavuus on lyhyellä aikavälillä ratkaistu osittain henkilövuokrausyrityksien avustuksella sekä koulujen harjoittelijoiden avulla – saatavuus on myös kapasiteetin kasvattamisen este. Kasvun edelleen jatkuessa työvoiman saatavuus muodostuu todelliseksi ongelmaksi ja ratkaisuja haetaan mm. valmistuksen automatisoinnista. Avoimiin työpaikkoihin tulevien hakemusten määrä on vähentynyt merkittävästi alan yleisestä hyvästä työllisyystilanteesta johtuen. Riskeinä nähdään nousupaineet palkkatasoon ja mahdolliset työtaistelutoimet loppuvuodesta esim. satamissa. Alueen yrityksissä on menossa ja tulossa mittavia teknologiainvestointeja sekä digitaalisia toimintamalleja. Raaka-aineiden hinnoissa ei näkyvissä merkittävää muutosta. Samoin raaka-aineiden saatavuus on vielä hy-

vällä tasolla. Useilla alan yrityksillä on erittäin kunnianhimoisia kasvutavoitteita. Tätä ei hel-
pota havainto, että alueen paikalliset metallialaan liittyvät koulutus- ja kehitysorganisaatiot
eivät pysty osaamisellaan tarjoamaan yrityksille niiden tarvitsemia koulutus- ja kehityspal-
veluja ja lähimpänä tarpeiden mukaisia palveluja ja tarjontaa on saatavissa Kuopion seu-
dulta, jota yritykset ovat ryhtyneet käyttämään.

Vähittäiskauppa ja palvelut -toimialan kehitysnäkymissä kaupan alan näkymät ovat
kokonaisuudessaan menossa parempaan suuntaan. Vähittäiskauppa kasvaa, muttei lähde
nopeaan nousuun. Teollisuuden piristyminen tukee tukkukaupan kasvua. Teknisen kaupan
kasvu jatkuu (koneet, laitteet, kuljetuskalusto ym.). Vähittäiskaupan työllisten määrä pie-
nenee, mutta tukkukaupan puolella kasvaa. Erityiskauppojen ja pienten kivijalkamyymälöi-
den tilanne on edelleen haasteellinen verkkokaupan vallatessa enenevässä määrin alaa.
Kuluttajien luottamus omaan talouteen parantuu edelleen. Ostovoiman kehitys on vaime-
aa heikon nimellispalkkojen kehityksen vuoksi. Tukea ostovoimaan antaa lisääntyvä työl-
listen määrä ja edelleen melko alhainen inflaatio. Venäläisten matkailijoiden määrä lisään-
tyy edelleen, mikä tuo positiivista virettä matkailualalle.

Metsä- ja rakennustuoteteollisuudessa sekä rakentamisen toimialalla asuntotuot-
tanto jatkuu Joensuun seudulla vilkkaana, etenkin yksöiden kysyntä kovaa, markkinoilla
on myös ilmennyt tarvetta suuremmille asunnoille. Osaavan työvoiman saaminen on ra-
kentamisessa tärkeää ja usein haasteellista. Korjausrakentaminen kasvaa tasaisesti, tällä
pyritään pitämään rakennuskanta kunnossa. Rakennusalaa kehitetään digitalisoimalla pro-
sesseja ja siirtämällä työvaiheita työmaalta tehtaalle. Euron kurssivaihtelut vaikuttavat met-
sä- ja puualan yritysten vientikilpailukykyyn. Kotimaassa puutuotteiden kysyntä on kasva-
massa, mm. rakentamisessa. Alueen puutuoteyritykset ovat tehneet runsaasti investointe-
ja, jotka lisäävät tuotantoa alueella. Äänekosken uusi sellutehdas aloitti puunkorjuun uudel-
le tehtaalle elokuun puolivälissä, tämä lisää puunkorjuuta myös Pohjois-Karjalan alueella.

Kaivannaisteollisuudessa raaka-aineiden hintakehitys on ollut nousujohteinen ku-
luneen vuoden ajan. Kaivosteollisuus uskoo raaka-aineiden myönteisen hintakehityksen
jatkuvan. Malminetsintälupahakemusten määrä on lähtenyt Suomessa selvään nousuun.
Uusia lupia on haettu myös Pohjois-Karjalaan. Maailmantalouden voimakas muutos ja sitä
seurannut teollinen murros avaa uusia mahdollisuuksia myös kaivosteollisuudessa. Aiem-
min paikannetuista, mutta tähän saakka taloudellisesti kannattamattomista mineralisaati-
oista on joissain tapauksissa tullut taloudellisesti erittäin lupaavia. Tällaisena esimerkkinä
Pohjois- Karjalassa on mm. akkuteollisuudessa käytettävä koboltti, jonka kysyntä sähköau-
totuotannon lisääntyessä kasvaa jyrkästi ja jonka hinnan odotetaan lähivuosina nousevan
nopeasti. Koboltin hinta on kolminkertaistunut viimeisen vuoden aikana. Luonnonkiviteol-
lisuuden vienti on edelleen vaimeaa. Kotimaan kysynnässä on havaittavissa piristymistä,
johtuen mm. rakennusteollisuuden volyymin kasvusta. Maakunnassa on meneillään usei-
ta kansallisia ja kansainvälisiä kaivannaisalan kehittämishankkeita.

SOTE-alalla eletään nyt epävarmuuden aikaa vaiheessa olevan valtakunnallisen sote-
uudistuksen takia (valinnanvapaus) kuten myös uuden maakunnallisen kuntayhtymämal-
lin vuoksi. Se näkyy pk-yritysten haluttomuutena kasvattaa liiketoimintaa ja tai edes kehit-
tää sitä. Yksityiset terveystaloyritykset ovat jo tehneet omalta osaltaan sote-uudistus-
ta ja valmistautuneet mm. valinnanvapausasioihin. Sosiaalipalveluissa, kuten esimerkiksi

ikäntyneiden asumispalvelut, voidaan ennakoida, että markkinat keskittyvät suurten yritysten käsiin. Asiakkaiden valinnanvapauden toteutuminen on mahdollisuus myös pienille yrityksille pärjätä markkinoilla. Kuntien tai kuntayhtymisen hankintamenettelyt ovat ratkaisevassa asemassa siinä, miten ja ketkä palveluja jatkossa tuottavat. Hankintamenettelyillä voidaan joko edistää yritysten toimintaedellytyksiä tai huonontaa niitä. Ikääntyneiden asumispalveluissa tultaneen tulevaisuudessa kasvattamaan kevyempiä asumispalveluja, jolloin kuntien menoja saataisiin näiltä osin pienemmiksi. Tämä edellyttää palvelua tuottavilta yrityksiltä uudenlaisia palveluja ja toimitiloja esim. luvanvaraisissa palveluissa. Uusiin yritysten markkinoille pääsy on haasteellista. Uusia asumispalveluyrityksiä ikääntyneiden palveluihin ei enää perusteta.

Luovien alojen kohdalla Pohjois-Karjalassa puhutaan nyt jakamistaloudesta, josta vahvana esimerkkinä airbnb.fi sivusto ja palvelu. Sivustolta löytyy Pohjois-Karjalasta +300 taloutta ja Joensuun alueelta 132 taloutta, jotka tarjoavat yksityistä majoitusta. Myös muut jakamistalouden ideat ovat kasvussa ja kehityksessä. Uudet teknologiat kiinnostavat yhä enemmän erilaisia yrityksiä liiketoimintamahdollisuuksien kasvattamiseksi. Tekoäly ja sen mahdollisuudet on nyt trendi. Moni toimiala panostaa nyt tuotteistamiseen ja palvelumuotoiluun, näiden palveluiden kysyntä ja tarjouspyynnöt kasvussa. Kun yritykset panostavat tuotteistamiseen ja palvelumuotoiluun, se tuo viestiä siitä että yrityksillä menee hyvin ja toiminnan kehittämiseen ja kasvattamiseen panostetaan. Huolenaiheena on, että moni alueemme yrityksille suunnattu julkisen puolen luotsaama kehittämistoimi on liian lyhytkestoisia. Tällaisissa kehittämishankkeissa yritykset eivät ehdi saavuttaa sellaisia tuloksia, jotka mahdollistaisivat kehittämistoiminnan jatkamisen hanketoiminnan jälkeen. Luovien alojen yritykset panostavat nyt kansainvälisyyteen. Suurin osa asiakkaista tulee Pohjois-Karjalan ulkopuolelta ja kansainväliset verkostot ovat vahvoja. Luovien alojen monialaiset toimitilat ja toimintamuodot ovat kasvussa.

Matkailualalla merkityksellistä on se, että Venäjän taloudellinen alamäki taittui 2016 lopulla nousuun, joka on heijastunut venäläisten asiakkaiden määrän kasvuna. Kesän aikana kauppa hetkittäin piristyi mutta ei kuitenkaan ole vielä vakiintunut 2015 tasolle. Kansainvälisen matkailualan neuvoston – World Travel and Tourism Councilin – maailman laajuisen 184 maata kattavan Travel & Tourism Economic Impact 2015 -toimialaraportin mukaan matkailutulon osuus bruttokansantuotteesta sijoittui maailmantaloudessa kaikkien alojen osalta viidenneksi. Raportin mukaan matkailu on myös maailmanlaajuisesti kasvanut viisi vuotta peräkkäin ja oli vuonna 2014 kolmanneksi nopeiten kasvava ala. Tämä trendi näkyy myös Joensuun seudulla. Kasvua matkailuun haetaan edelleen myös saksankielisestä Euroopasta ja Hollannista. Lisäksi kasvupotentiaali on erityisesti Aasiassa (Kiina). Saksanlaisten matkailu onkin osoittanut jo selviä kasvunmerkkejä. Alueella on edelleen suuri matkailullinen potentiaali. Matkailu on kasvanut Suomessa noin 31% viimeisen viiden vuoden aikana ja mm. yöpymisten määrä on kasvanut Pohjois-Karjalassa noin 23% vuodesta 2009. Uusien matkailualueiden kehittämistä tulee edelleen jatkaa sekä hakea investointeja näihin myös mm. Aasiasta.

ICT-toimialalla suurimmalla osalla yrityksiä kasvuodotukset ovat edelleen hyvät. Kokeneen ja osaavan henkilöstön saatavuudessa on ongelmia (rekrytointia tapahtuu yritysten kaikkiin toimipisteisiin – työpaikkojen lisäys usein alueemme ulkopuolelle). Kansain-

välistyminen jatkuu vahvasti. Muiden toimialojen yritysten panostus digitalisaatioon lisää ICT-toimialan kysyntää (esim. Industry 4.0, VR, AR, pelillistäminen, jne.). Vahva panostus tuote- ja palvelukehitykseen, joilla haetaan myös uusia asiakaskohderyhmiä – uusia mahdollisuuksia tulee – esim. metsävaratiedon avautuminen. ICT näkyy vahvasti yrityshautomon asiakaskunnassa.

Elintarvikealalla alkutuotannon osalta sateisen ja myöhäisen kesän vaikutukset tulevat näkymään syksyllä toimialan tuottavuudessa negatiivisesti. Kaupan-alan neuvottelu-asema on Suomessa erittäin vahva suhteessa tuottajiin ja sen merkitys korostuu huonoina satovuosina. Seudulla on positiivinen odotus tulevaisuudesta ja kehitys näyttäisi jatkuvan tasaisena seuraavana puolivuotiskautena. Elintarvike- ja leipomoyrityksissä investoinnit ovat edelleen käynnissä. Lähi- ja luomuruoan kysyntä jatkaa kasvua. Marjojen kysyntä ja hinta ovat kasvussa eivätkä olemassa oleva tuotanto riitä kattamaan kysyntää.

Maatalouden kannattavuus on edelleen heikkoa. Tilanne on haastava vaikkakin tuottaja-hintojen lasku on pysähtynyt ja ennuste tulevasta lupaa korjausta tilanteeseen. Maitomarkkinat ovat tasapainottuneet ja mm. voin ja maitojauheen hinnat ovat kohonneet merkittävästi. Tuottajahinnoissakin on tapahtunut pientä nousua. Pitkään jatkunut huono kannattavuus näkyy investointihaluttomuutena sekä rahoittajien varovaisena suhtautumisena investointien rahoitukseen. Heikko kannattavuus näkyy myös kuntien verotulokertymissä. Toistaiseksi maatalojen konkurssseja ei ole ollut, mutta useat tilat ovat joutuneet tekemään rahoitusjärjestelyjä pankkien kanssa maksuvalmiuden parantamiseksi. Tukipolitiikassa ei ole lyhyellä tähtäimellä tapahtumassa muutoksia ja maksut toteutunevat aikataulun mukaisesti.

Myöhäinen kasvukausi ja sateinen kesä pitkittävät sadonkorjuuta. Sadon laatu ja määrä selviää vasta syksyn edetessä. Maailmanlaajuisesti viljasta odotetaan ennätysratioa, joka painaa viljan hintoja alas.

Puukauppavuosi muodostunee edellisen vuoden tapaan ennätysvilkkaaksi. Puun kysyntä näyttää hyvältä syksyn ja tulevan talven kauppvoja ajatellen. Euroopan talouden viriäminen ja kotimaan kasvavat hakkuut lupaavat vilkasta syksyä puukauppaan. Puun kanto-hintoihin ei ole odotettavissa suurin muutoksia. Poikkeuksellista on mänty- ja kuusisaha-tavaran suuri hintaero. Sahateollisuuden tuotanto on nousemassa kymmenen vuoden takaiselle ennätystasolle. Metsäteollisuuden isot investoinnit ja käynnistyvät uudet tehtaot lähimaakuntiin lisäävät osaltaan uskoa metsätalouteen. Energia- ja koivukuitupuun kysynnässä on vaihtelua. Sahatavaran vienti on vetänyt hyvin, mutta kannattavuutta heikentää mäntysahatavaran heikko menekki. Suomessa sellutehtaot käyvät täysillä. Sellu- ja pape-riteollisuus on tehnyt edelleen hyvää tulosta ja investointihankkeita on edelleen vireillä lähimaakuntiin. EU:n ilmastolainsäädännön tulevilla ratkaisuilla on merkittävä vaikutus metsäsektorin tulevaisuuteen Suomessa.

Yritystoimintaan liittyvissä **ympäristöasioissa** ei ole tapahtunut merkittäviä muutoksia eikä niitä ole nähtävissäkään. Ympäristön tila on suhteellisen hyvä. Pitemmällä aikajaksolla vesien hoidon tilatavoitteiden saavuttamiseen liittyy riskejä erityisesti alueilla, joilla on kaivannaisteollisuuden tai turvetuotannon keskittymiä, ja vireillä olevat metallien ja turpeen hyödyntämishankkeet toteutuvat täysimittaisesti. Pohjaveden tilaa uhkaavat riskit liittyvät pilaantuneisiin maa-alueisiin, tiestöön, asutuksen leviämiseen ja maa-ainesten ottoon. Maataloudessa voimakkaan rakennemuutoksen seurauksena tapahtunut tuotannon

alueellinen keskittyminen voi paikoin heikentää mahdollisuuksia saavuttaa vesien tilatavoitteet ja olla ristiriidassa alueelle suunniteltujen vesiensuojelullisten toimenpiteiden kanssa. Metsätaloudessa riskit liittyvät hakkuiden merkittävään lisäämiseen, minkä seurauksena eroosio ja kuormitus vesiin voivat lisääntyä ja luonnon monimuotoisuus heikentyä. Myös ilmastonmuutoksen vaikutukset ympäristön tilaan voivat olla merkittäviä.

Työvoiman kysynnän näkymät

Mahdollisuuksia	Uhkia / Haasteita
<ul style="list-style-type: none"> • Metall- ja muovialat ovat lisänneet työvoimaa ja tämä jatkuu edelleen; sote-alalla tarvitaan eläköitymisten vuoksi koko ajan uusia tekijöitä; puutavaran hakkuu- ja kuljetusketjuun tarvitaan lisää työvoimaa. • Työvoiman tarpeisiin käytetään rekrytointikoulutusta ja sen kysyntä on lisääntynyt. 	<ul style="list-style-type: none"> • Työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaanto, erityisesti metalliteollisuudessa, myös muovipuolella jatkuva pula osaavista tekijöistä; Bioenergia-osaamisen tarpeiden tunnistaminen ja turvaaminen. • Useisiin tehtäviin haetaan moniosaajia, joiden löytäminen on haasteellista, koska osaajat ovat yleensä työssä. • Yritysten työvoimatarpeiden laajempi kartoitus ja analysointi, yritysälähtöisten rekrykoulutusten vielä parempi hyödyntäminen. Myös yritysten työssä olevan henkilöstön osaamisen ylläpitäminen ja kehittäminen. • Ammatillisen koulutuksen koulutusreformi saattaa tuoda haastetta etenkin aikuisten osaamisen kehittämisessä ja nopeaan reagointiin yritysten koulustarpeisiin.
<ul style="list-style-type: none"> • Tietoala, "dataengineering", BigData -analysointi tarvitsevat osaavaa työvoimaa entistä enemmän tulevaisuudessa. Toisaalta tutkimus- ja kehittämistoiminta tulee tarvitsemaan entistä enemmän osaajia ja tekijöitä. 	<ul style="list-style-type: none"> • Julkisen sektorin merkitys työllistäjänä on edelleen suuri, ylivoimaisesti merkittävin työllistäjä on Siun Sote -kuntayhtymä. Työpaikkojen kasvua julkiselle sektorille ei ole odotettavissa.
<ul style="list-style-type: none"> • Maahanmuuttajissa on vielä paljon hyödyntämättä potentiaalia käyttämättä. 	<ul style="list-style-type: none"> • Maahanmuuttajien osaamisen käyttöönotossa haasteena on riittävä suomen kielen osaaminen

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Mahdollisuuksia	Uhkia / Haasteita
<ul style="list-style-type: none"> Työttömyyden kasvu pysähtynyt, työttömien määrä on hieman pienempi kuin vuosi sitten; Työvoiman kysyntä lisääntyy mm. rakennusallale sekä metalli- ja muoviteollisuudessa. Vuoden 2017 alusta käynnistyneen Pohjois-Karjalan oman työllisyys- ja yrityspalveluja koskevan kokeiluhankkeen täysitehoinen hyödyntäminen työllisyyden hoidossa (tavoitteena 1000 uutta työpaikkaa ja 10 %:n säästö työttömyyden kokonaisuudessa) Yt-neuvotteluja on tänä vuonna ollut viime vuotta vähemmän ja irtisanottujen määrät ovat jääneet pienemmiksi. Aikuisia työnhakijoita alueella on pääosin tutkintoon johtavissa koulutuksissa n. 1200 ja koulutusta on toistaiseksi ollut hyvin tarjolla. Tutkinnon suoritettuaan heillä on työmarkkinoita vastaava osaaminen ja motivaatio työelämään sijoittumiseksi sekä työnhaku suuntautuu yleensä lähi-alueille, koska ovat mm. perheidensä kautta sitoutuneita alueelle. 	<ul style="list-style-type: none"> Tuotannollisista ja taloudellisista syistä irtisanotuksi tulee osaavaa työikäistä väestöä, joista osa työllistyy nopeasti, osalla taas koulutus ja osaaminen eivät vastaa työmarkkinoiden tämän päivän vaatimuksia (esim. ammatillinen koulutus, kielitaito, digiosaaminen); työttömäksi jää myös runsaasti ikääntyviä, lähellä eläkeikää olevia henkilöitä. Työllisyys ei aidosti kehity, jos työllistymisen kannalta välttämättömiä työpaikkoja ei synny lisää. Pitkäaikaistyöttömyyden määrä on vieläkin nousussa, mikä poikkeaa muun maan kehityksestä. Suurelta osin työttömyydessä on kyse rakenteellisesta ongelmasta, jota hyvin vaikea ratkaista ainakaan lyhyellä aikavälillä.
<ul style="list-style-type: none"> Myös työmarkkinoilla olevien ikärakenteessa ikääntyvien osuus on merkittävä, joten eläköityviä on paljon ja sitä kautta työmarkkinoille syntyy kysyntää, joka alentaa työttömyyttä TYP-toiminta on laajentunut kattamaan kaikki Pohjois-Karjalan kunnat. Tämä omalta osaltaan on pyrkinyt vaikuttamaan työmarkkinatuella olevien työnhakijoiden määrään. 	<ul style="list-style-type: none"> Ikääntyneiden ja ikääntyvien työnhakijoiden osuus alueella on merkittävä; yli 55-vuotiaita on n. 6 000, joista yli 59-vuotiaita n. 2 900, kokonaistyönhakijamäärän ollessa n. 24 000. Nämä muodostavat merkittävän osuuden pitkäaikaistyöttömistä ja heidän työllistymisensä ei ole kovin todennäköistä Huonosta työmarkkinatilanteesta johtuen monialaisen yhteispalvelun toiminnallakin pitkäaikaista ratkaisua hakijoiden tilanteeseen on vaikea löytää.
<ul style="list-style-type: none"> Nuorten työllisyystilanne parantumassa; ohjaimoverkoston toiminta on kehittynyt. 1.1.2018 tuleva muutos opintojen aloituksesta nk. non-stop -periaatteella odotetaan olevan vaikutusta parantavasti nuorten työttömyyden lyhenemiseen. 	<ul style="list-style-type: none"> Nuorista työnhakijoista osa tulee muuttamaan työn perässä suurimpiin kasvukeskuksiin, joka laskee työttömyyden tasoa, mutta pitkällä aikavälillä voi vaikuttaa työvoiman saantiin Ammatillisen koulutuksen reformin vaikutukset nuorten kouluttautumismahdollisuuksiin Pohjois-Karjalassa.
<ul style="list-style-type: none"> Maahanmuuttajissa on potentiaalisia yrittäjiä ja oikeanlaiseen ja oikea-aikaiseen yrittäjyyskoulutukseen panostamista tarvitaan. 	<ul style="list-style-type: none"> Kotoutumiskoulutuksen määrän tarve kasvaa, erityisesti luku- ja kirjoitustaidon koulutuksen tarve on kasvanut sekä hitaan polun kielikoulutuksen tarve

Joensuun seutukunta

Ilomantsi, Joensuu, Juuka, Kontiolahti, Liperi, Outokumpu, Polvijärvi

Joensuun seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 124 138 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 363 henkilöä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 17,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 9 949.

Joensuun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Keski-Karjalan seutukunta

Kitee, Rääkkylä, Tohmajärvi

Keski-Karjalan seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 17 500 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 329 henkilöä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 16,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 235.

Keski-Karjalan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Pielisen Karjalan seutukunta

Lieksa, Nurmes, Valtimo

Pielisen-Karjalan seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 21 591 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 390 henkilöä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 17,4 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 534.

Pielisen Karjalan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Keski-Suomen ELY-keskus

Jämsän sk	6 kk	Jyväskylän sk	6 kk	Joutsan sk	6 kk
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+
Työttömyys	+	Työttömyys	+	Työttömyys	+

Keski-Suomessa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 275 379 henkilöä. Vuoden aikana kasvua oli 384 henkilöä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 18 240.

Keski-Suomen ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+

++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

”Keski-Suomi kasvun maakunta”

Vahvuudet

- + yritysten liikevaihdon kasvu jatkuu voimakkaana
- + vientiyritysten näkymät positiivisia
- + Äänekosken biotuotetehtäas käynnistyi 6 min. etuajassa
- + rakentaminen jatkuu vilkkaana
- + työttömyyden lasku jatkuu, talouden imu selkeä
- + pitkäaikaistyöttömyys alenee vauhdilla
- + alueen väestö kasvaa

Haasteet

- * liikenneyhteydet
- * työvoiman saatavuus
 - * rekrytointiongelmien lisääntymisen uhka
 - * työvoiman liikkuvuus ml. julkisen liikenteen rooli
- * koulutuksen ja osaamisen merkitys kasvun tekijöinä
- * tulevaisuuden tuotteiden ja palvelujen etsintään panostuksia
- * tärkeätä pitää hyvä vire yllä kaikessa tekemisessä
- * nuorisotyöttömyys laskee muuta työttömyyttä hitaammin
- * muistetaan varautuminen tulevaan

VM arvioi juhannusviikolla, että talous kasvaisi tänä vuonna 2,4 prosenttia. Se on miltei kolme kertaa niin paljon kuin mihin ministeriö uskoi viime joulukuussa. Nordea taas arvioi kesäkuussa ylimääräisessä ennusteessaan kasvuluvun kolmeen prosenttiin. Vielä toissa keväänä pankki ennusti bkt:n kasvavan alle prosentin vauhtia lähivuodet. Perään Nordea lisäsi arvion olleen jopa varovaisen optimistinen. (Hesari 9.7.). Tämä lainaus kertoo siitä, miten vaikeaa talouden suuntaa on arvioida koko valtakunnan tasolla. Maakunnan tasolla tilanne ei tällä hetkellä tunnu yhtä haasteelliselta. Vaikkakin sanomalehti Keskisuomalainen toteaa pääkirjoituksessaan 5.7.2017, että kova kasvu yllätti Keski-Suomessa.

Elinkeinoelämän odotukset ovat hyvät niin EK:n jäsenkunnassa kuin Suomen Yrittäjienkin jäsenkentässä. Vienti vetää, teknologiateollisuuden tilauskanta on hyvä. Rakentaminen jatkuu näillä näkymin vuosia eteenpäin korkealla tasolla uudisrakentamisen vaihtuessa ajan mittaan jossain määrin korjausrakentamiseksi. Kaupan hyvä tilanne, melko yllättäen alkanut matkailun nousu sekä maakunnassa käynnistyneet kaupan investoinnit, samoin kuin esim. Jämsän kylpyläinvestointi kertovat palvelusektorin hyvästä tilanteesta.

Todennäköisesti kukaan ei täysin varmasti pysty tällä hetkellä sanomaan, syntyykö Suomeen lähivuosina enemmän uusia työpaikkoja, kuin mitä vanhoja häviää. Työllisyyden kehityksen näkymät ovat kuitenkin myönteiset. Keski-Suomen työllisyysaste oli tämän vuoden toisella neljänneksellä 68,1 prosenttia. Keski-Suomen työllisyysaste ei ole ollut kertaa-

kaan näin korkealla tasolla yli 25 vuoteen. Työttömyys tulee todennäköisesti alittamaan vuoden 2008 tason ennen maakuntauudistuksen voimaan tuloa eli vuoteen 2020 mennessä.

Rakennemuutos työelämässä jatkuu. Tämä haastaa niin työnantajat, oppilaitokset, ohjauksen henkilöstön kuin muutkin toimijat. Osassa ammattialoista osaamisen tarpeet muuttuvat niin nopeasti, että on haastavaa pitää huolta työvoiman osaamisesta. Tilanne ei ole mahdoton vaan tarvitaan yhteistyötä ja ennakointia, jotta työvoiman tarpeesta voidaan huolehtia.

Tunnelmat Keski-Suomessa ovat siis hyvät ja se näkyy paitsi taloudellisena vilkkaute-
na myös monissa muissa tekijöissä. Työttömyyden lasku heijastunee piakkoin myös kulutuskysyntään. Jyväskylä on kaupunkina noususuhdanteissa usein ollut samaan aikaan vahva talousveturi ja väestönkasvun magneetti. Nytkin näyttää siltä, että Jyväskylän väkimäärä kasvaa tänä vuonna ja näin myös koko maakunnan väestömäärä. Asuntomarkkinoilla kasvukaupungit vetävät väkeä odotettuakin vahvemmin, todetaan Hypon asuntomarkkinakatsauksessa. Eniten kauppa käy pääkaupunkiseudulla, jota seuraavat Tampere ja Turku ennen Oulua ja Jyväskylää, joissa myös kauppa käy samalla, kun väestö kasvaa ja talous toipuu.

Liikenne Keski-Suomen pääteillä lisääntyi vuonna 2016 edelliseen vuoteen verrattuna. Muutokset eteenkin raskaan liikenteen (kuorma- ja linja-autot sekä rekat) määrissä yleensä heijastavat sekä yleistä talouden kehitystä että muutoksia vientitoimialoilla, kuten metsä- ja teknologiateollisuudessa. Tulevaisuudessa maantiekuljetuksien määrä kasvaa edelleen, mikä asettaa yhä enemmän vaatimuksia tieinfran ympärivuotiselle palvelutasolle. Biotalouden kuljetustarpeet sekä harvaan asuttujen seutujen elinvoimaisuuden säilyttäminen edellyttävät hyvää kuntoa myös alempiasteiselta tieverkolta. Henkilöautoliikenteessä siirrytään puhtaampiin ja energiatehokkaampiin ajoneuvoihin, mikä edellyttää käyttövoimakohtaisen jakeluverkon hyvää saavutettavuutta. Liikenteen verotusratkaisuilla on vaikutusta henkilöautokannan suuruuteen, käyttöön ja käyttövoimajakautumaan.

Jyväskylän seudun liikenteellinen asema on hyvä. Jyväskylästä säteittäisesti erkanevan valtatieverkon ja ratojen hyvä liikennöitävyys on perusedellytys sekä kaupan että teollisuuden kuljetuksille. Erityisen tärkeää on varmistaa Suomen eteläisiä ja pohjoisia osia yhdistävän valtatie 4 liikenteen toimivuus ja turvallisuus. Keski-Suomen väestö on keskittynyt ja keskittyy edelleen Jyväskylän kaupunkiseudulle. Henkilöautoliikenne säilynee tärkeimpänä liikennemuotona lähivuosisikymmeninä, koska kaupunkiseutujen keskittymiskehitys ja työssäkäyntialueiden laajentuminen lisäävät pitkiä matkoja.

Raideliikenteen merkitys pitkillä matkoilla korostuu ja yhteyksiä etenkin Helsinkiin pyritään nopeuttamaan. Raideliikenteen vaihtoehdoksi ja haastajaksi ovat kuitenkin nousseet uudet nopeat bussiyhteydet. Lentoliikenteen turvaaminen on elinkeinoelämän näkökulmasta keskeinen liikennejärjestelmäkysymys. Keski-Suomen kansainvälisen saavutettavuuden turvaaminen edellyttää lentoliikenteen palvelutason pitkäjänteistä varmistamista.

Ympäristötavoitteet ja kestävä kehitys huomioidaan maakunnan kehittämisessä. Maankäytön suunnittelun, elinkeinoelämän ja ympäristöasioiden välillä on tiivis yhteys. Keski-Suomen arvokas kulttuuriympäristö huomioidaan maakunnan identiteettiä luovana veto-voimatekijänä ja sitä hyödynnetään aktiivisesti elinkeinotoiminnassa, erityisesti matkailussa. Vuonna 2017 uudistettavassa maakuntaohjelmassa aluerakenteen kärjiksi on esitetty

pintavesien tilan parantaminen, vesistöihin perustuva matkailu ja kulttuuriympäristöön liittyvä elinkeinotoiminta. Pohjavesialueiden luokituksien edelleen jatkuva tarkistustyö palvelee yhä kattavammin maakunnan pohjavesivarojen käyttömahdollisuuksia.

Valtakunnallisiin luonnonsuojeluohjelmiin ja Natura 2000-verkostoon pohjautuva suojelualueverkosto on pääosiltaan valmis; täydennyksiä tulee lähinnä vapaaehtoisuuteen nojautuvan METSO-metsiensuojeluohjelman välityksellä. Valtiontalouden säästötoimenpiteet hillitsevät metsiensuojelun etenemistä ja jarruttavat suojelualueiden kasvavaa luontomatkailupainetta palvelevia hoidon ja käytön toimenpiteitä. Kansallisen rahoituksen vajeusta paikataan merkittävässä määrin EU-pohjaisella projektirahoituksella, jonka varaan ei kuitenkaan pitäisi laskea jatkuvaa rahoitustarvetta omaavaa toimintokokonaisuutta. Myös monet kulttuuriympäristöt ja uhanalaisten lajien esiintymät tarvitsisivat aktiivista ylläpitoa ja hoitoa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Keski-Suomen alueellinen talouskasvu oli viime vuonna hyvää. Yritysten liikevaihdot kasvoivat maakunnassa 4,5 prosenttia ja Jyväskylän seudulla 5,7 prosenttia. Koko maassa yritysten liikevaihdon kasvu oli viime vuonna 2,4 prosenttia eli kovasti vaisumpaa kuin Keski-Suomessa.

Ennusteiden mukaan Keski-Suomessa olisi odotettavissa koko maata nopeampi talouden kasvu. Keski-Suomen yritysten liikevaihto kiihtyi ensimmäisellä neljänneksellä, kasvua oli 8,8 %. Talouskasvua on jokaisella seudulla ja jokaisella toimialalla. Jos vertaa viime vuoden alueellisia ja valtakunnallisia kasvulukuja ja tämän vuoden ennusteita, niin voisi jopa päätyä tulokseen, että Keski-Suomen talouskasvu ylittää nyt annetun positiivisimmankin ennusteen.

Rakennusalalla yritysten liikevaihdon kehitys on ollut kaikkein voimakkainta Keski-Suomessa viimeisen 1,5 vuoden aikana vertailtaessa eri toimialoja. Rakentamisen työllisyysvaikutukset ovat olleet sekä viime että tänä vuonna maakunnan alueella korkeat. Suhteellinen väestönkasvu Jyväskylän seutukunnalla on vauhdittanut asuntorakentamista.

Keski-Suomen elinkeinoelämän kohentunut tilanne ja myönteiset tulevaisuuden näkymät ovat heijastuneet myös suotuisasti hotelli- ja ravintola-alan yritysten liikevaihtoihin. Alan näkymät ovat selvästi kirkkaammat viime vuoteen verrattuna. Matkailun lisääntynyt vetovoima näkyy mm. vapaa-ajanviettoon liittyvien majoitusvuorokausien lisääntymisenä.

Nyt kasvaa erityisesti **vientiteollisuus**. Viennin kasvu oli Keski-Suomessa 25 prosenttia. Kevään tullitilastotkin kertovat viennin kovasta elpymisestä. Kasvu koskee niin teknologiateollisuutta, kuin metsäteollisuuttakin. Äänekosken biotuotetehtaan päästessä täyteen vauhtiin luvut tulevat nousemaan merkittävästi. Keski-Suomen vienti saattaakin jo vuoden päästä nousta kaikkien aikojen ennätykseen.

Äänekosken biotuotetehtas käynnistyi aikataulussa. Uuden tehtaan pääsy täyteen tuotantoon kestää noin vuoden. Vanhan tehtaan paikalle nousee uutta tuotantoa. Nyt valmistuneeseen biotuotetehtaskokonaisuuteen kuuluu jo kaupalliseen vaiheeseen edenneitä biotuotteita valmistavia laitoksia. Nämä laitokset valmistavat puunkuoresta tuotekaasua, tehtaan hajukaasuista rikkihappoa sekä jätevedenpuhdistamon lietteistä biokaasua ja bio-

polttoainepellettejä. Kuori- ja ligniinijalosteen sekä tekstiilikuidun valmistusta suunnitellaan osaksi Äänekosken teollista ekosysteemiä.

Vanha tehdas pysäytettiin ja sen purkutyöt alkoivat saman tien, kun uusi tehdas käynnistettiin. Äänekoskella on nyt rakennusurakan päätyttyä menossa valtava purku-urakka, sillä vuonna 1985 käyttöön otetun Metsä Groupin sellutehtaan purettavien rakennusten tilavuus on yhteensä noin 400 000 kuutiota. Kyseessä on noin neljä kertaa eduskuntatalon kokoinen rakennus. (ksml 8.9.2017)

Pörssi-yhtiö Honkarakenteen näkymät ovat huomattavasti paremmat kuin vuosi sitten, sillä kesäkuun lopussa tilauskanta oli 30 prosenttia korkeampi kuin vuotta aikaisemmin. Tilaukskannan arvo oli 22,5 miljoonaa euroa. Honkarakenne toistaa puolivuotiskatsauksessa näkemyksensä, jonka mukaan vuonna 2017 liikevaihto on suurempi ja tulos ennen veroja on parempi kuin edellisvuonna.

Moventaksen kesällä alkanut 17 miljoonan laajennusinvestointi on Jyväskylän suurin teollinen investointi vuosiin. Moventaksen tilanne ja tuulivoiman tulevaisuuden näkymät ovat tänä vuonna paremmat, kuin mitä ne ovat olleet kymmeneen vuoteen. Moventas on työllistänyt ja työllistää tänä vuonna useita kymmeniä uusia työntekijöitä ja ensi vuonna valmistuva laajennus mahdollistaa noin 100 uuden työntekijän rekrytoinnin.

Kaupan alan kehitys on ollut tähän saakka selvästi alle rakentamisen, yksityisen puolen asiantuntijapalvelujen, matkailun ja muiden palvelujen kasvun. Kaupan kasvu on kuitenkin ollut koko maata parempaa.

EK:n heinäkuussa tekemän **suhdannebarometrin** mukaan odotukset ovat nousussa sekä palvelualoilla että teollisuudessa ja rakentamisessa. Työvoimaa yritykset eivät kuitenkaan aio merkittävästi lisätä. Toimialoista teollisuuden ja rakentamisen tilanne on edelleen palvelualoja parempi Keski-Suomessa. Teollisuudessa ja rakentamisessa tuotanto kasvoi alkukesän aikana ja kapasiteetti oli melko hyvin hyödynnettyä.

Heinäkuussa maakunnassa toimivien 40 teollisuusyhtiön vastaajista 28 prosenttia ennakoi suhdanteiden paranevan pikaisesti ja vain prosentti odotti heikkenemistä. Barometrin mukaan Keski-Suomessa myyntihinnat ja tuotantokustannukset ovat pysyneet toisella vuosineljänneksellä likimain ennallaan. Kannattavuus on vuoden takaista parempi ja investoinnit lisääntyvät. Palveluissa suhdannenäkymät ovat kirkastuneet lievästi alkukesän aikana.

ELY-keskuksen **yritysrahoituksen** kysyntä oli vuoden ensimmäisellä puoliskolla n. 15 % alemmalla tasolla kuin vuotta aiemmin. Myös hankkeiden koko oli pienempi eikä merkittäviä isoja investointihankkeita juurikaan ollut. Syksyn mittaan on kysyntä ja tunnustelut selvästi lisääntyneet etenkin isohkojen investointien suhteen. V. 2017 tähän mennessä haetusta rahoituksesta 84 % kohdistuu Jyväskylän seutukunnalle.

PK-barometrin II/2017 mukaan suhdanneodotukset ja odotukset henkilömäärän kasvusta ovat jonkin verran positiivisempia kuin koko maassa. Liikevaihto ja kannattavuus jatkavat barometrin perusteella Keski-Suomessa noususuunnassa. Yritykset ovat myös kasvuhakuisia edelleen. Pahimpina kehittämisen esteinä nähdään nyt kilpailutilanne ja kustannustaso, kun vielä keväällä yleinen suhdanne /taloustilanne koettiin pahimpana esteenä kehittämislle.

Ilmailu- ja puolustusteollisuus konserni Patrian uudet yt-neuvottelut koskettavat eniten Jämsän Hallia. Koko konsernissa on 2 800 työntekijää, joista 800 Jämsässä. Yleisenä ha-

vaintona voi kuitenkin todeta, että yt-neuvottelut koskevat nyt pienempiä henkilöstömääriä kuin vielä viime vuonna.

Maatalouden rakennemuutos jatkuu vauhdikkaana Keski-Suomessa. Tilamäärä vähennee edelleen ja maatalouden tuotanto keskittyy suurempiin yksiköihin. Toisaalta sivutoiminen ja laajaperäisempi pellon käyttö yleistyy. Kotieläintuotannossa Keski-Suomi on viime vuosina jäänyt hiukan jälkeen monen muun maakunnan tahdista. Keskisuomalaisviljelijöiden luottamus kannattavuuden paranemiseen ja yleinen ilmapiiri on nyt kuitenkin hieman positiivisempi verrattuna vuoden takaiseen valtakunnalliseen tutkimukseen. Investointeja on suunnitteilla samaan tahtiin kuin Suomessa keskimäärin, tosin hieman varovaisemmassa kokoluokassa.

Keski-Suomen maatilojen lukumäärä on puolittunut ja kotieläintuotantotilojen lukumäärä on enää runsas neljännes parin vuosikymmenen takaisesta. Vuoteen 2022 ulottuvan ennusteen mukaan vuosittain 100–120 keskisuomalaisista maatilaa lopettaa toimintansa, jolloin maakunnassa arvioidaan olevan 2 190 maatilaa.

Maitotiloja Keski-Suomessa arvioidaan vuonna 2022 olevan 210 kpl, eli noin puolet nykyisestä määrästä. Sikatilat voitaneen silloin laskea jo kahden käden sormin. Tilanpidon lopettamiseen näyttää usein vaikuttavan jatkajan puuttuminen, kun samalla maatalouden kannattavuusnäkyvät nähdään heikkona. Maatalouspolitiikan epävarmuus ja oma jaksaminen erityisesti kotieläintiloilla syö tuotannon jatkamisen motivaatiota. Maatalouden rinnalla harjoitetun muun yritystoiminnan ja metsätalouden kautta tiloille tuleva tulovirta tukee maatalouden harjoittamista Keski-Suomessa myös jatkossa.

Tilojen keskikoko kasvaa, nopeimmin lypsykarjatiljoilla. Vuonna 2022 keskisuomalaisen maitotilan keskimääräinen peltopinta-ala arvioidaan olevan 96 hehtaaria. Kotieläintuotannon tehostaminen ja yksikkökoon kasvu eivät kuitenkaan näytä ainakaan maidon osalta riittävän korvaamaan tuotannosta poistuvaa määrää, naudanlihantuotannossa hiukan paremmin. Maatalouden kehittymisellä on maakunnassa laajat heijastusvaikutukset, onhan täällä mm. merkittävää eläintuotantoon ja kasvinviljelyyn perustuvaa elintarviketeollisuutta.

Viljatilojen ja tuotannoltaan vaikeammin määriteltävissä olevien tilojen osuuden ennakoitaan lähivuosina edelleen kasvavan. Monissa kunnissa kotieläintuotannon väheneminen on ollut tosiasia. Esimerkiksi Jämsän ja Äänekosken alueilla sivutoiminen tilanpito on lisääntynyt, mikä näkyy myös pellonkäytössä ja maatalouden taloudellisissa tunnusluvuisa. Pohjoinen Keski-Suomi on leimallisesti nurmiviljelyn sekä maito- ja nautakarjatalouden aluetta. Maatalouden kehityksessä on kuitenkin selviä kuntakohtaisia eroja. (Maatalous Keski-Suomessa tilastoraportti ja Maatilojen kehitysnäkyvät)

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkyvät

Tutkintotavoitteisuus on ollut yksi Suomen koulutuspolitiikan peruspilareista. Tämän pilarin perustukset horjuvat tällä hetkellä voimakkaasti. Tulevaisuuden ammattikoulutuksien tulee rakentua osatutkinnoista, joissa huomioidaan aikaisempi osaaminen, tietämys ja kokemus.

Keski-Suomen taloudellisen tilanteen käännyttyä yritysten liikevaihdon ja viennin kasvun myötä nousuun luonnollisena seurauksena on työvoiman kysynnän kasvu. Tämän vuo-

den ensimmäisen puoliskon aikana TE-toimistoon ilmoitettujen työpaikkojen lukumäärän perusteella vaikuttaisi siltä, että koko vuoden uusien työpaikkojen määrä tulee kasvamaan. Keski-Suomen maakunnan työttömyysaste oli kesäkuun lopussa maan neljänneksi korkein. Tämä tarkoittaa maakunnassa edelleen työvoiman suhteellisen hyvää saatavuutta. On aloja, joissa rekrytointi- ja kohtaanto-ongelmat näyttävät tulleen toistaiseksi pysyviksi ilmiöksi ja ne ovat olleet tunnistettavissa jo ennen työvoiman kysynnän kasvua.

ICT-alan kohdalla ei enää voida puhua pelkästään korkeasti koulutettujen työntekijöiden paikallisista rekrytointiongelmista. Kysymys on lähestulkoon maailman laajuisesta työvoimapulasta, jonka realiteetin kanssa myös Jyvässeudun ICT-alan yritykset joutuvat elämään. Jyvässeudun yksi etu on kuitenkin erinomainen koulutustarjonta kilpailtaessa alan työvoimasta. Jyväskylän yliopiston keväällä tekemästä kartoituksesta selviää, että informaatioteknologian tiedekunnan opiskelijoista noin puolet sijoittuu Keski-Suomeen. Tällä on merkittävä alueellinen vaikuttavuus. Jyväskylän ammattikorkeakoulussa on mahdollisuus suorittaa ict-alan insinööri- ja tradenomitutkintoja sekä kyberturvallisuuteen keskittyvä ylempi amk-tutkinto.

Lähivuosina metsäalan puunkorjuu- ja kuljetustehtäviin sekä alan muihinkin tehtäviin tullaan tarvitsemaan runsaasti uutta työvoimaa eläköitymisten vuoksi. Koko biotaloutta ajatellen tulevaisuudessa alan kasvun arvioidaan synnyttävän kuljetuksen alalle satoja uusia työpaikkoja.

Usean vuoden tauon jälkeen Valmet rekrytoi oppisopimuskoulutuksen kautta uusia työntekijöitä korvaamaan eläköityviä ammattilaisia.

Ammattitaitoisista koneistajista ja hitsaajista on ollut pulaa jo pitkään Keski-Suomessa. Varsinkin pohjoisessa Keski-Suomessa metallialan työvoiman saatavuudesta on tullut kasvuhakuisten yritysten kasvun rajoite, mutta alan työvoimapula on kasvanut tänä vuonna tosiasiasi myös eteläisessä Keski-Suomessa. Uudeksi merkittäväksi rekrytointiongelmaiseksi ammatiksi on noussut kuljetusalan raskaan kaluston asentajan ammatti. Äänekosken biotuotelaitoksen merkitys kuljetusalan työpaikkojen kasvuun on suurin yksittäinen tekijä, mutta maakunnan kaikkien seutukuntien ja toimialojen talouskasvu näkyy logistiikka-alan työvoiman kysynnän kasvuna.

Rakennusosalalla on rekrytointiongelmia, viime vuoden tapaan rakennusalan yritysten on edelleen vaikea löytää varsinkin rakennusinsinöörejä ja rakennusmestareita.

Kokeista, suurtaloustyöntekijöistä ja muusta ammattitaitoisesta keittiöhenkilökunnasta on pulaa koko Keski-Suomen TE-toimiston alueella.

Osaavan työvoiman saatavuudessa kuitenkin ehkä kaikkein merkittävimmän muutoksen tulisi tapahtua yrityksissä. Yritysten on osallistuttava tulevaisuudessa työvoiman koulutukseen niin taloudellisin, ajankäytöllisin kuin yhteistyöntekemisen resurssein.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Edelleen korkeahko työttömyysaste viestii toisaalta laajoista työvoimareserveistä, mutta kysymys on myös siitä, kohdentuvatko reservit kasvaville aloille. Työn tarjontaan liittyy myös väestökehitys ja muuttoliike, johon vaikuttavat Jyvässeudun hyvä maine asuinympäristönä ja kiihtyvä talouskasvu.

Keski-Suomen ELY-keskusalueen työttömyysaste alkoi laskea vuoden 2016 tammi-kuussa ja on siitä lähtien jatkanut laskuaan jokaisena kuukautena ja vieläpä kiihtyvällä vauhdilla. Heinäkuussa työttömien työnhakijoiden määrä laski työnvälitystilaston mukaan 18,9 prosenttia verrattuna edellisvuoden vastaavaan aikaan. Maakunnan työttömyysasteeseen, joka oli heinäkuun lopussa 14,5 prosenttia, laskulla oli 3,3 prosenttiyksikön vaikutus. Heinäkuun lopussa työttömiä työnhakijoita oli 18 524.

Työttömyyden kehityksessä ehkä kaikkein ilahduttavinta on ollut pitkäaikaistyöttömyyden kääntyminen tämän vuoden alussa jyrkkenevään laskuun. On kuitenkin odotettavissa edelleen pitkäaikaistyöttömyyden myönteisen kehityksen jatkuvan.

Työttömyyden lasku vuoden ensimmäisellä puoliskolla kohdistui Keski-Suomen TE-toimiston alueella naisia enemmän miehiin. Rakentamisen, metsä- ja metalliteollisuuden toimialat ovat miesvaltaisia aloja ja niiden suhdanneheilahdusten vaikutukset työllisyysasteeseen ovat merkittäviä. Edellä mainittujen toimialojen kasvu mahdollistaa kysynnän kasvun myös naisvaltaisilla kaupan- ja palvelujen toimialoilla. Ict- ja kibs-alat (knowledge intensive business services) eivät ole niin sukupuolijakautuneita, kuin perinteisemmät toimialat ovat.

Nuorisotyöttömyys jatkoi laskuaan Keski-Suomessa vuoden ensimmäisellä puoliskolla, mutta jonkin verran yleisen työttömyyden laskua hitaammin. Loppuvuonna nuorisotyöttömyyden laskun voidaan kuitenkin olettaa nopeutuvan työvoiman kysynnän kasvun ollessa tänä vuonna poikkeuksellisen vahvaa.

Työttömyys on laskenut kaikissa ikäryhmissä. Kaikissa muissa ikäryhmissä työttömyyden laskun vaihteluväli mahtuu 14 ja 19 prosentin välille.

Jyväskylän seutukunta

Hankasalmi, Jyväskylä, Laukaa, Muurame, Petäjävesi, Toivakka, Uurainen

Jyväskylän seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 182 757 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 1 841 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 12 745.

Jyväskylän seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	++	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Jämsän seutukunta

Jämsä, Kuhmoinen

Jämsän seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 23 431 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 354 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 426.

Jämsän seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	++	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+

++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, – Heikompi, -- Paljon heikompi

Keuruun seutukunta

Keuruu, Multia

Keuruun seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 11 611 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 170 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 573.

Keuruun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	++

++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, – Heikompi, -- Paljon heikompi

Joutsan seutukunta

Joutsa, Luhanka

Joutsan seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 5 387 henkilöä. Vuoden aikana väki väheni 80 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 285.

Joutsan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, – Heikompi, -- Paljon heikompi

Saarijärven-Viitasaaren seutukunta

Kannonkoski, Karstula, Kinnula, Kivijärvi, Kyyjärvi, Pihtipudas, Saarijärvi, Viitasaari

Saarijärven-Viitasaaren seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 30 175 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 558 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 750.

Saarijärven-Viitasaaren seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+

++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Äänekosken seutukunta

Konnevesi, Äänekoski

Äänekosken seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 22 018 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 295 henkilöä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 461.

Äänekosken seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+

++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus

Etelä-Pohjanmaalla asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 191605 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 848 henkilöä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 7 737.

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasiteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Etelä-Pohjanmaa tunnetaan erityisesti yrittäjyydestään, viljavasta maaseudustaan ja monipuolisesta kulttuuritarjonnastaan. Keskuskaupunki Seinäjoen sijainti logistisessa solmukohdassa on koko maakunnan vahvuus. Vahvimmat klusterit ovat elintarviketalous, metalli- ja teknologiateollisuus sekä puu- ja huonekaluteollisuus. Agrobiotalouden keskittymä on kooltaan kansallisesti merkittävä ulottuen vahvasta alkutuotannosta prosessointiin, agroteknologiaan, logistiikkaan, monitieteiseen tutkimukseen ja kuluttajakäyttäytymisen osaamiseen.

Selkeitä haasteita ovat muun muassa kansainvälistyminen, koulutustason nostaminen ja ikärakenteen muutokseen varautuminen. Eteläpohjalaisilta yrityksiltä kaivattaisiin myös laajempia panostuksia tutkimus- ja kehittämistoimintaan, sillä maakunnan tutkimus- ja kehittämismenot ovat edelleen varsin vaatimattomalla tasolla. Seinäjoen yliopistokeskuksen ja Seinäjoen ammattikorkeakoulun vahvistaminen ja siihen liittyvän korkeakouluverkoston vaikuttavuuden parantaminen ovat tärkeitä tavoitteita.

Tilastokeskuksen väestöennuste vuodelta 2015 ennustaa Etelä-Pohjanmaalle hienois- ta väestötappiota lähivuosien ja seuraavien vuosikymmenien ajaksi. Viime vuosien toteutuneessa väestökehityksessä vain Seinäjoki, Ilmajoki ja Lapua ovat pysytelleet pääosin kasvu-uralla. Suurimmat muuttotappiot syntyvät nuorista, jotka muuttavat opintojen perässä esimerkiksi yliopistokaupunkeihin. Alueen kuntien väestölliset ja taloudelliset huoltosuhteet ovat kehittymässä pääosin heikompaan suuntaan. Maahanmuuttajien osuus väestöstä on vielä melko alhainen, mutta määrä on ollut viime vuosina kasvussa. Pakolaisten ja muiden maahanmuuttajien tehokas kotouttaminen on nähtävä yhteisenä haasteena ja uusia ovia avaavana mahdollisuutena.

Etelä-Pohjanmaan yritystiheys on Suomen korkeimpia, mutta yrittäjyyttä luonnehtii mikro- ja pienyritysvaltaisuus. Alueella on kohtuullisen vähän korkeaa arvonlisää tuottavia suuria veturiyrityksiä. Kasvuhakuisuus, kaikissa kokoluokissa, on tärkeä tavoite, jotta uusia työpaikkoja kyetään luomaan. Maakuntaan tarvitaan lisää eri toimialoilla operoivia visionäärisiä yrityksiä, jotka tähtäävät riittävän pitkälle tulevaisuuteen ja pyrkivät määrätietoisesti globaaleille markkinoille.

Yritysten nettoperustanta on ollut Etelä-Pohjanmaalla laskusuunnassa viime vuosina. Uusien yritysten perustamisaktiivisuuden arvioidaan jonkin verran piristyneen kuluneen vuoden aikana, mikä näkyy esim. starttirahojen kysynnässä. Väestön ikääntymisen myötä omistajanvaihdosten sujuvuuden merkitys korostuu vuosi vuodelta.

Etelä-Pohjanmaan logistinen sijainti on kaksijakoinen. Maakuntakeskuksen saavutettavuus on hyvä, mutta mitä kauemmaksi keskukselta mennään, sitä hankalammaksi muuttuvat liikenneolosuhteet (teiden kunto, julkinen liikenne). Etelä-Pohjanmaan liikennejärjes-

telmäsuunnitelman kärkihankkeiksi on nostettu valtatie 19 ja kantatien 67 kehittäminen osana Kauhajoki–Seinäjoki–Kauhava kehityskäytävää, Seinäjoki–Tampere -ratayhteyden kehittäminen osana Botnian liikennekäytävää, valtatie 3 kehittäminen välillä Tampere–Jalasjärvi–Kurikka, sekä Seinäjoen ja Vaasan välisten liikenneyhteyksien kehittäminen. Jatkossa myös Keski- ja Itä-Suomeen suuntautuvat yhteydet nostavat merkitystään. Mielenkiintoinen avaus on esimerkiksi Etelä-Pohjanmaan yhdessä naapurimaakuntien ja liikenne- ja viestintäministeriön käynnistämät keskustelut henkilöliikenteen paikallisjunapilotista.

Viime vuonna liikenteelle avattu Seinäjoen itäväylä on alueellisesti elintärkeä investointi, jonka kerrannaisvaikutuksia on vielä vaikea hahmottaa. Itäväylän ja sen ympäristön potentiaali yritystoiminnan sijoittumisen ja logistisen kilpailukyvyn näkökulmasta on joka tapauksessa erittäin merkittävä. Itäväylän läheisyyteen on syntynyt runsaasti uutta teollisuuden, logistiikan ja kaupan tonttimaata, jota kohtaan on vahva kiinnostus. Kolmostien varrelle Kurikkaan rakentuva Kurikan Magneetti on toinen mielenkiintoinen hankekokonaisuus, jonka myötä syntyy uutta yritysalueita, jonka logistinen asema on hyvä. Alueella on meillä myös merkittäviä liikennejärjestelyjä, jotka parantavat sekä turvallisuutta että kytkävät Kurikan keskustan tiiviimmin kolmostien valtaväylään.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Etelä-Pohjanmaa on kestänyt viime vuosien turbulenssia kohtuullisen hyvin. Voimakasta riippuvuussuhdetta yksittäiseen ja kapeaan toimialaan ei ole, eli alueellinen muutosjoustavuus voidaan tältä osin todeta melko hyväksi. On kuitenkin selvää, että toistaiseksi liian harva yritys analysoi erilaisiin muutosajureihin liittyviä uhkia ja mahdollisuuksia omalle liiketoiminnalleen. Erityisen tärkeitä kehittämiskohteita ovat digitalisaation mahdollisuuksien hyödyntäminen, vähähiiliseen talouteen tähtäävät ratkaisut sekä kansainvälisten markkinoiden kartoittaminen.

Syyskuussa julkaistun pk-yritysbarometrin mukaan eteläpohjalaisten pk-yritysten arviot lähitulevaisuuden suhdannenäkymistä olivat myönteisiä. Odotukset ovat edelleen parantuneet kevään tarkasteluajankohdasta sekä yleisten suhdannenäkymien että henkilöstömäärän kehityksen osalta. Kaiken kaikkiaan suhdannekehityksen odotusarvot ovat Etelä-Pohjanmaalla jonkin verran varovaisempia kuin maassa keskimäärin. Investointien osalta arviot ovat edelleen varsin vaatimattomia sekä Etelä-Pohjanmaalla että valtakunnan tasolla.

Kone- ja metalliteollisuudessa yritysten työkuormassa on vaihtelua, mutta näkymät ovat melko myönteiset. Positiivisia signaaleja on havaittavissa sekä rekrytointien että laite- ja laajennusinvestointien muodossa. Esimerkiksi Koja-Yhtiöt Oy on tehnyt Jalasjärvelle mittavat investoinnit, jonka myötä konsernin koko laivailmastointituotanto keskitettiin paikkakunnalle. Yhtiö on solminut mittavat kaupat ilmastointijärjestelmätoimituksista, joiden ansiosta Jalasjärvelle rekrytoidaan myös uutta työvoimaa. Ferrum Steel Seinäjoella on laajentamassa toimintaansa 5 miljoonan euron investoinnilla ja yrityksessä on käynnistymässä jo toinen rekrytointikoulutus tänä vuonna.

Puutuote- ja taloteollisuuden osalta näkymät ovat vaihtelevat. Taloteollisuuden lähitulevaisuuden haasteena ovat energiatehokkuutta koskevat velvoitteet, jotka edellyttävät tuotantoprosessien uudistamista. Alajärvellä on toiminnassa uusi CLT-tuotantolaitos, joka on

tuonut uuden ulottuvuuden maakunnan ja Järviseudun puurakentamisen arvoketjuun. Myös Kauhajoella ollaan käynnistämässä CLT-tehdasta, jonka on tarkoitus valmistaa massiivi-puulevyjä ja taloelementtejä. CLT Plant Oy on ostanut Kauhajoen Aronkylästä tuotantotilat ja tuotanto on tarkoitus aloittaa ensi kesään mennessä. Tuotantohalliin tehdään parhaillaan muutoksia ja sen jälkeen alkavat laitetoimitukset sekä tulevien työntekijöiden kouluttaminen.

Sahateollisuudessa Keitele Timber Oy jatkaa investointejaan Alajärven sahalle. 2017–2018 aikana toteutettavat 32 miljoonan euron investoinnit nostavat tuotantokapasiteettiä huomattavasti. Uusia työpaikkoja syntyy tehtaalle tuotantoon, kunnossapitoon, myyntiin sekä kumppanuusverkostoon. Investointien myötä syntyy painetta myös uusille liikennejärjestelyille.

Huonekaluteollisuuden osalta vientimarkkinoille suuntautuneiden yritysten joukossa on ollut positiivista virettä. Toisaalta merkittäviä alueellisia toimijoita on ajautunut myös konkurssiin, eli yleiskuva on edelleen haasteellinen. Toimialan ikärakenne on vinoutunut ja alaa tukevia koulutuspaikkoja on leikattu kaikilta koulutusasteilta. Sähköisen kaupan perinpohjainen haltuunotto ja keskinäisen yhteistyön kehittäminen ovat huonekalujen valmistajille ja huonekalukaupalle tärkeitä kehittämiskohteita.

Muoviteollisuudessa näkymät ovat myönteiset. Terveystieteiden tutkimuskeskuksen imupussijärjestelmiä valmistava Serres Oy on siirtynyt Kauhajoella uusiin toimitiloihin, jotka ovat mahdollistaneet tuotannon kasvattamisen. Kasvua ja synergiaa haetaan myös uusien kumppanuuksien avulla. Yhtiöllä on erittäin kunnianhimoisia kasvuvisiona lähivuosille.

Kaupan ja palveluiden odotukset ovat kirkastuneet, jota tukee myös kuluttajien vahvistunut usko talouteen. Valtakunnallisessa tarkastelussa vähittäiskaupan liikevaihto kääntyi viime vuonna kasvuun ja kuluva vuosi on ennakkotietojen mukaan jatkunut kasvun merkeissä. Digitalisaation vaikutukset kaupan alan työllisyyteen aiheuttavat pohdintaa, sillä liikevaihdon kasvu ei enää suoraviivaisesti heijastu työllisten määrään. Kaupan ja palveluiden näkymät ja toimintaympäristötekijät aiheuttavat myös huolta erityisesti maakunnan reuna-alueilla. Maakunnassa on kuitenkin rakenteilla muutamia uusia liikekeskuksia ja olemassa olevien laajennuksia, mutta suurimpien kauppakeskushankkeiden ympärillä on edelleen kysymysmerkkejä, joskin Seinäjoen osalta Ideaparkin rakentamisesta on solmittu esisopimus.

Matkailun osalta näkymien arvioidaan olevan myönteiset. Maakunnan vahvuutena on runsas ja alati laajeneva tapahtumatarjonta, jonka vuosittainen vipuvaikutus on huomattava. Matkailun monipuolistuminen sekä alan kilpailun kiristyminen vaativat entistä enemmän panoksia matkailun markkinointi-, myynti- ja kehittämistoimiin. Luonnollisesti toimintaa ja palvelutarjontaa on pyrittävä kehittämään myös ympärivuotiseen suuntaan. Ähtärin eläinpuisto Oy:n pandahanke on monessa mielessä erittäin mielenkiintoinen ja kokonaan uusia ovia avaava kehittämiskokonaisuus. Parhaillaan on meneillään pandatalon rakentaminen, jonka on tarkoitus valmistua marraskuun aikana. Isopandapariskuntaa odotetaan Ähtäriin Kiinasta vuoden loppupuolella.

Elintarviketeollisuudessa suuryritysten alueelliset investoinnit ovat pitäneet yllä positiivista pohjavirettä. Myös useat pk-yritykset ovat laajentaneet tuotantoaan, rekrytoineet uutta työvoimaa ja pyrkineet hakemaan jalansijaa kv-markkinoilta. Esimerkkinä voidaan mainita Härkis-tuotannolle rakennettavat tuotantotilat Kauhavalla, joiden myötä alueelle syn-

tyy uusia elintarvikealan työpaikkoja. Alan suhdannekuva on parantunut, mutta haasteina ja epävarmuutta luovina tekijöinä ovat kiristynyt kansainvälinen kilpailu ja yhä nopeammin muuttuviin kulutustottumuksiin ja trendeihin vastaaminen. Toisaalta Aasian markkinoiden asteittainen avautuminen avaa uusia mahdollisia liiateollisuudelle. Mielenkiintoinen avaus on Atria Oyj:n hanke aurinkosähkön teollisessa käyttöönotossa. Atria Oyj rakentaa yhdessä Nurmon Aurinko Oy:n kanssa Suomen suurimman aurinkosähköpuiston Nurmon tuotantolaitoksen yhteyteen. Aurinkosähköpuiston arvioidaan olevan kokonaan käyttöönottovalmis syksyllä 2018.

Alkutuotannossa trendinä jatkuu tilakoon kasvu ja aktiivitulojen lukumäärän väheneminen. Uskoa maatalouselinkeinojen jatkuvuuteen alueella kuitenkin riittää, vaikka toimintaympäristö on epävarma. Maatilainvestointeja koskeva rahoituskysyntä on ollut kuluvaan vuonna aktiivista ja rahoituksen painopiste on ollut lypsykarjatalouden investoinneissa.

Rakentamisen osalta näkymät ovat edelleen myönteiset, sillä erilaisia investointeja on meneillään kohtuullisen runsaasti. Esimerkiksi keskuskaupunki Seinäjoella rakentamisaktiivisuus on ollut voimakkaassa nosteessa. Esimerkiksi kaupungin ydinkeskusta on erilaisten uudishankkeiden näyttämö, eli kaupungin profiili on kokemassa merkittävän muodonmuutoksen. Muista isoista rakennushankkeista voidaan mainita esimerkkeinä Seinäjoen koulutuskuntayhtymän ja Kurikan kaupungin uusi kampusalue Kurikassa, uusi koulukeskus Kauhavalla, sekä Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin M-talohanke Seinäjoella.

Rakentamisviikkauudessa on kuitenkin huomattavia eroja alueen seutukuntien välillä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työllisten määrän arvioidaan edelleen kasvavan, mutta ripeä kasvu ei ole todennäköistä. Sosiaali- ja terveysalalla työvoiman kysynnän arvioidaan jatkuvan kohtuullisen vakaana, sillä tiedossa on sekä julkisia että yksityisiä investointeja, joilla on myös työllisyysvaikutuksia. Palvelualojen osalta työvoiman kysyntää on ollut lisääntyvässä määrin ja kuluttajien kohentunut luottamus talouteen on tässä suhteessa myönteinen signaali, vaikka ostovoiman kehitys on ollut viime vuosina negatiivista. Erityisen positiivista on, että sekä teollisuudessa että rakentamisessa kysyntä on selvästi kohentunut, mikä on näkynyt erityisesti miesten työllisyystilanteen nopeahkona paranemisena.

Rekrytointiongelmat tulevat lähitulevaisuudessa laajenemaan useita ammattiryhmiä kattavaksi ongelmaksi. Sosiaali- ja terveysalalla haasteet ovat olleet kroonisia. Pitkään jatkunut epävarmuus on heikentänyt erityisesti teollisuuden imagoa työllistäjänä, mikä on heijastunut voimakkaasti koulutusten vetovoimaan. Nuorisoasteella aloittaneiden määrät ovat selvästi alimitoitettut, jos niitä verrataan esimerkiksi metalliteollisuuden arvioituun eläkepoistumaan. Erityisosaajien heikko saatavuus saattaa siis nousta kasvun esteeksi esimerkiksi kone- ja metalliteollisuudessa, jossa rekrytointiongelmat ovat kasvaneet. Myös työvoiman alueellinen liikkuvuus on selkeä haaste, joka tuo oman lisänsä kohtaanto-ongelmiin, maankunnan julkisen liikenteen kehittymättömyys ei myöskään edistä liikkuvuutta.

Syyskuussa toteutetussa ammattibarometrissa TE-toimisto arvioi, että osaavan työvoiman saatavuusongelmia esiintyy lähitulevaisuudessa useissa sosiaali- ja terveydenhuollon ammateissa, joita ovat esimerkiksi yleislääkärit, yli- ja erikoislääkärit, hammaslääkärit,

psykologit, kuulontutkijat ja puheterapeutit, sosiaalityön erityisasiantuntijat ja sairaanhoitajat. Saatavuusongelmien arvioidaan kohdistuvan myös esimerkiksi seuraaviin ammattinimikkeisiin: lastentarhanopettajat, erityisopettajat, rakennusinsinöörit, rakennusalan työjohtajat, kirjapidon ja laskentatoimen asiantuntijat, myyntiedustajat, tarjoilijat, konetekniikan erityisasiantuntijat, koneenasettajat ja koneistajat, hitsaajat ja kaasuleikkaajat, ohutlevysepät, nosturinkuljettajat sekä maa- ja metsätalouskoneiden kuljettajat.

Puolen vuoden aikajänteellä ylitarjontaa arvioitiin olevan muun muassa tuote- ja vaatesuunnittelijoista, ammatillisen koulutuksen opettajista, mainonnan ja markkinoinnin asiantuntijoista, multim mediasuunnittelijoista, kirjastonhoitajista, laboranteista, yleissihteereistä, johdon sihteereistä, myyjistä, matkatoimistovirkailijoista, huonekalupuusepistä, konepuusepistä, putkiasentajista, teollisuusompelijoista, verhoilijoista ja vaattureista. Myös tietoliikenteen ja tietotekniikan insinööreistä oli ylitarjontaa, johtuen lähinnä osaamisen painottumisesta enemmän perinteisille aloille.

Osaamistarpeiden osalta voidaan todeta, että isona trendinä ovat esimerkiksi erilaiset digiosaamiseen, robotiikkaan, ympäristöosaamiseen ja kansainvälistymiseen liittyvät haasteet. Toisaalta moniosaajia sekä oppimiskykyisiä ja -haluisia muuntautujia kaivataan alalla kuin alalla. Rekrytointiongelmat koskevat kuitenkin tässä ajassa usein eri ammattialojen erikoisosaajia, joiden alueellinen – jopa valtakunnallinen – tarjonta on suppea. Toisin sanoen, myös ammatillinen erikoistuminen on tärkeää koulutusasteesta riippumatta.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien työnhakijoiden kokonaismäärä oli heinäkuun lopussa 8100 henkeä, mikä on 1565 henkeä (-16,2 %) vähemmän kuin vuotta aikaisemmin. Työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta (9,3 %) oli Etelä-Pohjanmaalla Manner-Suomen alhaisin. Työttömien määrä laski vuoden takaisesta tilanteesta kaikissa seutukunnissa. Korkein työttömyysaste oli Suupohjan (9,7 %) seutukunnassa. Seinäjoen ja Järviseudun seutukunnissa työttömyysaste oli 9,3 prosenttia. Loppuvuoden aikana työmarkkinatilanteen ennakoitaan kehittävän edelleen kohtuullisen myönteisesti. Sopeuttamistoimenpiteitä on kuitenkin tiedossa jonkin verran sekä yksityisellä että julkisella sektorilla. Myös rakennuspuusepänteollisuudessa on tiedossa uhkatekijöitä, joilla olisi toteutuessaan huomattavia vaikutuksia maakunnan työllisyystilanteeseen.

Nuorisotyöttömyyden osalta on edelleen haasteita, vaikka tilannekuva on paranemaan päin. Maakunnassa on kuitenkin noin 300 nuorta enemmän työttömänä kuin vuosina 2011 ja 2012 ja esimerkiksi Seinäjoella keskimäärin joka viides työtön työnhakija on alle 25-vuotias. Yli 50-vuotiaiden osalta työmarkkinatilanne on myös parantunut, vaikkakin uusrekrytoinneissa suositaan pääsääntöisesti nuorempia työntekijöitä. Yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä olleiden määrän kasvu on lähtenyt selkeään laskuun, mikä on erityisen positiivista. Pitkäaikaistyöttömistä yli 60 prosenttia on ylittänyt 50 vuoden rajapyykin.

Ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden määrä on suhteellisen alhainen, mutta ulkomaalaisten osuus työttömistä työnhakijoista on kasvanut selvästi viimeisen kymmenen vuoden aikana. Myös ulkomaalaisten osalta työllistymisnäkymät ovat kirkastuneet ja työttömien työnhakijoiden määrän ennakoitaan laskevan edelleen. Pakolaisten kuntasijoitus-

paikkojen aikaansaaminen on osoittautunut haasteelliseksi tehtäväksi, sillä vastaanottavien kuntien määrä on edelleen vähäinen.

Seinäjoen seutukunta

Ilmajoki, Jalasjärvi, Kauhava, Kurikka, Lapua, Seinäjoki

Seinäjoen seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 126 957 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 24 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 5 338.

Seinäjoen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Suupohjan seutukunta

Isojoki, Karijoki, Kauhajoki, Teuva

Suupohjan seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 22 444 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 276 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 895.

Suupohjan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Järviseudun seutukunta

Alajärvi, Evijärvi, Lappajärvi, Soini, Vimpeli

Järviseudun seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 20 747 henkilöä. Vuoden aikana vähenystä oli 260 henkilöä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 758.

Järviseudun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Kuusiokuntien seutukunta

Alavus, Kuortane, Ähtäri

Kuusiokuntien seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 21 457 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 336 henkilöä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 746.

Kuusiokuntien seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Pohjanmaan ELY-keskus

Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella asui vuoden 2017 heinäkuun lopussa 249 698 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 436 henkilöä. Vuoden 2017 heinäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,1 % ja työttömiä työnhakijoita oli 11 308.

Pohjanmaan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Pohjanmaan ELY-alue koostuu kahdesta maakunnasta, Pohjanmaasta ja Keski-Pohjanmaasta. Pohjanmaalla asui tammikuussa runsaat 180 000 ja Keski-Pohjanmaalla 69 000 henkilöä. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan Pohjanmaan väestö kasvaa suhteessa hieman ripeämmin kuin koko maan väestö, mutta Keski-Pohjanmaalla kasvu jää vaimeammaksi, kuitenkin positiiviseksi. ELY-keskusalueen maakunnat menettävät väestöä maasamuutossa. Etenkin nuoremman väen poismuutto on jatkunut pitkään ja siitä kärsivät erityisesti maaseutualueet. Muualle Suomeen suuntautuvan muuttoliikkeen lisäksi naapurimaat Ruotsi ja Norja tuntuvat houkuttelevan kaksikielisiä nuoria. Nettomaahanmuutto on positiivinen ja sen lisäksi myös syntyneiden enemmisyys kasvattaa väkilukua.

Väestön ikärakenne aiheuttaa tulevaisuudessa haasteita molemmille maakunnille, mutta Pohjanmaalla tilanne on hieman parempi niin lyhyen kuin pitkän aikavälin ennusteella. Tilastokeskuksen väestöennusteen mukaan yli 65-vuotiaiden ryhmä kasvaa selkeimmin tällä vuosikymmenellä niin koko maassa kuin alueen maakunnissakin. Pohjanmaalla lasten ja työikäisten määrä pysyy suunnilleen samalla tasolla, Keski-Pohjanmaalla lasten määrä pysyy tasaisena, mutta työikäisten ryhmä pienenee hieman. Pidemmän aikavälin ennusteen mukaan vuonna 2040 eläkeikäisten osuus on jatkanut kasvuaan molemmissa maakunnissa ja nuorempien ikäluokkien lasku Keski-Pohjanmaalla edennyt hitaasti. Pohjanmaalla työikäisen väestön ennustetaan hieman suurentuvan nykyisestä. Molemmissa maakunnissa eläkeläisten ikäluokka on lasten ikäluokkia suurempi jo nyt, ja ero kasvaa ajan myötä. On myös huomattava, että maakunnan sisällä väestöennusteissa on seutukunnittaisia eroja. Esimerkiksi Kokkolan ja Vaasan seutukuntien ennustetaan kasvavan. Muun muassa Suupohjan rannikkoseudun seutukunnan väkiluku pienentyy. Työurien pidentämisen tavoitteet täytyy ottaa huomioon erityisesti pidemmän aikavälin väestöennusteiden tarkastelussa. Tavoitteiden mukainen vanhempien ikäluokkien edistynyt työllisyys parantaisi myös huoltosuhdetta. Taloudellinen huoltosuhde on ollut lievässä nousussa ELY-keskusalueella viime vuosina, tilanne on kuitenkin valoisampi koko maan lukuihin nähden.

Kun koko maassa ruotsinkielisen väestön osuus on viitisen prosenttia. Pohjanmaan maakunnassa ruotsia puhuvia on noin puolet väestöstä ja osuus on suomenkielisiä suurempi. Keski-Pohjanmaalla osuus on alle kymmenen prosenttia. Kansainvälisyyttä ei korosteta Pohjanmaalla turhaan, sillä ulkomaalaisten osuus väestöstä on kolmanneksi korkein Ahvenanmaan ja Uudenmaan jälkeen. Vieraskielisten osuus on 6,1 prosenttia. Suuri osa maahanmuuttajista on saapunut alueelle työ- ja perhesyistä.

Pohjanmaan ELY-keskuksen alueen kunnat ovat aktiivisia pakolaisten vastaanottajia. Vuonna 2017 kuntapaikkoja kiintiöpakolaisille ja oleskeluluvan saaneille turvapaikanhakijoille on tarjolla enemmän kuin koskaan aikaisemmin. Laajamittaisen maahantulon myötä 2015–2016 Suomeen saapui ennätysmäärä, yli 32 000 turvapaikanhakijaa. Pohjanmaan kunnat varautuivat vastaanottamaan aikaisempia vuosia enemmän oleskeluluvan saaneita turvapaikanhakijoita. Vuonna 2016 kuntiin sijoitettujen määrä oli kuitenkin aiempien vuosien tasolla. Tämä johtui turvapaikkahakemusten käsittelyajoista, kielteisten päätösten määrästä ja siitä, että osa myönteisen oleskeluluvan saaneista muuttaa pois alueelta. Kuntapaikkojen täyttymisessä ei ole ruuhkaa myöskään vuonna 2017. Kaikki oleskeluluvan saaneet, jotka haluavat jäädä Pohjanmaan ELY:n alueelle, saavat kuntapaikan. Kuntiin sijoittumista kehitetään yhteistyössä turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskusten ja kuntien kanssa.

TE-palveluissa maahanmuuttajille tarjotaan palveluja palvelutarpeen mukaan, palveluprosesseja on kehitetty. Kotoutumiskoulutusta on lisätty ja koulutusta on kehitetty nopeuttamaan työelämään tai ammatilliseen/jatkokoulutukseen siirtymistä.

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Koko ELY-alueen ehdottomasti keskeisimpiä toimintoja ovat energiaklusteriin kytkeytyvät toimialat: energiatuotannon, metallituotteiden, koneiden ja laitteiden sekä sähkölaitteiden valmistuksen toimialat. Vaasa, Kokkola ja Pietarsaari ovat Pohjanmaan ELY-keskusalueen vientiteollisuuden keskuksia. Niiden alihankintaverkostot tuovat työtä myös muulle maakuntiin.

Teollisuus työllisti yli viidenneksen Pohjanmaan työllisistä vuonna 2014. Muita merkittäviä toimialoja ovat terveys- ja sosiaalipalvelut sekä tukku- ja vähittäiskauppa. Maatalous työllistää 6 prosenttia maakunnan työllisistä. Pohjanmaan vienti on ollut loivassa laskussa viime vuosina, joskin vientiyritysten määrä on noussut. Lähes kaikki vienti on teollisuusvientiä, sillä toimialan osuus maakunnan viennistä oli 96 prosenttia vuonna 2016. Maakunnan viennin veturina toimii Vaasan seutu, jonka energiaklusteri on Pohjoismaiden suurin. Toimialajakauma on kuitenkin varsin kapea-alainen ja monipuolisempi teollisuus antaisi vakaamman pohjan taloudelle. Pietarsaaren seutukunnassa teollisuustoimialan yritykset ovat selvästi tasaisemmin jakautuneita. Muun muassa metalli-, elintarvike-, metsä- ja veneteollisuudella on vahva pohja seudulla. Puu-, sellu- ja paperituotannon teollisuuskeskittymä muodostaa alueella bioklusterin. Suupohjan rannikkoseudulla tuotetaan valtaosa maan kurkuista ja tomaateista. Lähes kaikki Suomen turkistilat sijaitsevat Pohjanmaan maakunnassa.

Keski-Pohjanmaan vahvuutena on monipuolinen elinkeinorakenne ja sen erityispiirteenä voimakas vientiteollisuus. Vuonna 2014 teollisuudessa työskenteli 17 prosenttia maakunnan työllisistä. Terveys- ja sosiaalipalveluissa työskenteli vielä hieman suurempi määrä ihmisiä. Myös tukku- ja vähittäiskauppa sekä maatalous ovat merkittäviä työllistäjiä maakunnassa. Keski-Pohjanmaan vienti on ollut kasvusuunnassa viime vuosina. Kokkolan seudun vetureita ovat kemianteollisuus sekä kauppa. Vuonna 2016 kaupan ala muodosti suurimman osan maakunnan viennistä, 66 prosenttia. Teollisuusviennin osuus oli 34 prosenttia. Vientiyritysten määrä on puolittunut vuodesta 2014.

Tullin ulkomaankauppatilaston mukaan Suomen tavaravienti oli toukokuussa 2017 27 prosenttia vuodentakaisista suurempi. Maatalous kasvoi 9 prosenttia ja teollisuus 24 prosenttia. Molempien alojen viennin kehitys on ollut hyvin vaihtelevaa kuluneen vuoden aikana, joskin alkuvuoden aikana se näyttää vakiintuneen positiiviseksi. Viennin vakautuminen kasvusuuntaan on avainasemassa myös muun kasvun aikaansaamisessa.

Työ- ja elinkeinoministeriön käynnistämässä alueiden vahvuuksien analyysissä selvitettiin maakuntien keskeisiä vahvuuksia yritys- ja elinkeinotoiminnan näkökulmasta. Analyysin mukaan Pohjanmaalla maatalous sekä teollisuus ovat koko maan keskiarvoa vahvemmalla tasolla, kun mitataan henkilöstömääriä yrityksissä. Maakunnan eniten työllistävät toimialat ovat muiden koneiden ja laitteiden valmistus, vähittäiskauppa sekä kasvinviljely ja kotieläintalous.

Alueiden vahvuuksien analyysi Keski-Pohjanmaan osalta kertoo, että maakunnan vahvimpia toimialoja ovat maatalous, vesi- ja jätehuolto, sähkö-, kaasu- ja lämpöhuolto, kuljetus ja varastointi, teollisuus sekä tukku- ja vähittäiskauppa. Eniten työllistäviä toimialoja ovat vähittäiskauppa, kasvinviljely ja kotieläintalous sekä maaliikenne ja putkijohtokuljetus.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Liikevaihto oli Pohjanmaan maakunnassa laskusuunnassa lähes koko vuoden 2016, mutta kääntyi kasvuun kolmannella neljänneksellä. Vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä liikevaihto kasvoi 10 prosenttia viime vuoden vastaavasta ajankohdasta. Viime vuoden epätasaisesti kehittynyt teollisuus kasvoi 14 prosenttia ja nousuaan kiihdyttänyt rakentaminen 16 prosenttia. Tukku- ja vähittäiskaupan liikevaihto pienentyi koko viime vuoden, mutta vuoden 2017 ensimmäisellä neljänneksellä se kasvoi 8 prosenttia. Pitkään kasvusuunnassa olleet muut palvelut paransivat liikevaihtoaan 6 prosenttia vuodentakaiseen vastavaan ajankohtaan nähden.

Keski-Pohjanmaalla yritysliikevaihto on kehittynyt samansuuntaisesti Pohjanmaan maakunnan kanssa. Vuosi 2017 alkoi 14 prosentin kasvulla. Hiljattain kasvuun lähtenyt teollisuus paransi liikevaihtoaan 22 prosenttia viimevuotisesta, pidempään kasvusuunnassa ollut rakentaminen 21 prosenttia. Tukku- ja vähittäiskauppa on säilyttänyt varsin tasaiset kasvulukunsa ja vuoden 2017 ensimmäinen neljännes oli 4 prosenttia viimevuotista parempi. Muut palvelut lähtivät nousuun ja kasvoivat 13 prosenttia.

Elinkeinoelämän keskusliitto julkaisee Suhdannebarometrinsa neljä kertaa vuodessa. Barometrin aluejaossa on yhdistetty Pohjanmaan, Keski-Pohjanmaan ja Etelä-Pohjanmaan maakunnat. Heinäkuun 2017 Suhdannebarometri kertoo teollisuuden ja rakentamisen suhdanteiden parantuneen. Lähikuukausien suhdanneodotukset ovat lievissä nousutunnelmissa. Tuotanto on hyvässä vauhdissa ja sen ennakoidaan lisääntyvän. Palvelualoilla heinäkuun suhdannetilanne on lähes normaalilukeissa. Suhdanneodotukset ovat kuitenkin myös palveluissa parantuneet keväästä. Myynti on kasvanut toisen vuosineljänneksen aikana ja kasvua ennustetaan myös syksyllä. Työvoiman määrä on lisääntynyt hivenen ja sen odotetaan kasvavan jatkossakin. Tuotantokapeikkoja oli heinäkuussa 44 prosentilla palvelualojen vastaajista. Kannattavuus on keskimäärin parantunut vuodentakaiseen nähden.

Suomen Yrittäjät, Finnvera sekä työ- ja elinkeinoministeriö tekevät kaksi kertaa vuodessa Pk-yritysbarometrin, joka kuvaa pienten ja keskisuurten yritysten toimintaa ja taloudellista toimintaympäristöä. Pohjanmaan ELY-keskusalueella syksyn 2017 barometrin saldoluvut ovat suurimmaksi osaksi positiivisia. Vastanneet yritykset arvioivat suhdannenäkymien ja liikevaihdon parantuvan lähimmän vuoden aikana. Suurin osa barometriin vastanneista yrityksistä arvioi muun muassa henkilökunnan määrän, investointien arvon, kansainvälistymispanostusten, viennin sekä tuonin pysyvän nykyisellä tasolla seuraavien 12 kuukauden aikana. Kasvuhakuisiksi tai voimakasta kasvua tavoitteleviksi itseään kuvaa yhteensä 47 prosenttia vastanneista yrityksistä. Investoinnit ovat suosituin uusiutumistoimi, kaksi kolmesta yrityksestä on tehnyt investointeja viimeisten 12 kuukauden aikana. Merkittävimmäksi kehittämistarpeeksi nimetään markkinointi ja myynti. Kustannustaso jarrut-

taa kehitystä. Seutukunnittain arvioituna positiivisimmat näkymät ovat Vaasan seudulla ja vähiten suhdanteiden parantumista odotetaan Kyrönmaan seutukunnassa. Kaiken kaikkiaan Pohjanmaan ELY-keskusalueella eri osa-alueiden saldoluvut myötäilevät pitkälti koko maan keskiarvoja.

Tammi-kesäkuussa 2017 Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella myönnettiin starttirahoja yhteensä 198, joista reilut 140 Pohjanmaan maakunnan alueella. Vuonna 2016 yritys-kanta kasvoi molemmissa maakunnissa. Aloittaneita yrityksiä oli vuoden 2017 ensimmäisen vuosineljänneksen aikana 291 Pohjanmaalla ja 78 Keski-Pohjanmaalla.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Heinäkuun 2017 aikana avoimia työpaikkoja oli Pohjanmaan maakunnassa yhteensä 1 468. Työ- ja elinkeinoministerin työnvälitystilaston mukaan eniten avoimia työpaikkoja oli tarjolla hallinto- ja tukipalvelutoiminnan, teollisuuden sekä terveys- ja sosiaalipalveluiden toimialoilla. Keski-Pohjanmaalla oli heinäkuun aikana avoimia työpaikkoja yhteensä 466. Hallinto- ja tukipalvelutoiminnan, terveys- ja sosiaalipalvelujen sekä tukku- ja vähittäiskaupan toimialoilla oli eniten avoimia työpaikkoja. Erityisosaamista tarvitaan yhä enemmän ja se tuo haasteita oppilaitoksille.

Ammattibarometri kertoo työ- ja elinkeinotoimistojen näkemyksen keskeisten ammattien kehitysnäkymistä lähitulevaisuudessa. Arvio perustuu työ- ja elinkeinotoimistojen näkemyksiin työvoiman kysynnän ja tarjonnan kehityksestä ammattittain. Tilanteet saattavat muuttua nopeastikin. Syyskuussa 2017 laaditun Ammattibarometrin mukaan Pohjanmaan ELY-keskusalueella keskimäärin on pulaa työntekijöistä monilla aloilla, muun muassa sosiaali- ja terveysalalla, teollisuudessa ja palveluissa. Rakennus-, taide- ja opetusala la taas on ylitarjontaa työnhakijoista. Erityisen paljon ylitarjontaa koko alueella on myyjistä sekä yleissihteereistä.

Vaasan seudulla Ammattibarometrissa korostuu eri palvelualojen, sosiaali- ja terveysalan sekä tiettyjen teollisuudenalojen työvoimapula. Esimerkiksi sähkö- ja elektroniikkalaitteiden kokoonpanijoille, siivoojille, ravintolatyöntekijöille, sairaanhoitajille ja lääkäreille olisi töitä tarjolla. Ylitarjontaa on monella alalla. Opettajia, taiteilijoita ja muusikoita sekä joitain teollisuuden ja rakennusalojen työnhakijoita on runsaasti verrattuna avoimien työpaikkojen määrään.

Pietarsaaren seudun Ammattibarometri kuvastaa alueen monipuolista toimialajakautta. Työvoimapulaa kerrotaan olevan laaja-alaisesti muun muassa elintarvike- sekä sosiaali- ja terveysalalla. Kukoistava elintarviketeollisuus kaipaa prosessityöntekijöitä, keittiöpäälliköille sekä ravintolatyöntekijöille olisi töitä ja yli- ja erikoislääkäreistä on erityisen paljon pulaa. Paljon ylitarjontaa on kuvataiteilijoista ja yleissihteereistä, mutta laaja-alaisesti myös opettajista, palvelualan työntekijöistä sekä teollisuuden eri ammattilaisista. Rakennusala on kaksijakoinen; alalla on toisaalta työvoimapulaa kirvesmiehistä ja kattoasentajista, mutta myös ylitarjontaa esimerkiksi maalareista, putkiasentajista ja rakennuksilla avustavista työntekijöistä.

Keski-Pohjanmaalla on Ammattibarometrin mukaan pulaa lääkäreistä, sairaanhoitajista, kuulontutkijoista sekä rakennusalan asiantuntijoista. Työnhakijoiden ylitarjontaa on erityi-

sesti myyjien, ompelijoiden ja yleissihteerien ammateissa. Myös muun muassa elektroniikka- ja tietotekniikka-alalla on työvoiman tarjonta suurta kysyntään verrattuna.

Tilastokeskuksen työssäkäyntitilasto vuosilta 2007–2014 kertoo, että työpaikkojen määrä Pohjanmaan maakunnassa on tuona aikana vähentynyt yli 800 työpaikalla. Eniten työpaikat ovat vähentyneet teollisuudessa, mutta myös maa- ja metsätaloudessa sekä kuljetuksen ja varastoinnin toimialalla työpaikkojen määrä on ollut laskussa. Työpaikkojen lisäys on ollut suurinta terveys- ja sosiaalipalveluissa, hallinto- ja tukipalvelutoiminnassa sekä majoitus- ja ravitsemistoiminnassa. Kehitys on seutukunnittain hyvin samansuuntaista. Keski-Pohjanmaalla työpaikat ovat vähentyneet yli 1 100:lla vuodesta 2007 vuoteen 2014. Myös siellä teollisuuden sekä maa- ja metsätalouden toimialat ovat olleet rajuimmassa laskussa. Terveys- ja sosiaalipalveluiden sekä hallinto- ja tukipalvelutoiminnan toimialoilla työpaikat ovat kasvaneet eniten.

ForeAmmatti-palvelun mukaan Pohjanmaan ELY-keskusalueella on avoimia työpaikkoja eniten myyjien, myyntiedustajien, ravintola- ja suurtaloustyöntekijöiden, lähihoitajien sekä avustavien keittiötyöntekijöiden ammateissa. Heinäkuun 2017 lopussa alueella oli noin seitsemän työnhakijaa per avoin työpaikka koko maan keskiarvon ollessa 6 hakijaa per työpaikka.

ForeAmmatti ennustaa vuodelle 2020 parhaita työllistymisnäkyviä johtajien sekä maanviljelijöiden ja metsätyöntekijöiden ammattiryhmiin. Toimisto- ja asiakaspalvelutyöntekijöillä, palvelu- ja myyntityöntekijöillä sekä rakennus-, korjaus- ja valmistustyöntekijöillä näkymät ovat heikot. Ennusteet perustuvat laskelmiin, jotka muodostuvat työllisten nykymäärästä, kasvukysynnästä, poistumasta ja siirtymästä muodostuvasta kysynnästä sekä tutkintotuotoksesta, työttömistä ja muuttoliikkeestä muodostuvasta tarjonnasta.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Pohjanmaan ELY-keskuksella oli pitkään manner-Suomen alhaisin työttömyysaste. Heinäkuussa 2017 työttömyysaste oli 9,6 prosenttia, joka oli 0,3 prosenttiyksikköä Etelä-Pohjanmaata korkeampi. Pohjanmaan maakunnan työttömyysaste oli 9,3 prosenttia. Keski-Pohjanmaan maakunnassa 10,5 prosenttia työvoimasta oli työttömiä työnhakijoita. Seutukunnittain tarkasteltuna pienin työttömyysaste oli Suupohjan rannikkoseudulla ja suurin Kokkolan seutukunnassa. Työttömyysaste laski edellisvuodesta kaikissa seutukunnissa ja myös työttömien määrä pienentyi vähintään 10 prosenttia seutukunnittain, Kyrönmaalla jopa 18 prosenttia. Työttömien määrä on vähentynyt suhteellisesti vähiten Vaasan seutukunnassa, jolla on suuri vaikutus koko Pohjanmaan maakuntaan.

Ulkomaalaisten työttömyysaste Pohjanmaan ELY-keskusalueella oli vuoden 2017 heinäkuun lopussa 28,5 prosenttia, kun se vuotta aikaisemmin oli 31,8 prosenttia. Myös nuorten työttömyysaste on laskenut. Heinäkuussa 2017 se oli 12,6 prosenttia, kun viime vuonna vastaavaan aikaan alle 25-vuotiaasta työvoimasta 15,2 prosenttia oli työttömänä.

Heinäkuun 2017 lopussa Pohjanmaan ELY-keskusalueen työttömistä työnhakijoista 51 prosenttia oli miehiä, osuus on yhtä suuri koko maassa. Alle 25-vuotiaita oli Pohjanmaan ELY-keskuksen alueen työttömistä 15 prosenttia, koko maassa 14 prosenttia. Nuorten osuus työttömistä oli pienentynyt vuodentakaisesta niin ELY-keskusalueella kuin koko maassa.

Yli 50-vuotiaiden työttömien osuus oli alueella 33 prosenttia ja koko maassa 35 prosenttia. Myös tämän ikäryhmän osuus työttömistä on laskenut. Koulutustaustoittain tarkasteltuna korostuvat keskiasteen koulutuksen omaavat työttömät. Heidän osuutensa kaikista työttömistä oli Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella 49 prosenttia ja koko maassa 48 prosenttia. Eniten työttömiä oli palvelu- ja myyntityöntekijöiden ammattiryhmässä. Heidän osuutensa työttömistä oli Pohjanmaalla 21 prosenttia ja koko maassa 20 prosenttia. Pitkäaikaistyöttömiä oli heinäkuun lopussa koko maassa 32 prosenttia ja Pohjanmaan ELY-keskuksen alueella 26 prosenttia kaikista työttömistä. Osuus on suunnilleen sama kuin vuosi sitten. Pitkäaikaistyöttömien määrä on laskenut vuodentakaiseen verrattuna touko-heinäkuussa.

Vaasan ja Kyrönmaan seutukunnat

Korsnäs, Maalahti, Mustasaari, Vaasa, Vöyri

Vaasan seutukunnan alueella asui vuoden 2017 heinäkuun lopussa 100 414 henkilöä. Viime vuoden heinäkuusta vähennystä oli 278 henkilöä. Vuoden 2017 heinäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 5 241.

Isokyrö, Laihia

Kyrönmaan seutukunnan alueella asui vuoden 2017 heinäkuun lopussa 12 822 henkilöä. Viime vuoden heinäkuusta vähennystä oli 121 henkilöä. Vuoden 2017 heinäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 8,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 523.

Vaasan ja Kyrönmaan seutukunnat	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Suupohjan rannikkoseutu

Kaskinen, Kristiinankaupunki, Närpiö

Suupohjan rannikkoseudun (Sydösterbotten) alueella asui vuoden 2017 heinäkuun lopussa 17 502 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 14 henkilöllä. Vuoden 2017 heinäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 6,0 %, ja työttömiä työnhakijoita oli 475.

Suupohjan rannikkoseutu	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Pietarsaaren seutukunta

Kruunupyy, Luoto, Pietarsaari, Pedersören kunta, Uusikaarlepyy

Pietarsaaren alueella asui vuoden 2017 heinäkuun lopussa 49 904 henkilöä. Viime vuoden heinäkuusta väestö väheni 89 henkilöllä. Vuoden 2017 heinäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 7,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 775.

Pietarsaaren seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	++	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Kaustisen seutukunta

Halsua, Kaustinen, Lestijärvi, Perho, Toholampi, Veteli

Kaustisen seutukunnassa asui vuoden 2017 heinäkuun lopussa 15 668 henkilöä. Viime vuoden heinäkuusta väestö väheni 142 henkilöllä. Vuoden 2017 heinäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 9,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 656.

Kaustisen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Kokkolan seutukunta

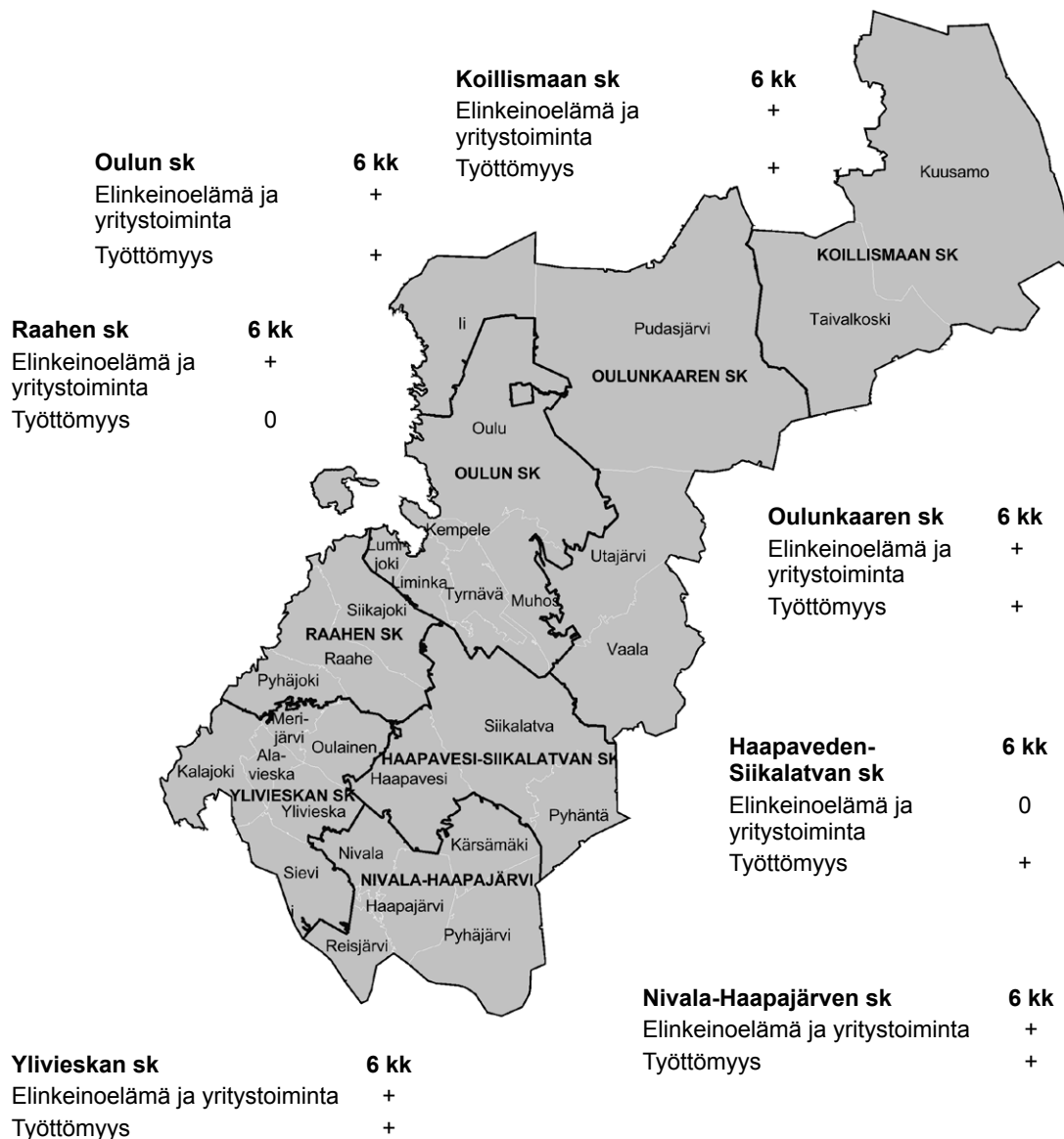
Kannus, Kokkola

Kokkolan seutukunnassa asui vuoden 2017 heinäkuun lopussa 53 388 henkilöä. Viime vuoden heinäkuusta väkiluku kasvoi 83 henkilöllä. Vuoden 2017 heinäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 638.

Kokkolan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	++	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus

Pohjois-Pohjanmaalla asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 411 238 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 1 010 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömyysaste oli 14,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 26 517.

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Euroopan koheneva talous ja lisääntyvä työllisyys luovat kasvu-uskoa lähitulevaisuuteen Pohjois-Pohjanmaallakin. Useilla aloilla näkymät ovat aiempaa valoisammat ja monissa yrityksissä ei ole ainakaan tarvetta vähentää henkilöstöä. Digitalisoitumiseen liittyvillä aloilla on edelleen suuri aluetaloudellinen painoarvo Pohjois-Pohjanmaalla – vain Uudellamaalla suhteellinen osuus on samaa suuruusluokkaa maassamme.

Fennovoiman ydinvoimala-hanke on isoin investointihanke tulevina vuosina. Pyhäjoel-la on käynnissä mittava määrä erilaista tukirakentamista, jotta itse voimalan rakentaminen voidaan aloittaa. ICT-alan merkittävien toimijoiden poistuminen on pakottanut monet yritykset linjaamaan strategiansa uudelleen. Tuotannollisten massatyöllistäjien sijaan start-up -yrittäjyys ja pienet yritykset valtaavat kenttää. Alaa uudistetaan vauhdilla ja tämän seurauksena myös ICT-alan työllisyys on parantunut.

Maakunnan isoimmat haasteet liittyvät edelleen väestökehityksen, väestön keskittymisen sekä työttömyyteen. Maakunnan väkiluku kasvaa tasaisesti, mutta väestömäärä kasvaa vain Oulussa, Kempeleessä, Ylivieskassa ja Limingassa. Vajaassa 20 kunnassa suunta on tasaisen aleneva ja lopuissa kuntia väkimäärässä ei tapahdu isoja vuosimuutoksia.

Viime vuosina Pohjois-Pohjanmaan väestön nettolisäys on vähentynyt ja maakunnan vetovoiman koetaan heikentyneen. Maassamuutoissa Pohjois-Pohjanmaa on ollut vuosia nettomenettäjä, erityisesti pääkaupunkiseudulle ja Pirkanmaalle, eikä tilanne todennäköisesti muutu lähitulevaisuudessa. Iso osa lähtijöistä muuttaa kouluttautumaan, mutta yhä enemmän on myös vetovoimaa Etelä-Suomen monipuolisilla työmarkkinoilla ja kasvavalla työvoiman kysynnällä. Kysyntää on ollut mm. pohjoispohjalaisille rakentajille ja projekti-johtajille, ICT-asiantuntijoille, kokoonpanotyöntekijöille ja metallimiehille.

Korkea työttömyys ja pula osaavasta työvoimasta yhtäaikaaisesti ovat merkittäviä maakunnallisia haasteita. Useissa kunnissa isoja työllistäjiä on rajallinen määrä, julkisen sektorin rekrytoinnit korvaavat lähinnä poistumaa, uusia merkittäviä työllistäviä investointeja ei ole syntynyt ja työmatkaetäisyydet ovat monilla pitkät. Muutamilla aloilla taas työvoiman kysyntä on niin voimakkaassa kasvussa, että vaje osaajista ja ongelmat rekrytoinnissa koetaan jopa yritysten kasvuhaluksen esteeksi.

Pyhäjärven kaivoksen lopettaminen vuonna 2019 on merkittävä tiedostettu muutostekijä lähivuosina. Selvitys- ja suunnittelutyö kaivosalueen jatkokäytöstä on ollut aktiivista ja työ jatkuu. Kärkihankkeiden (esim. energiavarasto ja datacenter) toteutettavuustutkiminta on valmistunut ja niiden markkinointi ja kaupallisten toimijoiden etsintä on käynnissä. Pyhäjärven kaivostoiminnan päättymisen on arvioitu vähentävän 400 työpaikkaa Pyhäjärvellä, 200 työpaikkaa maakunnassa ja 200 työpaikkaa muualla Suomessa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Suomen Pankin syyskuun talouskatsauksen mukaan maamme talouskasvu vauhdittui alkuvuonna 2017 ja kasvun odotetaan jatkuvan. Taloutemme on nojannut edelliset vuodet lähinnä kotimaiseen kysyntään, mutta viime aikoina investoinnit ovat olleet voimakkaassa kasvussa ja myös vienti on piristynyt aiemmasta. Tuotannon lisäystä on nähtävissä kaikilla

päätoimialoilla. Talouden vireytymisen odotetaan parantavan työllisyyttä tulevina kuukausina, joskin työllisyyden kasvuodotukset ovat useilla aloilla maltilliset.

EK:n heinäkuussa laatiman Suhdannebarometrin mukaan Suomen suhdannenäkymät ovat säilyneet hyvinä. Tuotannon ja myynnin kasvu on ollut ripeää ja teollisuuden saamat uudet tilaukset ovat kasvaneet selvästi. Kasvusuunnan odotetaan jatkuvan lähitulevaisuudessa, mutta merkittävää uuden henkilöstön rekrytointitarvetta se ei näillä näkymin aiheuta. Pohjois-Suomen teollisuuden ja rakentamisen suhdannekuva on myönteinen, joskin merkittävää muutosta ei odoteta nykyisestä. Tuotannon oletetaan kasvavan, tuotantokapasiteetin käyttöaste on hyvällä tasolla ja uusia tilauksia saadaan aiempaa enemmän. Pohjois-Suomen palvelualoilla suhdannenäkymät ovat koko maan keskiarvoa myönteisemmät ja myynnin ennakoitaan kasvavan lähikuukausina.

Tämän syksyisen pk-yritysbarometrin kyselyn mukaan puolet Pohjois-Pohjanmaan yrityksistä toteaa suhdannetilanteen parantuneen vuoden takaisesta – vain kymmenesosalla tilanne on huonontunut. Pohjois-Pohjanmaan pk-yritykset näkevät suhdannekehityksen jatkuvan nousujohteisena ja yli puolet ennakoi liikevaihdon kasvavan ensi syksyyn mennessä. Maakunnan seutujen välillä on hieman hajontaa – maltillisimmat odotukset ovat Raahen, Nivala-Haapajärven ja Haapavesi-Siikalatvan seutujen yrityksissä. Neljäosa yrityksistä näkee tarpeen lisätä henkilöstöä seuraavan vuoden aikana – 70 % uskoo henkilöstömäärän säilyvän nykyisellään.

Tämän vuoden alkupuoliskolla Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskuksen yrityksille suunnattu rahoitus kohdistui suhteellisen pieniin kehittämishankkeisiin, joissa yritykset mm. selvittävät kansainvälisiä markkinoita sekä kehittävät uusia tuotteita ja palveluja. Suurempia investointihankkeita oli lähinnä matkailun ja puutuoteteollisuuden yrityksissä. Digitalisaatio näkyy yritys kentässä yhä vahvemmin toimialasta ja sijainnista riippumatta. Uutta liiketoimintaa syntyy erilaisten älykkäiden ratkaisujen ympärille.

Tilastokeskuksen suhdannetietojen tietojen mukaan Pohjois-Pohjanmaan yritysten liikevaihto on nousujohteinen kaikilla päätoimialoilla, erityisesti rakentamisessa. Henkilöstömäärä kasvaa suhteellisesti ripeimmin palvelualoilla. Merkittävä osa uusista yrityksistä syntyy Oulun seudulle. Maakunnan yrityskanta on hienoisessa kasvussa; lopettaneita yrityksiä on aiempia vuosia vähemmän. Moni on havainnut, että yhä useammassa tapauksessa yritystoiminta loppuu eläköitymisen yhteydessä, kun yritykselle ei löydy jatkajaa lähipiiristä tai myynnin kautta.

Pohjois-Pohjanmaan maatalouden näkymät kääntyvät hitaasti positiiviseen suuntaan. Maidon- ja naudanlihantuotannon tilanne on hieman kohentunut tuottajahintojen lievästi noustessa. Monilla tiloilla on kuitenkin yhä maksuvaikeuksia ja tilanteen helpottamiseksi noin sadalle maakunnan tilalle on myönnetty valtion takaamaa lisälainaa. Sianlihantuotannossa kannattavuusvaikeudet jatkuvat Euroopan ylituotannon ja osin Venäjä-pakotteiden seurauksena. Odotukset viljasadon määrästä ja laadusta ovat maailman tärkeimmillä tuotantoalueilla kohtuulliset ja tämä pitää viljan markkinahinnan alhaalla. Viljatilojen tuotto saattaa jäädä edellisten vuosien tapaan heikoksi. Perunatuotannossa sato-odotukset ovat tavanomaiset. Luomutuotanto on hienoisessa nousussa luomutilojen koon kasvun ja tilojen lukumäärän lisääntyessä.

Maatalouden investointitukien osalta vuosi on ollut suhteellisen vilkas erityisesti maidon- ja naudanlihatuotannossa. Investointien määrä on vastannut poistuvaa kapasiteettia. Vaikeudet lainarahoituksessa rajoittavat investointimääriä ja alentavat investointien kokoa. Viljan jalostuksessa ja erityisesti myllytoiminnassa on tekeillä merkittäviä investointeja. Niiden avulla kasvatetaan jalostuskapasiteettia ja edistetään vientimahdollisuuksia. Elintarviketuotannon (ml. lähiruoka) jalostus alueella lisääntyy.

Pohjois-Pohjanmaan kaivossektorilla tilanne on pääosin ennallaan. Usea ulkomainen kaivosyhtiö on osoittanut kiinnostusta Koillismaan varantoihin ja hakemuksia on jätetty malminetsinnän aloittamiseksi. Mustavaaran Kaivos Oy selvittää vanadiinitehtaan perustamista Raahen. Kannattavuusselvitys valmistunee lähiaikoina. Tehtaan mahdollinen rakentaminen alkaisi vuoden 2018 alussa ja tuotanto käynnistyisi vuonna 2020.

Monissa maakunnan teollisuusyrityksissä heikko suhdannekausi on vähitellen takana ja tuotanto on kasvanut tilauskirjojen täytyessä. Teollisuustonttien tarve ainakin Oulun ja Raahen seuduilla on lisääntynyt aiemmasta. Muiden muassa metalli- ja sahateollisuudessa on käynnistymässä investointeja, joiden uskotaan lisäävän työpaikkoja. Puun jalostuksessa odotukset ovat edelleen kasvussa: rakentamisen suotuisat näkymät ylläpitävät sahatuotteiden kysyntää, sahatuotteita menee hyvin ulkomaille ja odotukset puurakentamisen kasvusta ovat korkealla. Terveysteknologian sektorilla uusia yrityksiä perustetaan vilkkaasti. Kiertotalouteen liittyvä liiketoiminta herättää kiinnostusta ja uutta yritystoimintaa syntyy tuotteiden ja materiaalien uusiokäyttöön. Rakennusteollisuudessa kehitetään täysin varusteltuja ja helposti pystytettäviä moduuliasuntoja.

Metalli-, laite- ja konepajateollisuudessa odotukset paremmasta ovat kasvussa. Useissa yrityksissä tilauskanta on parantunut, kapasiteetti (ml. henkilöstö) on täydessä käytössä ja tarjouskyselyjä saadaan aiempaa enemmän. Moni yritys toimii toimittajana alihankintaketjussa ja heillä lopputuotteiden kansainväliset markkinanäkymät ovat suotuisat.

Pohjois-Pohjanmaan ICT-sektori on toipunut pitkästä tuotantorakennemuutoksesta ja nyt usean yrityksen näkymät ovat jo kasvussa. Alalle tulee jatkuvasti uusia toimijoita, tuote- ja palveluvalikoima laajenee ja moni yritys on aiempaa vientiorientoituneempi ja kasvuhakuisempi. Eri yhteyksissä on todettu kysynnän osaavasta työvoimasta olevan kova, se kiihtyy lähitulevaisuudessa ja moni yritys kokee jo vaikeuksia löytää sopivia taitajia. Vaje on erityisesti erityisasiantuntijoista ja alan erikoisosaajista. Vaikka kysyntä kiihtyy, on maakunnassa edelleen huomattava määrä rekisteröityjä ICT-taustaisia työttömiä – heinäkuussa 2017 heitä oli yhä noin 1 500 henkeä.

Pyhäjoen ydinvoimalaan liittyvä infra- ja tukirakentaminen on käynnissä. Työmaalla on tällä hetkellä noin 300 työntekijää – valtaosa heistä Pohjois-Pohjanmaalta tai lähimaakunnista. Fennovoima Oy jatkaa organisaationsa kasvattamista ja henkilöstöä rekrytoidaan lähikuukausina varsinkin suunnittelutehtäviin pääkaupunkiseudulle. Säteilyturvakeskus (Stuk) on ilmoittanut odottavansa Fennovoimalta useita selvityksiä, jotta se voi tehdä oman turvallisuusarvionsa ja Fennovoima voisi hakea valtioneuvostolta rakennuslupaa. Fennovoima on toistuvasti myöhästynyt suunnitelmien toimittamisessa Stukille. Alkuperäinen aikataulu oli aloittaa itse ydinvoimalan rakentaminen vuonna 2018. Fennovoima ilmoitti äskettäin uudeksi tavoitteekseen saada ydinvoimalan rakennuslupa vuoden 2019 aikana. Fen-

novoiman oli tarkoitus toimittaa Stukille huomattava osa dokumenteista jo ennen syksyä – tämä ei toteutunut. Seuraava iso odotus kohdistuu vuodenvaihteeseen ja keväälle.

Rakentaminen on erittäin hyvässä vedossa ja tämä jatkuu lähitulevaisuudessa. Eri puolilla maakuntaa on tiedossa hankkeita, jotka edistävät myös useita rakentamisen liitännäisaloja. Tiedossa on asuntojen uudistuotantoa, julkista toimitilarakentamista ja isoja peruskorjauksia. Useita liikenneväylähankkeita on paraikaa käynnissä Pohjois-Pohjanmaalla ja VT 4:n kunnostaminen välillä Oulu-Kemi on alkanut Oulun kohdalla ja työt jatkuvat lähivuodet. Rakennusalan työvoiman saatavuus on vaikeutunut erityisesti Oulun seudulla: moniammatillainen on siirtynyt eteläiseen Suomeen ja jonkin verran rakentamisen ammattilaisia on lähtenyt myös Pohjois-Ruotsin rakennus- ja kaivosalan tehtäviin.

Kaupan sektorilla on nousevaa odotusta, vaikka alati laajentuva verkkokauppa tuottaa ongelmia pienille kivijalkaliikkeille. Kauppojen yksikkökoot kasvavat ja kauppakeskukset kasvattavat suosiotaan. Usea iso kaupan yksikkö on lopettanut vastikään Oulussa toimintansa ja tämä on vapauttanut huomattavasti liiketilaa. Vapaita neliöitä on saneerattu uusille toimintoille ja tiedossa on uutta kaupan alan liiketoimintaa lähitulevaisuudessa.

Majoitus- ja ravitsemistoiminnan piristymisestä on positiivisia signaaleja ja matkailualalla nähdään selkeää kasvupotentiaalia. Kuusamossa ja Kalajoella on suunniteltu huomattavia lisäinvestointeja ja Raahessa merellisyuden lisähyödyntämistä kehitetään hanketoiminnalla aktiivisesti. Rukalla toteutetaan lähivuosina merkittävät lisäkapasiteetti- ja rinneinvestoinnit, joilla halutaan vastata kansainvälisiin vaatimuksiin ja kasvattaa kansainvälisten matkailijoiden osuutta yöpymisissä. Investoinnit tuottavat myös uusia työpaikkoja. Matkailualalla kausityövoiman käyttö on erittäin yleistä ja Pohjois-Suomessa on useita kasvuhaluista matkailukeskuksia. Ympärivuotisten tuotteiden ja palveluiden kehittäminen ja siten pitkäkestoisten työpaikkojen syntyminen lisää pysyvän työvoiman saatavuutta matkailuyrityksiin.

Yksityisissä palveluissa erityisesti terveystalot ja liike-elämän palvelut jatkavat kasvussa. Suunnittelu- ja konsulttipalveluille on jatkuva kysyntä. Varsinkin terveystalouksissa kasvu-odotukset ovat suuret ja uutta henkilöstöä palkataan aktiivisesti. Eri tapahtumiin liittyvissä kulttuuripalveluissa on merkittävää kasvupotentiaalia ja tällä voidaan edistää laajemminkin matkailualan kehitystä. Pohjois-Pohjanmaan luovien alojen yritysten liikevaihto on Tilastokeskuksen tietojen mukaan hyvässä nousussa.

Maakunnan elinkeinoissa ja yritystoiminnassa tilanne on vuoden takaista parempi ja odotukset vuoden päähän ovat valoisat. Suurimmat kasvuodotukset koetaan Oulun ja Ylivieskan seuduilla. Talouden piristymisen odotetaan lisäävän jatkossa avoimia työpaikkoja erityisesti yksityisellä sektorilla. Jo tiedossa olevat hankkeet ja investoinnit lisäävät toimintaa useilla aloilla. Monissa yrityksissä kehittämisvireys on hyvää tasoa ja erityisesti rakennushankkeet lisäävät tilauksia, urakoita ja työtä.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Talouden vireytyminen ja monen alan kasvunäkymät ovat lisänneet työvoiman kysyntää jopa siinä määrin, että monilla yrityksillä on ollut vaikeuksia rekrytoida osaavaa työvoimaa Pohjois-Pohjanmaalta. Osaavan työvoiman pulaan on pyritty vaikuttamaan mm. toteuttamalla TE-hallinnon ja yritysten rahoittamia yhteishankintakoulutuksia. Näiden kautta on

koulutettu työntekijöitä suoraan yrityksen palvelukseen. Viestejä osaajavajeesta on kuulunut eri puolilta maakuntaa, painokkaammin erityisesti Oulun seudulta sekä Raahe–Ylivieska -akselilta. Tuorein Ammattibarometri (syksy 2017) tukee huolta: työvoimapulaa nähdään selvästi viime vuosia enemmän useissa ammattiryhmissä ja ylitarjonnan ammattiryhmät ovat selvästi vähentyneet.

Lisää rakentamisen ammattilaisia tarvitaan varsinkin Oulun seudulle ja maakunnan eteläosiin. Alan ammattilaisille on suuri kysyntä myös maakuntarajojen ulkopuolella ja tämä heijastuu jo vajeena useissa ammattiryhmissä Pohjois-Pohjanmaalla. Tulevina kuukausina rakennusaloille tarvitaan niin esimiehiä / työnjohtajia kuin perusosaajia. Ammattinimikkeitä ovat mm. rakennusinsinööri, rakentamisen asiantuntija, työnjohtaja, muurari, kirvesmies, rakennusmaalari, rakennussähköasentaja sekä maa- ja vesirakentamisen avustava työntekijä. Raahessa aloitetaan rakennusinsinöörikoulutus yhteistyössä Kajaanin ammattikorkeakoulun kanssa tammikuussa 2018 ja tämä osaltaan tukee osaavan työvoiman saatavuutta pidemmällä aikaperspektiivillä.

Metalli-, kone- ja konepajateollisuus ovat myös vireytymässä entisestään ja osaajille on kysyntää. Alan yritykset etsivät hitsaajia, levyseppiä, rautarakennetyöntekijöitä, koneistajia, asentajia, korjaajia ja kokoonpanijoita. Kuljetusalalla on myös lisääntyvä kysyntä korjaajista ja asentajista kuin myös kuljettajista (kuorma-autot, metsäkoneet, maansiirtokoneet, nosturit). Kuljetusaloilla työllisten suuri eläköityminen avaa runsaasti työpaikkoja lähivuosina. Kuljetusala tulee tarjoamaan merkittävästi enemmän työmahdollisuuksia, mikäli suunnitelmat pohjoisten maakuntien useista biotuotetehtaista toteutuvat.

Pohjois-Pohjanmaan ICT-ala on kasvussa rajun muutosprosessin jälkeen. Kysyntä ICT-alan osaajista jatkuu lähitulevaisuudessa ja erityisesti kaivataan sovellus- ja mobiilikehittäjiä. ICT-osaajia tarvitaan myös perinteisen teollisuuden aloille, kun tuotantoa, tuotteita ja prosesseja halutaan digitalisoida. Erityisosaamiselle on erityisen suuri kysyntä – ajantasainen tietotaito on välttämättömyys työllistymiseen. Haussa on mm. sovellussuunnittelijoita, ohjelmiojia ja ohjelmistokehittäjiä. Myös sähkö- ja automaatioinsinööreistä on pulaa. Monissa alan yrityksissä koetaan jo ongelmaksi, ettei maakunnasta löydy tarvittavia osaajia ja tämä nähdään jopa yrityksen kasvuhalujen esteeksi. Nokian matkapuhelinliiketoiminnan alasajo tuotti Pohjois-Pohjanmaalle ison ICT-työttömien reservin. Heidän työllistymiseksi on toteutettu myös erityisiä tuki- ja kehittämistoimia viime vuosina. Vaikeimmat näkyvät on tieto- ja viestintäteknologian kokoonpanijoilla ja asentajilla. Suorittavaa tuotannollista työtä ei ole tarjolla tai tiedossa Pohjois-Pohjanmaalla aiempien vuosikymmenien tapaan.

Erityisesti maakunnan reuna-alueilla on edelleen pula sosiaali- ja terveysalan ammattilaisista; tällä hetkellä lähinnä yleis- ja erikoislääkäreistä sekä sosiaalialan erityisasiantuntijoista. Taloushallintotehtäviä olisi myös tarjolla – vajetta koetaan laskentatoimen asiantuntijoista, tilintarkastajista ja kirjanpitäjistä. Ravintola- ja keittiöalan tehtäviin kaivataan lisää työntekijöitä – erityisesti sesonkityöntekijöitä matkailukeskuksiin on vaikea löytää. Myös myyntiedustus- ja puhelinmyyntitehtävissä sekä siivouksessa on jatkuvasti paikkoja avoinna, eikä kaikkia paikkoja saada täytettyä.

Työvoiman ylitarjonnan puolella yleissihteereitä ja toimistotyön tukitehtävissä olleita on edelleen paljon vailla työtä eikä uusia paikkoja avaudu runsaasti. Myöskään myyjien tilan-

ne ei ole helpottunut – heistä on edelleen maakunnassa ylitarjontaa. Erityisesti Oulun seudulla on paljon eri koulutusasteiden opettajia vailla työtä.

Nuorille tarvitaan lisää sekä matalan kynnyksen työpaikkoja että harjoittelupaikkoja. Moni nuori jää ilman opiskelupaikkaa ja ammattitaidon hankkiminen viivästyy. Tämä ohjaa nuoria hakeutumaan koulutus- ja työpaikkojen toivossa isoihin kasvukeskuksiin. Väestöä menettävillä pienillä paikkakunnilla yritykset eivät voi hyödyntää kasvukeskusten tapaan nuorista ja/tai opiskelijoista koostuvaa työvoimareserviä tilapäisiin työvoimatarpeisiin.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työttömien määrä kääntyi laskuun Pohjois-Pohjanmaalla loppuvuodesta 2015 ja siitä lähtien työttömiä on ollut kuukausittain vähemmän kuin vuotta aiemmin. Loppukesästä maakunnassa oli n. 27 000 työtöntä työnhakijaa (ml. lomautetut) ja TE-hallinnon eri aktiivitoimissa noin 7 500 henkeä. Vuoden takaiseen tilanteeseen verrattuna työttömiä on n. 3000 henkeä vähemmän. ELY-alueiden vertailussa Pohjois-Pohjanmaan työttömyysaste on maan viidenneksi korkein.

Työttömyysaste vaihtelee edelleen voimakkaasti maakunnan sisällä. Yleisesti tarkasteltuna maakunnan eteläosissa työttömiä on suhteellisesti vähemmän kuin Oulun seudulla ja maakunnan pohjoisissa kunnissa. Heinäkuussa 2017 viidessä Pohjois-Pohjanmaan kunnassa työttömyysaste oli alle 10 prosenttia ja viidessä kunnassa se oli yli 15 %. Loput kunnista sijoittuvat vaihteluvälille 10 %–15 %. Korkein työttömyysaste oli Oulussa. Myönnettä on, että kaikilla seuduilla työttömien määrä on vuoden takaista alemmalla tasolla.

Heinäkuun lopussa alle 25-vuotiaita työttömiä työnhakijoita oli vajaa 5 000 ja nuorten työttömyys laski vuoden takaisesta 680 hengellä. Yli 50-vuotiaiden työttömyys on myös laskenut – heitä oli noin 7 800. Valtaosa nuoriso- ja ulkomaalaistyöttömistä asuu Oulun seudulla.

Työvoimatutkimuksen tietojen mukaan työllisten määrä on kasvanut erityisesti vuoden 2017 ensimmäisellä vuosipuoliskolla ja tämä on osaltaan vaikuttanut pitkäaikaistyöttömien määrän pudotukseen. Heinäkuussa 2017 pitkäaikaistyöttömiä (yli vuoden yhtäjaksoisesti työttömänä) oli koko maakunnassa vajaa 8 000. Heidän määränsä oli 800 vähemmän kuin vuotta aiemmin. Pitkäaikaistyöttömien määrä on laskenut kaikilla seuduilla Raahen seutua lukuunottamatta.

Työttömien määrän vähennys on useiden tekijöiden yhteissumma. Kohentunut taloustilanne ja lisääntynyt tuotteiden ja palvelujen kysyntä ovat vähentäneet yritysten irtisanomis- ja lomautustarpeita. Uusia työpaikkoja avautuu hieman aiempaa enemmän ja monissa julkisen sektorin organisaatioissa henkilöstön sopeutustoimet on tehty. Myös TE-hallinnon aktiivitoimet työllisyyden edistämiseksi auttavat työllistymään. Osa työttömistä poistuu työvoiman ulkopuolelle, merkittävä osa heistä eläkkeelle.

Tällä hetkellä on kysyntää kokeneista ammattilaisista, joiden osaaminen on ajantasaisista, erityisesti teknologia- ja rakennusaloilla. Työllisyyden lisäys edellyttää kohtaanto-ongelman helpottamista. Tätä voidaan edistää mm. yritysten tarpeet huomioivien koulutusten avulla ja lisäämällä tutkintoon johtavien koulutusten sisällöllistä ajantasaisuutta elinkeinoelämän näkökulmasta. Maakunnassa on edelleen runsaasti korkeakoulutettuja työttömiä.

Heidän muuntokouluttautuminen uuden sisältöisiin tehtäviin edistää työllistymistä, jos vanhalle pohjakoulutukselle ei ole kysyntää. Varsinkin nuorten rekrytoinnissa pitää lisätä digitalisaation tarjoamia toimintatapoja ja edistää toimia, joilla nuori pääsee ripeästi kiinni ensimmäiseen koulutustansa vastaavaan ammattiin.

Työttömyyden oletetaan alenevan eri puolilla Pohjois-Pohjanmaata lähitulevaisuudessa. Pohjois-Pohjanmaan työllisyys on kasvussa ja muutamilla aloilla jopa niin ripeästi, että pulaa osaajista on havaittavissa. Työn heikkoon vastaanottamishaluun voi vaikuttaa edelleen pitkät etäisyydet ja työttömyysturvan ja muiden etuuksien korkea taso. Työvoiman liikkuvuudessa on jatkossakin kitkaa pohjoisilla alueella – tähän vastataan mm. kehittämissanketyöllä. Maakunnassa tarvitaan edelleen vaikuttavia toimenpiteitä, jotta työttömyys olisi mahdollisimman monille tilapäistä ja työnantajat saavat ajantasaisilla taidoilla varustetuja ammattilaisia.

Oulun seutukunta

Hailuoto, Kempele, Muhos, Liminka, Tyrnävä, Lumijoki, Oulu

Oulun seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 247 023 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 2 169 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 18 265.

Oulun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Koillismaan seutukunta

Kuusamo, Taivalkoski

Koillismaan seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 19 592 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 202 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 183.

Koillismaan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Oulunkaaren seutukunta

Pudasjärvi, Ii, Utajärvi, Vaala

Oulunkaaren seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 23 577 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 267 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 466.

Oulunkaaren seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Raahen seutukunta

Raahe, Pyhäjoki, Siikajoki

Raahen seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 33685 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 107 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 582.

Raahen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	0	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Nivalan-Haapajärven seutukunta

Nivala, Haapajärvi, Pyhäjärvi, Reisjärvi, Kärsämäki

Nivalan-Haapajärven seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 29 100 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 289 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,0 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 313.

Nivalan-Haapajärven seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Haapaveden-Siikalatvan seutukunta

Haapavesi, Pyhäntä, Siikalatva

Haapaveden-Siikalatvan seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 14 186 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 160 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 11,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 679.

Haapaveden-Siikalatvan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	0	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Ylivieskan seutukunta

Ylivieska, Kalajoki, Oulainen, Sievi, Alavieska, Merijärvi, Himanka

Ylivieskan seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 44 075 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 134 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 10,6 % ja työttömiä työnhakijoita oli 2 029.

Ylivieskan seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Kainuun ELY-keskus

Kainuussa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 74 410 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 685 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,2 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 4 369.

Kainuun ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Kainuu tarjoaa asukkailleen turvallisen ympäristön ja toimivan arjen. Maakunnassa on hyvät palvelut, vilkas kulttuurielämä tapahtumineen ja paljon erilaisia harrastusmahdollisuuksia. Toimivat tietoverkot ovat siirtäneet työtä Kainuuseen ja toimintaympäristö tukee etätyöskentelyä. Kainuun vetovoimatekijä on puhdas luonto, joka tarjoaa potentiaalia niin matkailuelinkeinon laajentumiseen kuin luonnontuotteiden ja niistä saatavien raaka-aineiden jatkojalostamiseen sekä vesiekosysteemien ja metsien monipuoliseen hyödyntämiseen. Kaavoituksella tuetaan viihtyisän elinympäristön, elinkeinoelämän toimintaedellytysten ja uusiutuvan energian tuotannon kehittymistä. Kainuussa on väestöpohjaan nähden monialaista ja menestyksekkästä tutkimustoimintaa.

Kainuun talousnäkömät ovat positiiviset ja kehitys jatkuu samankaltaisena lähitulevaisuudessa. Erityisesti pk-yritysten liikevaihto on vahvalla kasvu-uralla. Työvoiman saatavuuden ongelmat voivat pahimmillaan muodostua esteeksi pk-yritysten kasvuille. Tämänhetkisen pk- ja mikroyritysten kehittymisen myötä Kainuun aluetalous rakentuu vähitellen useamman toimialan varaan, joka voi lieventää suhdannevaihtelujen vaikutusta. Toisaalta alueella on vain muutama suuryritys, joiden toimintaan kohdistuvilla suhdannevaihteluilla on merkittävä vaikutus aluetalouteen ja työllisyyteen. Viimeisimmät suhdannetiedot (2015–2017) viittaavat siihen, että työpaikkojen väheneminen on pysähtynyt ja muuttunut kasvuksi. Tämä on positiivinen käänne, sillä Kainuussa tarvitaan uusia työpaikkoja.

Kainuun elinkeinotoiminnan kehittämisen kärjillä (teknologiateollisuus, biotalous, matkailu ja palvelut sekä kestävä kaivannaisala) haetaan investointeja, kasvua, yrityksiä ja työtä. Elinkeinotoiminnan positiivisesta suunnasta huolimatta uusia merkittäviä avauksia investointeihin ei ole saatu. Meneillään olevien hankkeiden eteneminen on hidastunut tai ne ovat siirtyneet eteenpäin. Jos suunnitteilla olevat investoinnit etenevät tai toteutuvat, osaa-van työvoiman saatavuusongelmat lisääntyvät merkittävästi. Maatilainvestointien osalta tilanne säilyy ennallaan.

Vaikka Kainuun työttömyystilanne on parantunut viime vuosina merkittävästi, on työllisyysasteen kasvaminen hidasta. Työllisyysaste on kuitenkin kasvanut selvästi v. 2015 alkaen. Neljän viimeisen vuosineljänneksen (2016 III–2017 II) työllisyysasteen keskiarvo on 62,4 %. Työllisyysaste pieneni v. 2017 toisella vuosineljänneksellä, joten aivan viime vuoden tasoon (62,7 %) ei päästä. Miesten ja naisten välillä on merkittävä ero työllisyysasteessa. Miehillä se on vain 57,1 %, kun naiset pääsevät lähemmäksi valtakunnan tasoa 67,5 %:lla. Työllisyysasteen nostaminen onkin yksi keskeisimmistä tavoitteista alueen kehittämisessä tulevaisuudessa.

Seutukuntien välinen eriytyminen voimistuu elinkeinoelämän kasvun ja työpaikkojen keskittyessä Kajaanin seutukuntaan. Kehys-Kainuussa tapahtuu jonkin verran positiivista kehitystä. Seutukuntien väliset erot tulevat esille myös syksyn 2017 pk-yritysbarometrissa, jossa Kajaanin seudun pk-yritysten arvio lähimmän vuoden suhdannenäkymistä on huomattavasti positiivisempi (saldoluku 33 %) kuin Kehys-Kainuussa, jossa suhdannenäkymät arvioidaan lievästi negatiivisiksi (saldoluku -2 %). Myös osatekijöittäin Kehys-Kainuun pk-yritysten suhdannenäkymät ovat negatiiviset.

Kainuun vähenevään väestökehitykseen ja ikärakenteen vääristymiseen on vaikea löytää ratkaisuja. Ilman suurta määrää uusia nuoria ja työikäisiä asukkaita negatiivinen väestökehitys jatkuu ja vanhushuoltosuhde kasvaa. Maahanmuutto on yksi keino lieventää väestön vähenemistä. Kainuun kunnat suhtautuvatkin maahanmuuttoon ja pakolaisten vastaanottoon aiempaa positiivisemmin. Väestön ikärakenteesta johtuen myös yrittäjät ikäänntyvät Kainuussa, joten useille sadoille yrityksille tarvittaisiin jatkaja.

Muita merkittäviä Kainuun elinkeinoelämän kilpailukykyyn vaikuttavia seikkoja ovat liikenneyhteyksien turvaaminen sekä nopeiden tietoliikenneyhteyksien ylläpito ja kehittäminen. Sähköiset palvelut ja digitaalisuutta hyödyntävät ratkaisut ovat tärkeitä etätyömahdollisuuksien lisäämiseksi ja kansalaisten palvelujen järjestämiseksi harvaan asutussa maakunnassa.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Kaikkien alojen liikevaihdon kasvu oli Kainuussa poikkeuksellisen voimakasta (9,7 %) vuoden 2016 tammi-syyskuussa verrattuna edellisen vuoden vastaavaan ajankohtaan. Kasvua tapahtui erityisesti teollisuudessa, kaupassa ja palveluissa. Sen sijaan syksyn 2017 pk-yritysbarometrin tulosten perusteella Kainuun pk-yritysten tulevaisuuden näkymät lähimmän vuoden aikana eivät ole enää yhtä valoisat kuin keväällä 2017. Kainuun alueen suhdanne näkymiä kuvaava saldoluku (20 %) on peräti 8 prosenttiyksikköä alhaisempi kuin keväällä 2017. Henkilökunnan määrässä arvioidaan olevan tulossa laskua erityisesti Kehys-Kainuussa, kun taas Kajaanin seutukunnan arviot ovat vielä kasvavia. Sama tilanne on liikevaihto-odotuksissa: Kehys-Kainuun näkymät ovat hieman laskevat, mutta Kajaanin seutukunnassa yhtä valoisat kuin valtakunnassa keskimäärin. Myös yritysten kannattavuudessa Kajaanin seutukunnan odotukset ovat Kehys-Kainuusta valoisammat. Investointiodotukset ovat miinuksella koko Kainuussa.

Uskoa Kainuun mahdollisuuksiin tulevaisuudessa on luonut teollisuuden positiivinen kehitys, joka nojaa ennen kaikkea kaivostoimintaan. Kaivosteollisuus tukee alueen talouskasvua ja työllisyyttä, vaikka maailmanmarkkinahintojen kehitys tuo lisähaasteita ja rahoituksen saaminen kaivoshankkeille on hidasta. Rakentamisen suhdannetilanne on parantunut ja teollinen puurakentaminen vakiintunut. Kainuun uuden sairaalan rakentaminen on edennyt suunnitellusti ja projekti työllistää laajasti kainuulaisia rakentajia. Sahateollisuuden tilanteen odotetaan kohenevan edelleen, kysyntätilanne on hyvä erityisesti viennissä. Kauppa ja palvelut ovat riippuvaisia teollisuuden kehityksestä. Kaupan ala on suuri työllistäjä, mutta liikevaihdon kasvu ei ole lisännyt alan työllisyyttä samassa suhteessa.

Transtech Oy on alueen metalliteollisuuden kasvun veturi. Yrityksen viimeisin yli 50 miljoonan euron kauppa VR:n kanssa on merkittävä lisäpanos alueen elinkeinoelämälle. Sopimuksen työllisyysvaikutus on yrityksen arvion mukaan 150 henkilötyövuotta ja tuotanto alkaa vuoden 2018 alussa. Työvoiman saatavuusongelmat ja kilpailu työntekijöistä nousevat esiin erityisesti metallialalla. Metallialan pk-yritysten näkökulmasta työvoiman saatavuus on jopa kasvun este.

Kainuu on bioenergian hyödyntämisessä yksi Suomen kärkimaakuntia. Uusiutuvan energian osuus energiantuotantoon käytetystä raaka-aineesta on maakunnassa yli puolet,

ja osuus jatkaa kasvuaan. KaiCel Fibers Oy:n biojalostamolaitoshanke etenee ja North European Bio Tech Oy:n (NEB) bioetanolitehdas on käytössä. Kainuussa tähdätään biotalouden laajentumiseen ja uusiin avauksiin. Metsiä pyritään hyödyntämään enenevässä määrin, koska hakkuumääriä voidaan kestävästi nostaa huomattavasti. Metsäteollisuuden investoinnit lisäävät puun kysyntää, mikä tuo työpaikkoja metsätalouteen ja tuloja alueelle.

Matkailualalla on toteutettu useita investointeja ja uusia on vireillä. Panostusta tarvitaan erityisesti kansainvälisen matkailun lisäämiseksi Kainuussa. Vuokatin alueen matkailutarjonta kehittyi ympärivuotisemmaksi ja Hossan kansallispuisto piristää Ylä-Kainuun matkailua. Matkailun kehitys luo kysyntää palvelujen ja kaupan aloille ja vaikuttaa positiivisesti alan työllisyyteen.

Uusia yrityksiä perustetaan useille eri toimialoille. Uusien yritysten lukumäärä ja myönnettyjen starttirahojen volyymi säilyvät ennallaan. Uusien yritysten perustamisprosessi vie aikaa ja rahoituksen saaminen rahoituslaitoksilta on edelleen vaikeaa.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Paraneva työllisyystilanne ja työvoiman ikärakenne kärjistävät työvoiman kysynnän ja tarjonnan kohtaanto-ongelmaa. Joillakin aloilla, erityisesti metalliteollisuudessa, voidaan puhua jo työvoimapulasta. Viime vuonna rekrytointiongelmia kokeneiden yritysten osuus 39 % oli koko maan korkein. Myös vuoden 2017 kaksi ensimmäistä neljänestä (43 % ja 40 %) kertovat selvää kieltä siitä, että kaikkiin tehtäviin ei ole työvoimaa kovin helposti saatavissa. Rekrytointiongelmat ovat suuri riski elinkeinotoiminnalle, sillä pahimmillaan ne muodostuvat esteeksi kainuulaisten yritysten kasvulle. Yritykset joutuvat kilpailemaan myös työvoimasta.

Työllisyyden näkymät ovat myönteiset Kajaanin seutukunnan alueella. Työvoiman kysyntä on edelleen vahvaa, vaikka kysynnän kasvu onkin hidastunut puoli vuotta sitten tehtyyn tarkasteluun verrattuna. Uusia avoimia työpaikkoja oli tarjolla aikavälillä elokuu 2016 – heinäkuu 2017 edelleen 3,6 % enemmän kuin sitä edeltävällä vuoden mittaisella jaksolla. Viimeksi kuluneen vuoden aikana TE-toimistoon ilmoitettiin yhteensä 5 588 uutta avointa työpaikkaa, joista 86 % (4 819) oli Kajaanin seutukunnassa. Kajaanin seutukunnassa ja erityisesti Kajaanissa työnhakijoissa on Kehys-Kainuuta enemmän nuoria, joten kasvavaan työvoiman kysyntään pystytään ainakin koulutuksen kautta vastaamaan.

Myös Kehys-Kainuun työttömyyden odotetaan laskevan. Työvoiman kysyntä on ollut kasvussa, mutta uusia työpaikkoja ei ole tarjolla yhtä paljon kuin Kajaanin seutukunnan alueella. Kysynnän kasvu on kuitenkin hieman suurempaa (5,3 %) kuin Kajaanin seutukunnassa.

Eniten uusia avoimia paikkoja oli TE-toimistossa tarjolla viimeksi kuluneen vuoden aikana asiantuntijatehtäviin sekä palvelu- ja myyntityöhön. Toimialoittain tarkasteltuna suurinta oli työvoiman kysyntä hallinto- ja tukipalvelutoimialalla, jonne työvoiman kysynnästä kohdentui 37 % (2 236). Tämä johtuu siitä, että merkittävä osa avoimista paikoista on tullut henkilöstönvuokrausyritysten kautta. Pääosa (2 077) näistä työpaikoista oli Kajaanin seutukunnassa. Julkishallinnon työpaikkoja oli avoinna 934, ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toimialan paikkoja 506 sekä tukku- ja vähittäiskaupan paikkoja 414. Kerrannaisvaikutuksensa vuoksi merkittäviä olivat kaivostoiminnan, teollisuuden ja rakentamisen työpaikat, joita TE-toimistoon ilmoitettiin yhteensä 581.

Tuoreimman ammattibarometrin mukaan Kainuussa on pulaa perinteisten sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilaisten (lääkärit, sosiaalityön erityisasiantuntijat) lisäksi nyt myös teollisuuden osaajista. Hitsaajien, ohutlevyseppien ja koneistajien ohella on pulaa erityisesti teollisuuden työnjohtajista. Myös toimisto- ja laitossiivoojien työpaikkoihin on erityisen vaikeaa saada tekijöitä.

Vaikka Kainuun koulutusaste on noussut, se on edelleen muuta maata alhaisempi. Koulutustason nostaminen on tärkeää, jotta voidaan vastata automatisaation ja robotisaation myötä muuttuviin tai syntyviin osaamistarpeisiin yrityksissä. Nuorten vähenevä määrä ja yli 50-vuotiaiden työnhakijoiden kasvava osuus merkitsevät potentiaalisten koulutettavien vähenemistä. Näiden lisäksi koulutustarjonnan keskittyminen Kajaaniin edellyttää koulutussisältöjen ja -tapojen sekä koulutukseen ohjaamisen kehittämistä. Yksilötasolla osaamisen ylläpitäminen edellyttää yhä useammin valmiutta vaihtaa ammattia ja muuttaa työn perässä, jotka voivat muodostua kouluttautumisen esteeksi.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Kainuun väestörakenne, jossa työmarkkinoille tulevien uusien ikäryhmien koko on työmarkkinoilta poistuvia selvästi pienempi, on kasvaneen työvoiman kysynnän ohella vähentänyt työttömyyttä. Työmarkkinoilta poistuu samanaikaisesti sekä ikääntyneitä työttömiä että eläköityviä työssä olevia, joilta avautuu työpaikkoja työmarkkinoille tuleville nuorille. Kainuun työttömyyden ongelmana näyttäytyy erityisesti rakenteellinen työttömyys ja matala koulutustaso.

Kainuun työttömyys on laskenut yhdenjaksoisesti jo vuoden 2015 elokuusta lähtien jopa kiihtyvällä nopeudella. Heinäkuun lopussa 2017 työttömiä oli 17 % vähemmän kuin vuosi sitten ja muutos on kolmanneksi nopeinta Suomessa. TE-toimistoon ilmoittautuneiden työttömien osuus työvoimasta lähestyy valtakunnallista keskiarvoa. Työttömyyden lasku on ollut yhtä nopeaa sekä Kajaanin seutukunnassa että Kehys-Kainuussa.

Myös rakenteellinen työttömyys on pienentynyt viimeisen vuoden aikana nopeasti. Rakenteelliseen työttömyyteen kuuluvia oli tämän vuoden heinäkuussa 606 henkilöä vähemmän kuin vuosi sitten. Rakenteellisen työttömyyden osuus kokonaistyöttömyydestä (62,7 %) on varsin korkea, eikä se ole käytännössä laskenut viime vuodesta (63,0 %) huolimatta yhdenjaksoisen pitkäaikaistyöttömyyden nopeasta laskusta. Vuoden alusta käynnistyneet TE-toimiston asiakkaiden määräaikaishaastattelut ovat tuoneet esille yhdenjaksoisten pitkäaikaistyöttömien työllistymisiä, mutta rakenteellisen työttömyyden kokonaismuutos ei ole noussut työttömyyden kokonaismuutosta suuremmaksi. Yhdenjaksoinen pitkäaikaistyöttömyys on alentunut nopeammin (-28,6 %) kuin kokonaistyöttömyys. Pitkäaikaistyöttömyys on vähentynyt eniten 25–29-vuotiailla ja 40–44-vuotiailla, mutta erot eri ikäryhmien välillä eivät ole kovin suuria. Kajaanin seutukunnassa muutos on nopeampaa nuoremmissa ikäryhmissä ja Kehys-Kainuussa sekä nuorissa että yli 40-vuotiaissa.

TE-toimiston asiakkaiden ikärakenne on hyvin erilainen Kajaanin seutukunnassa ja Kehys-Kainuussa. Kajaanin seutukunnassa on paljon nuoria alle 35-vuotiaita ja myös yli 50-vuotiaita. Suurin ikäryhmä on 20–24-vuotiaat. Kehys-Kainuussa sen sijaan nuoret ikä-

luokat aina 45 ikävuoteen saakka ovat suhteellisen pieniä ja yli 45-vuotiaiden ja sitä vanhempien ikäluokkien osuus on suuri.

Kajaanin seutukunnan työttömyyden rakenteessa näkyy Kajaaniin suuntautuneen maakunnan sisäisen muuttoliikkeen vaikutus nuorten suurempana osuutena. TE-toimiston asiakkaisissa 35–50-vuotiaita on selvästi sekä nuoria että vanhempia vähemmän. Viimeisen vuoden aikana juuri näitä ikäryhmiä on työllistynyt runsaasti työmarkkinoille. Rakenne pitkäaikaistyöttömien osalta on myös samanlainen. Pitkäaikaistyöttömyydessä on odotettavissa nopeakin laskua nimenomaan vanhimmista ikäluokista, jos virtaa työttömyyden pitkittymiseen voidaan estää.

Kehys-Kainuun työttömyyden lasku on perustunut painokkaammin ikärakenteeseen ja eläköityviltä vapautuviin työpaikkoihin. Poismuutosta johtuen nuorten ikäluokkien osuus TE-toimiston asiakkaisissa on selvästi Kajaanin seutukuntaa pienempi ja vastaavasti vanhempia, yli 45-vuotiaita ikäluokkia on suhteellisen paljon – lukumääräisesti lähes yhtä paljon kuin Kajaanin seutukunnassa. Kehys-Kainuussa alle 45-vuotiaiden asiakkaiden osuus on vain 30 %, kun se Kajaanin seutukunnassa on 50 %. Kehys-Kainuussa pitkäaikaistyöttömät ovat lähes yksinomaan iäkkäitä, pääosin yli 60-vuotiaita ja onkin odotettavissa, että pitkäaikaistyöttömyys tulee laskemaan nopeammin kuin Kajaanin seutukunnassa juuri ikärakenteesta johtuen. Jos työvoiman kysyntä kasvaa nykyisestä, on odotettavissa rekrytointiongelmia, koska nuorten osuus muuhun Kainuuseen verrattuna varsin pieni.

Kajaanin seutukunta

Kajaani, Paltamo, Ristijärvi, Sotkamo

Kajaanin seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 52 606 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 297 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,7 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 3 065.

Kajaanin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	++	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Kehys-Kainuun seutukunta

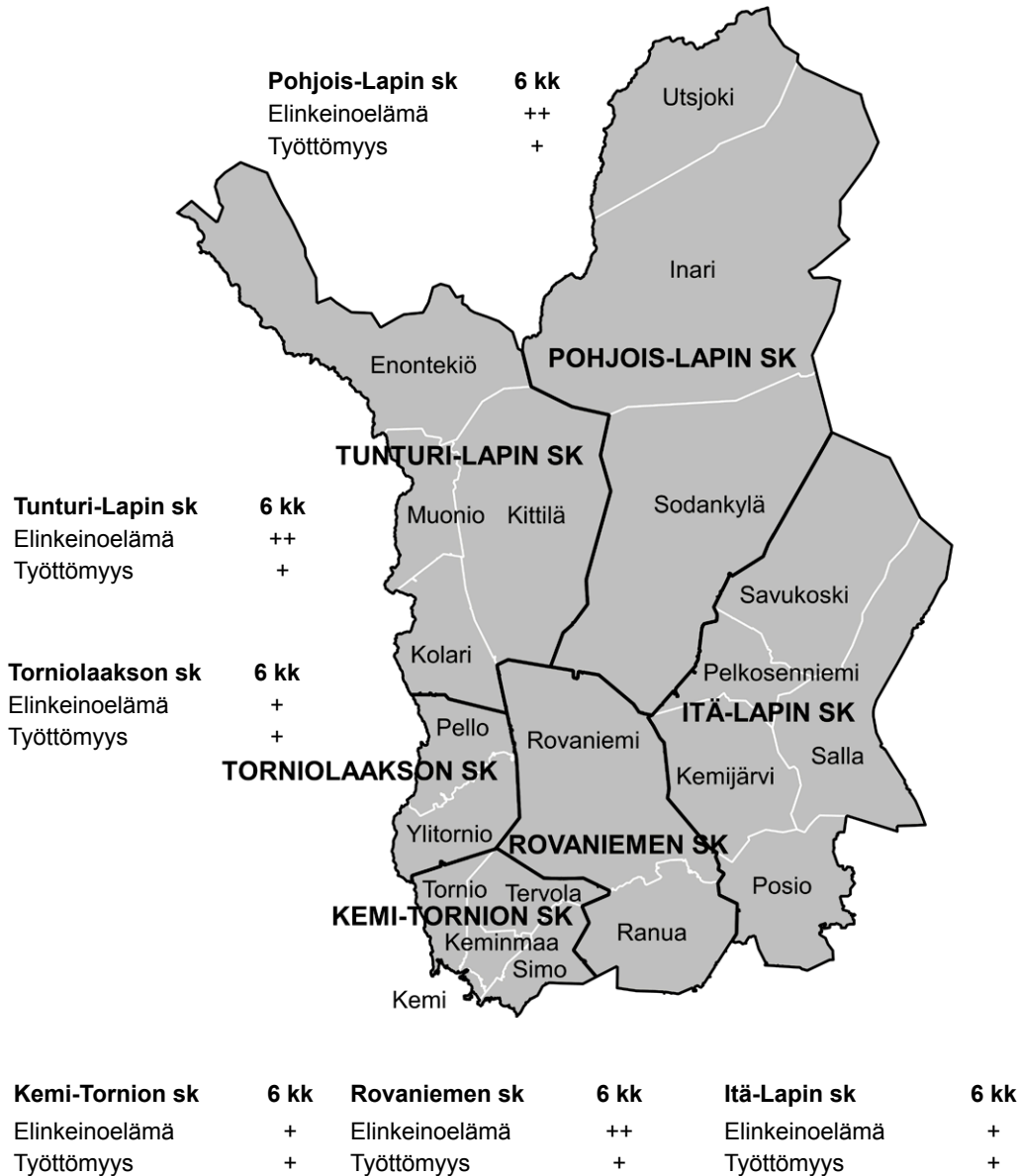
Hyrnsalmi, Kuhmo, Puolanka, Suomussalmi

Kehys-Kainuun seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 21 804 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 388 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,3 prosenttia ja työttömiä työnhakijoita oli 1 304.

Kehys-Kainuun seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lapin ELY-keskus

Lapissa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 179 118 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 962 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 12 645.

Lapin ELY-keskus	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	++	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Alueen vahvuudet ja tulevaisuuden haasteet

Lapilla on vetovoimaa ja Lapissa asuu laajalla alueella aktiivisia tulevaisuuteen uskovia tekijöitä, yrittäjiä, tuottajia ja asukkaita. Luonto ja luonnonvarat ovat Lapin tärkein vetovoimatekijä. Luonnon eri elementit muodostavat merkittävimmät erityiset ja paikalliset vetovoimatekijät mm. matkailuaktiiviteettien välttämättömänä toimintaympäristönä. Lapin kehitystä suuntaavat tekijät ovat uuden teknologian mahdollisuudet, osaaminen, ihmisten arvojen muutokset ja globaali kehitys, esimerkiksi ilmastonmuutoksen vaikutukset teollisuuteen sekä matkailun kysyntään ja tarjontaan. Digitalisaatio on tämän hetken taloudessa läpitunkevin trendi. Tietoliikenneyhteyksien nopeuden kasvu edistää globalisaatiota ja luo enenevässä määrin mahdollisuuksia etätöiden tekemiseen. Teollisuudessa ja palveluissa kehitys on johtanut arvoketjuistumiseen, jossa yritysten on ollut mahdollista hajauttaa tuotantoketjujaan jopa yksittäisten työtehtävien tasolla lisäten yritysten tuottavuuskehitystä.

Lapissa nousevia aloja matkailuelinkeinon ja suurteollisuuden lisäksi ovat kiertotalouden (materiaalitehokkuus) perustuvan tuotannon lisäys, biotalous laajasti ymmärrettynä sekä näitä tukeva digitaalisuus. Biotalous metsäluonnosta saatavat keruutuotteet, puu ja ympäristö mahdollistavat uuden liiketoiminnan ja uusien tuotteiden kehittämisen. Kiertotaloudessa teollisuuden sivuvirrat muodostavat suurimman potentiaalin. Myös SITRA:ssa on huomattu systemaattinen työ kiertotalouden edistämiseen ja Lapin potentiaali. Lappiin on perustettu osaamis- ja koulutuskeskus Kemiin. SITRA osallistuu hankkeeseen palkkaamalla asiantuntijoita. Keskuksen tavoitteena on osaamisen ja hyvien toimintatapojen levittäminen koko Suomeen.

Lapissa ja koko Suomessa malminetsintä on kääntynyt taas kasvuun. Maailman raaka-aineiden hintakehitys on ollut nouseva. Suomi on kaivosmaana pieni, mutta laadukas ja hyvin tehty malminetsintä voi tuoda uusia kaivoksia seuraavan kymmenen vuoden aikana. Vahvana trendinä ovat uusiutuva energia ja uudenlaiset käyttövoimaratkaisut liikkumiseen. Trendit puoltavat esimerkiksi akkuihin ja kaapeleihin tarvittavan raaka-aineen louhintaa.

Lapissa on pitkään toiminut menestyksekkäästi seudullisten elinkeinokehittäjien SYP-verkosto. Lapin toimintaympäristö tarjoaa paljon mahdollisuuksia ja positiivinen kehitys edellyttää mahdollisuuksiin tarttumista, kasvavien elinkeinojen edistämistä ja toimintatapojen uudistamista. Maakuntaudistuksen myötä yrityksille suunnattavat kasvupalvelut uudistuvat. Houkutteleva toimintaympäristö kannustaa yrityksiä investoimaan, kasvamaan ja työllistämään. Kilpailukykyisen toimintaympäristön luominen yritystoiminnalle on julkisen kasvupalvelun tärkein tehtävä.

Lappi on aktiivinen toimija Euroopan komission Älykkään erikoistumisen toimeenpanossa. Arktisen erikoistumisen ohjelman nimellä lanseerattu strategia on ohjannut kehitystä kohti aluelähtöisten klustereiden rakentamista. Työtä jatketaan kohti elinkeinoelämälähtöisiä, EU ja globaaleilla markkinoilla kilpailukykyisiä klustereita ja ekosysteemejä, jotka vahvistavat Lapin elinkeinojen kilpailukykyä ja kasvua. Kehitystyössä panostetaan KV-verkostojen rakentamiseen, joiden kautta pystytään kotiuttamaan Euroopan komission erillisasiirtoinvestointeja Lappiin elinkeinoelämän kehittämiseksi.

Lapin korkeakouluille ja sektoritutkimuslaitoksille on muodostunut tunnustettuja profileja ja ne toimivat yhteistyössä yritysten kanssa. Korkeakoulut ja tutkimuslaitokset ovat verkottuneet kansainvälisesti. Yleisten edellytysten rakentaminen innovaatioympäristöille on hyvässä vaiheessa. Innovaatioympäristöä kehitetään ja korkeakoulujen voimavaroja yhdistetään kansainvälisesti Arktisen yliopiston temaattisten verkostojen kanssa. Kansallisesti osaamista luodaan yhteistyössä muiden kotimaisten korkeakoulujen ja tutkimuslaitosten kanssa. Alueellisesti osaamisen kasvattamisessa painotetaan yhteistyötä korkeakoulukonsernin puitteissa.

Lapin väkiluku pienenee vuosi vuodelta. Luonnollinen väestönlisäys oli selvästi miinusmerkkinen vuonna 2016 ja tappiolle jäätiin myös maakuntien välisessä muuttoliikkeessä. Huomioitavaa on kuitenkin, että muualta Suomesta Lappiin muutti vuoden aikana 5 260 henkilöä. Muuttovoittoa Lappi sai puolestaan maahanmuutosta. Vuonna 2016 Lappiin tuli noin 940 maahanmuuttajaa, joista miehiä reilu puolet ja naisia vajaa puolet. Maahanmuuttajista 85 % oli alle 45-vuotiaita. Korkeakoulutettujen ja liikkuvien nuorten houkuttelevuus jäämään tai muuttamaan takaisin Lappiin on haaste, erityisesti pienimmille Lapin kunnille.

Lapin muuttoliikeseelvityksen lisäksi alueellisessa kehittämisessä on hyödynnettävissä tietoa, miltä Lappi näyttää verrattuna naapurimaiden pohjoisiin kuntiin. Nordregiolta tilatussa State of the Lapland Region -raportissa analysoidaan Lapin maakunnan asemaa osana Pohjoiskalottia karttojen, tilastojen ja tulevaisuusorientoituneen tarkastelun kautta. Useissa tarkasteluissa Lapin kuntien tilanne on heikompi kuin Pohjois-Norjassa ja -Ruotsissa.

Saamelaiskulttuuri halutaan pitää elinvoimaisena vahvistamalla saamelaisten omaa kieltä, saamelaiskulttuuria ja perinteisiä elinkeinoja sekä edistämällä ja turvaamalla saamelaisten perinteisten tietojen siirtymistä uusille sukupolville. Saamelaishallintoa, saamenkielisiä palveluita, mediaa ja kouluopetusta kehitetään. Ministeriöiden ja saamelaiskäräjien yhteistyössä valmisteleva saamen kielen elvyttämishjelma kuuluu maan hallituksen tavoitteisiin. Kolttakulttuurikeskuksen edistäminen on yksi saamelaiskäräjien kärkitavoitteista.

Luonnonsuojelualueet painottuvat Ylä- ja Tunturi-Lappiin. Lapin monipuolisiin luonnonvaroihin kohdistuu kasvavaa kiinnostusta. Luonnonvarojen kestävä käytön turvaaminen edellyttää, että jo hankkeiden suunnitteluvaiheessa huomioidaan luonnonvarojen käytön ja luonnonsuojelun eri näkökulmat sekä panostetaan riittävästi niiden yhteensovittamiseen. Lapin metsien puuvarat kasvavat, mikä mahdollistaa puuraaka-aineen käytön merkittävän tehostamisen. Lapin suojelualueverkosto tarjoaa hoidettuine reitteineen maakunnan asukkaille ja matkailijoille hyvät virkistytymis- ja oppimismahdollisuudet vetovoimaisessa luonnontilaisessa ympäristössä.

Lapin luokitelluista joista ja järvistä useimmat ovat hyvässä tai erinomaisessa tilassa. Lapin pohjavesivarat ovat runsaat. Lapin yhdyskunnat käyttävät vain muutaman prosentin kaikkien pohjavesialueiden arvioidusta antoisuudesta. Lapin asukkaista on yli 90 prosenttia keskitetyn vedenjakelun piirissä. Puhdas ja riittävä talousvesi on väestön hyvinvoinnin lisäksi tärkeä edellytys myös alueen elinkeinoelämälle.

Lapissa on vireillä lukuisia valtakunnallisestikin mittavia hankkeita, mikä on näkynyt maakuntakaavoituksessa. Lapissa laaditaan maankäytön suunnitelmia suurhankkeisiin (kaivokset, teollisuushankkeet, tuulivoima ja matkailu) liittyen, mutta myös kuntataajami- en kehittämiseksi sekä suunnitelmallisen loma-asumisen mahdollistamiseksi. Lapin kansainvälisissä matkailukeskitymissä kaavoituksella on mahdollistettu suurimittakaavainen matkailurakentaminen.

Saavutettavuus maanteitse on pääosin hyvä ja satamat ja meriliikenne palvelevat nykyisiä tarpeita. Logistiset, esimerkiksi pohjoisten meriväylien merkittävyyden kasvua ennakoivat ratkaisut ovat tärkeitä pitkälle tulevaisuuteen tähtäävässä alueiden käytön suunnittelussa. Pohjois-Suomeen suunnitellut suurhankkeet tulevat lisäämään entisestään Lapin satamien tarpeita sekä niille johtavien tie- ja ratayhteyksien kehittämistä. Koillisväylän avautumiseen kansainväliselle meriliikenteelle varaudutaan selvittämällä Jäämeren yhteyden sijaintia.

Lapin pitkät etäisyydet asettavat haasteita logistiselle järjestelmälle. Logistiikkakustannukset ovat merkittävästi muuta Suomea ja Eurooppaa suuremmat. Alemman tieverkon kunnan nopea heikkeneminen haittaa maaseutukyli- en arkea sekä alkutuotannon ja metsätalouden kuljetuksia. Rataverkon rajoittuminen Etelä- ja Länsi-Lappiin lisää rataverkon ulkopuolisen alueen kuljetuskustannuksia. Maantieyhteyksiä naapurimaihin on riittävästi, mutta rautatieyhteys vain Ruotsiin.

Lentoliikenteen infra on hyvällä tasolla. Lentovuorot suuntautuvat Lappiin pääosin Helsingin kautta, mutta viime aikoina on matkailun myötä syntynyt useita suoria sesonkiloontoisia reittiliikenteen yhteyksiä ulkomaille. Pienillä lentokentillä on haasteena toiminnan turvaaminen. Riittämättömät lentoyhteydet ovat kasvun esteenä erityisesti Kemi-Tornio-alueella. Matkailun kasvun kannalta on sitä parempi, mitä enemmän Lappiin tulee suoria lentoja maailmalta. Finnair lisää kotimaan reiteille 57 000 paikkaa Lappiin ja avaa talvella myös suoria reittiyhteyksiä (Lontoo, Pariisi ja Zürich), mutta ei pysty ratkaisemaan yksin saavutettavuusongelmia.

Elinkeinoelämän tilanne ja näkymät

Suomen talous kasvaa nyt erityisesti vientiteollisuuden ansiosta. Lapin taloudellisen kehityksen vahvistuminen perustuu ydintoimialoihin matkailuun, metsä- ja metalliteollisuuteen sekä kaivostoimintaan, joilla kaikilla on hyvä suhdannevire. Hyvä taloudellinen kehitys tukee myös pienempiä tuottajia ja alihankintaketjuja sekä näiden tuottavuuskasvua edistäviä tuotekehitys- ja automaatoratkaisuja. Toisaalta kansainvälisen talouden jatkuva ja nopea muutostila sekä innovatiivisuuden ja osaamisen vaatimukset asettavat haasteita Lapin yritysten toiminnalle, kasvulle ja kansainvälistymiselle.

Lapin matkailukeskuksissa on mennyt hyvin ja monin paikoin on tehty ennätyksiä. Matkailun vaikutukset näkyvät laajasti eripuolilla Lappia. Investoinnit ovat painottuneet pieniin keskuksiin ja Napapiirille sekä Saariselän alueelle. Isoissa Lapin matkailukeskuksissa ja kaupungeissa on odotettavissa investointibuumin käynnistyminen. Kasvava kiinalaismatkailu pystyttäisiin ottamaan vastaan Lapin nykyisellä majoituskapasiteetilla, jos matkailijavirrat olisivat tasaisemmat eri vuodenaikoina. Lapin yritysten ja Visit Finlan-

din intressinä on lumettoman ajan kiinnostuksen kasvattaminen. Esimerkiksi revontuli-matkailua voidaan kasvattaa aina elokuusta marraskuulle. Monelle aasialaiselle lumi ei ole tärkein asia Lapissa. Heitä kiinnostavat joulupukki, sauna ja hyvinvointimatkailu, jotka kaikki ovat tavoitettavissa ympäri vuoden.

Vaikka kiinalaisten kasvuprosentti on matkailun asiakasryhmistä selkeästi isoin, niin esimerkiksi Lapissa lukumäärällisesti suurempaa kasvua tuo uusien reittilentojen siivittämänä Keski-Eurooppa ja Iso-Britannia. Matkailuyritykset eivät voi tukeutua yhden markkinan tai asiakasryhmän varaan. Rovaniemellä ulkomaalaisten matkailijoiden rekisteröityneet yöpymiset ovat selvästi lisääntyneet singaporelaisten, kiinalaisten ja erityisesti israelilaisten asiakasryhmissä.

Suurella osalla Lapin yrityksistä matkailun talvisesongin aikaistuminen muutamalla kuukaudella riittäisi kunnon kannattavuusloikkaan ja poistaisi kasvavaa investointipainetta talvipiikin osalta. Lapin majoituspalveluiden koko vuoden käyttöasteen kohoaminen nykyisestä lähemmäs 50 prosenttia olisi erinomainen saavutus tuloksen ja henkilöstöhallinnan kannalta. Sesonkien jatkuminen helpottaisi työvoiman saatavuutta, investointipaineita ja toisaalta mahdollistaa uusinvestoinnin käynnistymisen.

Visit Finlandin mukaan matkailun verkkokauppa kasvaa Suomessa hitaammin kuin muualla Euroopassa. Syyksi arvioidaan, että matkailukenttämme on digitalisaation näkökulmasta sekä pirstaloitunut että kahtiajakautunut. Pienten toimijoiden tulee verkottua keskisuurten kanssa ja keskisuurten verkottua edelleen alueellisesti ja valtakunnallisesti.

Lapissa vientiteollisuuden veto näkyy erityisesti Outokummun Tornion tehtailla. Tehdas käy liki täydellä kapasiteetilla viiden vuoden vaikean jakson jälkeen. Kun liiketulos viime vuoden ensimmäisellä puoliskolla oli miinusmerkkinen, se on tänä vuonna noussut selvästi plussalle. Kemissä metsäteollisuutta harjoittavilla Metsä Groupilla ja Stora Ensolla menee hieman kaksijakoisesti. Metsä Groupin sellutehdas ja kartonkitehdas toimivat hyvässä vedossa metsäteollisuusalojen huippusuhdanteen mukana. Kaikki tuotanto menee kaupaksi ja varsin hyvillä hinnoilla. Paperikoneilla, joita Stora Ensolla on Kemissä, ei mene yhtä hyvin. Harmina on myös paperikone kakkosella elokuussa tapahtunut konerikko, joka keskeyttää paperintuotannon usean viikon ajaksi. Teollisuuden investoinneissa suurimmat odotukset kohdistuvat Kemijärven ja Kemin biojalostamohankkeisiin. Kemijärven hankkeen päätöstä odotetaan vuoden sisällä. Kemin hankkeen päätökseen vaikuttavat EU-tulkinnat biotuotteiden käytöstä.

Pk-yritykset ovat investoineet ja yritysten suhdanne-, liikevaihto- ja kannattavuusnäkökymät ovat myönteisiä. Pk-yrityskentän valmistavassa teollisuudessa näkyy selvää pirstumista. Merkittävästi valmistuskapasiteettia lisääviä investointihankkeita on lähtenyt alkuvuonna liikkeelle yrityksen kehittämisavustuksella erityisesti puutavara- ja puutuote-teollisuudessa ja metallituotteiden valmistuksessa. Hankkeilla tähdätään jalostusasteen nostoon ja vientimarkkinoille. Lappilaisilla pk-yrityksillä on vientiponnistuksia eri puolille maailmaa useisiin maihin merkittävässä määrin suhteessa yrityksen toimintaan. Tämä näkyy lisääntyvänä kiinnostuksena käyttää koko globaalin TeamFinland -verkoston palveluja ja selvittää mahdollisuuksia myös kaukaisimmilla markkinoilla. Innovaatioseteli on luonut uusia markkinoita luovien alojen yrityksille.

Tornion Röyttän Manga LNG-tuontiterminaalin rakennustyöt ovat loppusuoralla ja vähitellen ollaan siirtymässä käyttöönottovaiheeseen. Nesteytettyä maakaasua tuodaan terminaaliin ennen vuodenvaihdetta. Investoinnin arvo on noin 110 milj. euroa. Työ- ja elinkeinoministeriö on myöntänyt investointitukea hankkeelle hieman yli 33 milj. euroa. Outo-kumpu on investoinut ja investoi vuosina 2015-2018 noin 25 milj. euroa siirtyäkseen käyttämään nesteytettyä maakaasua. LNG:llä korvataan propaanin käyttöä. Meriliikenteen arvioidaan siirtyvän maakaasun käyttäjäksi. Vähäpäästöiset henkilöautot tulevat myös lisääntymään Pohjois-Suomessa, kun jakeluverkko laajenee ja saadaan tankkauspisteitä. Lapissa on myös useita keskittymiä ajoneuvojen sekä ajoneuvo- ja rengastekniikan testaukseen, mikä on voimakkaasti kasvava toimiala.

Toimivien kaivosten tilanne on vakaa ja positiivinen, mikä heijastuu merkittävinä vuosittaisina investointeina. Kemin kaivoksen yhteys Tornion terästehtaaseen varmistaa raaka-aineen menekin. Kittilän kaivoksen kullan vuosituotanto on noin 6 000 kiloa, raaka-aineella on hyvä hinta ja yhtiö suunnittelee investointeja tulevaisuuteen. Sodankylän Keivitsan kaivoksen omistajapohjan muutos on tuonut vakautta toimintaan ja malmirikasteen toimitukset Bolidenin omalle sulatolle Harjavaltaan ja ulkoisille asiakkaille on lisännyt tuottavuutta ja kannattavuutta.

Malminetsintä on kääntynyt kasvuun vuodesta 2015 ja kasvu näyttää jatkuvan. Malminetsintä on erityisen voimakasta Sodankylä ja Kittilän alueella. Myös Kolarissa kaivosyhtiö tekee koelouhintaa Hannukaisen kaivosalueella. Tarkoituksena on nostaa muutama rekkakuormallinen malmikiveä koerikastusta varten. Malminetsintälupia on haettu Turvalisuus- ja kemikaalivirastosta elokuun alkupuoleen mennessä yli 100, mikä on vähemmän kuin ennätysvuonna 2012, mutta enemmän kuin koko viime vuonna yhteensä.

Lapissa on erinomaiset edellytykset tuottaa puhdasta ruokaa. Luonnontuote- ja elintarvikealalla panostetaan muun muassa jalostusarvon kasvattamiseen ja logistiikan kehittämiseen. Haasteina alan kasvulle ovat raaka-aineiden saatavuusongelmat ja keruu sekä käsittelytilojen vähyys. Monipuolisen lähiruoka- ja luomutuotannon lisäämisessä on hyödyntämättömiä kasvun mahdollisuuksia. Mahdollisuuksien hyödyntämiseen tarvitaan hyviä ideoita, rohkeutta ja aktiivisia ihmisiä niiden toteuttamiseen kumppanuudella. Sodankylään suunnitellaan rakentamattomaan paikkaan täysin uutta 500 asukkaan tulevaisuuden mallikylää, jolla pyritään saamaan autoituvaa maaseutu asutuksi. Modernin älykylän mahdollisuudet ja palvelut laskevat maaseudulle muuttamisen kynnyksiä. Se tuottaa energiansa biovoimalassaan sekä ruokaa kalankasvattamossa ja kasvihuoneessa, sinne tulisi hotelli ja tiloja luonnontuotteiden jalostukseen pienyrittäjille. Kylän asukkaat olisivat osaomistajina laitoksissa.

Lapissa rakentaminen näyttäytyy kaupungeissa asuntorakentamisena ja osassa matkailukeskuksia uusina investointeina. Myös isompia matkailuinvestointeja arvioidaan lähtevän liikkeelle vuoden sisällä. Tänä ja ensi vuonna on tavallista enemmän tieinvestointeja johtuen korjausvelkaohjelmasta ja perusväylänpidon lisärahoitusohjelmasta. Eri puolilla Lappia käynnissä olevien merkittävimpien tieinvestointihankkeiden arvo on noin 43 milj. euroa. Syksyllä käynnistyy Inarissa Nellimintien parantaminen (10,4 milj.€). Vuoden sisällä mahdollisesti käynnistyviä investointihankkeita ovat Kromitien ja Thurevikinkadun

liittymän parantaminen Torniossa, maantien parantaminen välillä Alaniemi-Tainiemi Simossa sekä valtatie 4 Inarin taajaman parantaminen.

Työvoiman kysynnän ja osaamistarpeiden näkymät

Työvoiman kysynnän ja positiivisen työllisyyskehityksen arvioidaan jatkuvan. Työvoiman kysyntä on vilkastunut, mutta ei kuitenkaan vielä näy työllisten kokonaismäärässä samassa suhteessa. Elinkeinoelämän myönteisen kehityksen sekä vireillä olevien investointi- ja rakennushankkeiden arvioidaan heijastuvan tulevina vuosina kokonaistyöllisyyden ja kasvavien toimialojen työllisyyden kasvuna. Työvoiman lisääntyvät rekrytointi- ja saatavuusongelmat nähdään uhkana yritysten kasvulle ja kehittymiselle sekä uusien yritysten sijoittumiselle alueelle

Työvoiman kysynnän vilkastuminen näkyy jo neljättä vuotta peräkkäin TE-toimistoon ilmoitettujen avointen työpaikkojen lisääntymisenä. Alkuvuoden aikana Lapissa ilmoitettiin TE-toimistoon avoimeksi lähes 10 300 työpaikkaa. Avoimia työpaikkoja ilmoitettiin yli 1 400 enemmän kuin vastaavaan aikaan viime vuonna. Yritysten osuus työpaikkojen lisäyksestä oli 1 000. Eniten lisääntyivät työn kestoltaan yli vuoden ja 3-6 kuukautta kestävät työpaikat. Työpaikkatarjonnassa näkyy vahvasti palvelu- ja myyntityö. Em. lisäksi työpaikat lisääntyivät esim. tekniikan asiantuntijatehtävissä ja rakennusalalla. Työvoiman kysynnän keskeinen osa muodostuu työvoiman vaihtuvuudesta sekä toistuvista kausiluontoisista työvoimatarpeista.

Työllisyyden kasvumahdollisuudet ovat yksityissektorilla, erityisesti yrityksissä. Julkisen sektorin rakennemuutokset näkyvät työvoiman siirtyminä työnantajasektorien välillä. Maakunta- ja sote-uudistus voimistaa tätä kehitystä. Kuntasektorilla eläköitymisen mukanaan tuomat rekrytointihaasteet liittyvät ammatteihin, joissa työvoimaa tarvitaan jatkossakin, vaikka julkisen sektorin palvelurakenteiden muutokset tuovat muutoksia palvelujen tuottamiseen ja sitä kautta työpaikkojen sektorirakenteeseen.

Henkilöstöpalveluyritysten ja vuokratyön käyttö henkilöstön rekrytoinnissa on yleistynyt ja yleistyy. Vuokratyö tarjoaa useilla aloilla nopean väylän työhön ja työkokemuksen kautta pysyvämpiin työsuhteisiin joko henkilöstöpalveluyrityksessä tai asiakasyrityksissä. Pohjois-Ruotsin ja -Norjan työvoimatarpeet ovat mahdollisuus lappilaiselle työvoimalle nykyistä laajemmassa mittakaavassa.

Pk-yritysbarometrin mukaan lähes puolet yrityksistä on palkannut uutta työvoimaa ja puolet kouluttanut henkilöstöään viimeisen vuoden aikana. Henkilöstömäärän kehitysarviot ovat vuoden päähän positiiviset, mutta varovaisemmat kuin esim. suhdannenäkymien ja liikevaihdon osalta. Myös tuoreimmat suhdanneaineiston tiedot osoittavat henkilöstömäärän lisäyksen olevan hitaampaa kuin liikevaihdon. Suhdanneaineiston henkilöstömäärän positiivisesta kehityskuvasta poiketen työllisten määrä ei ole työvoimatutkimuksen luvuin kasvanut.

Matkailun kasvu ja kausien pidentyminen näkyy lisääntyneinä työmahdollisuuksina matkailualan moninaisissa tehtävissä. Teollisuus- ja matkailuinvestointihankkeet heijastuvat lisääntyvänä työvoiman kysyntänä rakennusalalla. Alan työttömyydestä huolimatta ammattitaitoista työvoimaa on kokemusta ja erityisosaamista vaativissa ammateissa

vaikea löytää. Malminetsintää ja autotestausta tukevassa toiminnassa on myös lisääntyviä työvoimatarpeita. Suunnitteilla olevien biotaloushankkeiden monille aloille heijastuviin työvoimatarpeisiin vastaamiseen valmistaudutaan jo ennakoivasti toimijoiden yhteistyönä. Sosiaali- ja terveydenhuollon työvoiman kysyntä on jatkuvaa, mikä heijastuu myös useissa alan ammateissa työvoimapulana. Lapin erikoishaasteena on saamenkielisen ammattihenkilöstön saatavuus.

Osaavan työvoiman saatavuus on keskeinen osa aluekehityksen edistämistä, julkisen sektorin palvelukykyä ja uudistuvaa kasvupalvelua. Työvoiman kysynnän lisääntyminen, työmarkkinoiden rakenteelliset muutokset sekä muuntuvat ja laajenevat osaamisvaateet lisäävät työvoiman saatavuuden haasteita. Työvoiman saatavuus ja sen vaikeutuminen nousee esille niin julkisessa keskustelussa kuin erilaisissa selvityksissä ja barometreissa. Työmarkkinoiden toimivuutta tuetaan työnvälitystoimintaa kehittämällä ja yksityisiä työvoimapalveluja mm. henkilöstöpalveluyrityksiä hyödyntämällä. Tavoitteena on löytää uusia, innovatiivisia keinoja asiakkaiden työllistymiseen ja sen nopeuttamiseen sekä yritysten rekrytointikynnyksen madaltamiseen. Valmisteilla oleva kasvupalvelulaki sisältää merkittäviä muutoksia työmarkkinoiden toimivuuden edistämiseksi.

Matkailu on esimerkki alasta, jolla työnantajat kilpailevat osaavasta työvoimasta. Matkailun työvoiman saatavuushaasteet ovat lisääntyneet Lapin matkailun kasvun ja kasvunäkymien myötä. Kielitaidon ja ammatillisen osaamisen lisäksi asenne ja alalle soveltuvuus korostuu rekrytinnissa. Alueen työvoima ei riitä sesonkihuippujen työvoiman tarpeisiin. Työvoimaa tarvitaan muualta Suomesta ja myös ulkomailta. Työvoiman saatavuuteen liittyvät kausityöntekijöiden asuntomahdollisuudet, matkailun työnantajakuva ja matkailualan koulutuksen vetovoima. Matkailualan työvoiman saatavuuden parantamiseen panostetaan yritysten, viranomaisten ja oppilaitosten yhteistyöllä. Yhdeksi keskeiseksi kehittämistarpeeksi on nostettu Lapin matkailun monipuolisten työmahdollisuuksien tunnettuuden ja imagon markkinointi potentiaalisille työnhakijoille niin kotimaassa kuin ulkomaillakin.

Yritysten kansainvälinen yhteistyö, suuntautuminen kansainvälisille markkinoille ja matkailun uudet kasvavat asiakasryhmät edellyttävät rekrytoitavalta henkilöstöltä kieli- ja kulttuuriosaamista, markkinointi- ja myyntitaitoja sekä verkosto-osaamista. Digitaalisuus muuttaa työn sisältöjä ja työn tekemisen tapaa. Työntekijöiltä odotetaan toisaalta vahvaa alan asiantuntijuutta ja toisaalta moniosaamista, joustavuutta muuttuvissa olosuhteissa ja asiakaslähtöisyyttä. Työnjohdon rooli, henkilöstöhallintoon ja työsuhteisiin liittyvä osaaminen ja esimiestaidot korostuvat.

Lapin tieto- ja neuvontapalveluita toteutetaan ja kehitetään laaja-alaisessa verkostoyhteistyössä. Toimialojen kehitys- ja työmarkkinanäkymät heijastuvat alan imagoon ja koulutuksen vetovoimaan eri koulutusasteilla. Työmahdollisuuksien ja työvoiman saatavuushaasteiden esiintuominen konkreettisten yritysesimerkkien kautta on tärkeää. Käytännön esimerkit ovat osoittaneet, että tätä kautta kiinnostus alan koulutukseen hakeutumiseen kasvaa, mikä lisää työnhakijoiden työllistymismahdollisuuksia ja tukee yritysten työvoiman saatavuutta.

Riittävän alueellisen koulutustarjonnan turvaamiseksi tarvitaan laajaa ja uudenlaista koulutuksen ja oppilaitosten verkostoitumista, monimuoto-opetuksen kehittämistä ja tek-

nologian hyödyntämistä sekä työelämä- ja yritysysteistyötä. Koulutuksen saavutettavuus on Lapissa kohtalainen ja toisen asteen koulutukseen hakeutumisaktiivisuus erittäin hyvä. Toisen asteen ammatillisen koulutuksen uudistuksella parannetaan koulutuksen joustavuutta sekä tuetaan osaavan työvoiman saatavuutta ja opiskelijoiden kiinnittymistä työmarkkinoille vahvan työelämäyhteyden ja työpaikalla oppimisen kautta. Maahanmuuttajien ammatillisen koulutukseen ja koulutuksen työelämäkytkentään tulee kiinnittää erityistä huomiota. Ammattikorkeakoulu ja yliopisto vastaavat koulutustarjonnallaan maankunnan tarpeiden lisäksi myös koko maan tarpeisiin. Digitaalisten oppimis- ja palveluympäristöjen kehittämisellä vastataan alueellisiin, valtakunnallisiin ja kansainvälisiin tarpeisiin ja varmistetaan koulutuksen laatu, saatavuus ja saavutettavuus.

Työttömyyden määrän ja rakenteen näkymät

Työvoiman kysyntä ja hallituksen toimet näkyvät vahvistuneena työttömyyden vähenemisenä. Tammi-kesäkuussa 2017 työttömiä on ollut Lapissa keskimäärin 1 435 vähemmän kuin viime vuonna ja kesäkuussa työttömiä oli 1 970 vähemmän kuin vuotta aiemmin. Maalis-kuusta lähtien työttömien määrä on alittanut neljän vuoden takaisen, vuoden 2013 luvun. Myös työttömyyden kausiluontoisessa vaihtelu on muuntunut, esim. kesäkuusta heinäkuuhun ei ole viime vuosina ollut aiempien vuosien kaltaista työttömyyden kasvua. Työttömyys on laskenut kaikissa Lapin seutukunnissa, vahvimmin Torniolaaksossa ja Rovaniemen seutukunnassa. Työttömyyden alenemisesta huolimatta työttömien määrä on edelleen korkea ja työttömyyden rakenteelliset ongelmat haastavia.

Vuoden alussa voimaan tulleella työllistämisen rahoitusmuutoksella, jonka myötä palkkatuki ja starttiraha rahoitetaan osin tai kokonaan työttömyysetuudella, lisättiin mahdollisuuksia työttömien aktivointiin. Kuntiin työllistäminen lisääntyi jo viime vuoden aikana ja tänä vuonna on lisääntynyt starttirahan ja yritysten palkkatuen kysyntä. Työnhakijoiden määräaikaishaastatteluilla tuetaan työllistymisen nopeutumista ja tehostetaan asiakkaiden ohjaamista avoimiin työpaikkoihin ja palveluihin. Määräaikaishaastatteluissa on myös tullut esille asiakkaiden työllistymisiä ja muita työnhakutilanteen muutoksia, mikä on parantanut TE-toimiston tilannekuvaa asiakkaista.

Työttömyyden rakenteelliset ongelmat ovat rakenne- ja pitkäaikaistyöttömyyden alenemisesta huolimatta edelleen haastavia. Työttömyyden alenemisen kannalta olennaista onkin, kuinka hyvin onnistutaan työttömyyden pitkittymisen ennaltaehkäisyssä ja myös pidempään työttömänä olleiden osaamisen kehittämisessä ja työmarkkinoille sijoittumisen edistämiseksi. Muutoin on riskinä, että työvoiman kysynnän lisääntymisestä huolimatta työttömyys pysyy korkeana. Työnhakijoiden kiinnostus oman osaamisensa kehittämiseen näkyy mm. omaehtoisen opiskelun suosion kasvuna. Osaamisen kehittämistä tuetaan myös valmennuksilla ja koulutuskokeilulla.

Viime kuukausina pitkäaikaistyöttömyys on laskenut vuodentakaisesta jopa kokonaisyöttömyyttä enemmän. Pitkäaikaistyöttömyyden alenemisessa näkyy sekä pitkäaikaistyöttömiin kohdistetut työllistymistä edistävät ratkaisut että työvoiman kysynnän vilkastumisesta johtuva työttömyyden pitkittymisen väheneminen. Elokuun alussa käynnistyneessä ensi vuoden loppuun kestävässä työvoima- ja yrityspalvelujen alueellisessa ko-

keilussa on Lapista mukana viisi kuntaa (Kemi, Kemijärvi, Rovaniemi, Sodankylä, Tornio). Lapin kokeilun kohderyhmänä ovat pitkäaikaistyöttömät.

Työttömyyden väheneminen kohdistuu kaikkiin ikäryhmiin. Vahvimmin työttömyys on laskenut ikäryhmissä 20–34 ja 45–54-vuotiaat. Nuorten työttömyys keskittyy kaupunkeihin. Kemi-Tornion seutukunnassa nuorten työttömyystilanne on pahin ja nuorten työttömyyden aleneminen on vielä hidasta. Nuorten nopeampi kiinnittyminen työmarkkinoille edellyttää vahvempaa panostamista koulutuksen aikaiseen työssäoppimiseen ja rohkaisemista alueelliseen liikkuvuuteen Lapin kasvavien työmahdollisuuksien hyödyntämiseksi.

Rovaniemen seutukunta

Rovaniemi, Ranua

Rovaniemen seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 65 859 henkilöä. Vuoden aikana väestö kasvoi 248 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 14,7 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 657.

Rovaniemen seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	++	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Kemi-Tornion seutukunta

Kemi, Tornio, Keminmaa, Tervola, Simo

Kemi-Tornion seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 57 972 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 592 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 15,8 % ja työttömiä työnhakijoita oli 4 071.

Kemi-Tornion seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Torniolaakson seutukunta

Ylitornio, Pello

Torniolaakson seutukunnassa asui vuoden 2017 kesäkuun lopussa 7 675 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 193 henkilöllä. Vuoden 2017 kesäkuun lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 12,5 % ja työttömiä työnhakijoita oli 402.

Torniolaakson seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	++	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Itä-Lapin seutukunta

Kemijärvi, Salla, Posio, Savukoski, Pelkosenniemi

Itä-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 16 601 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 296 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 17,2 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 190.

Itä-Lapin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	+	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Tunturi-Lapin seutukunta

Kittilä, Kolari, Muonio, Enontekiö

Tunturi-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 14 352 henkilöä. Vuoden aikana väestö väheni 24 henkilöllä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 17,3 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 221.

Tunturi-Lapin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	++	++
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	++

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Pohjois-Lapin seutukunta

Sodankylä, Inari, Utsjoki

Pohjois-Lapin seutukunnassa asui vuoden 2016 lopussa 16 659 henkilöä. Vuoden aikana vähennystä oli 105 henkilöä. Vuoden 2016 lopussa työttömien työnhakijoiden osuus työvoimasta oli 13,9 % ja työttömiä työnhakijoita oli 1 104.

Pohjois-Lapin seutukunta	Tilanne nyt verrattuna vuoden takaiseen	Tilanne 6 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen	Tilanne 12 kk:n kuluttua verrattuna nykyhetkeen
Elinkeinoelämä ja yritystoiminta	+	++	+
Työttömyyden määrä ja rakenne	+	+	+

Arviointiasteikko: ++ Paljon parempi, + Parempi, 0 Ennallaan/nykytasolla, - Heikompi, -- Paljon heikompi

Lisätietoja:

Uudenmaan ELY-keskus

tutkija Timo Aulanko
p. 0295 504 959
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Varsinais-Suomen ELY-keskus

työmarkkina-analyttikko Juha Pusila
p. 0295 022 772
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Satakunnan ELY-keskus

ylivohtaja Marja Karvonen
p. 0295 022 111
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

työmarkkina-asiantuntija Hannu Ahvenjärvi

p. 0295 022 114
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pirkanmaan ELY-keskus

ennakointiasiantuntija Juha Salminen
p. 0295 036 208
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Hämeen ELY-keskus

erikoissuunnittelija Sanna Paakkunainen
p. 0295 025 159
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Kaakkois-Suomen ELY-keskus

erikoistutkija Tarja Paananen
p. 0295 029 076
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Etelä-Savon ELY-keskus

johtava asiantuntija Marja Aro,
p. 0295 024 152
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjois-Savon ELY-keskus

yksikön päällikkö Jan Blomberg
p. 0295 026 552
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjois-Karjalan ELY-keskus

suunnittelija Minna Keränen-Kultanen
p. 0295 026 138
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Team Finland kasvu- ja kansainvälistymiskoordinaattori Tapio Kinnunen
p. 0295 026 063
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Keski-Suomen ELY-keskus
strategiapäällikkö Eija Heinonen
p. 0295 024 658
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
kehittämispäällikkö Leena Ahonen-Lätti
p. 0295 027 544
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjanmaan ELY-keskus
suunnittelija Meeri Koski
p. 0295 028 686
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Pohjois-Pohjanmaan ELY-keskus
asiantuntija Jarkko Pietilä
p. 0295 038 116
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Kainuun ELY-keskus
erikoissuunnittelija Anne Ristioja
p. 0295 023 582
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Lapin ELY-keskus
Lapin ELY-keskus
johtava toimiala-asiantuntija Heino Vasara
p. 0295 038 116
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

tutkija Tuula Uusipaavalniemi
p. 0295 037 142
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

KEHA-keskus
strategiajohtaja Jouko Nieminen
p. 0295 022 769
etunimi.sukunimi@ely-keskus.fi

Liite 1

Keskeisiä tilastotietoja, koko maa, ELY-keskukset ja seutukunnat

	Toimipaikat	Henkilöstö	Liikevaihto	Työttömät työnhakijat		Työttömyys-aste	Väestönlisäysennakko	Väkilukuennakko
	2015	2015	2015	2017/06	2016/06-2017/06	2017/06	2016/06-2017/06	2017/06
	lkm	hlö	1000 eur	hlö	Muutos-%	%	hlö	hlö
Koko maa	391 512	1 422 013	379 765 677	320125	-45961	12,2	14184	5507101
Uusimaa	110 213	521 032	179 531 090	91378	-10640	10,8	18567	1648699
Helsinki	100287	492247	167476001	85686	-9647	10,9	19256	1529405
Raasepori	3602	9185	1625949	1978	-351	10,1	-500	42253
Porvoo	4564	15614	9582052	2816	-430	9,7	-31	59142
Loviisa	1760	3986	847088	898	-212	10,9	-158	17899
Varsinais-Suomi	36 331	118 483	25 439 570	27152	-4492	12	1960	476242
Turku	21588	83688	18707572	20140	-3241	12,7	2578	325814
Salo	5703	13553	2644950	3833	-735	13,4	-480	62398
Loimaa	3888	7695	1385433	1408	-204	9	-213	34556
Vakka-Suomi	3046	9299	1974078	1046	-270	7,4	258	31236
Äboland-Turunmaa	2106	4248	727537	725	-42	7,3	-183	22238
Satakunta	16 667	55 513	13 837 016	12264	-2165	12,1	-1335	221246
Pori	9529	31038	7658806	8282	-1346	13,5	-928	134019
Rauma	4970	19916	5255821	3071	-653	9,8	-148	68037
Pohjois-Satakunta	2168	4559	922389	911	-166	10,7	-259	19190
Pirkanmaa	34 007	127 641	29 253 062	30510	-8718	12,5	2928	509930
Etelä-Pirkanmaa	2548	7835	1681694	2257	-471	11,7	-228	43077
Lounais-Pirkanmaa	2795	5393	968404	1128	-313	9,3	-332	27895
Luoteis-Pirkanmaa	1668	3297	612220	777	-195	11,5	-228	15717
Tampere	24890	105392	24816567	25380	-7374	12,9	4114	399496
Ylä-Pirkanmaa	2106	5724	1174177	968	-365	9,8	-398	23745
Häme	26 007	87 473	18 146 396	22449	-1981	12,8	-1 310	374 889
Lahti	13700	47897	9900763	13597	-1002	14,6	-273	201482
Riihimäki	2996	9780	2086590	2038	-380	9,2	-290	45805
Hämeenlinna	6426	21811	4727026	5056	-277	11,4	-392	94111
Forssa	2885	7985	1432017	1758	-322	11,4	-355	33491
Kaakkois-Suomi	20 337	66 971	17 048 626	20471	-2121	14,6	-2 247	306 723
Kouvola	6145	19563	4499169	5749	-458	13,8	-956	91743
Kotka-Hamina	5217	18514	4956648	6279	-806	16,4	-751	85012
Imatra	2811	8562	2787964	2750	-197	15,3	-494	41212
Lappeenranta	6164	20332	4804845	5693	-660	13,6	-46	88756
Etelä-Savo	12 816	31 276	5 229 615	8264	-1401	12,6	-1454	148172
Mikkeli	6181	15774	2910557	3936	-776	12,1	-300	72247
Savonlinna	3990	9392	1482882	2910	-404	14,5	-675	46092
Pieksämäki	2645	6110	836176	1418	-221	11	-479	29833
Pohjois-Savo	16 961	53 807	10 981 208	14094	-1654	12,5	-590	246947
Kuopio	8272	30583	6013510	8081	-760	12,2	640	139061
Ylä-Savo	4617	12211	2574271	3035	-529	12,6	-615	54852
Koillis-Savo	602	1077	203697	408	-85	14,4	-194	7434
Sisä-Savo	1375	2500	432833	637	-42	11	-128	14346
Varkaus	2095	7436	1756897	1933	-238	14,3	-293	31254
Pohjois-Karjala	10 952	33 493	6 391 415	12718	-665	17,4	-1082	163229
Joensuu	7610	26319	5237104	9949	-409	17,5	-363	124138
Keski-Karjala	1794	3280	499505	1235	-149	16,8	-329	17500
Pielisen Karjala	1548	3894	654806	1534	-107	17,4	-390	21591
Keski-Suomi	18 645	59 879	12 159 556	18240	-3962	14,3	384	275379
Jyväskylä	10759	40615	8044702	12745	-2518	14,5	1841	182757
Joutsa	614	877	115789	285	-74	13,3	-80	5387
Äänekoski	1416	5080	1394968	1461	-319	15,1	-295	22018
Jämsä	1860	5821	1358874	1426	-381	13,9	-354	23431
Keuruu	936	2142	390587	573	-167	12,1	-170	11611
Saarjärvi-Viitasaari	3060	5344	854636	1750	-503	13,7	-558	30175

	Toimipaikat	Henkilöstö	Liikevaihto	Työttömät työnhakijat		Työttömyysaste	Väestönlisäys ennako	Väkiluku ennako
	2015	2015	2015	2017/06	2016/06-2017/06	2017/06	2016/06-2017/06	2017/06
	lkm	hlö	1000 eur	hlö	Muutos-%	%	hlö	hlö
Koko maa	391 512	1 422 013	379 765 677	320 125	-45 961	12,2	14184	5507101
Etelä-Pohjanmaa	17 952	45 429	9 392 931	7737	-1450	8,9	-848	191605
Suupohja	2473	4908	781180	895	-155	9	-276	22444
Seinäjoki	11167	31741	7036240	5338	-928	9	24	126957
Järviseuutu	2250	4307	807076	758	-175	8,7	-260	20747
Kuusioikunnat	2062	4473	768435	746	-192	8,1	-336	21457
Pohjanmaa	19 673	65 216	16 023 484	10634	-1400	9,1	-436	249816
Vaasa	6939	27808	7586907	4973	-550	10,1	-232	100512
Kyrönmaa	1124	1680	294848	508	-83	8,6	-101	12835
Sydösterbotten	2191	4987	870459	403	-87	5,1	-1	17507
Jakobstadsreg.	3988	14005	3441509	1582	-326	6,9	-110	49891
Kaustinen	1813	3424	509015	612	-65	9	-98	15712
Kokkola	3618	13312	3320746	2556	-289	10,5	106	53359
Pohjois-Pohjanmaa	22 613	86 350	18 790 690	26517	-2332	14,2	1010	411238
Koillismaa	1471	4356	768425	1183	-90	13,9	-202	19592
Nivala-Haapajärvi	2463	5868	983542	1313	-104	11	-289	29100
Oulu	12664	56560	13073117	18265	-1387	15,6	2169	247023
Oulunkaari	1663	3554	639726	1466	-182	15,3	-267	23577
Raahe	2060	8850	1747418	1582	-202	11,2	-107	33685
Haapavesi-Siikalatva	1309	3246	729875	679	-48	11,3	-160	14186
Ylivieska	983	3916	848587	2029	-319	10,6	-134	44075
Kainuu	4 589	14 291	2 332 881	4369	-996	13,2	-685	74410
Kajaani	3119	10885	1800123	3065	-697	12,7	-297	52606
Kehys-Kainuu	1470	3406	532758	1304	-299	14,3	-388	21804
Lappi	12 120	37 790	11 934 900	12645	-1970	15,3	-962	179118
Itä-Lappi	1202	2193	347711	1190	-193	17,2	-296	16601
Kemi-Tornio	3455	13524	7375990	4071	-441	15,8	-592	57972
Pohjois-Lappi	1282	3307	652952	1104	-154	13,9	-105	16659
Rovaniemi	3952	13360	2598302	4657	-946	14,7	248	65859
Tornionlaakso	704	1287	217289	402	-136	12,5	-193	7675
Tunturi-Lappi	1525	4119	742656	1221	-100	17,3	-24	14352

Työttömillä työnhakijoilla tarkoitetaan työvoimatoimistoon ilmoittautuneita työttömiä työnhakijoita sisältäen lomautetut

Työttömyysaste on työttömien työnhakijoiden prosenttiosuus työvoimasta.

Väkiluku on ennakkotieto kesäkuun lopun tilanteesta vuonna 2017. Väestömuutoksessa on käytetty vertailulukuna kesäkuun 2016 lopullista tietoa.

Aluejako vuoden 2017 seutukuntajano mukainen

Lähteet:

Toimipaikat ja henkilöstö vuonna 2015 Lähde: Tilastokeskus

Työttömät työnhakijat. Lähde: TEM Työnvälitystilastot

Väkiluku ennakkotieto 31.6.2017. Lähde: Tilastokeskus, väestöttilastopalvelut

Työ- ja elinkeinoministeriö

www.tem.fi

KEHA-keskus

www.keha-keskus.fi

ELY-keskus

www.ely-keskus.fi

Työ- ja elinkeinoministeriö
Arbets- och näringsministeriet